

AİZANOİ'DAN 2021 – 2023 YILLARINDA ELE GEÇEN KANDİLLER

(Yüksek Lisans Tezi)

Buğra Sait DEDE

Kütahya – 2024

T.C.
KÜTAHYA DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Arkeoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

AİZANOİ'DAN 2021 – 2023 YILLARINDA ELE GEÇEN KANDİLLER

Danışman:
Prof. Dr. Gökhan COŞKUN

Hazırlayan:
Buğra Sait DEDE

Kütahya – 2024

Kabul ve Onay

Arkeoloji Ana bilim dalında, 202185101002 öğrenci numaralı, Buğra Sait DEDE'nin hazırlamış olduğu “*AİZANOİ'DAN 2021 – 2023 YILLARINDA ELE GEÇEN KANDİLLER*” başlıklı yüksek lisans tez çalışması ile ilgili tez savunma sınavı jüri tarafından yapılmış ve adayın tezinin OY BİRLİĞİ ile kabul edilmesine karar verilmiştir.

10/09/2024

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Ret
Prof. Dr. Gökhan COŞKUN (Danışman)		
Doç. Dr. Figen ÇEVİRİCİ COŞKUN		
Prof. Dr. Neşe ATİK		

Onay

Doç. Dr. Eray ACAR

Enstitü Müdürü

Bilimsel Etik Bildirimi

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “*Aizanoi’da 2021 – 2023 Yıllarında Ele Geçen Kandiller*” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

10/09/2024

Buğra Sait DEDE

Özgeemiř

İlk, orta ve lise öğrenimini tamamladıktan sonra 2016 yılında İzmir Ege Üniversitesi Klasik Arkeoloji Bölümü'ne başladı ve 2020 yılında mezun oldu. Öğrencilik yıllarında Sagalassos Antik Kenti'nde Survey çalışmalarına katıldı. Mezun olduktan sonra Aizanoi Kenti kazı çalışmalarında arkeolog olarak görev aldı. 2021 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Tezli Yüksek Lisans programına başladı ve 2024 yılında bu programdan mezun oldu.

ÖZET

AİZANOİ'DAN 2021 – 2023 YILLARINDA ELE GEÇEN KANDİLLER

DEDE, Buğra Sait
Yüksek Lisans Tezi, Arkeoloji Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Gökhan COŞKUN
Eylül, 2024, 177 sayfa

Aizanoi, Kütahya ilinin güneybatısında yer alan, Çavdarhisar ilçesini de içerisine alan Örencik Ovası'nda bulunur. Kentin bilinen en erken tarihi MÖ 4. bin yıla kadar gider. Özellikle kent, ismini Roma Dönemi'ndeki faaliyetler ile duyurmuştur. Bu gelişimin izlerini mimaride, seramikte, heykeltıraşlık eserlerinde ve çeşitli küçük buluntularda görmek mümkündür. Bu noktada pişmiş topraktan üretilen kandiller de bizlere kentin tarihiyle ilgili bilgiler vermektedirler. En erken MÖ 2. yüzyılın sonları ile en geç MS 7. yüzyıla kadar izlerini takip edebildiğimiz kandillerin sadece tarihleri değil, üretim teknikleri ve miktarları da göz önünde bulundurulmuştur. Çalışmada yapılan incelemeler bahsi geçen bilgiler de değerlendirilerek gerçekleştirilmiştir. Bunun sonucunda elde edilen veriler görsel öğelerle de desteklenerek çalışmanın sonunda sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Aizanoi, Kandil, Kalıp Yapımı, Çark Yapımı, Roma Dönemi

ABSTRACT
LAMPS FOUND IN AİZANOİ FROM 2021 - 2023

DEDE, Buğra Sait
Master Thesis, Department of Archaeology
Supervisor: Prof. Dr. Gökhan COŞKUN
September, 2024, 177 page

Aizanoi is located in the Örencik Plain, which includes the Çavdarhisar district, in the southwestern part of Kütahya province. The earliest known history of the city dates back to the 4th millennium BCE. The city notably gained prominence through activities during the Roman Period. Traces of this development can be observed in architecture, ceramics, sculpture works, and various small finds. In this context, terracotta lamps also provide us with information about the city's history. These lamps, which can be traced from the late 2nd century BCE to as late as the 7th century CE, were examined not only in terms of their dating but also considering their production techniques and quantities. The study was conducted by evaluating these mentioned aspects, and the resulting data were presented at the end of the study, supported by visual elements.

Keywords: Aizanoi, Lamp, Mould Made, Wheel Made, Roman Period

ÖNSÖZ

Tarih sahnesindeki ilk varlığından itibaren günümüzde bile hala varlığını sürdüren kandiller her zaman önemli bir araç olmuşlardır. Kullanıldığı süre boyunca çeşitli değişimler geçirerek kendi dönemlerinin kültüründen izler taşıyan kandiller, dönemin sosyal, ekonomik ve dini konuları hakkında bilgiler edinmemize olanak sağlarlar. Aizanoi kandillerinin önemi, bu kültürel gelişimin izlerini takip edebiliyor olmamızdan gelmektedir. Çalışmadaki amacımız, bu kandiller için önereceğimiz tarihlendirmeler ve bilgiler hususunda, kentin tarihi, ekonomisi ve sosyal yaşamı hakkında fikirler beyan edebilmektir. Bunun için de kazılarda tespit edilen sayıca çok olan bu buluntu grubunu kronolojik bir sınıflandırma içerisine yerleştirerek bir değerlendirme yapılmıştır.

Bu tezi yapma konusunda beni destekleyen, eserleri çalışmama izin ve olanak veren, çalışma sırasında sorularım ve kafa karışıklıklarımı anlayışla karşılayıp beni yönlendiren, ayrıca desteğini ve yardımlarını benden esirgemeyen sevgili danışman hocam Prof. Dr. Gökhan COŞKUN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Tez çalışmamda fikir alışverişi yaptığım ve desteklerini her zaman hissettiğim hocalarım Doç. Dr. Figen ÇEVİRİCİ COŞKUN'a, Doç. Dr. Fikret ÖZBAY'a ve son olarak Prof. Dr. Neşe ATİK'e ayrıca teşekkür ederim.

Çalışma ortamının stresi ve yoğunluğunun içinde desteklerini hissettiğim ekip arkadaşlarıma, güzel öneri ve fikirlerle bana yardımcı olan Arş. Gör. Fikret AKSOY'a, çevirilerimde bana yardımcı olan Mimar Yalın PEKVAR'a ve özellikle manevi destekte bulunup bana arkadaşlık eden Mimar İrem KAYA YUKİ'ye, Arkeolog M. Batuhan BAŞAR'a ve Arkeolog A. Ege ÖZCEBE'ye teşekkür ederim.

Eğitim öğretim hayatım boyunca maddi ve manevi her zaman yanımda olan sevgili DEDE ailesine ve son olarak bu tezi yazmamda en büyük destekçim olan sevgili eşim Gülnur DEDE'ye teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
GÖRSELLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AİZANOİ TARİHÇESİ

1.1. AİZANOİ TARİHÇESİ.....	4
------------------------------------	----------

İKİNCİ BÖLÜM

KANDİL TARİHÇESİ

2.1. TARİH İÇİNDE KANDİL VE KANDİLİN GELİŞİMİ	8
--	----------

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AİZANOİ KANDİLLERİ

3.1. AİZANOİ KANDİLLERİ	12
3.1.1. Hellenistik – Roma Dönemi Kandilleri	13
3.1.1.1. Tip 1 (Ephesos Tipi Kandiller)	13
3.1.1.2. Tip 2 (Volütlü Kandiller)	22
3.1.1.3. Tip 3 (Kısa Burunlu Kandiller)	50
3.1.1.4. Tip 4 (Şişkin Gövde Profilli Kandiller)	74
3.1.1.5. Tip 5 (Minyatür Kandil).....	75
3.1.1.6. Tip 6 (Çark Yapımı Kandiller).....	76
3.1.2. Geç Roma – Bizans Dönemi Kandilleri.....	79
3.1.2.1. Tip 7	79
3.1.2.2. Tip 8	81
3.1.2.3. Tip 9	83
3.1.2.4. Tip 10	84
3.1.2.5. Tip 11 (Iconomu's Type XXXIII Kandilleri)	85

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

4.1. SONUÇ.....	90
EKLER.....	96
KAYNAKÇA	159
DİZİN	165

GÖRSELLER LİSTESİ**Sayfa**

Grafik 1: Hamur rengi grafiği	93
Grafik 2: Astar rengi grafiği	93
Grafik 3: Tipolojik istatistik	94
Grafik 4: Sektörler arasındaki dağılım	94
Grafik 5: Tarihsel Dağılım.....	95
Grafik 6: Dönemlere Göre Dağılım	95

KISALTMALAR

abb.	Resim
A.g.e.	Adı geçen eser
bkz.	Bakınız
cm	Santimetre
çev.	Çeviren
çiz.	Çizim
çn.	Çizim Numarası
ed.	Editör
ETÇ.	Erken Tunç Çağı
fig.	Figür
fot.	Fotoğraf
g.	Genişlik
Kat. No.	Katalog Numarası
kç.	Kaide Çapı
km.	Kilometre
KST	Kazı Sonuçları Toplantısı
LEV.	Levha
m.	Metre
MAMA	Monumenta Asiae Minoris Antiqua
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
No.	Numara
Paus.	Pausanias
Pl.	Plate

res.	Resim
S.	Sayfa
Strab.	Strabon
Taf.	Tafel
u.	Uzunluk
vd.	Ve diğlerleri
vol.	Volume
y.	Yükseklik

TEZ METNİ

GİRİŞ

Kandiller, içinde bir yağ ve fitil bulunan çok farklı materyallerden oluşturulabilen aydınlatma araçlarıdır. Günlük yaşamın vazgeçilmez bir parçası olan bu eşyalar sadece aydınlatma aracı olarak değil, sunu kabı olarak da kullanılmışlardır. Minyatür örneklerden çok büyük boyutlu örneklere kadar, çark, kalıp ve el yordamıyla gibi tekniklerle, pişmiş toprak, çeşitli metaller, cam ve mermer gibi malzemelerden üretilmişlerdir.

Antik çağlardan günümüze kadar her toplumda kandiller öncelikli ihtiyaç duyulan araçlar içerisinde yer alırlar. Farklı dönemler, farklı stiller ve modellerde ortaya çıkan kandillerin Aizanoi içindeki dağılımı, çeşitliliği ve stillerini görmek için oluşturulan bu çalışma, Aizanoi kandillerini bir tipolojiye oturtmak için önemlidir. Ayrıca, kentteki bu kandil kullanımının yoğun olduğu yıllar, çoğunlukla ele geçtiği alanlar ve stil çeşitliliği gibi konulara da değinilmiştir. Buna ek olarak literatüre katkı sağlamak amaçlanmış ve daha sonra yapılacak olan çalışmalara temel oluşturmak istenmiştir. Bu kapsamda öncelikle 2021-2023 yılları arasında kent genelinde yapılan kazı çalışmaları sırasında ele geçen tüm kandiller çizim, fotoğraflama ve envanterleme süreçleri yapılarak, katalog ve tipoloji için hazır hale getirilmişlerdir. Kandillerin hamur ve astar renkleri X-Rite Capsure elektronik renk ölçüm cihazı ile yapılmış, dijital çizimleri ise Corel Draw2018 programında gerçekleştirilmiştir. İncelemeye alınan 408 kandilden 231 adedi değerlendirmeye alınmış ve 121 tanesinin ise katalog çalışmaları gerçekleştirilerek tez kapsamında değerlendirmesi yapılmıştır.

Katalogu hazırlanan kandiller, kendi içerisinde benzer özellikleri gözetilerek sekiz ana tip ve on sekiz alt tipe ayrılmıştır. Bu ayrım yapılırken kandillerin üretim teknikleri, form, profil ve bezeme özellikleri dikkate alınmıştır. Ayrıca aynı özellikler gözetilerek çağdaş yakın kültür merkezlerindeki diğer kandiller ile karşılaştırma yapılmış ve diğer merkezlerdeki örnekler için önerilen tarihler, Aizanoi kandilleri için referans olarak kullanılmıştır. Bunun haricinde tarihlendirme için dikkat edilen bir diğer nokta Aizanoi kandilleri için önerilen referansların tarihleri ile Aizanoi kandillerinin açığa çıktığı alanlardaki tabakaların tarihlerinin uyumudur. Bu sebeple kandilin açığa çıktığı alanın steril bir tabakalanmaya sahip olması ve bu tabakanın tarihlendirilmesini sağlayacak başka eserlerin bulunması önem arz etmektedir.

Aizanoi kandilleri için yapılan bir diğer çalışma hamur(kil) ve astar renklerinin, daha önce yapılan çalışmalarla karşılaştırılmasıdır. Bunun sonucunda yerel veya ithal oldukları değerlendirilmiştir. Değerlendirme sırasında görsel veri oluşturması açısından daha önce yerel üretim seramikler için yapılan hamur ve astar rengi ölçümleri gözetilerek, tez kapsamındaki kandiller grafiklerle verilmiştir.

Bu tez kapsamında birinci bölümde Aizanoi tarihçesine değinilmiştir. Kentin tarihsel ve köken bilgilerine değinilmiş ve gelişimi anlatılmıştır. Ardından kazı çalışmalarının tarihsel süreci hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde kandil tarihçesi ve tarihte kandil anlamında kullanılan ilk aydınlatma araçları hakkında bilgilere değinilmiştir. Bu bağlamda bilinen klasik kandil formunun ortaya çıkışı, form özellikleri ve dönem dönem nasıl bir gelişim ve değişim gösterdiği aktarılmıştır.

Üçüncü bölümde çalışmanın da ana konusunu oluşturan Aizanoi kandilleri anlatılmıştır. Bu kapsamda öncelikle kandillerin ele geçtiği sektörler ve yapılan çalışmalara değinilmiştir. 2021 - 2023 yılları arasında çıkan tüm kandillerin çıktıkları yerler hakkında bilgi verilmiş; ayrıca kandiller belirlenen benzer örneklerle de tarihlendirilmeye çalışılmıştır.

Sonuç bölümünde tüm tez kapsamında yapılan değerlendirmeler ve tarihlendirmeler sonucunda ulaşılan bilgiler verilmiştir. Yapılan grafiklerle bu bilgiler desteklenmiş, görsel olarak da anlatılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM
AİZANOİ ANTİK KENTİ

1.1. AİZANOİ TARİHÇESİ

Aizanoi, günümüz Kütahya ilinin 40 km kadar güneybatısında, Çavdarhisar ilçesini de içerisine alan, yaklaşık 1000 m yükseklikteki Örencik Ovası'nda yer alır. Ova, dağlarla çevrili neredeyse düz bir platodur (MAMA IX, s. XVII). Kentin içerisinden, Strabon'un Rhyndacus olarak adlandırdığı bir çay geçmektedir. Bu çay kuzeyde Marmara Denizi'ne ulaşmaktadır (Strab. 12.8.11). Fakat aynı çayı Pausanias "Penkalas" olarak adlandırmıştır (Paus. 8.4) ve Penkalas adının kullanılması daha doğrudur (Naumann, 1979, s. 2).

Kentin isim kökeni için birkaç öneri bulunmaktadır. Pausanias, kentin kuruluşunu Arkadia kralı Arcas'ın oğlu Azan'a dayandırmıştır. Buna göre kent, Azan'dan sonra Azania adıyla anılmıştır (Paus. 8.4). Bir diğer görüş ise kentin Tantalos'un oğlu Aizen tarafından kurulduğu ve ismini buradan aldığıdır (MAMA IX, s. XXIII; Texier, 2002, s. 289). Bu konudaki son hikâye ise bir kıtlık sırasında tanrıya adanan kirpi (exis) ve tilki (ouanos) adakları sayesinde kıtlığın bitmesiyle beraber kentin adının "Exuanum" ismini aldığı ve sonradan bu isimden türeyerek Azanion olduğudur (Naumann, 1979, s. 8; Texier, 2002, s. 289).

Strabon'un aktardığına göre Aizanoi, Phrygia Epiktetos bölgesi içerisinde yer almaktadır. Bu bölge içerisinde yer alan diğer kentler; Nacolia, Cotiaeiun, Midaeiun, Dorylaeum ve Cadi'dir. Phrygia Epiktetos bölgesi Büyük Phrygia bölgesinin kuzeyinde bulunmaktadır (Strab., 12.8.13). "Epiktetos" kelimesi kazanılmış/egemenlik altına alınmış ülke anlamına gelmektedir. Strabon; "...Bu ülkeye ilk zamanlar, Küçük Phrygia, denirdi. Fakat Attalos'lar buraya Phrygia Epiktetos demişlerdir..." ifadesini kullanmıştır (A.g.e., 12.4.3). Bu ifadedende anlaşılabileceği üzere bölgenin adı Attaloslar ile değişmiştir. Pergamon Kralı II. Eumenes ile Bithynia Kralı I. Prusias arasındaki mücadele sırasında bölge, Roma Cumhuriyeti'nin yardımı ile Pergamon Krallığı'na bağlanmıştır ve bu ismi almıştır (MAMA IX s. XL-XLI; Naumann, 1979, s. 8). Yukarıdaki bilgilerden bölgenin Hellenistik dönemdeki politik gelişmeleri takip edilebilmektedir. Özellikle MÖ 2. yüzyılda iki krallık arasındaki mücadeleden ve dolayısıyla bölgeden bahseden kaynakların, kent isimlerini yazmamış olmaları dikkat çekmektedir. Olasılıkla MÖ 2. yüzyılda kentler daha kırsal ve ufak yerleşim yerleridir. Ancak MÖ 2. ve 1. yüzyıllarda bölgede basılmış olan sikkelerin merkezinin Aizanoi olduğu düşünülmektedir. İlerleyen süreçte, Augustus Dönemi'nde kentin gelişmek için Roma ile yakın ilişkiler içerisine

girdiği görülmektedir. MS 1. yüzyılın başlarından kalma birkaç yazıt da bu düşüncüyü desteklemektedir. Bu sıkı ilişkiler sonrasında kentteki önemli imar faaliyetleri Flaviuslar Dönemi'nde başlamıştır. Ancak diğer Yunan kentleri gibi asıl büyük imar faaliyetleri Hadrianus ile ivme kazanmıştır. Ayrıca bu dönemlerde Zeus Tapınağı üzerindeki yazıtlarda da adı geçen ve bir dönem Panhellen Birliği'ne başkanlık yapmış olan Marcus Ulpius Appuleius Eurycles kentin yöneticiliğini yapmış ve kamusal yapıların inşasını finanse etmiştir. Eurycles'in kente kazandırdıkları vatandaşlar için gurur kaynağı olmuştur. MS 2. yüzyılda önemli bir merkez haline gelen kent hakkındaki kaynaklar, MS 3. yüzyılın başlarından sonra tükenmiştir. Bu dönemden sonra kent hakkında fazla bilgi bulunmasa da Bizans Dönemi'nde kent önemli bir piskoposluk merkezi olmuş ve Zeus Tapınağı kiliseye dönüştürülmüştür. Ardından Ertuğrul Bey'in Söğüt'e yerleşmesiyle Çavdar Tatarları bu bölgeye gelmiş ve Zeus Tapınağı'nı bir kale olarak kullanmışlardır. Kentin günümüzdeki Çavdarhisar adı da Çavdar Tatarları'ndan kalmıştır (Naumann, 1979, s. 8-11).

Kentte bilinen önemli yapılar; Penkalas Çayı'nı iki yanda takip eden rıhtım duvarları, batı rıhtım duvarlarına dik konumlandırılmış, neredeyse kare planlı bir agora, agoranın orta aksında bir Heroon, üzerinde kentin Zeus Tapınağı yer alan geniş avlulu ve yüksek teraslı bir kutsal alan, kutsal alan ile agorayı birbirine bağlayan anıtsal bir propylon, agoranın güneyinde Dor sütunlu bir avlu, kentin kuzeyine doğru hamam – gymnasium kompleksi, arazinin eğimi kullanılarak inşa edilmiş bir tiyatro ve tiyatronun önündeki düzlüğe inşa edilmiş bir stadion, tiyatronun etrafındaki alanda kenti sınırlandıran Kuzey Nekropolis bulunmaktadır. Güneyde ve güneybatıda ise başka nekropolis alanları, çayın doğu tarafında bir macellum (A.g.e., s. 2-3), Satyr ve Maenad mozaiği bulunan bir hamam yapısı ve kentin 2 km kadar güneyinde iki yuvarlak yapı ile bir mağaranın olduğu, olasılıkla Kybele'ye adanmış Meter Steunene kutsal alanı yer alır (Rheidt, 2010, s. 49, 107).

Bölgedeki en erken yaşam izleri, yüzey araştırmaları sırasında tespit edilen taş aletlerdir. Orta Paleolitik Döneme tarihlendirilen bu taş aletler, kentin kuzeyindeki bölgede, Kuzey Nekropolis yakınında tespit edilmiştir. Ancak buluntuların sayısı göz önüne alındığında bu dönemde günlük yaşam faaliyetlerinin yoğun olmadığı düşünülmektedir (Dinçer, Türkcan ve Erikan, 2013, s. 21-25).

Bölgede takip edilebilen ilk yerleşimler MÖ 4. bin yılda, Geç Kalkolitik Dönem’de gerçekleşmiştir. Ardından Erken Tunç Çağı’na ait bir tabakadan söz edilmektedir. Erken Tunç Çağı’ndan sonra Geç Demir Çağı’na kadar arkeolojik bir veri saptanamamıştır. Bu veri eksikliği, yeteri kadar Roma öncesi kazı yapılmamasına bağlanmaktadır (Rheidt, 2010, s. 25). Geç Demir Çağı’ndan sonra Hellenistik Döneme tarihli tabakaların geldiği ifade edilmektedir (Rheidt ve Ateş, 2006, s. 401-402). Tespit edilen buluntular ışığında Geç Demir Çağı’ndan, MS 5. yüzyıla kadar kesintisiz bir yerleşimin ve üretimin olduğu anlaşılmıştır (Rheidt ve Ateş, 2007, s. 228-229).

Aizanoi hakkındaki ilk modern kaynaklar, 1824 yılında İngiliz Saint Asaph tarafından İngiltere Krallığı’na gönderilen mektuplardır. Aynı dönemde Leake yayınladığı “Journal of a Tour in Asia Minor”da Aizanoi adını kullanmıştır. Ardından Keppel, 1831 yılında çıktığı Balkan seyahatini anlattığı yayında, kentteki köprüler, tiyatro-stadion kompleksi, tapınak ve tapınak üzerindeki yazıtlar ile ilgili bilgiler vermiştir. 1838 yılında Fellows, Aizanoi’u ziyaret ederek tapınağın üzerindeki yazıtları kayıt altına almış ve transkripsiyonunu yapmıştır. 1842 yılında Hamilton Örencik Ovası’ndan, antik yerleşimin konumundan bahsetmiştir. 1850 yılında Le Bas ve Landron, tiyatro-stadion kompleksi, tapınak, köprüler ve kapı biçimli mezar taşlarının detaylı çizimlerini yaparak bunları kayıt altına almışlardır. 1883 ile 1890 yılları arasında Ramsay, Strabon’un bahsettiği “Epiktetos” olgusuna atıfta bulunarak Phrygia bölgesinin sınırlarını belirtmiştir. 1897 yılında Anderson, bölgedeki üç adet yazıtı kayıt altına alıp yayınlamıştır. Bu araştırmaların ardından kentteki ilk kazılar 1926 yılında Alman Arkeoloji Enstitüsü adına Schede ve Krencker tarafından tapınak arazisinde başlamış ve 1928 yılında son bulmuştur. Ardından 1970 yılında Naumann başkanlığında ikinci kazı çalışmaları başlayarak 1982 yılına kadar sürmüştür. 1982 yılından sonra kazı başkanlığını Hoffmann devralmıştır. 1990 yılına kadar devam eden Hofmann, 1990 yılında yerini Klaus Rheidt’e bırakmıştır. Çalışmalarına 2007 yılına kadar devam eden Rheidt’den sonra kazılara 2008-2009 yıllarında Von den Hoff başkanlık yapmıştır. Ardından 2011-2020 yılları arasında kazıyı Prof. Dr. Elif Özer yürütmüştür (Erdinç, 2020, s. 30-33). 2021 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Arkeoloji Bölüm Başkanı Prof. Dr. Gökhan Coşkun danışmanlığında ve Kütahya Arkeoloji Müzesi bünyesinde yürütülen kazılar, 2022 yılından itibaren ise Prof. Dr. Gökhan Coşkun başkanlığında devam etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM
KANDİL TARİHÇESİ

2.1. TARİH İÇİNDE KANDİL VE KANDİLİN GELİŞİMİ

Kandillerin öncülleri olarak adlandırılan taştan yapılmış aydınlatma araçlarının ilk olarak Paleolitik dönemlerde kullanıldığı bilinmektedir (Bailey, 1972, s. 17). Ayrıca MÖ 8000 ile 6000’lerde deniz kabuklarının kandil gibi işlev gördükleri düşünülmektedir (Çokay, 2000, s. 8). Kabuğun kıvrımlı ve yılankavi biçimi fitilin yerleştirilmesine olanak sağlamış ve haznesi yanacak madde için kullanışlı olmuştur (A.g.e., s. 9). Bir kandilin kullanılabilir olması için gereken en temel unsurlar; aydınlatmayı sağlayacak bir yakıt, yakıt için bir çanak, yakıtın sürekli yanmasını sağlayacak bir fitil ve devamlı bir hava sirkülasyonudur (Bailey, 1972, s. 9).

Tarihte bilinen en erken pişmiş toprak kandil formu, Tunç Çağı’nda Mezopotamya’da ortaya çıkan çanak formu kandillerdir. Bu kandiller zamanla farklı bölgelere yayılarak MÖ 4. yüzyıla kadar Filistin’de, Hellenistik Dönem’e kadar ise Mısır ve Kıbrıs’ta üretilmeye devam etmişlerdir. İlk örnekler genel anlamda sade bir çanak formuna, derin bir hazneye, kalın bir cidara, bir ağız kenarından ziyade tek bir yerinde iki taraftan basılarak oluşturulan küçük bir burna sahiplerdir (Kassab Tezgör ve Sezer, 1995, s. 27). Bunlardan kısa bir süre sonra çanağı andıran fakat kenarları eğilmiş olan “*Cocked Hat*” tipi kandiller ortaya çıkmıştır. Minos kandilleri olarak da bilinen bu erken örnekler daha sonraları Girit’te ve Atina’da da üretilmeye başlamıştır (Bailey, 1972, s. 17; Bailey, 1975, s. 12). Doğu etkilerinin çok fazla görüldüğü bu dönem kandillerinin bazılarında askı deliği ya da onun yerine orta kısımda konik bir yükselti bulunabilmektedir (Kassab Tezgör ve Sezer, 1995, s. 40). Zamanla omzun bir kenarına fitili yerleştirmek için eklenen eklenti burnu oluşturmuş ve bu kapalı burnun hem yağı kontrol edebilmek hem de siyah dumanı engellemek için kolaylık olduğu keşfedilmiştir. Bu sayede bilinen klasik kandil formu ortaya çıkmıştır (Bailey, 1975, s. 13; Kassab Tezgör ve Sezer, 1995, s. 28).

Kandil üretiminin belli standartlar çerçevesinde yapıldığı Klasik Dönem’de Yunan dünyasına ait kaliteli örnekler karşımıza çıkmaktadır. Arkaik Dönem’in tersine artık Attika’dan doğuya, Ege ve Levant Bölgelerine yayılım artmıştır (Kassab Tezgör ve Sezer, 1995, s. 56). Zamanla kandilin boyutlarında küçülmeler başlamış, bazı örneklerde sıg gövde ve uzun burun ortaya çıkmıştır. Öte yandan kilin geçirgenliğini azaltmak ve dayanıklılığını arttırmak için bazı kandillerin üzerine firnis yapılmıştır. Firnisin ilk başta yapılış amacı kullanım için olsa da zamanla sanatsal bir boyut kazanmıştır. MÖ 3. yüzyılın başlarına kadar çoğunlukla pragmatik amaçlı nesneler olan kandiller, bu tarihlerden

itibaren burun eklentisi ve dekorasyon kolaylığı gibi sebeplerden dolayı kalıp tekniğiyle üretilmeye başlanmıştır (Bailey, 1972, s. 18 - 21; Bailey, 1975, s. 12, 15).

Kalıp yapımı kandillerin ilk örnekleri çağdaşı olan çark yapımı kandiller ile benzer bir forma sahiplerdir. MÖ 3. yüzyılın sonlarına gelindiğinde kalıp yapımı kandillerde figürlü örneklerin ortaya çıktığını görülür. Kalıp tekniği oldukça yaygınlaşmış ve Hellenistik Dönem’de neredeyse tüm Akdeniz’de kullanılmaya başlanmıştır (Bailey, 1972, s. 18 – 21). Bu dönemde Attika taklidi ürünlerin yanı sıra Anadolu’da Knidos, Ephesos ve Pergamon gibi birçok merkez kendilerine ait yeni tipler üretmişlerdir (Kassab Tezgör ve Sezer, 1995, s. 71). Avrupa’da ise MÖ 2. yüzyıl boyunca doğudaki Hellenistik kandillere benzeyen kandiller üretilmiş ve bu kandiller Geç Cumhuriyet Dönemi Roma ürünlerinin öncülleri olmuşlardır. Ardından MÖ 1. yüzyıl sonları ve MS 1. yüzyılda yeni Roma kandilleri birçok bölgeye ihraç edilerek ve atölyeler tarafından taklit edilerek pazara egemen olmuşlardır. Kalıp yapımı kandillerin en iyi örnekleri olarak ifade edilen bu kandiller köşeli ya da yuvarlak bir gövdeye ve geniş bir dekoratif alana sahiplerdir. MS 1. yüzyılda günümüz İtalya’ında üretilen kandiller tüm Roma dünyasına ve pazarına yayılmış ve politik olarak da varlıklarını sürdürmüşlerdir (Bailey, 1972, s. 18-19).

MS 2. yüzyıldan itibaren üretilen kandillerin çoğunluğu önceki örneklerle nazaran tip ve dekorasyon açısından daha özensiz ve kaba bir görünüme sahiptir. Bu büyük ölçekli kandil ticareti MS 2. yüzyılda yok denecek kadar azalmıştır. MS 3. yüzyılla birlikte Kuzey İtalya’da kandil üretiminde bir duraklama olduğu bilinse de diğer bölgelerde (Yunanistan, Anadolu, Levant Bölgesi ve Kuzey Afrika) bu duraklamaya dair bir işaret bulunmamaktadır. Artık bu yüzyıl ve sonrasında burun kısmı o kadar kısaltılmıştır ki neredeyse burun ve omuz kısmı bir bütün şeklinde görülmeye başlamıştır (A.g.e., s. 9).

MS 4. yüzyıla gelindiğinde kandillerin özenle ve kaliteli üretildiklerini söylemek pek mümkün değildir. Pek çok eser için kullanışlı olması öncelikli hale gelmiş ve özensiz, kötü kopyalar üretilmiştir. Ayrıca bu tarihten itibaren ve özellikle 5 – 6. yüzyıllarda Hristiyanlık etkili kandiller ortaya çıkmıştır. Bunlar haç, monogram, azizler ve İncil sahneleriyle tasarlanan ve dekore edilen kandillerdir. Genel olarak tuğla kırmızısı bir hamura sahiplerdir. MS 5. – 7. yüzyıllarda az da olsa kaliteli kandiller de üretilmektedir. Bu dönem kandillerinin bazılarının dip kısımlarında MS 1. yüzyıl kandillerinde bulunan planta pedis özensiz bir şekilde işlenmiştir. Bu geç dönem kandillerinde bu tarz pagan

inanişına sahip bir dönemden izler görölmesi ilginçtir. Günümüzde yağlı bitkilerin bulunduğı pek çok bölgede hala kandil yapımı devam etmektedir (Bailey, 1972, s. 18 – 21).

Kalıp yapımı kandillerin şekli Hristiyanlığa kadar çok büyük bir değışiklik göstermemektedir. Gövde yuvarlak, keskin hatlı, geniş omuz profilli, uzun burunlu ve eğer varsa kalıplamadan sonra yapıştırılan bir dikey kulba sahiplerdir. Sadece burnun yuvarlak olması, sivri olması veya omzun iki yanında dekoratif kulplar olması gibi ayrıntılarda farklılık göstermektedirler. Dekorasyon ise bölgeye göre ve dönemin taleplerine göre değışmektedir. Dekorasyonda diller, ışınlar, yumurta bezemeler, taç yapraklar, rozetler ve kabaralar gibi sınırsız bir repertuvara sahiplerdir. Burun-omuz hattında ise genellikle masklar tercih edilirken nadiren de olsa insan ve hayvan figürleri de kullanılmaktadır (Bailey, 1975, s. 15). Kandil formundaki tüm bu değışiklikler tamamen yerel modaya ve zevke bağılı olarak değışebilmektedir (Bailey, 1972, s. 9).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
AİZANOİ KANDİLLERİ

3.1. AİZANOİ KANDİLLERİ

Aizanoi’da 2021 – 2023 yılları arasında tiyatro, Meter Steunene Kutsal Alanı, agora, Penkalas gibi sektörlerde ve modern yolların altyapısını yenileme amacıyla yapılan çalışmalar sırasında tam veya parça halde toplam 408 adet kandil ele geçmiştir. Bu 408 kandil içerisinde iyi durumda korunmuş, profili, bezemesi, gövde şekli, ölçüsü, hamur ve astar rengi bizlere yeterli bilgiyi sunan ve belli gruplar içerisinde değerlendirmeye alınan 231 adet kandil çalışma kapsamında incelenmiştir. Bu 231 kandil içerisinde ise aynı tipte olan örneklerden en iyi korunan 121 tane kandilin kataloğu hazırlanmış ve çalışma sonunda sunulmuştur.

Aizanoi kandilleri yukarıda ifade edilen özelliklere göre ayrılan ve kronolojik olarak sıralanmış 11 tip içerisine yerleştirilmiştir. İlk altı tip “Hellenistik – Roma Dönemi Kandilleri” başlığı altında, diğer beş tip ise “Geç Roma – Bizans Dönemi Kandilleri” başlığı altında toplanmıştır.

Aizanoi kandilleri ile ilgili önceki dönemlerde bazı çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan bazıları, Dor sütunlu avlu, sütunlu cadde, Kuzey Nekropolis ve Bizans Dönemi’ne tarihlenen bir mezar yapısından tespit edilmiştir. Ayrıca Kütahta Arkeoloji Müzesi envanterinde bulunan ve Çavdarhisar ile yakın çevresinden ele geçen bir grup kandil de çalışılıp yayınlanmıştır. Ancak şimdiye kadar Aizanoi kandilleri için herhangi bir genel katalog ve tipoloji yapılmamıştır. Bu çalışmayı yapmamızdaki amaç Aizanoi kandillerini bir düzene sokarak kronolojik olarak sıralamak, gruplamak ve bir tipoloji oluşturmaktır. Ayrıca elde edeceğimiz veriler ışığında kentin Hellenistik, Roma ve Bizans dönemlerindeki sosyal ve demografik yapısı hakkında yorumlarda bulunabilmektir.

Kentin sosyal ve demografik yapısı hakkında bir fikir belirtebilmek için kandillerin üretim yerleri hakkında da bir fikir sahibi olmalıyız. Yerel üretim ürünler bu noktada önemli bir rol oynamaktadırlar. Aizanoi’daki seramik üretiminden ilk olarak Atik bahsetmektedir (Atik, 1995, s. 729 – 739). Atik, Aizanoi’da daha önceki dönemlerde yapılan kazılarda ele geçen seramiklerin ve kandillerin yoğunluğunu göz önünde bulundurarak ve ayrıca hatalı ürünleri de dikkate alarak yerel bir seramik üretimi olduğunu ifade eder. İncelediği bu seramiklerin ise genel anlamda hamur renklerini 2.5YR 5/6 (kırmızı) ile 7.5YR 5/2(kahverengi) olarak belirlemiştir (Atik, 1995, s. 729-739). Ardından Ateş, Aizanoi’da bulunan kırmızı astarlı seramikleri yerel ve ithal olarak

ayırarak, seramikler için genel bir ayırım yapmıştır. Yerel olanların hamur renklerinin 2.5YR 6/8(açık kırmızı) ile 2.5YR 6/6 (açık kırmızı), astar renklerinin ise 2.5YR 4/8 (kırmızı) ile 2.5YR 5/8 (kırmızı) arasında değiştiğini belirtmiştir (Ateş, 2003, s. 47-48). Hamur ve astar renklerinin yanı sıra çok yoğun miktarda cüruf parçalarının ele geçmesi, kötü pişirilmiş ve hatalı ürünler olması, astar ve hamur renklerinin gereken standart kalitede olmaması yerel üretim düşüncesini destekleyen bulgulardır (A.g.e., s. 19, 44 – 45). Ayrıca tez kapsamındaki neredeyse tüm kandillerde de görüldüğü gibi, yerel seramiklerde, astar ince bir tabaka halinde ve mat renklidir. Genellikle daldırma teknikle yapılan astarın uygulandığı yüzeyde aşağıya doğru doğal akmalar gözlemlenir (A.g.e., s. 48). Önümüzdeki iki kaynaktan elde ettiğimiz bilgiler ışığında ve mevcut verilerle çalışma kapsamındaki kandillerin yerel üretim olup olmadığı değerlendirilmiştir.

3.1.1. Hellenistik – Roma Dönemi Kandilleri

3.1.1.1. Tip 1 (Ephesos Tipi Kandiller)

Tip 1 içerisinde yer alan kandiller genel anlamda “Ephesos Tipi Kandiller” olarak bilinmektedir. Bu kandillerin ilk kez bu isimle anılmaları H. B. Walters tarafından 1914 yılında gerçekleşmiştir. Kandillerin Ephesos ile ilişkilendirilmesinin sebebi 1867 yılında J. T. Wood tarafından Ephesos’ta gerçekleştirilen kazı çalışmalarında bu kandillerden ilk kez tespit edilmiş olmasıdır (Walters, 1914, s. 46).

Ephesos Tipi kandillerin gövde profili çift konik (Broneer, 1930, s. 66; Günay Tuluk, 1996, s. 49; Öztürk, 2003, s. 56; Bussiere ve Wohl, 2017, s. 30), kalıp birleşim yerleri keskin geçişli (Günay Tuluk, 1996, s. 49), çoğunlukla hamurları gri ve astarları ise siyah olarak yapılmaktadır (Broneer, 1930, s. 69; Günay Tuluk, 1996, s. 50; Öztürk, 2003, s. 57; Walters, 1914, s. XXII). Bazı önerilere göre siyah astarın yanı sıra kırmızı astar (Brants, 1913, s. 8; Brooner, 1930, s. 69) ve gri hamur dışında kırmızı hamur da kullanılmaktadır (Brooner, 1930, s. 69).

Ephesos kandillerinin ayırt edici özelliklerden biri diskusu çevreleyen ve yağ doldurulurken dökülmesini önleyen yüksek plastik banttır. Bu bantlar genellikle çarkla ya da elle şekillendirilip sonradan kandile eklenmektedir (Bailey, 1975, s. 90; Broneer, 1930, s. 66; Günay Tuluk, 1996, s. 49; Howland, 1958, s. 166-167; Öztürk, 2003, s. 56). Diskustaki bu bandın tarihlendirme konusunda bir etken olduğu, bandın olmadığı örneklerin geç bir tarihi işaret ettikleri ifade edilmiştir (Bailey, 1975, s. 90; Howland, 1958, s. 166). Bir diğer ayırt edici özellik ise diskus kısmında bulunan ve sayısı üçü

geçmeyen havalandırma delikleridir. Bu deliklerin dolum sırasında kandilin içerisindeki havanın çıkması ve fazla yağın kandile dolması için yapıldığı düşünülmektedir (Bailey, 1975, s. 90; Günay Tuluk, 1996, s. 49; Howland, 1958, s. 166-167; Öztürk, 2003, s. 56).

Yuvarlak ve iki yandan köşeli olarak iki şekilde yapılan uzun burunları, yumuşak bir geçişle diskusa bağlanır (Broneer, 1930, s. 68; Bussiere ve Wohl, 2017, s. 30; Walters, 1914, s. XXII;). Yuvarlak biçimli burnun etrafı bir bantla çevrelenmektedir (Brants, 1913, s. 8; Öztürk, 2003, s. 56; Walters, 1914, s. XXII). Howland, yuvarlak burunlu örneklerin, köşeli burunlu örneklerden daha geçe tarihlendiğini, Sulla Dönemi'nden önce üretilmediklerini, olasılıkla bu üretimin MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısında başladığını ifade etmektedir (Howland, 1958, s. 167). Günay-Tuluk'da benzer bir fikri savunarak köşeli burna sahip örneklerin, yuvarlak burunlu örneklerden daha önce üretilmeye başladığını, daha sonraki dönemlerde iki burun tipinin de birlikte üretilmeye devam ettiğini belirtmiştir (Günay Tuluk, 1996, s. 49). Bruneau ise aksi bir fikir ortaya atarak yuvarlak burunlu kandillerin, köşeli örneklerden daha erkene tarihli olabileceğini ifade etmiştir. Fakat bu bilginin doğruluğunu Delos'daki örnekler ile kanıtlayamadığını ve bir öneriden öteye gitmediğini de eklemiştir (Bruneau, 1965, s. 53).

Örneklerin bir kısmında burun üzerinde mask, omuzda sarmaşıklar, çeşitli kabartma süslemeler ve omzun iki yanından çıkan kulakçıklar bulunmaktadır (Brants, 1913, s. 8). Bu kandillerde süsleme amacıyla kullanılan motifler, çağdaş seramik kaplarda kullanılan motiflerle benzerlik göstermektedirler (Broneer, 1930, s. 68). Ayrıca alçak bir halka kaide üzerinde yükselen örnekler de mevcuttur (Brants, 1913, s. 8; Broneer, 1930, s. 68). Kullanılan kalıpların üzerindeki desenler hızlıca aşındığından bezeme konusunda çok fazla çeşitlilik olduğu bilinmektedir. Çünkü aşınan kalıplar tekrar kullanılamamış, yerine yeni kalıp örnekleri yapılmıştır (Howland, 1958, s. 167).

Hellenistik Dönem'den önce, Yunan kültüründe kalıp tekniğinin kullanıldığı bazı terrakota figürinlerden dolayı bilinmektedir. Kalıp tekniğinin kandil üretimi için kullanımı MÖ 3. yüzyılın başlarına kadar gerçekleşmemiştir (Bailey, 1972, s. 13; Howland, 1958, s. 129). İlk kalıp yapımı örnekler çağdaşı çark yapımı kandillerle oldukça benzerlerdir (Bailey, 1972, s. 18; Howland, 1958, s. 129). MÖ 2. yüzyılda iyice yaygınlaşan bu kandiller Batı Akdeniz Bölgesi'nin büyük bir kısmına ithal edilmiştir. Ana üretim yerlerinin kesinlikle Anadolu olduğu, olasılıkla bulunan kalıplar nedeniyle Ephesos'da üretildikleri önerilmektedir (Bailey, 1972, s. 18). Şu ana kadar yapılan

yayınlarında bu kandillerle, Tarsus, Miletos, Pergamon, Assos, Troia, Priene, Sebaste, Labraunda ve Sardes gibi merkezlerde karşılaştığı bilinmektedir (Bussiere ve Wohl, 2017, s. 30). Anadolu dışından olan ve bu üretim tarihini destekleyen diğer merkezler ise Atina (Howland, 1958, s. 166) ve Delos'dur (Bruneau, 1965, s. 53). Bu kandillerin yoğun olarak ele geçtiği Atina'da ve Delos'da¹ yapılan çalışmalar sonucunda, bu kandillerin MÖ 2. yüzyıldan MS 1. yüzyılın başlarına kadar kullanıldığı belirtilmektedir (Bruneau, 1965, s. 53; Howland, 1958, s. 166).

Tam olarak hangi özelliklerin “Ephesos Tipi” kandiller için geçerli olduğu hala tartışma konusudur. Bailey, bu tanımlı oldukça daraltarak sadece Howland'ın “49A Tipi”ni ve Bruneau'nun “Grup 5”ini “Ephesos Tipi” olarak adlandırmıştır. Ancak bazı kişiler bu tanımlı sadece iki gruba indirgemeyi doğru bulmayarak Bruneau'nun diğer on grubunu da “Ephesos Tipi” kandiller içerisinde değerlendirmek gerektiğini savunmaktadır (Bussiere ve Wohl, 2017, s. 30).

Ephesos Tipi kandiller, Aizanoi kandilleri içerisinde en erkene tarihlenen kandil grubudur. **Kat. No. 1 – 5** arasında yer alan ve kalıp yapımı olan bu kandillerin ortak özellikleri uzun yuvarlak burunları ve çift konik gövde profilleridir. Tip 1a'da değerlendirilen bir adet kandil, beş burunlu olması sebebiyle ayrı bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Tip 1b kandilleri ise gövdenin iki yanındaki kulakçık olarak adlandırılan plastik çıkıntılara sahip olmaları sebebiyle ayrı olarak gruplanırlar. Tip 1c örnekleri de yuvarlak burun ve konik gövdenin yanında, omuzdan geçişte çıkıntı yapmış içbükey bir diskusa sahiplerdir.

3.1.1.1.1. Tip 1a

Ephesos Tipi kandiller içerisinde ayrı bir değerlendirmeye tabi tutulan **Kat. No. 1**, tek başına Tip 1a'yı oluşturmaktadır. Penkalas'ın doğu rıhtım duvarının restorasyonu için yapılan kazı çalışmaları esnasında dolgu toprak içerisinde ele geçmiştir. Çift konik profilli kandilin biri ortada diğer dördü iki yanda olmak üzere toplam beş adet burnu vardır. Soldaki burunlardan biri ve sağdaki burunlardan ikisi korunmuştur. Kırık olan kulbun gövde arkasında çıkış yerini görmek mümkündür. Uzunluğu ölçülemeyen kandilin genişliği 11,5 cm ve yüksekliği 2,7 cm'dir. Gri bir hamuru, soluk kırmızıdan koyu griye değişen bir astarı bulunmaktadır. Diskus kısmı Tip 1c örneklerinde olduğu gibi omuzdan geçişte yükseltilmiş içbükey profillidir. Bu diskus profili Ephesos Tipi

¹ Yaklaşık olarak 1200 örnek ile en yoğun Ephesos Tipi kandil grubu Delos'dan ele geçmiştir.

kandillerin ayırt edici özelliklerindendir. Uzun ince profilli burunların hepsi aynı tipte, yuvarlak biçimde yapılmıştır. Omuzdan alt gövdeye keskin bir geçiş vardır ve kalıp birleşim izini görmek mümkündür. Dip kısmı hafif yükseltilmiş ve düz bırakılmıştır. Fitol delikleri etrafındaki is/yanık izleri kandilin kullanıldığını göstermektedir.

Kat. No. 1 ile karşılaştırmada kullanacağımız ilk benzer örnek, Troia’da 1988 – 1996 yılları arasında gerçekleştirilen kazı çalışmalarında ele geçen 130 adet tam veya parça haldeki kandil içerisinde (Barr, 1996, s. 159) bir adet beş burunlu örnektir. İnce kahverengimsi siyah bir astara sahip kandilin uzunluğu 8,7 cm, genişliği 9,6 cm ve yüksekliği 3,3 cm’dir. Aizanoi örneğinde fitil deliklerinin etrafını birer bant çevrelerken Troia örneğinin burunları düz olarak yapılmıştır. Ayrıca diskusu daha dar olan Troia örneğinin burunları daha kısadır. Alt gövdeye geçişte kalıp birleşim izini görmek mümkündür. Kandil bir halka kaide üzerinde yükselmektedir. Bu kandilin erken dönem çark yapımı kandillerle bir bağlantısı olabileceği ve MÖ 3. yüzyılın ortasına tarihlendiği ifade edilmiştir (A.g.e., Fig. 23, no. 92, s. 186 – 188).

Atina Agorası’nda yapılan kazı çalışmaları sırasında ele geçen Yunan kandilleri içerisinde en iyi durumda ve birden çok burna sahip olan on dört tanesinin yayını yapılmıştır. Bu kandiller içerisinde özellikle biri gerek profil, gerek burun sayısı gerekse astar rengi ile Aizanoi örneğine çok benzemektedir. Gövde genişliği 7,7 cm ve yüksekliği 4 cm olan kandilin burun kısımları Aizanoi örneğine göre daha kısadır. Ayrıca birer bandın çevrelediği Aizanoi örneğinin fitil delikleri daha ovalken, Atina örneğinin fitil delikleri daha ince ve uzundur. Dip kısmında bir adet yiv bulunan kandilin dâhil olduğu grup MÖ 2. yüzyılın sonları ile MÖ 1. yüzyılın sonları arasına tarihlendirilmiştir (Howland, 1958, Pl. 17 – 43, no. 478, s. 111-112). Bunun haricinde aynı katalog içerisinde, bulunduğu yer sebebiyle MÖ 3. yüzyılın son dörtlülüğü ile MÖ 2. yüzyılın üçüncü dörtlülüğü arasına tarihlendirilen beş burunlu başka bir kandil örneği her ne kadar tip olarak benziyor olsa da yüksek bir halka kaideye sahip olması ve gövde profili açısından Aizanoi örneğinden ayrılmaktadır. Bu tarz kandillerin Arkaik ve Klasik dönemlerde kutsal alanlarda kullanılan ve “Corona” olarak adlandırılan kandillerin devamı olabileceği ifade edilmiştir (A.g.e., Pl. 16 – 43, no. 459, s. 106-107).

Kat. No. 1 için karşılaştırmada kullandığımız benzer örnekler arasında temelde bazı farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin Troia’da ve Atina’da ele geçen **Kat. No. 1’e** benzer gösterilen erken kandiller, birer halka kaide üzerinde yükseliyor olmalarıyla

Aizanoi örneğinden ayrılırlar. Bu kandillerin Arkaik ve Klasik Dönem’lerde çark ile yapılan kandiller ile ilişkili oldukları düşünülmektedir. Ayrıca burun kısımları daha kısa yapılan bu iki kandil için MÖ 3. ve 2. yüzyıl tarihleri önerilmiştir. Yine Atina’da ele geçen ve diğerlerinden farklı olarak bir kaide yerine dibe sahip olan kandil, boyut ve astar rengi açısından da oldukça çok ortak noktaya sahiptir. Atina örneği için önerilen tarih aralığı MÖ 2. yüzyılın sonları ile MÖ 1. yüzyılın sonlarıdır. Aizanoi örneği için de aynı tarihleri düşünmek yanlış olmayacaktır.

3.1.1.1.2. Tip 1b

Agora’da 2021 ve 2022 yıllarında yapılan kazı çalışmaları esnasında ele geçen **Kat. No. 2** ve **3**’de yer alan kandiller Tip 1b içerisine dâhil edilmiştir. **Kat. No. 2**’de sunulan ilk örneğin omuz, burun ve diskusunun bir kısmı korunmuştur. Yuvarlak burunlu olan kandilin gövdesinin iki yanında birer adet kulakçık olarak adlandırılan plastik çıkıntı görmek mümkündür. Kabartma olarak yapılmış bir sıra yumurta-ok dizisi (İon Kymationu) omuz kısmını süslerken, omuzdan burna geçişte yine kabartma olarak yapılmış bir adet mask bulunmaktadır. Kırmızımsı sarı bir hamura sahip olan kandilin burun kısmında bulunan is kalıntıları sebebiyle kullanım gördüğü düşünülmektedir. Eksik kısımlardan dolayı uzunluğu ve yüksekliği belirlenemese de genişliği 9 cm olarak ölçülmüştür.

Kat. No. 2 için karşılaştırmada kullanacağımız ilk örnek Hollanda’daki Ulusal Eski Eserler Müzesi’nde sergilenen kırmızı astarlı, kulakçıklı, mask ve yumurta-ok dizisiyle süslenmiş bir kandildir. Buluntu yerinin Anadolu² olduğu ifade edilen bu kandilin uzunluğu 9 cm olarak verilmiştir. Genel olarak bu tip kandillerin MÖ 2. ile 1. yüzyıllara tarihlendiği, Roma Cumhuriyet Dönemi’nin son zamanlarında ortaya çıkan volütlü kandillerin öncüleri oldukları belirtilmiştir (Brants, 1913, Pl. I, no. 85, s. 8-9, 71).

Laodikeia Kuzeydoğu Nekropolis kazıları esnasında urne içine kremasyon gömü yapılmış bir mezarın 10 cm yakınından bir adet kandil ele geçmiştir. Bu kandilin uzunluğu 10,2 cm, genişliği 8,1 cm ve yüksekliği 3 cm’dir. Omuz kısmında mask ve yumurta-ok dizisi ve omzun iki yanında kulakçık bulunmaktadır. Pembe hamurlu ve koyu kahverengi astarlı Laodikeia örneğinin, astar haricinde Aizanoi örneğinden en önemli farkı kulakçıklar üzerinde volüt kabartmalarının bulunmasıdır. Laodikeia’da önceki

² Bu kısımda “Aziê” olarak ifade edilen bölgenin çevirisi Asya şeklinde olsa da olasılıkla Anadolu bölgesinden bahsedilmektedir.

senelerde Asopos Tepesi'nde bulunan ve Hellenistik Döneme tarihlenen bir seramik fırını içerisinde bu tip kulakçıklı kandillerin bulunduğu bilinmektedir. Mezar içerisinde ve yakınında başka bir eser tespit edilmemiş olsa da yerel üretim olduğu düşünülen bu tip kandillerin Asopos Tepesi'ndeki konteksten dolayı MÖ 2. yüzyıl ile 1. yüzyılın ilk yarısı arasına tarihlendikleri ifade edilmiştir (Şimşek, Okunak ve Bilgin, 2011, Lev. 74, no. 786, s. 79-80, 727).

Laodikeia'dan sonra Anadolu'da bulunan ve karşılaştırmada kullanacağımız kandil örnekleri Kibyra'dan ele geçmiştir. Kibyra örneklerinin uzunlukları 8,9 cm ile 12 cm, genişlikleri 7 cm ile 8,6 cm ve yükseklikleri 2,7 cm ile 5 cm aralığındadır. Aizanoi örneğinden farklı olarak bazı Kibyra örneklerinin mask motifi sakallı yapılmıştır. Örneklerden birinin diskusunda ufak havalandırma deliği, altı adedinin burun kısmında daha geniş havalandırma deliği ve birinde hem diskusta hem de burna geçiş kısmında havalandırma delikleri bulunmaktadır. Satın alma ve bağış yolları ile ele geçen fakat hamur ve astar özelliklerinden dolayı Kibyra kandilleri içerisinde değerlendirilen örnekler için önerilen tarih aralığı MÖ 2. yüzyılın son dörtlülüğü ile MÖ 1. Yüzyıldır (Metin, 2012, no. K7-K10, K12-K19, s. 268-277).

İstanbul Arkeoloji Müzesi sergisinde bulunan 10,2 cm uzunlukta, 7,9 cm genişlikte ve 3,1 cm yükseklikteki kulakçıklı ve yumurta-ok dizisiyle süslenmiş bir adet kandil örneği, **Kat. No. 4** ile karşılaştırmada kullanılmıştır. Müsadere yoluyla 1963 yılında müze kataloğuna dâhil edilen bu örneğin gri bir hamuru vardır. Üretim yeri kesin olarak bilinmese de MÖ 2. yüzyılın son dörtlülüğü ile MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilen müze örneğinin Pergamon ürünü olduğu düşünülmektedir (Kassab Tezgör ve Sezer, 1995, no. 337, s. 124-125).

Hieropolis'te bulunan Akçapınar Nekropolis'i'nde bir mezar içerisinden ele geçen eserler arasında 9,5 cm uzunlukta, 7,2 cm genişlikte ve 4,2 cm yükseklikte kulakçıklı bir kandil bulunmaktadır. Aizanoi örneğinden farklı olarak omuzdan burna geçişte ufak bir havalandırma deliği ve kulakçıklar üzerinde kabartma volüt bezemeleri görmek mümkündür. Ele geçtiği mezardan dolayı Hieropolis örneği MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Ok, 2017, Fig. 11, no. 28, s. 50, 56, 59, 69).

Özel bir müzede sergilenen 12 cm uzunlukta, 8,2 cm genişlikte ve 3,4 cm yükseklikteki bir kandil örneği, bazı yönleri ile **Kat. No. 2** için yakın benzer olarak gösterilebilir. Müze örneğinin gövde kısmının iki yanında kulakçık ve omuz etrafında

yumurta-ok dizisini görmek mümkündür. Aizanoi örneğinden farklı olarak burun kısmı daha belirgin yapılan müze örneğinin omuz kısmında mask motifi bulunmamaktadır. Bu iki farklılıktan dolayı yakın benzer olarak bahsettiğimiz müze örneğinin üretim yeri Anadolu, üretim tarihi ise MÖ Geç 1. yüzyıl ile MS Erken 1. yüzyıl olarak ifade edilmiştir (Bussière ve Wohl, 2017, no. 48, s. 43-44).

İonia Bölgesi'nde bulunan ve Hellenistik Dönem'e tarihlendirilen kandillerin çalışıldığı bir yayında İonia Bölgesi ve civardaki müzelerde benzer örnekler incelenerek birlikte değerlendirilmiştir. Bu kandillerin içerisinde Sardes'ten ele geçmiş ya da müsadere yoluyla elde edilmiş ve Manisa Müzesi'nde sergilenen iki örnek ve satın alma yoluyla elde edilmiş Aphrodisias Müzesi'nde sergilenen iki örnek yer almaktadır. Bu dört örneğin uzunlukları 8,7 cm ile 11,3 cm arasında, genişlikleri 6,9 cm ile 7,9 cm arasında ve yükseklikleri 2,7 cm ile 3,4 cm arasında değişmektedir (Günay Tuluk, 1996, Lev. 64-65, çiz. 39b, no. 353-354, 361-362). Kulakçıklı benzer tipteki kandillerin omuz bezemesinin değişebildiği, İonia Bölgesi içerisinde genellikle sarmaşık motifli örnekler görülürken, İonia Bölgesi dışındaki yerlerde genellikle omuz süslemesi olarak İon Kymationu kullanılmaktadır (A.g.e., s. 47).

Yukarıda verilen farklı merkezlere ait benzer örnekler genel olarak MÖ 2. yüzyıl ve 1. yüzyıllara tarihlenirler. Sadece yakın benzer olarak önerdiğimiz özel bir müzede bulunan örneğin MS 1. yüzyıla kadar gittiği gözlemlenmiştir. **Kat. No. 4**'ün ele geçtiği alanda tarihlendirmeye yardımcı olacak herhangi bir eser tespit edilemediği için bu kandilin tarihlendirmesi benzer örnekler ışığında yapılarak MÖ 2. yüzyılın sonları ile MS 1. yüzyılın başları arası önerilebilir.

Tip 1b içerisine dahil ettiğimiz ikinci örnek olan **Kat. No. 3** agora kazıları sırasında, propylonun yakınında, farklı seramik buluntular ile birlikte ele geçmiştir. Alt gövdesinin büyük çoğunluğu, üst gövdesinin ise az bir kısmı koruna gelmiştir. Korunmamış olsa da burun kısmı olasılıkla yuvarlak şekilde yapılmış olan **Kat. No. 3**'ün iki yanında kulakçık olarak adlandırılan plastik çıkıntıları görmek mümkündür. Bunun haricinde diskusun korunan kısmında bir adet ufak havalandırma deliği ve gövdenin altında alçak halka kaide bulunmaktadır. Eksik kısımlardan dolayı uzunluğu ölçülemeyen kandilin genişliği 6,5 cm ve kaide çapı 4 cm'dir.

Kat. No. 3 ile karşılaştırma yapacağımız benzer örnek, Kibyra'da bulunan ve satın alma yoluyla ele geçen 9,5 cm uzunlukta, 7,2 cm genişlikte, 4,1 cm yükseklikte ve 4,5

cm kaide çapına sahip olan bir adet kandildir. İki yanda kulakçıkları olan Kibyra örneğinin diskusunda üç adet ufak havalandırma deliği mevcuttur (Metin, 2012, no. K6, s. 267-268, 730). Bunun haricinde **Kat. No. 2** için karşılaştırmada kullandığımız Kibyra örneklerinden iki tanesinin de diskus kısmında havalandırma delikleri mevcuttur. Şuana kadar Kibyra'dan verdiğimiz örneklerin hepsi satın alma yoluyla ele geçmiştir ve hepsi için MÖ 2. yüzyılın son dörtlüğü ile MÖ 1. yüzyıl tarihleri önerilmiştir (A.g.e., no. K6, K10, K12, s. 267-272, 730-731).

Kibyra örneklerinde görüldüğü üzere omuz üzerindeki bezeme, mask, havalandırma deliği vb. süsleme elemanları tarihlendirme hususunda bir fark yaratmamaktadır. Belli başlı bezeme elemanları farklı kandillerde birlikte kullanılarak farklı varyasyonlar oluşturulmuştur. Bu tip kandillerin en önemli ayırt edici özellikleri burun tipleri ve iki yanda bulunan plastik kulakçıklarıdır. **Kat. No. 3**'ün ele geçtiği alana baktığımızda karışık olan toprağın içerisinde farklı döneme ait eserlerin bir arada bulunduğunu görürüz. Ancak bu eserlerin arasında kabartmalı kâseler, iyi astarlı kaplar, “iğ” formu Hellenistik unguentarium parçası gibi seramik parçaları yoğunluktadır. Sonuç olarak **Kat. No. 3** ile birlikte açığa çıkan eserler ve benzer örnekler neticesinde, **Kat. No. 2** için önerdiğimiz tarih aralığı olan MÖ 2. yüzyılın sonları ile MS 1. yüzyılın başları bu kandil için de uygun olacaktır.

3.1.1.1.3. Tip 1c

Tip 1c kentin doğusunda bina temeli sondajları sırasında bulunan iki adet mezardan ele geçmiş, **Kat. No. 4** ve 5'de yer alan iki ayrı kandilden oluşmaktadır. İki mezar arasında yaklaşık olarak 200 metre kadar mesafe bulunmaktadır. Mezarlar pişmiş toprak kiremitlerle örtülmüş kremasyon tipi gömü şeklindedir. **Kat. No. 4** kuzeydeki mezardan, **Kat. No. 5** güneydeki mezardan ele geçmiştir.

Sadece burun kısmında bulunan ufak kırıklar haricinde tama yakın korunmuş olan **Kat. No. 4**'ün uzunluğu 10,6 cm, genişliği 6,5 cm ve yüksekliği 3,2 cm'dir. Gri renkli hamur üzerinde az korunmuş siyah bir astar bulunmaktadır. Bantla çevrelenmiş burun kısmı yuvarlak şekildedir. Burundan omza geçişte kabartma olarak yapılmış bir adet sakallı erkek maskı³ ve omzun iki yanında tanımlanamamış, kabartma olarak yapılmış motifler bulunmaktadır. Omuzdan geçişte yükseltilmiş diskus kısmı içbükey olarak

³ Masklı örnekler için bkz. Broneer, 1930, 162, Fig. 88, No. 335; Bruneau, 1965, Pl. 13-16, 18-20; Günay Tuluk, 1996, Çiz. 10b, 18b; Gürler, 2003, Kat. No. 2; Fragnoli vd., 2022, Fig. 2b.

yapılmıştır. İnce bir kaide üzerinde yükselen kandilin alt gövdeye geçişinde ise kalıp birleşim izini görmek mümkündür. Ayrıca fitil deliği etrafındaki yanık/is izlerinden dolayı kandilin kullanım gördüğü düşünülmektedir.

Kat. No. 4 için karşılaştırmada kullanacağımız benzer örnekler Delos'da yapılan çalışmalarda ele geçen ve Ephesos kandilleri adı altında değerlendirmeye alınan 1168 kandilden sadece beş tanesidir (Bruneau, 1965, s. 51). Kandillerin hepsinin ortak özelliği omuzdan burna geçişte bulunan kabartma mask bezemesi, omuz üzerinde kabartma yoluyla yapılmış motifler, yuvarlak şekilli burunları, gri renkli hamurları ve siyah astarlarıdır. Delos örneklerinden iki tanesinin diskus profili, Aizanoi örneği ile benzerlik gösterirken, üç tanesinin diskusu farklı yapılmıştır. Ayrıca Delos örneklerinden dört tanesinin omzunda sarmaşık dalları, palmet yaprakları ve çiçek çelengi gibi bitkisel konular işlenirken yalnızca birinde dil motifleri görmek mümkündür (A.g.e., Pl. 13-16, 19, no. 2423, 2635, 2761, 2903, 3178, s. 59, 63, 65, 68, 76). Bruneau, 1168 adet kandilin kesin bir ayrımla gruplanamadığı, benzer şekil ve motiflere sahip kandillerin hem yuvarlak hem de köşeli burunlara sahip olabileceğini ifade etmiştir. Bu sebeple çok sayıda varyasyonun olduğu ve sınıflandırmanın bezemeye göre yapılmasının daha doğru olacağını da eklemiştir. Ephesos kandilleri olarak adlandırılırsalar da üretim yerlerinin Delos olduğu düşünülen örneklerin tarihlendirilmesi için, kandillerin açığa çıktığı alanlar ve Atina Agorası'ndan ele geçen benzerleri dikkate alınmış ve MÖ 2. yüzyılın son dördüğü ile MS 1. yüzyılın ilk dördüğü arası önerilmiştir (A.g.e., s. 53).

Kat. No. 4'ün açığa çıktığı mezar içerisinde tarihlendirmeye yardımcı olacak başka bir eser tespit edilememiş olması, bu kandili tarihlendirirken benzer örneklerin önemini ortaya koymaktadır. Delos örneklerine bakarak Aizanoi örneği için de aynı dönemler olan MÖ 2. yüzyılın son dördüğü ile MS 1. yüzyılın ilk dördüğünü önermek yanlış olmayacaktır.

Kulp kısmı haricinde tama yakını korunmuş olan **Kat. No. 5**'in uzunluğu 9,2 cm, genişliği 5,6 cm ve yüksekliği 3,5 cm'dir. Kırmızı bir hamura sahip örneğin çok az korunmuş kırmızı astarı vardır. Kandilin yuvarlak bir burnu ve omuzdan geçişte yükseltilmiş içbükey bir diskusu vardır. Omuz üzerinde radyal çizgilerden oluşan bir sıra görülür. Ayrıca diskustan çıkıp, burunla birleşen iki adet yay biçimli plastik çıkıntı da bulunmaktadır. Alt gövdeye geçişi keskin olan kandilin dip kısmı düz olarak yapılmıştır. Burun etrafındaki is/yanık izleri, kandilin kullanım gördüğüne işaret eder.

Kat. No. 5 için önereceğimiz benzer kandillerden ilki Ephesos’da yapılan “Yamaç Ev 2” kazılarında tespit edilmiş bir grup eser arasında bulunmaktadır. Bezeme olarak Aizanoi örneği ile benziyor olsa da Ephesos örneğinin burun kısmı daha köşelidir. Kandilin benzerlerinin MÖ 1. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlandığı ve bu kullanımın Augustus Dönemi içerisine kadar devam ettiği ifade edilmiştir. Buluntuların geneline bakarak, kandilin ele geçtiği tabaka için Erken İmparatorluk Dönemi önerilmiş olsa da kesin bir yargıya varılamadığı da eklenmiştir (Ladstätter vd., 2005, Abb. 21 – 1, 22 – 1, s. 252).

Diğer bir benzer örnek Anadolu dışındaki bir merkezden, Atina’dan ele geçmiştir. Kulbu haricinde tama yakını korunmuş Atina örneğinin genişliği 5,8 cm ve yüksekliği 3,2 cm’dir. Burun kısmı Aizanoi örneğinden farklı olarak yuvarlak biçimdedir. Kandil ve dâhil olduğu gruptaki diğer örnekler Attika’ya özgü bir kilden üretilmişlerdir. Kalın bir kırmızı ya da siyah astara sahip olan bu grup kandiller, MÖ 1. yüzyılın üçüncü dörtlüğünden, Augustus Dönemi’nin sonuna kadar olan bir sürece tarihlenmektedir (Howland, 1958, Pl. 51, type 52 E, no. 727, s. 186-188).

Yukarıda bahsettiğimiz iki farklı merkeze ait benzer örnek, Aizanoi örneği ile karşılaştırıldığında temelde bazı farklılıklara sahiptirler. Üç kandilin de burun kısımları birbirilerinden farklıdır. Ephesos ile Aizanoi örneklerinin diskusları benzerken, Atina örneğinin diskusu daha dardır. Atina örneği içlerinde en kaliteli işçiliğe ve malzemeye sahip olan kandildir. Üç örneğin de en benzer yönleri formları, bezeme stilleri ve kulp eklentilerinin olmasıdır. Bu benzerlik ve farklılıkların asıl nedeninin kandillerin yerel üretim olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Atina ve Ephesos kandilleri için önerilen tarihler birbirine oldukça yakındır. Bu sebeple Aizanoi örneği için de aynı tarihler olan MÖ 1. yüzyıldan Augustus Dönemi içerisine kadar olan bir tarih aralığı önermek yanlış olmayacaktır. Ayrıca bu tarihi daraltmak için mezar içerisinden ele geçen diğer buluntular kullanılırsa, **Kat. No. 5** için önereceğimiz tarih Augustus Dönemi’dir.

3.1.1.2. Tip 2 (Volütlü Kandiller)

Doğu kökenli olan Hellenistik Dönem’in kalıp üretimi kandilleri, MÖ 2. yüzyılın sonlarından itibaren Batı coğrafyasında da üretilmeye başlamıştır. Bu üretimin sonucu olarak Geç Cumhuriyet Dönemi’nde hem yuvarlak hem de iki yandan köşeli burun tipine sahip, İtalya’daki atölyelerin üretimi kandiller ortaya çıkmıştır. Özellikle şimdiye kadarki

en ince cidara sahip kalıp üretimi kandil grubu olması ve geniş diskuslarının dekoratif süslemelere uygun olması, volütlü kandillerin popüler olmasına vesile olmuştur. Bailey'nin önerisine göre bu kandillerdeki volüt motifleri Anadolu kökenlidir (Bailey, 1972, s. 18; Broneer, 1930, s. 6-7). MÖ 1. yüzyılın sonları ile MS 2. yüzyılın başları arasında Akdeniz bölgesinde yaygın olarak üretilmiş ve kullanılmışlardır (Bruneau, 1965, s. 115).

Hellenistik kalıp üretimi kandillerden sonra volütlü kandillerle birlikte bezemenin omuzdan diskusa geçtiğini görmek mümkündür. Volütlü kandillerin diskus kısmındaki sahneler büyük bir özgürlük ve doğallıkla işlenmektedir. Başta mitolojik konular olmak üzere kutsal ve dünyevi hemen hemen her konu zanaatçıların tercihleri arasındadır (Goldman ve Jones, 1950, s. 92-93).

Köşeli burun için yapılan kronolojiye göre; MS 1. yüzyılın ilk yarısında ve özellikle Tiberius Dönemi örneklerinde volütlerin iki yanından birer düz çizgi çekilirse bu çizgiler bir üçgen oluşturup birleşecektir. Çünkü volütler, burundan daha belirgin yapılmaktadır. MS 1. yüzyılın ortalarına gelindiğinde özellikle Claudius Dönemi'nde aynı şekilde çizgiler çekilirse bu çizgiler birbirine paralel ilerleyecektir. Burun ve volütler eşit derecede belirginleştirilmiştir. MS 1. yüzyılın ikinci yarısında özellikle Vespasianus Dönemi'nde burnun volütlerden daha büyük yapılması sebebiyle çekilecek çizgiler birbirlerinden uzaklaşacaktır (Lamboglia, 1952, s. 88; Loeschcke, 1919, s. 213 (25) – 214 (26)). Genel olarak bu volütlerin gelişimine baktığımızda MS 1. yüzyılın sonlarına doğru kısalıp genişledikleri ve üst kısımlarının düz olarak yapıldığı ifade edilmektedir (Hayes, 1980, s. 45). Ayrıca Loeschcke, bu üç farklı burun-volüt şeklini omuz tipleri ve kaide profilleriyle de eşleştirerek tipolojiye katkıda bulunmuştur (Loeschcke, 1919, s. 213 (25) – 214 (26)). Bu kronolojik sıralama içerisinde ayrı bir yere sahip yuvarlak burunlu örneklerin ise en yaygın kullanıldıkları dönem MS 40 ile 70 yılları arasındadır (Lamboglia, 1952, s. 88).

Burun için yapılan tipoloji haricinde diskusa göre de genel bir tarihlendirme yapılmaktadır. Bu hususta Augustus Dönemi'ne tarihli olan ilk örneklerin derin bir diskusa ve diskus etrafında çok çıkıntılı birkaç yive sahip oldukları ve geçte gittikçe bu özelliklerin ortadan kayboldukları ifade edilmiştir (Bruneau, 1965, s. 115).

Volütlü kandiller MÖ 1. yüzyılın sonları ile MS 1. yüzyılın başlarında piyasaya hâkim olmuşlardır (Bailey, 1972, s. 18; Hayes, 1980, s. 44). Bu kandillerin en yaygın

oldukları yıllar İmparator Tiberius Dönemi ile MS 1. yüzyılın ortaları arasındadır (Broneer, 1930, s. 78). İlk üretilen örnekler ile Erken İmparatorluk Dönemi'nde üretilen kandiller arasında özellikle hamur kalitesi gibi bazı farklılıklar olduğu görülmüştür. Bu farklılığın artan talepten dolayı yeni açılan atölyelerden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca ilk örneklerde atölye mühürleri nadirken, MS 1. yüzyılın ortalarına doğru mühür kullanımı yaygınlaşmıştır (Hayes, 1980, s. 44). Bu dönemlerde volütlü kandiller tüm Roma'ya ve hatta ötesine ihraç edilmiştir (Bailey, 1972, s. 19). İthal eden bölgelerdeki yerel atölyeler bu kandillerin kopyalarını üretmişlerdir (Bailey, 1972, s. 19; Dressel, 1899, s. 782). Yerel atölyelerin ürünlerinde, ithal kandillerden kalıp alıp üretildikleri için figürler daha belirsiz ve kalitesizdir (Dressel, 1899, s. 782). İtalya dışında bilinen önemli merkezler Kıbrıs, İskenderiye ve İskenderiye'nin çevresinde bulunmaktadır (Hayes, 1980, 44). Erken İmparatorluk Dönemi'nde İtalya'daki atölyeler pazara hâkim olsa da ilerleyen süreçte ekonomik ve siyasi sebeplerden dolayı bu hâkimiyet kısa sürmüştür. Özellikle yerel üretim taklitler çoğalınca ithal ürünlere talep azalmıştır. Kandil ticaretinin devam etmesini sağlayan en önemli etken, yerel atölyelerin kalıp çıkarmak için yeni örnekler satın almasıdır. MS 2. yüzyılın başlarına kadar bu ticaret azalarak devam etmiş, bu tarihlerle birlikte merkez ve Güney İtalya kökenli kandillerin ticareti neredeyse sona ermiştir (Bailey, 1972, s. 18-19). Belli bölgelerde MS 2. yüzyılda hatta MS 3. yüzyılın başlarına kadar seyrek bir şekilde üretimin devam ettiği ifade edilmiştir (Broneer, 1930, s. 78).

Aizanoi'da yapılan çalışmalarda, agora, Penkalas ve tiyatro sektörlerinden tam korunmuş ya da parça halde 44 adet volütlü kandil ele geçmiştir. Yoğunluk olarak 23 parça agoradan, 17 parça Penkalas Çayı'nın doğu rıhtım duvarı dışında yapılan çalışmalardan, üçü tiyatrodan ve biri 2 no.lu köprü ayağı kazısından gelmiştir. Bu kandillerden en iyi korunmuş ve burun tipi belirlenebilen 15 tanesi (**Kat. No. 6 – 20**), omuz profilleri de gözetilerek dört alt gruba ayrılmıştır. Burnu korunmamış ancak çalışmada yer alması gereken dört adet parça (**Kat. No. 21 – 24**) ise ayrı değerlendirilmiştir.

Tip 2 kandillerinin hepsi kalıpla üretilmişlerdir. Tip 2a içerisinde yer alan kandil, diğer volütlü kandillerden farklı olarak kalp biçimli fitil deliğine ve burna geçiş kısmında maska sahip olmasından dolayı tek başına ayrı bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Tip 2b içerisinde burnun iki yanı köşeli olan yedi adet kandil bulunmaktadır. Tip 2c, yuvarlak burun tipine sahip dört kandilden oluşmaktadır. Tip 2d içerisinde yer alan üç kandil

yuvarlak bir burna sahip olsalar da omuz profilleri ve volüt bezemeleri farklı olduğu için ayrı bir şekilde gruplanmışlardır. Son grupta yer alan dört adet kandil, burun tipleri belirsiz olduğu için bir araya getirilmişlerdir.

3.1.1.2.1. Tip 2a

Tip 2a grubu **Kat. No. 6**'da yer alan tek bir örnekten oluşmaktadır. Bu kandil, agora güney stoada gerçekleştirilen kazı çalışmaları sırasında bir miktar seramikle birlikte ele geçmiştir. Diskus, omuz ve burun parçasından oluşan kandilin omzu üzerinde iki adet yivle belirginleştirilmiş bir adet bant, burun üzerinde kabartma olarak yapılmış bir adet Silenus/Satyr başı ve başın iki yanında yine kabartma olarak yapılmış iki volüt bulunmaktadır. Bu kandil, çalışmadaki diğer kandillerden farklı olarak kalp şekli verilmiş fitil deliğine sahiptir. Burnun korunan kısmında yanık izi olmayan kandilin hamur rengi açık kahverengiyken, açık kırmızıdan kahverengiye değişen bir astarı bulunmaktadır.

Kat. No. 6 için karşılaştırma da kullanacağımız başka merkezlere ait benzer örneklerin sadece bir tanesi çok yakın benzer olarak atfedilebilir. Diğer örnekler volüt ve Silenus/Satyr başı süslemelerine sahip olmalarına rağmen fitil delikleri benzemediği için sadece yakın benzer olarak değerlendirilmişlerdir.

Satın alma yoluyla elde edilen ve özel bir müzede sergilenen ilk benzer örnek, 18 cm uzunlukta, 8 cm genişlikte ve 5,2 cm yükseklikte. Aizanoi örneğinde olduğu gibi omuz üzerinde iki adet yiv ve bir adet bant bulunmaktadır. Diskusu bezemesiz ve düz bırakılmıştır. Burun üzerinde kabartma olarak yapılmış bir adet Silenus başı, başın iki yanında ise volüt süslemelerini görmek mümkündür. Fitil deliği tıpkı Aizanoi örneğinde olduğu gibi kalp şeklinde yapılmıştır. Hamur rengi pembe, astar rengi ise kırmızımsı kahverengi olarak belirtilmiştir. **Kat. No. 6**'dan farklı olarak tamamı korunan kandil iyi durumdadır. Volütlerin ve Silenus başının hatları daha belirgin kalmıştır. Ayrıca Silenus başının hemen yanında olasılıkla havalandırma için kullanılan bir adet delik bulunmaktadır. Güney İtalya üretimi olduğu ifade edilen kandilin, Augustus Dönemi'ne tarihlendiği belirtilmiştir (Bussiere ve Wohl 2017, no. 147, s. 107-108).

Yukarıda müze örneğinin değerlendirmesi yapılırken bu kandilin Loeschcke Tip III kandillerinden olduğu ileri sürülmüştür (A.g.e., no. 147, s. 108). Loeschcke'nin Tip III kandillerine baktığımızda büyük boyutlu, uzun burunlu ve bir plastik kulpla süslenmiş kandillerle karşılaşıyoruz (Loeschcke, 1919, s. 222 (34)). Aizanoi örneğinin tamamı korunmamış olsa da uzun bir burna ve burnun boyutundan anlaşılabileceği üzere büyük bir

gövdeye sahiptir. Bu sebeple Aizanoi örneğini, Loeschcke Tip III kandilleri içerisinde değerlendirmek için herhangi bir engel bulunmamaktadır. Loeschcke, Tip III kandillerinin Augustus Dönemi'nde ortaya çıktıklarını, Julius-Cladius hanedanlığı dönemi boyunca üretimlerinin devam ettiğini ifade etmiştir. Ayrıca bu tip örneklerin genellikle yuvarlak bir burna sahip oldukları, iki yanı köşe yapan örneklerin çok nadir olduklarını da belirtmiştir (A.g.e., s. 223 (35) – 224 (36)). Aizanoi örneği köşeli burnu haricinde kalp şeklinde bir fitil deliğine sahip olmasıyla daha özel bir konumdadır.

İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde yer alan, müsadere yoluyla ele geçen ve üretim yeri bilinmeyen 9,1 cm uzunlukta, 6,3 cm genişlikte ve 3,8 cm yükseklikteki bir kandil benzer olarak değerlendirmeye alınmıştır. Bezemesiz ve geniş diskusu bir bantla çevirili olan kandilin, omzu ise yivlerle ve bantla süslenmiştir. Burun üzerinde bir adet mask, maskın iki yanında volüt kabartmaları bulunmaktadır. Fitil deliği, Aizanoi örneğinden farklı olarak yuvarlak yapılmıştır. Kesin olmamakla beraber bu kandil için MÖ 1. yüzyıl tarihi önerilmiştir (Kassab Tezgör ve Sezer 2005, no. 465, s. 163-164).

Bir diğer benzer örnek Tarsus Gözlü Kule kazılarında açığa çıkan ve Goldman ve Jones'un Grup XI tipi içerisine dâhil ettiği tam korunmuş bir kandildir. Grup XI kandilleri çoğunlukla düz, daha az olarak içbükey profilli bir diskusa, süslü bir omza ve uzun volütlü bir burna sahiplerdir. Bu kandiller, asıl bezemenin omuzdan diskusa geçişini temsil ederler. Aynı dönemlerde yapılan metal kandillerin taklitleri olarak üretilmişlerdir. Bu metal taklidinin kanıtlarından biri ise kapak menteşesinin bu kandilde mevcut olmasıdır (Goldman ve Jones 1950, s. 92-93). Aizanoi ile karşılaştırma yapacağımız örnek, bezemesiz bir diskusa, iki yiv ve iki bant bulunan bir omza, yan yana yapılmış iki adet uzun burna, burunlara geçişte kabartma olarak yapılmış iki adet maska ve maskların yanlarında bulunan iki çift volüte sahiptir. Tarsus örneğinin uzunluğu 15,5 cm ve yüksekliği 4 cm olarak belirtilmiştir. Aizanoi örneğinde olduğu gibi bu kandilin de burnu iki yanda köşe yapmaktadır. Ancak fitil deliği farklı olarak yuvarlak yapılmıştır (Goldman ve Jones 1950, figs 97-98, no. 131, s. 108). Grup XI kandilleri MÖ geç 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıl tarihleri arasına yerleştirilmiştir (A.g.e., s. 92).

Anadolu'da yer alan ve benzer bir kandil grubunun ele geçtiği bir diğer merkez Pergamon'dur. Pergamon'da tespit edilen iki kandil (Heimerl, 2001, Taf. 2, no. 46, Taf. 20, no. 931, s. 101, 171), **Kat. No. 6** ile benzer özellikler gösterirler. Pergamon'daki ilk benzer örnek sadece burun kısmından ibarettir. Büyük boyutlu olduğu ifade edilen

kandilin uzun burnu, iki volüdü ve volütlerin arasında bir adet Silenus başı korunmuştur. Aizanoi örneğinden farklı olarak hem burun hem de fitil deliği yuvarlak yapılmıştır. Ayrıca fitil deliği etrafında kullanıldığına dair izleri bulunmaktadır. Pergamon örneği için önerilen tarih Augustus Dönemi'dir (A.g.e., Taf. 2, no. 46, s. 101). İkinci benzer örneğin diskus, omuz ve burun kısımları günümüze kadar koruna gelmiştir. Bu kandilin diskus kısmında bir çelenk motifi yer alır. İki adet burnu olan kandilin iki burnu da birer çift volüt ve birer satyr maskı ile süslenmiştir. İkinci Pergamon örneği için Augustus ile Tiberius Dönemleri önerilmiştir (A.g.e., Taf. 20, no. 931, s. 171).

British Museum kataloglarında yer alan, üretim yeri belirsiz olan ve özel bir koleksiyondan elde edilen benzer bir kandilin uzunluğu 15,7 cm ve genişliği 7,8 cm'dir. Geniş, derin ve zeytin yapraklarından yapılmış bir çelenkle süslenmiş bir diskusa sahiptir. Çelengin etrafını bir inci dizisi çevrelemektedir. Diskustan, dar omza geçişte çentikli bir yiv bulunmaktadır. Aizanoi örneğinkine benzer bir şekilde köşeli bir burnu, burnun iki yanında volüt bezemeleri ve volütlerin ortasında kel ve sakallı satyr başı bulunmaktadır. Bunların haricinde diskusun arka kısmında kapak için yapılan bir adet menteşe görmek mümkündür. Müze örneği için önerilen tarihler MÖ 1. yüzyılın sonları ile MS 1. yüzyılın ilk üçlüğü arasındadır (Bailey, 1980, Pl. 26, Fig. 101, no. Q993, s. 202).

Atina Agorası'nda yapılan çalışmalarda ele geçen Roma kandilleri içerisinde **Kat. No. 6** ile karşılaştırma yapabileceğimiz bir adet örnek bulunmaktadır. Atina örneği 13,2 cm uzunlukta, 7,5 cm genişlikte ve 4,2 cm yükseklikte ölçülmüştür. Diskusu bezemesiz olan kandilin omuz kısmı yoğun bir şekilde yivlerle ve bantlarla çevrelenmiştir. Uzun burnun üzerinde, iki volütün arasında kabartma olarak yapılmış bir adet mask bulunmaktadır. Gövde üzerinde delikleri açılmamış bir kapak menteşesi görülmektedir. Menteşenin varlığı, bu kandilin benzer bronz kandillerden taklit edilerek üretildiğini, ancak menteşenin deliklerinin açılmamış olması ise menteşenin işlevsiz olduğunu göstermektedir. Atina örneği için önerilen tarih kesin olmamakla beraber MS 1. yüzyılın ortası ve öncesidir (Perlzweig, 1969, Pl. 1, no. 11, s. 73).

Yukarıda incelenen benzer örneklerin hepsinin ufak farklılıklar haricinde belli ortak yönleri bulunmaktadır. Boyutları oldukça büyük olan kandillerin, uzun burunları maskla süslenmiştir. Hemen hemen hepsinin, metal kandillerin taklidi oldukları ifade edilmiştir. Diskusu korunmuş olan altı benzer örnekten dört adedinin bezemesiz olduğu, diğer iki adedinin bir çelenkle süslendiği görülmüştür. Bunun haricinde üçünde kapak

için menteşe bulunduğu ve bunlardan birinin işlevsiz olduğu fark edilmiştir. Bu kandiller için en erken düşünülen tarih kesin olmamakla beraber MÖ 1. yüzyıl, en geç düşünülen tarih ise MS 1. yüzyılın ortalarıdır. Genel anlamda MÖ 1. yüzyılın sonları ile MS 1. yüzyılın başları yani Augustus Dönemi önerilmiştir. **Kat. No. 6**'nın ele geçtiği tabakadan MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıla tarihlediğimiz **Kat. No. 91** ve MS 1. yüzyıla tarihli bir kâse bulunmuştur. Bu eserler ve benzer örneklerin yardımıyla **Kat. No. 6**'nın Augustus Dönemi'ne tarihli olduğunu düşünmekteyiz.

3.1.1.2.2. Tip 2b

Aizanoi'da ele geçen volütlü kandillerden burnun iki yanı köşeli olan **Kat. No. 7 - 13** kandilleri Tip 2b içerisine dâhil edilmişlerdir. Şu ana kadar on adet ele geçen bu kandillerden **Kat. No. 7, 8, 10 - 12**'de yer alan beş tanesi tama yakın korunmuştur. **Kat. No. 10 - 13**'de yer alan dördü ise önde ve arkada olmak üzere iki burna sahiplerdir. Bütün örnekler agorada yapılan kazılarda farklı mekânlarda açığa çıkarılmışlardır.

Kat. No. 7 agora doğu stoada yapılan kazı çalışmaları sırasında "Kozmetik Dükkânı" olarak adlandırılan mekân içerisinden ele geçmiştir. Tama yakın korunmuş olan kandilin diskusunda kırık mevcuttur. Açık kırmızımsı kahverengi hamurlu ve kahverengiden açık kırmızıya değişen astarlı olan kandilin uzunluğu 7,5 cm, genişliği 5,3 cm ve yüksekliği 2,1 cm'dir. Astar pişmeden dolayı yer yer koyu, yer yer açık tonda bir renk almıştır. Etrafında kullanımdan dolayı yoğun is izi bulunan burun, iki yanda köşe yapmıştır. Omuz üzerinde volütlerin belli belirsiz çıkıntısını görmek mümkündür.

Aizanoi örneğinde gözle seçilebilecek süslü bir volütün olmaması akıllara, Loeschcke'nin Tip II kandillerinde olduğu gibi volütsüz yapılmış olma ihtimalini getirir. Bu tip kandiller Vindonissa için bile çok nadir ve az sayıdadır. Tip II kandillerinin Augustus Dönemi'nden sonra fakat Erken İmparatorluk Dönemi içerisinde üretildikleri belirtilmiştir (Loeschcke, 1919, s. 221 (33)). Daha akla yatkın olan düşünce **Kat. No. 7**'nin volütlü bir kandilden kalıp alınarak üretilmeye çalışıldığı ancak bunun biraz özensizce yapıldığı yönündedir. Bu noktada kandilin kullanışlı olması görüntüsünden daha önemlidir. Bu düşüncenin daha makul olmasının nedeni Loeschcke'nin Tip II kandillerinde herhangi bir volüt ibaresi ve izi bulunmazken, **Kat. No. 7**'nin omzunda volütlerin olması gerektiği yerlerde çok hafif çıkıntıların bulunmasıdır. Ayrıca British Museum'da da bu şekilde özensiz üretilmiş bir adet örnek bulunmaktadır. Sivastopol'da bir kazıdan ele geçen ve bağış yoluyla müze envanterine dâhil olan kandilin uzunluğu 8,8

cm ve genişliği 6,4 cm'dir. Müze örneğinin diskus kısmında boğa figürü yer almaktadır. Bailey bu kandili Loeschcke Tip IB kandillerine benzeterek MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirmiştir (Bailey, 1988, Pl. 115, Fig. 97, no. Q3220, s. 396).

Aizanoi örneği köşeli burun yapısı ile Loeschcke Tip I içerisinde değerlendirilebilir. Omuzda yivler korunmamış olsa da form açısından Tip I kandillerin omuz formuyla benzerlik bulunmaktadır. Tip I kandillerin Vindonissa'da en yaygın oldukları zamanlar Erken Tiberius Dönemi ile Flaviuslar Dönemi arasındadır (Loeschcke, 1919, s. 218 (30)). Ayrıca **Kat. No. 7** ile birlikte ele geçen buluntular içerisinde bir adet Augustus sikkesi bulunmaktadır. Sadece sikkeye göre tarihlendirme yapmak çok sağlıklı olmayacağı için Loeschcke'nin tipolojisi de göz önünde bulundurularak bu kandili Augustus Dönemi'nden Flaviuslar Dönemi'ne kadar olan bir aralığa yerleştirmek doğru olacaktır.

Agoranın doğu stoasında yer alan ve 4 no.lu dükkân olarak adlandırılan mekânda, bir duvarın temelinde kandillerinde olduğu konteks bir buluntu grubu ile karşılaşmıştır. Bu kandillerden **Kat. No. 8, 14, 15, 33, 34** kandiller katalog yer almıştır. Bu sebeple ayrı gruplarda incelenecek olsalar da bu kandillerin değerlendirmesinin birlikte yapılması daha doğru olacaktır.

Kat. No. 8, iki yanda köşeli bir burna ve burundan omza geçişte karşılıklı iki adet plastik volüte sahiptir. Kulbu bulunmayan kandil, 2,2 cm yükseklikte, 5 cm genişlikte ve 7,05 cm uzunluktadır. Omuz üzerinde ve omuzdan diskusa geçişte birer adet yiv görmek mümkündür. Diskusta sağa dönük, hafif kambur ve yürür şekilde betimlenmiş kuyruklu bir Satyr kabartması görülür. Diskus deliği Satyr'in eli ile diz kapağı arasına konumlandırılmıştır. Omuzdan gövdeye geçişi keskin olan kandilin gövde üzerindeki kalıp birleşim yerinin izi belirgindir. Ortasında "CEL[E]R" kabartması olan alçak halka kaidesi vardır. Gövde üzerinde yer yer korunmuş kırmızı bir astara sahip olan kandilin, burnu üzerinde kullanıldığına dair yanık izi yoktur.

Kat. No. 8' in yakın benzerleri British Museum kataloglarında bulunmaktadır. Mısır kökenli olduğu belirtilen ilk müze eserinin uzunluğu 8 cm, genişliği 6 cm'dir. Kullanım görmediği için Aizanoi örneğindeki benzer şekilde burun kısmında yanık yoktur. Diskus üzerinde Satyr ve Nymphe kabartması vardır. Halka kaide içerisinde kabartma şeklinde "T" harfi görülür. Açık tonda bir hamur rengine ve yer yer korunmuş koyu kahverengi astara sahiptir (Bailey, 1988, Pl 33, Fig. 13, Kat. No: Q1890, s. 217,

233). Pozzuoli üretimi olduğu ifade edilen ikinci benzer kandil ise 10,9 cm uzunlukta ve 7,8 cm genişliktedir. Burun kısmında yanık izi bulunmayan bu kandilin devetüyü bir hamur rengi ve koyu kahverengi bir astarı vardır. Halka kaide içerisinde kabartma şeklinde “E” harfi görülür. Bu kandilin de diskusunda Satyr ve Nymphe kabartması vardır. Diğer müze örneğinde olduğu gibi burada da heyecanlanan bir Satyr, bir Nympheyi rahatsız etmektedir. Nymphe bir yandan beline kadar inen chitonunu tutarken diğer yandan Satyr’ın sakalını çekmektedir (Bailey, 1980, Pl 4, Fig. 17,110, Kat. No: Q793, s. 140). Bu noktada müze örnekleri ile **Kat. No. 8** arasında bazı temel farklılıklar vardır. Müze örneklerinde Satyr’ın yanında Nymphe de yer alırken, Aizanoi örneğinde Satyr bire bir aynı pozisyonda verilmiş olsa da Nymphe sahnede yer almamaktadır. Ancak Aizanoi örneğinde Satyr’ın ağız hizasında silik bir kabartı mevcuttur. Bunun, sahneden isteyerek ya da istemeyerek çıkarılan Nymphe’nin kalıntıları olduğunu düşünmekteyiz. Ayrıca Aizanoi örneğinin fitil deliği daha geniştir ve kaide altındaki yazılar farklıdır.

Bailey, ilk örneği “Loeschcke Tip IA” içerisinde ve omuz profilini de Loeschcke Form I içerisinde değerlendirmiştir. Bu kandil için önerdiği tarih ise Augustus ile Tiberius dönemleri yani yaklaşık olarak MÖ 20 ile MS 25 yılları arasındır (Bailey, 1988, Pl 33, Fig. 13, no. Q1890, s. 217, 233). İkinci örnek ise burun yapısından dolayı Loeschcke Tip IB, omuz yapısından dolayı Form IIIb içerisinde değerlendirilmiştir. Ayrıca bu kandil için önerdiği tarih ise MS 1. yüzyılın ilk yarısıdır (Bailey, 1980 Pl 4, Fig. 17,110, no. Q793, s. 140).

Vindonissa’dan yakın bir benzer bulunmasa da Loeschcke’nin form ayırımına bakacak olursak **Kat. No. 8** köşeli burun yapısından ve halka kaidesinden dolayı Tip I içerisinde değerlendirilebilir. Burun yapısı Tip IC örnekleri kadar geniş olmadığı için Tip IA ve Tip IB örnekleri **Kat. No. 8** için benzer olarak daha olasıdır. Ayrıca Aizanoi örneğinin omuz formu, Loeschcke Form II için oldukça uygundur. Bu tip kandiller için önerilen tarihler ise Augustus Dönemi ile MS 1. yüzyılın ortaları olarak ifade edilmiştir (Loeschcke, 1919, s. 212 – 218).

Kütahya Müzesi’nde sergilenen bir grup kandil içerisinde hem burun, hem gövde profili hem de diskustaki sahne açısından çok benzer bir örnek bulunmaktadır (Tamsü Polat, 2017, no. 2, s. 348). Ayrıca aynı sahnenin işlendiği, profil benzese de burnun benzemediği ikinci bir örnekten söz edilebilir (A.g.e., no. 26, s. 354). Geldiği yer belirsiz

olan ilk örnek satın alma yoluyla ele geçmiştir ve 7,6 cm uzunlukta, 5,3 cm genişlikte ve 2,2 cm yüksekliktedir. Bu kandilin kırmızımsı gri hamuru, koyu kırmızımsı gri astarı vardır. **Kat. No. 8**'de olduğu gibi diskusta sağa dönük, hafif kambur ve yürür şekilde betimlenmiş bir Satyr kabartması yer alır. Ayrıca diskus deliği de Aizanoi örneği ile aynı konumdadır. Bu kandil için önerilen tarihler MS 1. yüzyıl ile 2. yüzyıl dönemleridir (A.g.e., no. 2, s. 348). İkinci örnek Gediz İlçesi'ndeki Akpınar Köyü'ndeki bir alandan gelmiş ve satın alma yoluyla elde edilmiştir. Bu kandilin uzunluğu 7,6 cm, genişliği 5,2 cm ve yüksekliği 2,1 cm'dir. Astarsız olan örneğin hamur rengi kırmızımsı sarıdır. Bu kandilde de diskusta aynı pozisyonda Satyr kabartması ve Satyr'ın önünde aynı noktada diskus deliği bulunmaktadır. Her ne kadar burun kısmında volüt bulunmasa da bu kandil profil açısından **Kat. No. 8** ile benzerdir. Bu kandil için önerilen tarihler MS 1. Yüzyıldır (A.g.e., no. 26, s. 354).

Pergamon'da yapılan çalışmalarda ele geçen bir grup kandil içerisinde **Kat. No. 8** ile benzer özellikler gösteren bir örnek mevcuttur. Pergamon örneği, köşeli ancak uzun burunlu bir grup kandil içerisinde değerlendirilmiştir. Fakat kandilin sadece diskus kısmı, omuz kısmı ve burnunun çok az bir kısmı korunmuştur. Bu sebeple burun kısmı belirsizdir. British Museum örneklerinde olduğu gibi diskus kısmında Satyr ve Nymphe birlikte betimlenmiştir. Pergamon örneği, kırmızımsı sarı bir hamura ve kırmızı – koyu kırmızı parlak bir astara sahiptir. Bu kandil için Heimerl, Augustus Dönemi'ni önermiştir (Heimerl, 2001, Taf. 1, Motiv 60, no. 6, s. 45, 97).

Kat. No. 8 ile karşılaştırmada kullanacağımız bir diğer benzer örnek Korinth'den ele geçmiştir. Korinth'de bulunan benzer formdaki kandilleri Broneer, "Tip XXII" içerisinde değerlendirmiştir. Broneer, Tip XXII kandillerine örnek olarak yine Loeschcke'nin Tip IA kandillerini vermiştir. Tip XXII, Korinth'de ele geçen kulpsuz Roma kandillerinin tek örnek grubudur. Korinth için bu kandiller ilk olarak Augustus Dönemi'nde görülürken MS 1. yüzyıl boyunca üretim olduğu ifade edilmiştir. En yaygın oldukları dönem Tiberius dönemi ile MS 1. yüzyılın ortaları arasındır (Broneer, 1930, s. 76-78).

Kat. No. 8 için bire bir olmasa da form olarak benzer gösterebileceğimiz bir diğer örnek grubu, Ontario Museum kataloglarında yer almaktadır. Hayes, bu üç kandili Loeschcke Type IA kandillerine benzeterek yaklaşık olarak MS 1. yüzyılın başları ile MS 1. yüzyılın ortaları arasını önermiştir (Hayes, 1980, no. 215-217, s. 47-48).

Kat. No. 8 için önerdiğimiz benzer örneklerin haricinde kaide altında bulunan “CELER” kabartmasına da değinecek olursak; ilk olarak bu mühürün benzerleri 1841 yılına tarihli bir mektupta karşımıza çıkmaktadır. 1841’de Giuseppe Botazzi tarafından yazılan ve 1866’da Santo Varni tarafından yayınlanan bir mektupta, Tortona’da Carabinieri kışlasının inşası sırasında yapılan kazılarda bir depo içerisinde 400 ile 500 kadar “C. CELER” imzalı kandil olduğu ifade edilmiştir. Bu kandillerin büyük çoğunluğu halkın eline geçmiş ve kaybolmuşlardır. Botazzi sadece dört adedini koruyabildiğini belirtmiştir. Bu kandiller daha sonra Varni’nin koleksiyonuna dâhil olmuşlardır. Varni, altlarında “CELER” yazılı dört kandilin diskuslarında grifon, gladyatör, vazo⁴ ve koç betimlendiğini yazmıştır (Varni, 1866, s. 44-47). Loeschcke bu bilgiden ve elindeki verilerden yola çıkarak “CELER” mührünü kullanan atölyenin Kuzey İtalya Tortona’dan olduğunu önermiştir. Ayrıca Vindonissa kazılarında da “CELER” damgası taşıyan bir kalıp bulunduğunu da belirtmiştir (Loeschcke, 1919, s. 216 (28)).

British Museum kataloglarında da yer alan Loeschcke Type IB formu içerisinde değerlendirilen ve MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihli bir kandilin halka kaidesi altında da “T CELER” yazısı yer alır. Bailey’de aynı fikri savunarak bu mührün Kuzey İtalya’da, Tortona’da üretim yapan bir atölyeye ait olduğunu ileri sürmüştür (Bailey, 1980, Pl. 3, Figs 100-104, no. Q788, s. 139).

Yukarıda belirttiğimiz örneklerden dolayı **Kat. No. 8**’de bulunan yazının bir atölye imzası olduğu düşünülmektedir. Bu kandil incelendiğinde, Atik (Atik, 1995, s. 729 – 739) ve Ateş’in (Ateş, 2003, s. 47) bahsettiği yerel ürünlerde görülen kil ve astar özelliklerini taşıdığı anlaşılmaktadır. Ayrıca **Kat. No. 8**’in verilen benzer örneklerden daha kalitesiz olarak yapılmış olan burnu, volütlerin ve sahnedeki figürün detaylarının daha az belirgin olması, yerel üretim ihtimalini arttırmaktadır. Bu noktada akla iki öneri gelmektedir. İlk öneri **Kat. No. 8**’in ithal edilen bir kandilden kalıp alınarak yerel bir atölyede üretilmiş olabileceği şeklindedir. Ancak elde herhangi bir kandil kalıbı ya da benzer ithal örnek bulunmaması sebebiyle bu düşünce en fazla bir öneri olarak sunulabilir. İkinci öneri ise bu kandillerin Aizanoi’da bulunan ve “CELER” ismini taşıyan bir üretici tarafından üretilip imzalandığı yönündedir.

Kat. No. 8 için önerdiğimiz benzer örnekleri ve benzer özellikler gösteren kandil gruplarını incelediğimiz de MS 1. yüzyılın başları ile MS 1. yüzyılın ortaları arasında bir

⁴ Loeschcke bunu Skyphos olarak adlandırmıştır: Loeschcke, 1919, s. 216 (28).

yoğunluk olduğunu görürüz. **Kat. No. 8**'in birlikte açığa çıktığı kontekse baktığımızda, bu kandil için önereceğimiz tarih MS 40 – 75 yılları arası olacaktır.

Kat. No. 9 Penkalas Çayı'nın doğu rıhtım duvarının dış yüzünde yapılan kazı çalışmaları sırasında bir miktar buluntu ile birlikte ele geçmiştir. Açık kahverengi hamurlu ve kırmızı astarlı kandilin burnunun, omzunun ve alt gövdesinin bir kısmı korunmuştur. İki yanda köşe yapan volütlü burun üzerinde kullanımdan kaynaklı yanık izlerini görmek mümkündür.

Kat. No. 9 Loeschcke'nin Tip IA kandilleriyle benzer özellikler taşımaktadır. Ancak omuz kısmı korunmadığı için omuz profili açısından değerlendirmek mümkün değildir. Vindonissa'da bulunan Tip IA kandilleri için önerilen tarihler erken Tiberius Dönemi'dir. Ancak genel anlamda Tip IA örneklerinin Augustus Dönemi'nde de üretildiği belirtilmiştir (Loeschcke, 1919, s. 217 (29) – 218 (30)).

Aizanoi örneğinin burun tipine bakarak önereceğimiz başka benzer örnek grubu British Museum kataloglarında yer almaktadır. Bailey, Tip A olarak grupladığı iki yanı köşe yapan burna sahip bu volütlü kandilleri, Loeschcke'nin tipolojisine de dayanarak kronolojik olarak sınıflandırmıştır. Ancak sadece burun tipine bakarak tarihlendirmenin doğru olmayacağını, farklı omuz profilinin, farklı burun tiplerinde görülebileceğini ifade etmiştir (Bailey, 1980, s. 126-127). Aizanoi örneğinin omuz kısmının korunmadığını göz önüne alırsak, British Museum'da yer alan ve karşılaştırmada kullanabileceğimiz kandiller geç Augustus Dönemi ile erken Flaviuslar Dönemi'ne tarihlendirilmişlerdir (Bailey, 1980, Pl. 3-6, no. Q776 – 827, s. 135).

Kat. No. 9'un birlikte açığa çıktığı buluntu grubuna bakıldığında, karışık tarihli bir tabaka olduğu görülmüştür. Bu sebeple benzer örnekler esas alınarak **Kat. No. 9**'un erken Tiberius Dönemi ile erken Flaviuslar Dönemi arasına tarihlendiği önerilmektedir.

Kat. No. 10 agora doğu stoda yer alan 2 no.lu dükkân olarak adlandırılan mekân içerisinden, yanık bir alanda bir miktar buluntu ile birlikte tespit edilmiştir. 14,05 cm uzunluğa, 7,2 cm genişliğe ve 3,6 cm yüksekliğe sahip tama yakın korunmuş kandilin kırmızımsı sarı hamuru ve kırmızı astarı vardır. İçbükey diskusun ortasında, dikey kulbun olması gereken yerde kırık vardır. Kırığın iki yanında birer adet diskus deliği görmek mümkündür. Diskustan omza geçişte bir adet bant bulunur. Omuz dışa eğimli ve bezemesiz yapılmıştır. Kandil, önde ve arkada birer adet olmak üzere toplam iki adet

volütlü ve iki yanı köşeli burna sahiptir. Burunlar üzerinde kullanıma işaret eden yanık izleri mevcuttur. Kandilin dip kısmında iki adet yiv bulunur.

Kat. No. 10 için önereceğimiz tek örneğin doğu kökenli olduğu belirtilmiştir. Verilen bilgilere göre genişliği 8 cm ve yüksekliği 3,5 cm'dir. Kırmızı astarlı ve sarı tonda bir hamura sahip olan örneğin volütlü ve köşeli bir çift burnu bulunmaktadır. Etrafını bir bandın çevrelediği diskusta, çift diskus deliği ve dikey bir kulp yer almaktadır. Aizanoi örneğinden farklı olarak omuz kısmı yumurta dizisi ile süslenmiştir. Dip kısmında "LVC" harflerinin olduğu bir mühür vardır. Kandil için önerilen tarih ise Claudius Dönemi'dir (Waldhauer, 1914, XV, no. 168, s. 35).

Kat. No. 10'u Loeschcke'nin tipolojisi içerisinde değerlendirecek olursak, burun tipi olarak kesinlikle Tip IB olduğunu görmekteyiz. Omuz formu olarak ise Form V-VIIa arasında bir yerde olduğu düşünülmektedir (Loeschcke, 1919, s. 213 (25)). Belirttiğimiz omuz formları, Loeschcke'nin tipolojisinde yuvarlak burunlu kandiller (Loeschcke Tip IV) için önerilmektedir. Ayrıca yuvarlak burunlu kandillerin kaideye sahip örneklerinin çok nadir görüldüğü, çoğu örneğin **Kat. No. 10** gibi düz dipli olduğu belirtmiştir. Loeschcke'nin önerisine göre yuvarlak burunlu kandillerin üretimi MS 1. yüzyılın sonunda azalmış, 2. yüzyılda üretimleri son bulmuştur (A.g.e., s. 225 (37)). Ayrıca Tip IB kandillerinin Tiberius Dönemi ile yaygınlaştığı, MS 1. yüzyılın ortalarından itibaren yerini yavaş yavaş Tip IC'ye bıraktığı ifade edilmiştir (A.g.e., s. 218 (30)).

British Museum'da bulunan Loeschcke Tip IB örnekleri, genel olarak geç Augustus Dönemi ile erken Flaviuslar Dönemi arasına tarihlendirilmişlerdir. Bailey bu noktada önce omuz profilinin esas alınması gerektiğini sonra da burnun önemli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca tabanda kaidesi olanların erkene tarihlendiğini geçe gittikçe kaide görülmediğini de eklemiştir (Bailey, 1980, Pl. 3-6, no. Q776 – Q827, s. 135 – 136). Bu bilgiler doğrultusunda Aizanoi örneği ile aynı omuz formuna sahip British Museum'da bulunan yuvarlak burunlu kandillere baktığımızda ise geç Tiberius Dönemi ile erken Traianus Dönemi arasına tarihlendiklerini görebiliriz (Bailey, 1980, Pl. 16-17, no. Q917 – 933, s. 172).

Heimerl, Pergamon örnekleri için detaylı bir omuz formu kataloğu oluşturmuştur. Omuz formlarını incelediğimizde, Aizanoi örneğinin "Schultern mit stark nach auBen abfallendem auBeren Scbulterstreifen"⁵ olarak adlandırılan bir grupta yer alan Form 26

⁵ Keskin bir şekilde dışa doğru eğim yapan ve omuz üzerinde yive sahip omuz tipleri.

ile uyumlu olduğunu görmek mümkündür. Heimerl'in ifade ettiğine göre Form 24, 25 ve 27, Vindonissa'daki volütlü kandillerde görülen omuz tiplerindendir. Form 26 ise 25'e benzemektedir ancak omuz kısmı daha geniş ve daha kaba yapılmıştır. Bu sebeple Form 26'nın daha geçe tarihlendiğini belirtmiştir. Ayrıca bu grupta yer alan omuz formlarının çoğunlukla Loeschcke Tip VIII kandillerinde (kısa burunlu kandillerde) görüldüğünü de eklemiştir. Burada anlatılmak istenen bu omuz formunun erken örneklerinin (Form 24 – 25) MS 1. yüzyılın ikinci dörtlüğünden itibaren volütlü kandillerde görülmeye başladığı, daha sonraları ise çoğunlukla kısa burunlu kandillerde biraz değişerek kullanılmaya devam ettiğidir (Heimerl, 2001, s. 21-22).

Pannonia'da ele geçen kandiller içerisinde Loeschcke'nin Tip I grubuna karşılık gelen ve Pannonian Tip I olarak adlandırılan bir grup kandil bulunmaktadır. Ivany, Loeschcke Tip IB ve IC gruplarının tarih ve form olarak yakın olmasından dolayı birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ve birlikte Pannonian Tip I grubunun üçüncü varyantını oluşturduklarını ifade etmiştir. Bu üçüncü varyantta burun ve volütler daha geniş, omuzdaki yivler ise daha az yapılmaktadır. Hatta en geç örneklerde sadece tek bir yiv omuzla diskusu birbirinden ayırmaktadır. Pannonian Tip I kandillerinin üçüncü varyantları kazılar sırasında Agrippa, Germanicus, Galba, Vespasianus, Domitianus, Nerva, Traianus, Hadrianus ve Marcus Aurelius Dönemlerine tarihli sikkeler ile birlikte tespit edilmiştir. Ivany'nin önerisi, Loeschcke'nin tarihlendirmesinin eksik olduğu ve bu kandillerin MS 2. yüzyılda da üretilmeye devam edildiği yönündedir (Ivany, 1935, Typus I, Taf. I-XIV, s. 10-11).

Şu ana kadar karşılaştırmada kullandığımız bir adet benzer örnek, burun tipine ve omuz profiline göre yapılan tarihlendirmeler, genel olarak MS 1. yüzyılın ikinci dörtlüğü ile MS 1. yüzyılın sonları arasını işaret etmektedir. Sadece Pannonian kandillerinin MS 2. yüzyılda da var oldukları ifade edilmiştir. Bu noktada Aizanoi örneğinin açığa çıktığı tabaka da önemlidir. **Kat. No. 10**, yanık bir alandan **Kat. No. 83, 100, 109** kandilleri ve MS 1. yüzyıl ile 2. yüzyılda yoğunlaşan amphora, sikke ve unguentariumlarla birlikte tespit edilmiştir. Buluntuların büyük bir kısmı tam ya da tama yakın korunmuş olarak ele geçmiştir. Bu noktada tabakadan elde edilen veriler ışığında ve benzer örnekler neticesinde **Kat. No. 10**'un MS 1. yüzyılın 2. yarısı ile 2. yüzyılın sonları arasına ait olduğu düşünmekteyiz.

Kat. No. 10 haricinde Aizanoi’da tespit edilen diğer çift burunlu ve volütlü kandiller **Kat. No. 11** ve **12**’dir. Ayrıca **Kat. No. 13**’de sadece burun parçasından ibaret olmasına rağmen **Kat. No. 11** ile çok benzediğinden dolayı bu kandillerle birlikte değerlendirilmiştir. Bu üç kandil, agoranın güneybatı köşesinde yer alan ve “Kandil Dükkânı” olarak adlandırılan mekân içerisinde çok fazla kısa burunlu kandille birlikte ele geçmişlerdir. Tam halde korunmuş olan **Kat. No. 11**, 13,2 cm uzunlukta, 7,1 cm genişlikte, 3,04 cm yüksekliktedir. Açık kırmızımsı kahverengi bir hamur rengi ve sarımsı kırmızı bir astarı vardır. Burunların köşe yapan kısımları **Kat. No. 10** örneği kadar keskin değildir. Geniş ve düz omuzdan, içbükey diskusa geçişte bir adet kalın bant bulunmaktadır. İki ucu bu geçiş kısmından çıkan bir adet sepet kulba sahiptir. Burun üzerinde kullanımdan kaynaklı yanık izleri mevcuttur. Dip kısmı hafif içbükey profillidir.

Kat. No. 12 de **11** gibi tam korunmuş olarak ele geçmiştir. Açık kırmızımsı kahverengi hamura ve açık kırmızımsı kahverengiden, sarımsı kırmızıya değişen astara sahip kandilin uzunluğu 13,1 cm, genişliği 7 cm ve yüksekliği 3,15 cm’dir. Bu kandilde de geniş ve düz olan omuzdan içbükey diskusa geçişte bir adet kalın bant bulunmaktadır. Bu kandilin burun kısmının kenarları keskin olarak ifade edilemeyecek kadar yumuşatılmıştır. Ancak yuvarlak burunlu kandillere de benzediğini söylemek yanlış olur. Kandilin diskusundan, **Kat. No. 10**’da olduğu gibi dikey bir kulp yükselmektedir. Dikey kulbun iki yanında birer adet diskus deliği yer alır. Kandilin kullanıldığını burunların üzerindeki yanık izlerinden anlamak mümkündür.

Sadece burun parçası olarak korunmuş **Kat. No. 13** yüksek ihtimalle **Kat. No. 11** ve **12** gibi çift burunlu bir kandile ait parçadır. **Kat. No. 13**’ün hamur ve astar rengi aynı tonda kırmızıdır. Kullanımdan kaynaklı yanık izlerini burnun etrafında görmek mümkündür.

Öncelikle **Kat. No. 11, 12** ve **13** kandilleri, işçilik, hamur, astar ve pişirme gibi yönlerde kalitesizlerdir. Volüt bezemeleri çok belirsiz, burun profilleri yamuk ve hatları pürüzlüdür. Karşılaştırma için kullanabileceğimiz başka merkezlere ait çift burunlu kandil örneklerini incelediğimizde çoğunluğun yuvarlak burna sahip olduğu, köşeli burna sahip azınlığın ise **Kat. No. 11 - 13** için benzer verilemeyecek kadar farklı olduklarını görmekteyiz. Ancak özel bir müzede yer alan, Aizanoi örneklerinde olduğu gibi köşeli olmasına rağmen keskin olmayan bir burna sahip, yamuk formu ve düşük işçilik kalitesiyle yapılmış, volütleri belirsiz bir örnek bulunmaktadır. Gövde arkasında dikey

kulp çıkıntısına sahip bu tek burunlu kandilin uzunluğu 10,3 cm, genişliği 6 cm ve yüksekliği 2,5 cm'dir. Kırmızımsı sarı bir hamur rengi, sarımsı kırmızı ve yer yer koyu bir astarı bulunmaktadır. Kuzey Afrika kökenli olan bu kandil için önerilen tarih kesin olmamakla beraber MS 3. yüzyılın ilk yarısıdır (Bussiere ve Wohl, 2017, no. 471, s. 334-335). Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki bu müze örneğinin burun tipi her ne kadar benziyor olsa da omuz kısmı oldukça farklıdır.

Pergamon kandilleri için yapılan omuz formlarının olduğu katalogda Form 35, Aizanoi örnekleri için önerilebilir. Form 35, bir grup omuz formuyla birlikte değerlendirilmiştir. Bu grupta en yaygın olan şey omzun üzerinde yumurta dizisi motifidir. Kandiller için omzun düzleşmesi ve genişlemesi geçe gidildiğinin işaretidir. Form 35'in, Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen örneklerde görüldüğü, genel hatlarıyla MS 2. yüzyılın birinci yarısına ait kandillerde yaygın olduğu ifade edilmiştir (Heimerl, 2001, s. 22).

Kat. No. 11, 12 ve 13 örneklerinin açığa çıktığı dükkândan yakın seviyelerde ele geçen diğer buluntular incelendiğinde ayrı ayrı MS 147 – 175, 238 – 244, 251 – 253 ve 286 – 305 yılları arasına tarihlenen dört adet bronz sikke bulunmaktadır. Sikkeler haricinde genel olarak MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıllara tarihlenen **Kat. No. 58 – 62, 64, 66, 69 - 72, 74, 75, 77, 78, 80, 81, 89, 90, 94 - 96** 'de yer alan 22 tane kısa burunlu kandil, bu dükkân içerisinde bulunmuştur. Ayrıca ele geçen seramik buluntuların MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl aralığına tarihlendikleri düşünülmektedir.

Müze örneğini, Heimerl'in yaptığı omuz katalogunu ve dükkândan ele geçen diğer buluntuları göz önünde bulundurarak **Kat. No. 11, 12 ve 13** için önereceğimiz tarihler MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıldır.

Aizanoi'da ele geçen Tip 2b kandillerinin çok geniş bir zaman aralığına sahip oldukları, en erken Augustus Dönemi'ne, en geç ise MS 3. yüzyıla tarihlendikleri düşünülmektedir. Tabi ki bu grubun kandilleri, bu süre zarfında bazı değişimler geçirerek gözle görülür farklılıklara sahip olmuşlardır. En önemli fark kaliteden kaynaklanmaktadır. Erken örneklerde hamur ve astar kalitesinin daha iyi olduğu, hatların daha iyi seçilebildiği görülmektedir. Ayrıca tarihlendirilmede ana unsurlardan biri olan omuz profilinde de bu değişim gözlenebilmektedir.

3.1.1.2.3. Tip 2c

Tip 2c içerisine dâhil edilen dört adet kandilin (**Kat. No. 14 – 17**) ortak özellikleri, burun kısımlarının volütlü ve yuvarlak olmasıdır. Ancak **Kat. No. 17**, volütlü kandillere benzer bir burun tipi ve gövde profili sergilediği halde omuz kısmında volüt bulunmamaktadır. Bu durum her ne kadar isimlendirmede problem yaratsa da **Kat. No. 17**'nin bu grup içerisinde değerlendirilmesine engel değildir. Çünkü orijinalinde volütlü olduğu düşünülen bu parçanın özensiz üretildiği ve bu sebeple omuz üzerindeki yivlerin ve volütlerin gözükmediği düşünülmektedir. Ayrıca bu kalitesiz üretimin sonucu olarak diskustaki sahne de anlaşılamayacak kadar silik yapılmıştır.

Bu gruptaki ilk örnek olan **Kat. No. 14**, agoradaki doğu stoada yer alan 4 no.lu dükkân olarak adlandırılan mekândan **Kat. No. 8, 15, 33 ve 34** ile birlikte ele geçmiştir. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi bu kandiller değerlendirilirken birlikte geldikleri göz önünde bulundurularak bir öneride bulunulacaktır.

Kat. No. 14'ün uzunluğu 9,7 cm, genişliği 7 cm ve yüksekliği 2,3 cm'dir. Yuvarlak profilli burundan omza geçişte karşılıklı iki adet plastik volüt bezeme vardır. Omuzdan iç bükey diskusa geçişte ise bir adet yiv bulunur. Diskusun en dışında sıralı rulet tırtır bezeme, rulet tırtır bezemenin altında ikisi burun hizasında birleşen ve ikisi de diskus deliğini çevreleyen dört adet yiv mevcuttur. Dip hafif iç bükey profillidir ve gövde üzerinde yer yer korunmuş kırmızı astar bulunur.

Vindonissa'da ele geçen ve Tip IV içerisinde değerlendirilen bir adet örnek, **Kat. No. 14** ile karşılaştırmada kullanılabilir. Vindonissa örneğinin uzunluğu 8 cm, genişliği 6,5 cm ve yüksekliği 2,5 cm'dir. Oldukça benzeyen Vindonissa örneğinin omzunun VIIb (Loeschcke, 1919, Taf. III, no. 581, s. 408 (220)) olduğu ifade edilmişken Aizanoi örneğinin omuz formunun daha çok Form IVb'ye benzediği düşünülmektedir. Vindonissa örneğinin de içinde bulunduğu Loeschcke Tip IV kandillerinin kaliteli bir volüte sahip örneklerinin Augustus Dönemi'nde var oldukları, Tiberius Dönemi ile birlikte bu kandil grubunun yaygınlaştığı ve MS 1. yüzyılın sonlarında üretimin neredeyse son bulduğu ifade edilmiştir (Loeschcke, 1919, s. 225 (37)).

Kat. No. 14 için karşılaştırma da kullanacağımız diğer bir örnek British Museum kataloglarında yer almaktadır. Oldukça benzer olan ve Kıbrıs'daki Salamis ya da Curium'dan ele geçtiği ifade edilen kandil için önerilen tarih MS 1. yüzyılın ikinci yarısıdır (Bailey, 1988, Pl. 64, no. Q2436, s. 305).

Ontario Museum kataloglarında yer alan, Kilikya ve Kıbrıs Tipi kandiller altında değerlendirilen, 8,6 cm uzunluğa, 6,1 cm genişliğe ve 2,25 cm yüksekliğe sahip bir kandil, Aizanoi örneğine oldukça benzerdir. Açık renk bir hamuru ve kırmızı astarı vardır. Bu benzer için önerilen tarih MS 1. yüzyılın ortası ve sonrasındır (Hayes, 1980, Pl. 38, no. 310, s. 77).

Mainz Zentralmuseum kataloglarında bulunan ve üretim yeri belirtilmemiş bir kandil, **Kat. No. 14** ile çok benzerdir. Bu kandilin uzunluğu 9,8 cm, genişliği 7,1 cm ve yüksekliği 2,5 cm'dir. Sarımsı bir hamur rengine ve açık kahverengi astara sahiptir. Bu formun öncüllerinin Augustus Dönemi'nde, yuvarlak burunlu örneklerin ise MS 1. yüzyılın ikinci dörtlüğünde üretilmeye başlandığı ifade edilmiştir. Ardından üretimin MS 1. yüzyılın sonuna kadar azalarak devam ettiği, MS 2. yüzyılda ise neredeyse son bulunduğu eklenmiştir (Menzel, 1969, Abb. 35, 2, no. 232, s. 38, 45).

Bir diğer yuvarlak burunlu volütlü kandil grubu Kıbrıs'daki Salamis'de yapılan çalışmalarda ele geçmiştir. Bu kandiller Musee de Chypre'de sergilenmektedirler. Özellikle içlerinden bir tanesi yakın benzer olarak verilebilir. Bu kandil 8,5 cm uzunlukta, 6,1 cm genişlikte ve 3,3 cm yüksekliktedir. Açık kırmızı bir hamur rengi ve kırmızı bir astarı vardır. Bu grup kandillerin MS 1. yüzyılın ortalarından itibaren üretilmeye başlandığını ve MS 2. yüzyıl boyunca devam ettiğini belirtmiştir (Oziol, 1977, Pl 16, no. 290, s. 115, 119).

Yine Kıbrıs'ta fakat Cesnola'da ele geçen ve satın alma yoluyla Metropolitan Museum kataloglarına dâhil olan bir kandil, **Kat. No. 14** ile benzerdir. MS 40 – 100 yılları arasına tarihlendirilen örnek 8,9 cm uzunlukta ve 2,2 cm yüksekliktedir (Lightfoot, 2021, no. 119, s. 104).

Kat. No. 14 ile karşılaştırmada kullanacağımız son benzer örnek Delos'da yapılan çalışmalardan ele geçmiştir. Delos örneğinin korunmuş uzunluğu 9,4 cm ve genişliği 7,5 cm'dir. Krem rengi bir hamur ve kahverengi astarı vardır. Fakat burun kısmı kırıldığı için Bruneau burun formundan emin olamamıştır. Köşeli burunlu kandiller içerisinde değerlendirdiği bu kandil için önerdiği tarih MS 1. yüzyılın başlarıdır. Ayrıca yuvarlak burunlu kandillerin MS 1. yüzyılın ilk yarısında üretilmeye başlandığını ve MS 2. yüzyılın başlarına kadar devam ettiğini de eklemiştir (Bruneau, 1965, XXVI, Pl. 29, no. 4580, s. 115-116,124).

Kat. No. 14'ün çok fazla yerde benzer örneğinin olduğu, bu benzerlerin özellikle Kıbrıs'da yer alan kentlerde yoğunlaştığı dikkat çekici bir husustur. Benzer örneklerin tarihleri ve **Kat. No. 14**'ün ele geçtiği kontekse bakarak, MS 40 – 75 yılları arasını önermekteyiz.

Kat. No. 15, 8,8 cm uzunlukta, 6,05 cm genişlikte ve 2,4 cm yüksekliktedir. Yuvarlak formu burundan, omza geçişte karşılıklı iki adet plastik volüt bezeme vardır. Omuz üzerinde ve omuzdan diskusa geçişte üç adet yiv bulunur. İç bükey diskus içerisinde sola dönük verilmiş, bir yunusa binen ve iki eliyle dalgalanan pelerinin tutan Amphitrite figürü mevcuttur. Üç çatalı bir kuyruğa ve bir yüzgece sahip olan yunusun başı aşağıya dönük verilmiştir. Diskus deliği hemen bezemenin altında yer alır. Hafif iç bükey yapılmış olan dibi bir adet yiv çevrelemektedir. Gövdenin üst kısmında kahverengi bir astar korunmuştur.

Kat. No. 15 için karşılaştırma da kullanacağımız benzer örnekleri incelemenden önce, bu kandilin, Loeschcke'nin Tip IV kandillerinden olduğunu ve omuz profilinin Form IIIa örneklerine benzediğini belirtmek gerekir. Loeschcke, Tip IV kandillerin, Augustus'da var olduğu, Tiberius Dönemi ile birlikte yaygınlaştığı ve MS 1. yüzyılın sonlarında üretimin neredeyse son bulduğunu ifade etmiştir (Loeschcke, 1919, s. 225 (37)). Bunun haricinde **Kat. No. 15**'in diskusunda yer alan bezemenin bire bir benzeri, Vindonissa kandilleri içerisinde bulunmaktadır. Ancak bahsedilen bu Vindonissa örneği, Aizanoi örneğinden farklı olarak Tip IC kandillerinden yani köşeli burunlu kandillerdendir (A.g.e., Taf. VI, no. 54, s. 220 (32)). Bu durum iki tip kandil grubunun eş zamanlı üretildiği yönündeki fikri desteklemektedir.

British Museum kataloglarında bulunan, yuvarlak burunlu ve omuz profili olarak Form IIIa, IIIb ve IVa profillerine sahip bir grup örnek (Bailey, 1980, Pl. 10 – 15, no. Q855 – Q916, s. 157), **Kat. No. 15** için benzer olarak gösterilebilirler. Bu kandillerin çoğunluğunun Pozzuoli kökenli olabileceği, az oranda da Kıbrıs, Civita Lavina, Pompeii, Corfu, Ephesos gibi kentlere ait olabilecekleri önerilmiştir. Diskuslarında farklı sahnelerin işlendiği bu kandillerde özellikle bir tanesinde hypocampusu binen bir Amphitrite⁶ sahnesi bulunmaktadır. Bu kandil 11,3 cm uzunlukta ve 8,1 cm genişliktedir (Bailey, 1980, Pl. 13; Figs. 27,46,112, no. Q886, s. 166). Bu grup için önerilen genel tarih aralığı Tiberius dönemi ile Erken Traianus Dönemi arasındır. Ancak **Kat. No. 15** gibi

⁶ Bailey burada hypocampus yerine sea-bull, Amphitrite yerine nereid ifadelerini kullanmıştır.

Loeschcke'nin Form IIIa omuz profiline sahip kandiller için verilen tarih aralığı MS 1. yüzyılın ikinci ve üçüncü dörtlüklerini kapsamaktadır (A.g.e., s. 157). Ayrıca müzeye ait Amphitrite bezemeli kandil için önerilen tarih de MS 40 ile 75 yılları arasındır (A.g.e., Pl. 13; Figs. 27,46,112, no. Q886, s. 166). British Museum'da yer alan kandilleri daha önce çalışmış olan Walters'da, Amphitrite bezemeli kandil için benzer tarihleri önermiştir (Walters, 1914, no. 628, s. XXIV, 95).

Diğer bir benzer örnek Kıbrıs'daki Salamis'de yapılan çalışmalarda ele geçmiştir. Burada Musee de Chypre'de sergilenen yuvarlak burunlu kandiller içerisinde çok yakın bir benzer bulunmaktadır. Müze örneğinin uzunluğu 9 cm, genişliği 6,3 cm ve yüksekliği 2,5 cm'dir. Soluk kırmızı hamur rengi ve kaliteli kırmızı astarı vardır. Benzer örneğin içinde bulunduğu grup, MS 1. yüzyılın ortasından MS 2. yüzyıl içlerine devam eden bir aralığa tarihlendirilmiştir (Oziol, 1977, Pl. 24; no. 453, s. 119, 155).

Kat. No. 15 için önereceğimiz bir diğer benzer örnek Güney Fransa'da Peyriac-de-Mer yerleşiminde yapılan kazı çalışmaları sırasında yoğun bir buluntuya sahip bir tabakadan ele geçmiştir. Benzer bir sahneye ve burun tipine sahip kandilin ele geçtiği tabaka, bütün buluntular göz önüne alınarak MS 30 ile 60 yılları arasına tarihlendirmiştir (Sanchez, 2006, Fig. 22; no. 3, s. 215-221, 225).

Karşılaştırmada kullandığımız benzer örnekler haricinde Arles Rhone 3 gemi batığında bulunan binlerce kandilden özellikle bir örnek ilginç bir bilgi sunmaktadır. Çünkü elde edilen kandil, Aizanoi örneği ile aynı sahneye sahip olmasına rağmen Loeschcke'nin Tip VIII kandillerinden yani kısa burunlu kandillerdendir. Chrzanovski ve Djaoui'ya göre bu sahnenin işlendiği kandiller Loeschcke Tip I'den VIII'e kadar geniş bir form çeşitliliği gösterir (Chrzanovski ve Djaoui, 2018, no. M63, s. 104).

Tüm bu benzer örnekler göz önüne alındığında yuvarlak burunlu kandillerin yoğun olarak MS 1. yüzyıl içerisinde üretildikleri düşünülebilir. **Kat. No. 15**'in çok yakın bir benzeri MS 30 ile 60 yılları arasına, bir diğeri MS 1. yüzyılın ortalarına ve form benzerleri ise MS 40 ile 75 yılları arasına tarihlenmektedir. Tüm bu tarihlendirme unsurlarını ve **Kat. No. 15** ile birlikte açığa çıkan diğer kandilleri (**Kat. No. 8, 14, 33, 34**) göz önünde bulundurursak, önereceğimiz tarih aralığı MS 40 ile 75 yılları arasındır.

Kat. No. 16 Penkalas Çayı'nın doğu sınırını oluşturan rıhtım duvarının dış yüzünde yapılan çalışmalarda **Kat. No. 18, 22 - 24** kandilleri ile birlikte tespit edilmiştir. Açık kahverengi bir hamura ve kırmızımsı sarıdan, siyaha değişen bir astara sahip

kandilin sadece burnu tam, diskus ve omuz kısımları kırık olarak ele geçmiştir. Yuvarlak burnun iki yanını birer volüt süslemektedir.

Kandilin korunan kısımlarından anlaşıldığı kadarıyla **Kat. No. 15** ile benzer bir omuz profiline sahiptir. Bu noktada Loeschcke'nin Tip IV kandilleri için (Loeschcke, 1919, s. 225 (37)), Bailey'nin de Form IIIa omuz profiline sahip kandiller için önerdiği tarihler (Bailey, 1980, s. 157) bizler için referans olmuştur. **Kat. No. 16** için düşündüğümüz tarih aralığı Tiberius Dönemi'nden MS 1. yüzyılın sonuna kadarlık bir süreci kapsamaktadır. Bu kandilin birlikte tespit edildiği diğer kandillerde (**Kat. No. 18, 22 - 24**) benzer bir zaman aralığına, diğer buluntular ise MÖ 2. yüzyılın sonundan MS 1. yüzyıla kadar tarihlenmektedirler.

Kat. No. 17 agora güney stoda bulunan “Kemik Eşya Dükkânı” olarak adlandırılan bir mekân içerisinde ele geçmiştir. Tam halde korunmuş kandilin uzunluğu 7,7 cm, genişliği 5,5 cm, yüksekliği 2,05 cm'dir. Kırmızımsı kahverengi bir hamura, kırmızımsı kahverengiden, kahverengiye değişen bir astara sahip kandilin içbükey bir diskusu ve uzun bir burnu bulunmaktadır. Dip kısmı bir kaideyi anımsatacak şekilde hafif içbükey profillendirilmiştir. Diskus kısmında belirsiz bir kabartma yer almaktadır. Burun kısmında volütler bulunmasa da burnun uzunluğu ve omzun profili bu kandili, bu grup içerisinde değerlendirmemizi sağlamıştır. Volütlerin süslemede kullanılmamış olmasını kandilin özensiz bir şekilde üretilmesine yormaktayız. Aynı sebeple diskustaki bezeme ve omuz üzerindeki yivlerde düzgün işlenmemiştir.

Kat. No. 17, Loeschcke'nin omuz formlarından Form V'e benzer bir profile sahiptir. Loeschcke, Form V omuz profilinin, Tip IV kandillerinde görülmeye başladığını ifade etmiştir (Loeschcke, 1919, s. 225 (37)). Bu sebeple Loeschcke'nin Tip IV kandilleri için önerdiği genel tarihler olan Tiberius Dönemi ile MS 1. yüzyılın sonlarını (Loeschcke, 1919, s. 225 (37)), **Kat. No. 17** için kullanmakta bir sakınca yoktur.

British Museum kataloglarında yer alan yuvarlak burunlu ve omuz profili Form V'e sahip bir örnek her ne kadar daha kaliteli bir işçiliğe ve farklı bir sahneye sahip olsa da **Kat. No. 17** için örnek olması açısından çalışmada bahsedilecektir. Müze örneği için önerilen tarihler MS 30 – 70 yılları arasındır (Bailey, 1980, Pl. 16, Fig. 70, no. Q922, s. 174). Ayrıca yine British Museum'da sergilenen bir diğer kandil, kalitesiz bir işçiliğe ve bunun sonucu olarak volütsüz bir burna sahiptir. Çok yakın olmasa da olasılıkla omuz profili IVb olan Loeschcke'nin Tip IV kandillerine benzeyen ve üretim yeri belirsiz olan

bu müze örneğinin MS 80 ile 150 yılları arasına tarihlendiği ifade edilmektedir (Bailey, 1988, Pl. 3, no. Q1543, s. 161).

Kat. No. 17'nin açığa çıktığı alanda tarihlendirmeye yardımcı bir unsur olmadığı için benzer örnekler neticesinde MS 1. yüzyılın sonları ile MS 2. yüzyılın ilk yarısına ait olduğu düşünülmektedir.

Tip 2c kandillerinin omuz profili ve bezeme gibi temelde bazı farklılıklara sahip olduklarını görmek mümkündür. Ancak **Kat. No. 17** haricinde bütün örnekler için MS 1. yüzyıla tarihi önerilmiştir. Genel anlamda bu kandillerin MS 1. yüzyılın ilk dörtlülüğü ile MS 2. yüzyılın ilk dörtlülüğü arası bir süreçte üretildiğini önermekteyiz.

3.1.1.2.4. Tip 2d

Tip 2d içerisinde Loeschcke'nin Tip V kandillerinden olan üç adet örnek (**Kat. No. 18 – 20**) bulunmaktadır. Bu kandiller Loeschcke (Loeschcke, 1919, s. 228(40)) ve Menzel (Menzel, 1969, s. 46) tarafından "Lampen mit Schultervolute und gerundeter Schnauze"⁷ olarak isimlendirilmiştir. Bu kandillerin ayırt edici özellikleri omuz üzerinde kabartma olarak yapılmış volütleri ve yuvarlak burunlarıdır. Ayrıca Tip IV kandilleri ile bağlantılı oldukları belirtilmiştir (Loeschcke, 1919, s. 228(40)).

Kat. No. 18, Tip 2 kandilleri içerisinde volüt bezemeye sahip olmayan tek örnektir. Kandilin omuz kısmı üzerinde burunda biten, iki adet yivin belirginleştirdiği bir bant bulunmaktadır. Burun kenarında biten uç kısım dışa doğru biraz kıvrılmıştır. Kandilin sadece omuz, diskus ve burnunun az bir kısmı korunmuştur. Gövdenin yan kısmında bulunan bir adet kırık, daha önce bu noktada bir kulakçık olduğunu gösterir.

Vindonissa'da bulunan ve omuz profili Form VIIb olan benzer bir örneğin sarı-yeşil bir hamur rengi ve kırmızımsı kahverengi astarı vardır. Kandilin omzu üzerinde, Aizanoi örneğiyle benzer bir bezeme bulunmaktadır. Gövdenin iki yanında kulakçıklar çıkmaktadır (Loeschcke, 1919, Taf. XVII, no. 637, s. 413 (225)). Tip V kandillerinin çoğunda omuz üzerinde, dışa çıkıntı yapmayan iki adet volüt bulunması gerekir. Ancak yukarıda bahsettiğimiz Vindonissa örneğinin ve Aizanoi örneğinin uç kısmı volüt şeklinde yapılmamış sadece dış tarafa doğru bükülerek bırakılmıştır. Bu tip kandiller, Tip V grubu içerisinde az sayıdadır (A.g.e., s. 228 (40)).

⁷ Omuz üzerinde volütlü, yuvarlak burunlu kandiller.

Geç Cumhuriyet ve Erken Augustus Dönemi kandillerinde kulakçık sevilen bir uygulamaydı. Olasılıkla Tip V kandillerinin kulakçıkları bu erken örneklerin uzantılarıdır (A.g.e., s. 228 (40)). Loeschcke, bu kandillerin burun, omuz ve dip kısımlarına bakarak Augustus Dönemi'nden önce üretilmediklerini ifade etmiştir. Geniş bir dönemde üretildiği belirtilen bu grubun örnekleriyle Flaviuslara tarihlenen tabakalarda karşılaşılmıştır (A.g.e., s. 231 (43) – 232 (44)).

Kat. No. 18 ile karşılaştırmada kullanacağımız bir diğer kandil, Atina'da yapılan çalışmalarda ele geçen, "Ear Lamps" başlığı altında değerlendirilen bir örnektir. Açık kahverengi hamuru ve parlak kahverengi astarı bulunan kandilin üretim yeri olarak Doğu Ege Bölgesi⁸ önerilmiştir. Bu kandilin omzu üzerinde, Aizanoi örneği ile aynı bezeme bulunmaktadır. Omzun arasından yapılan bir kanalla, diskus ile burun birbirine bağlanmıştır. Omzun iki yanında yatay kulakçıklar, diskusun ortasında süslü ve dikey bir tutamak bulunmaktadır. Bu kandil için önerilen tarih MS 1. yüzyılın ilk yarısıdır (Perlzweig, 1961, Pl. 4, no. 82, s. 79).

Pergamon'da ele geçen üç adet örnek, yuvarlak burna ve omzun iki yanında birer adet kulakçığa sahiptir. Omuz üzerinde Aizanoi örneğiyle benzer bir motif bulunmaktadır. Heimerl, bu motifi "zunge"⁹ olarak adlandırmıştır (Heimerl, 2001, Gruppe 9a, s. 55). Kandillerin hamur rengi açık kırmızı ve kırmızımsı sarı, astarları ise parlak kırmızı ve kırmızımsı sarıdır. Pergamon örnekleri için verilen tarihler MS 1. yüzyılın ilk yarısıdır (A.g.e., Gruppe 9a, Taf. 6, no. 236 – 238, s. 116).

Tarsus Gözlü Kule'deki kazılarda ele geçen iki yanında kulakçık bulunan ve yuvarlak burunlu bir örnek, **Kat. No. 18** için benzer gösterilebilir. Burunda kıvrılarak son bulan omuz üzerindeki yivlerle belirginleştirilmiş bant, volüt kalıntısı olarak tanımlanmıştır (Goldman ve Jones, 1950, no. 176, s. 113). Bir grup farklı kandil ile birlikte değerlendirilen Tarsus örneği MS 1. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmiştir (A.g.e., Group XIV, s. 94 – 95).

Mainz Zentralmuseum'da, omzun iki yanında kırlangıçkuyruğu benzeri kulakçıklara sahip, omuz üzerinde başlayıp burunda biten bantla süslenmiş, Milet kökenli bir örnek bulunmaktadır. Sarı hamurlu ve kahverengi astarlı bu örneğin yer aldığı grup için MS 1. yüzyılın ikinci – üçüncü dörtlüğü önerilmektedir. Ayrıca Korinth'de bu grup

⁸ Eastern Aegean area.

⁹ Dil.

kandillerinin MS 1. yüzyılın sonuna kadar kullanılmaya devam ettiği ifade edilmiştir (Menzel, 1969, Abb. 19,8, no. 241, s. 46).

Özel bir müzenin kataloğunda, **Kat. No. 18** için benzer gösterilebilecek üç adet örnek bulunmaktadır. Bussiere – Wohl, bu kandillerin genellikle yuvarlak burunla, nadir olarak köşeli burunla üretildiklerini ifade ederler. Ayrıca Loeschcke Form VII b yaygın olarak kullanılırken, Form III ve IV'ün daha az örnekte karşımıza çıktığını belirtmişlerdir. Müze örneklerinde, diğer benzer örneklerde olduğu gibi bir kanal, diskusla burnu birbirine bağlamaktadır. Omuzdan burna geçişte omuz kesilerek burun daha düşük bir seviyede bırakılmıştır. Gövdenin iki yanında kulp olarak işlev gören kulakçıklar bulunur. Omuz profili olarak bir örnek Loeschcke Form IVb'ye, diğer iki örnek VIIb'ye sahiplerdir. Örneklerden birinin açık sarı hamur rengine ve parlak kırmızı – turuncu astara sahip olmasından dolayı Anadolu kökenli olduğu belirtilmiştir. Bu kandillerin ilk üretiminin MS 1. yüzyılın ortalarında İtalya'da olduğu, ardından Akdeniz çevresinde hızla yayılarak yerel örneklerinin üretildiği ifade edilmektedir. Genel olarak geç Claudius Dönemi ile Traianus Dönemi arasına tarihlenmektedirler (Bussiere ve Wohl, 2017, no. 269 – 271, s. 183 – 185).

Kat. No. 18 için önereceğimiz son benzer örnek Ephesos'da yapılan çalışmalarda ele geçmiş ve Viyana'daki Kunsthist Museum'da sergilenmektedir. Kulbu ve burun kısmı kırık olan bu kandilin omzu üzerinde, yivlerin belirginleştirdiği bir bant bulunmaktadır. Bu bant burun kısmında dışa doğru bükülmüştür. Omzun iki yanında iki adet delikli kulakçık bulunmaktadır. Herhangi bir tarih önerisinde bulunulmasa da bu kandildeki kulakçıkların erken bir tarihe işaret ettiği belirtilmiştir (Rudolf ve Rohrer, 1937, Taf. XI, no. 82, s. 182).

Kat. No. 18 için karşılaştırmada kullandığımız benzer örneklerin hepsi MS 1. yüzyıl içerisine tarihlenmektedir. Sadece özel müzede sergilenen örnekler MS 2. yüzyılın ilk çeyreğine kadar gitmektedirler. **Kat. No. 18**'in birlikte ele geçtiği diğer kandillerin (**Kat. No. 16, 22 - 24**) ve diğer buluntuların da tarihini göz önünde bulundurarak **Kat. No. 18** için önereceğimiz tarih MS 1. yüzyıldır.

Kat. No. 19 ve 20 Agora'da yakın yerlerden tespit edilen iki adet benzer kandildir. Yuvarlak burunlu bu kandillerin omuzları üzerinde, burna geçiş kısmında kabartma olarak yapılmış volütler bulunmaktadır. Ancak volütler burna kadar ulaşmaz, sadece omuz üzerini süslerler. Ayrıca omuz üzerinde yumurta dizisi, omuzdan diskusa geçişte

bir adet bant bulunur. **Kat. No. 19**'un hamuru açık kırmızımsı kahverengi, astarı sarımsı kırmızıdır. **Kat. No. 20**'nin hamuru sarımsı kırmızı, astarı ise kırmızı renktedir. Ayrıca **Kat. No. 20**'nin diskusunda belirsiz bir kabartma yer alır.

Loeschcke'nin Tip V grubunda, yoğunlukta olarak **Kat. No. 19** ve **20** gibi örnekler bulunmaktadır. Genel olarak Tip V grubunun özelliklerinden bahsederken omuzda yavaş yavaş gelişen bir çift volüte, yuvarlak burna¹⁰, dışa eğimli omuz profiline¹¹ ve omuz üzerindeki yumurta dizisine dikkat çekilmektedir. Genel tanıma göre bu tip kandiller, Augustus Dönemi öncesine tarihlendirilerek Loeschcke Tip IV kandillerinin öncülü olarak atfedilse de bu düşünce doğru olarak kabul edilmemelidir. Bu grup için önerilen tarihler Augustus Dönemi ile Flaviuslar Dönemini kapsamaktadır (Loeschcke, 1919, s. 228 (40) – 232 (44)).

Pergamon kandilleri üzerinden bir omuz tipolojisi oluşturan Heimerl, Loeschcke'nin sunduklarına ek olarak bazı bilgiler vermektedir. "Schultern mit breiterem, weniger stark nach außen abfallendem oder berizontalem äußeren Schulterstreifen und einem ausgeprägten Wulst"¹² olarak adlandırdığı Form 30 – 37 grubunun Form 30 – 32 arasındaki eğimli olan örnekleri, Loeschcke'nin Form VIIb profiline benzemektedirler. Bu sebeple 30-32 arasındaki örnekler MS 1. yüzyıla tarihlendirilirler. Form 33'de artık omuz biraz daha az eğime sahiptir. Form 33 örneklerinin MS 1. yüzyıldan 2. yüzyıla geçişi temsil ettikleri belirtilmiştir. Form 34 – 37 örneklerinde omuz tamamen düz hale gelmiştir. Bu düz omuzlu örnekler Vindonissa¹³ ve Pompei'de¹⁴ karşımıza çıkmamaktadır. Atina'da da örneği bulunan bu kandillerin MS 2. yüzyılın ilk yarısına ait olduğu düşünülmektedir (Heimerl, 2001, Form 30 – 37, s. 22).

Yukarıda verdiğimiz bilgiler bize omuz profilinin tarihlendirmede önemli olduğunu göstermektedir. **Kat. No. 19** ve **20**'nin omuz profillerini incelediğimizde ikisinin de düz bir omza sahip olduklarını görmek mümkündür. Bu sebeple iki kandilin de Heimerl'in önerisi olan ve MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen Form 35'e dahil olduklarına kanaat getirilmiştir. **Kat. No. 19**'un ele geçtiği alanda **Kat. No. 71** ve **73**'de bulunmuştur. **Kat. No. 20**'nin açığa çıktığı alanda ise **Kat. No. 27, 45** ve **46** ele geçmiştir. Ancak **Kat. No. 19** ve **20**'nin çok karışık tabakalardan ele geçtiklerini görmek

¹⁰ Çok nadir olarak köşeli burna sahip örneklerde mevcuttur.

¹¹ Çoğunlukla Form VII, nadiren Form III.

¹² Daha geniş, düz ya da dışa doğru daha az eğim yapan, bir bantla süslenmiş omuzlar.

¹³ MS 100 – 101 yılında terk ediliyor.

¹⁴ MS 79 yılında terk ediliyor.

mümkündür. Eldeki verilere bakarak **Kat. No. 19** ve **20** için MS 2. yüzyıl tarihi önerilebilir.

Genel olarak Tip 2d içerisinde bulunan üç kandilden ilki Loeschcke Tip V'in erken örneği, diğer iki kandil ise tipin geç örnekleridir. Benzer örneklerde göz önünde bulundurularak bu tipin MS 1. yüzyılın başlarından, 2. yüzyıl içlerine kadar gittiği düşünülmektedir.

3.1.1.2.5. Burun Tipi Belirlenemeyen Volütlü Kandiller

Aizanoi'da farklı sektörlerde açığa çıkan gerek volüt bezemesinden gerekse omuz profilinden volütlü kandil olduğu anlaşılan ancak burun tipi belirlenemeyen örnekler (**Kat. No. 21 – 24**) bu grup altında toplanmıştır. Toplam dört adet olan bu kandillerin hem yuvarlak hem de köşeli burunlu örnekleri olduğu için herhangi bir burun tipi içerisine yerleştirmek doğru olmayacaktır. Bu noktada burnun en az omuz profili kadar önemli olduğu, tipoloji ve tarihlendirmede dikkat edilmesi gereken bir husus olduğu bilinmektedir.

Kat. No. 21 volütlü kandiller içerisinde tiyatrodan yapılan çalışmalarda ele geçen tek örnektir. Bu kandil 8 no.lu vomitorium olarak isimlendirilen geçit içerisinde, bir miktar buluntu ile birlikte açığa çıkmıştır. Açık kahverengi hamur rengine ve yer yer korunmuş kırmızı astara sahip kandilin sadece omuz kısmı ve bir adet volütü korunmuştur.

Kat. No. 21'in omuz profilini incelediğimizde Heimerl'in Form 2 profiline ve daha az olarak Loeschcke'nin Form I ile IIa omuz profillerine benzediğini görürüz. Heimerl, daha ince yivlere sahip olan Form 1 – 4 örneklerinin köşeli burna sahip erken volütlü kandillerde görüldüğünü ifade etmiştir. Hatta Form 1 – 4 profillerinin, Loeschcke'nin Form I profilinden daha ince bir yive sahip olmalarından dolayı daha erkene, Augustus Dönemi'ne tarihlendiklerini belirtmiştir. Ayrıca Haltern ve Oberaden'de yapılan çalışmalarda Augustus Dönemi'ne ait lejyonların, Heimerl'in Form 1 – 4 omuz profillerine sahip kandillerden kullandığı bilinmektedir (Heimerl, 2001, Form 1 – 6, s. 20).

Kat. No. 21'in daha kaliteli duran işçiliği, volütün süslü bir şekilde yapılmış olması ve son olarak omuz profili, bu kandilin diğer volütlü kandillerden daha erkene tarihlendiğini göstermektedir. Heimerl'in omuz tipolojisine bakarak **Kat. No. 21**'i, Augustus Dönemi'ne tarihlemek gayet makul olacaktır.

Penkalas'da yapılan çalışmalarda ele geçen **Kat. No. 22**, sarımsı kırmızı bir hamura ve kırmızı bir astara sahiptir. Omuz, diskus, burna geçiş kısmı ve fitil deliğinin az bir kısmı korunmuştur. Omuz üzerinde üç adet yiv ve omuz kenarında bir adet volüt bulunmaktadır. Burna geçiş kısmında iki volüt arasında, volütlerin hattını takip eden kavisli ve simetrik bir bezeme yapılmıştır. Bu bezeme, diğer Aizanoi Tip 2 kandillerinde görülmemiştir. Fitil deliğinin korunan kısmında kullanımdan dolayı yanık izi seçilebilmektedir.

Benzer kavisli ve simetrik bezemeye sahip örnekler British Museum kataloglarında bulunmaktadır. Bu altı kandil, süslü birer kulba sahip oldukları için oldukça uzun yapılmaktadırlar. Genel olarak turuncu-devetüyü bir hamura ve turuncu kırmızı bir astara sahip bu örneklerden Pozzuoli kökenli olan MS 1. Yüzyıla (Bailey, 1980, Pl. 28, 34: Fig. 112, no. Q1002, s. 205), Salamis ya da Curium kökenli olduğu belirtilen diğer beş tanesi MS 40 -100 yılları arasına (Bailey, 1988, Pl. 65, Fig. 99, 114, no. Q2443 – 2447, s. 306) tarihlendirilmişlerdir.

Kat. No. 22 ile benzer bezemeye sahip bir diğer örnek Vindonissa'da ele geçmiştir. Bu kandilin en önemli farkı Loeschcke Tip IC kandillerinden olduğu için burnunun köşeli olmasıdır. Vindonissa örneğinin volütleri kısa olduğu için benzer olarak göstermek doğru olmayacaktır. Bu örneği vermemizin sebebi **Kat. No. 22** ile benzer bezemeye sahip kandillerin köşeli bir burna sahip olabileceği gerçeğidir. Ayrıca Vindonissa örneği Tip IC burun tipi sebebiyle MS 1. yüzyılın ortası ile sonları arasına tarihlenmektedir (Loeschcke, 1919, Taf. III, no. 66, s. 365 (177)).

Kat. No. 22 için verilen bu benzer örnekler, birlikte tespit edildiği diğer kandiller (**Kat. No. 16, 18, 23, 24**) ve buluntular göz önünde bulundurulduğunda olasılıkla bu kandilin MS 1. yüzyılın ikinci yarısına, daha genel olarak MS 1. yüzyıl tarihine ait olduğu düşünülmektedir.

Kat. No. 23, palmet şeklinde yapılmış süslü bir kulba, omuz üzerinde yivlere ve diskusta kabartma olarak yapılmış Silenus/Satyr başına sahip oldukça güzel bir örnektir. Ancak sadece bir kısmı korunduğu için kesin olarak bir tipoloji içerisine yerleştirmek zordur.

Yapılan incelemelerde başka merkezlerde karşılaştırmak için kullanılabilecek benzer örneklerle rastlanmamıştır. Benzer mantıkta yapılan kulpların Loeschcke Tip III kandillerinde de olduğu bilinmektedir. Ancak bakılan örnekler arasında Aizanoi örneği

ile bire bir benzer bir kulp tespit edilememiştir. Ayrıca Aizanoi örneğinde kulbun omuz ile birleştiği yer daha geniş yapılmışken, incelenen Loeschcke Tip III örneklerinde kulp, omza daha ince bir ekle bağlanmaktadır (Loeschcke, 1919, Tip III, s. 222 (34) – 224 (36); Bailey, 1980, s. 199 – 201). Genel olarak bu kandiller için önerilen tarihler MÖ 1. yüzyılın sonları ile MS 1. yüzyılın sonlarıdır (Bailey, 1980, Type D, s. 199 – 201).

Kat. No. 23'ün omuz profilini incelediğimizde, Loeschcke'nin formlarından daha çok Heimerl'in omuz formlarından, Form 2'ye benzediği önerilmektedir. **Kat. No. 21**'in tanımında açıkladığımız gibi Heimerl bu omuz formları için Augustus Dönemi'ni önermektedir (Heimerl, 2001, Form 1 – 6, s. 20).

Elde fazla bir bilgi bulunmadığı için omuz formunu, Loeschcke Tip III kandillerini, birlikte tespit edilen diğer kandilleri (**Kat. No. 16, 18, 22, 24**) ve buluntu grubunu düşünerek **Kat. No. 23** için kesin olmamakla beraber Augustus Dönemi ile MS 1. yüzyılın sonları arasına tarihlendiğini düşünmekteyiz.

Kat. No. 24, çalışmada incelenen tek gladyatör betimli örnektir. Penkalas'dan ele geçen kandilin diskusunun ve omzunun az bir kısmı korunmuştur. Diskus kısmında bir gladyatör miğferi bulunmaktadır. Hamuru devetüyü renginde, astarı ise soluk kahverengi tondadır ve omuz profili Loeschcke Form V'e benzer.

British Museum kataloglarında bulunan ve Kıbrıs'daki Salamis'den ele geçen bir örnek, **Kat. No. 24** ile oldukça benzerdir. Bu kandilin diskusunda Thrax tipli bir gladyatör ayakta durmaktadır. Burun tipi açısından Loeschcke Tip IV kandillerinden olduğu, omuz profilinin ise Loeschcke Form IIIa ile V'e benzediği ifade edilmiştir. Soluk kahverengi bir hamuru ve kırmızı-kahverengi bir astarı vardır. Hamur renginden dolayı bu kandilin İtalya üretimi olmadığı, Kıbrıs'da üretildiği belirtilmiştir. Aizanoi örneğinde gladyatörün diskusdaki konumu ve omza yakınlığı müze örneği ile birebir aynıdır. Ayrıca omuz profili de çok benzemektedir. Müze örneği için önerilen tarih MS 30 ile 70 yılları arasındır (Bailey, 1980, Pl. 16, no. Q918, s. 173).

Kat. No. 24'ün, müze örneği ile benzerliği ve birlikte açığa çıkan diğer kandiller (**Kat. No. 16, 18, 22, 23**) ve buluntular düşünüldüğünde, bu kandil için MS 1. yüzyıl tarihi önerilmektedir.

3.1.1.3. Tip 3 (Kısa Burunlu Kandiller)

MS 1. yüzyılda volütlü kandillerin üretimi devam ederken, İtalya'daki atölyeler tarafından yeni bir tür kandil üretilmeye başlanmıştır (Bailey, 1972, Pl. 1, no. 11, s. 19). Bu yeni tür kandillerin dairesel gövdeli şekilleri basit ve işlevseldir. Başlarda oldukça sığ bir gövde profiline sahip kandillerin yuvarlak omuzları, içbükey diskusları ve çok kısa yuvarlak burunları vardır (Bailey, 1980, Type O, s. 293). Bu kandillerin ortaya çıkışında volütlü kandillerin ve daha çok Loeschcke Tip II ve Broneer Tip XX olarak adlandırılan dışa doğru eğimli ve daha geniş omuzlu kandillerin etkili olduğu ifade edilmektedir (Broneer, 1930, Type XXV, s. 83-84). Bruneau ise kısa burunlu kandillerden, volütlü kandillerin geliştirilmiş hali olarak bahsetmektedir (Bruneau, 1965, Type 3, s. 116). Heimerl, Goldman ve Jones bu kandillerin kısa burunlarının volütsüz yapıldığına dikkat çekerek aradaki ilişkiye işaret ederler (Goldman ve Jones, 1950, Group XVI, s. 95; Heimerl, 2001, Gruppe 9, s. 55). Bailey, bu grubun erken örneklerinin Loeschcke Tip V yani bizimde çalışmamızda Tip 2d olarak grupladığımız kandillerinden türediklerini ileri sürmektedir (Bailey, 1980, Type O i, Pl. 56, Q1200 – Q 1202, s. 294). Tüm bu önerilerin haricinde özellikle diskus kısmındaki süslemeler açısından, bu kandillerin, volütlü kandillere göre daha özensiz imal edildikleri belirtilmektedir (Loeschcke, 1919, s. 240 (52)). Ayrıca kısa burunlu kandillerin bezeme repertuarı volütlü kandillere oranla daha az konu içermektedir (Goldman ve Jones, 1950, Group XVI, s. 95). Bu basit yapılarından kaynaklı olarak Roma Dönemi'ndeki en yaygın ve en uzun kullanılan kandil grubu olmuşlardır (Heimerl, 2001, Gruppe 9, s. 55).

Çalışmadaki bu kandil grubunun isimlendirmesi oldukça tartışmalı bir tarihçeye sahiptir. Broneer (Broneer, 1930, s. 87), Bailey (Bailey, 1972, s. 20) ve Hayes (Hayes, 1980, s. 58) her ne kadar yayınlarında "Factory Lamps" isimlendirmesini kullanmışlarsa da Bailey (Bailey, 1980, s. 293) daha sonraki tarihli yayınında bu isimlendirmenin yetersiz olacağını belirterek "Loeschcke Type VIII" ismini önermiştir. Bunların haricinde Loeschcke (Loeschcke, 1919, Typus VIII, s. 237 (49)) ve Heimerl (Heimerl, 2001, s. 55) "Lampen mit einfacher Rundschnauze"¹⁵, Lamboglia (Lamboglia, 1952, s. 89) "Lucernas de disco"¹⁶ Bruneau (Bruneau, 1965, s. 116) ise "Lampes a Becs Courts"¹⁷ adını önermiştir. Loeschcke ve Bruneau'nun yaptığı isimlendirmeler volütlü kandiller gözetilerek yapılmıştır. Verilen tüm bu isimlendirme kriterleri ve kandil formu göz önüne

¹⁵ (Daha) Basit Yuvarlak Burunlu Kandiller.

¹⁶ Diskli kandil.

¹⁷ Kısa burunlu kandiller.

alındığında çalışmada yer alan bu tip kandiller için “kısa burunlu kandiller” demek doğru olacaktır.

Loeschcke, kısa burunlu kandilleri incelerken burnun gövde ile birleştiği kısımdaki farklılıkları göz önünde bulundurarak dört farklı burun tipi önermiştir. Buna göre; omza düz şekilde bağlanan “L” tipi, yine omza bağlanan ve kalp şeklini alan “H” tipi, diskusa yuvarlak bağlanan “K” tipi ve diskusa düz bağlanan “R” tipi olmak üzere farklı burun şekilleri bulunmaktadır. Ayrıca “L” tipi burun, profil farkından dolayı “L1” ve “L2” olarak ikiye ayrılmıştır. Vindonissa kısa burunlu kandillerinin “L” tipi burna sahip örnekleri haricinde hepsinin omuz kısmında yumurta bezemesi görülebilmektedir. Bunların haricinde Loeschcke, kandiller için yaptığı genel omuz tipolojisinden Form II – IV omuz formlarının nadiren, Form VI – VII omuzlarının daha yoğun olarak kısa burunlu kandiller için kullanıldığını ifade etmektedir (Loeschcke, 1919, s. 237 (49) – 238 (50)).

Kısa burunlu kandillerin kulpsuz ve sığ olan erken örnekleri İmparator Claudius ile Flaviuslar Dönemi arasına tarihlenirler (Bailey 1980, s. 294). İmparator Claudius Dönemi’nin son zamanlarında ise kulplu ve daha derin diskuslu örnekler ortaya çıkmıştır. Bu kulplu kısa burunlu kandiller İmparator Vespasianus Dönemi sonrasında yaygınlaşmıştır (A.g.e., s. 294 – 295). Flaviuslar Dönemi sonrasında da hem kulplu hem de kulpsuz kandillerin daha büyük örnekleri piyasaya sürülmüştür (A.g.e., s. 301, 303). MS 1. yüzyılın son dörtlüğüne kadar üretilen örnekler bu grubun en kaliteli olanlarıdır. MS 2. yüzyılın sonlarına gelindiğinde gözle görülür bir kalite düşüşü yaşanır (Bailey, 1972, s. 20). Bilindiği üzere bu kandillerin sonraki versiyonlarının üretimi ve kullanımı MS 5. yüzyıla kadar devam etmiştir. Geç Roma Dönemi’nde kandiller daha uzun ve ince bir form kazandıkça kısa burunlu kandiller ortadan kaybolmaya başlamıştır (Bailey, 1980, s. 293).

Roma Dönemi’nde özellikle MS 2. yüzyılda en yaygın kandil grubu olan kısa burunlu kandiller, Aizanoi içerisinde de en kalabalık grubu oluşturmaktadır. Aizanoi’da agora, tiyatro, Penkalas Çayı, Meter Kutsal Alanı gibi sektörlerde, bir mezar içerisinde ve modern alt yapı çalışmaları sırasında 166 adet Tip 3 kandil ele geçmiştir. Bu kandillerin en yoğun görüldüğü alan 151 parçanın bulunduğu agoradır. Ardından tiyatrodan 7 tane, Penkalas Çayı’ndan 4 tane, yol kazısından 2 tane, Meter Kutsal Alanı’ndan 1 tane ve mezar kazısından 1 tane ele geçmiştir.

Şu ana kadar diğer yayınlarda kısa burunlu kandiller için yapılan tipoloji çalışmalarında dikkat edilen hususlar burun tipi, omuz profili, kulp ve kaidenin varlığı ve bezeme türü olmuştur. Ancak bahsettiğimiz çalışmalarda genellikle keskin hatlara sahip, kesin ayırım yapılabilecek tama yakın kandiller kullanılmıştır. Ancak Aizanoi'daki örneklerin birçoğu düzgün bir omuz profiline, net bir burun tipine, keskin hatlara ya da düzgün bir bezemeye sahip değildir. Loeschcke'nin önerdiği burun tiplerinden sadece "R" tipi burun, bir kandilde, "H" tipi de 12 kandilde bulunmaktadır. Bunun nedenleri olarak yerel üretim olmaları, kalıp tekniğiyle seri şekilde üretilmeleri ve görsellikten önce işlevselliğe önem verilmesi sıralanabilir.

Yukarıda verdiğimiz bilgiler doğrultusunda kandillerin kesin bir tipolojik ve kronolojik takibi yapılamamaktadır. Bu sebeple daha önce örneklerini gördüğümüz gibi¹⁸ Tip 3 kandilleri bezeme türlerine göre gruplanacak, bu gruplar en süslü örneklerden, en sade örneklerle doğru yapılacaktır. Bu noktada 166 kandilden sadece iki tanesi büyük boyutlu olmaları, çift burunlarının varlığı ve sepet kulplarının olması sebebiyle Tip 3a içerisinde değerlendirilmiştir. Tip 3b grubu içerisinde dikey kulbu bulunan 5 adet örnek yer alır. Tip 3c içerisinde omuz kısmı yumurta dizisiyle bezemeli olan 19 tane kandil bulunmaktadır. Ardından Tip 3d içerisinde diskus kısımları birkaç çeşit motif ve figürle süslü 19 kandil yer almaktadır. Tip 3e omuz kısmına radyal çizgiler yapılmış 18 parçadan oluşur. Tip 3f'de omuzda ya da diskusda sadece bir banda sahip 35 örnek yer alır. Tip 3g örnekleri herhangi bir bezemeye ya da süslemeye sahip olmayan 47 kandilden oluşmaktadır. Toplam 166 kandilden durumu iyi olan ve düzgün bir veri sunabilecek 82 tanesi (**Kat. No. 25 – 106**) katalogda yer alacaktır.

Aizanoi'da önceki dönemlerde sütunlu caddede yapılan kazılar sırasında Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen bir tabakada çok sayıda kısa burunlu kandil ele geçmiştir. Bu kandiller içerisinde Tip 3c, 3d ve 3g kandilleri ile benzerlik gösteren örnekler bulunmaktadır. Atik, bu kandillerin sayısı, hamur rengi ve hatalı üretim örnekleri de göz önünde bulundurarak yerel üretim olduklarını ifade etmiştir (Atik, 1995, s. 734 – 737). Sütunlu cadde örnekleri hakkında verilen bilgiler çalışmadaki kandiller için önemli bir referans olacaktır.

¹⁸ Bkz: Delos'da çok sayıda ele geçen Ephesos kandilleri için bezemeye göre yapılan ayırım. Bruneau 1965, s. 53.

3.1.1.3.1. Tip 3a

Aizanoi Agorası'nın güneybatı köşesinde yer alan kandil dükkânının önünde yapılan kazı çalışmaları sırasında Tip 3a'yı oluşturan iki adet kandil parçası ele geçmiştir. **Kat. No. 25** ve **26**'da sunulan bu kandillerin ikisi de hem ölçü hem de bezeme stili olarak çok benzemektedirler. Daha iyi korunmuş olan **Kat. No. 25**'in ölçülebilen uzunluğu 11,1 cm, genişliği 8,7 cm ve yüksekliği 3,4 cm'dir. Bu kandillerin birbirlerinden tek farkı **Kat. No. 25**'in astar rengi parlak açık kahverengi tonlarındayken, **Kat. No. 26**'nın astarı kırmızı renge sahiptir.

Ölçüler göz önüne alındığında, Tip 3a kandillerinin diğer Aizanoi tiplerine kıyasla daha büyük boyutlu oldukları görülmüştür. Kısa bir burna ve Tip 3 kandilleriyle benzer bir gövde profiline sahip olmalarının yanı sıra bir çift burunları olması, omuz üzerindeki baskı motifler, boyutu ve sepet kulbu ile bu kandiller ayrı bir alt grupta değerlendirilmeye uygun görülmüştür.

Yukarıda da belirtildiği gibi Tip 3a kandillerinin kalp biçimli ikişer adet burnu ve sepet biçimli kulpları vardır. Omuz üzerinde baskı yoluyla yapılmış dikey ve verrev çizgi motifleri ile negatif kabara motiflerini görmek mümkündür. Diskusu bir adet diş sırası, diskus deliğini ise bir adet bant çevrelemektedir. Oldukça hantal bir duruşu olan kandilin omuzdan alt gövdeye geçiş kısmı yumuşak yapılmıştır. Gövde altında ise iki adet yiv, dip kısmını çevrelemektedir.

Yapılan araştırmalar sonucunda Tip 3a için önerebileceğimiz aynı bezeme stiline ve gövde şekline sahip herhangi bir benzer örnek tespit edilememiştir. Akabinde kısa burunlu kandillerin büyük boyutlu olanlarının Flaviuslar Dönemi sonrasında üretildiğine daha önce değinmiştik (Bailey, 1980, s. 301, 303). Ancak eldeki bu bilgi tarihlendirme için tek başına yeterli değildir. Bu kandillerin, **Kat. No. 47** ve **54** kandilleriyle birlikte oldukça karışık bir tabakadan ele geçtiği bilinmektedir. Sonuç olarak kısa burunlu kandiller genel olarak MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl aralığına yerleştiği için ve elde fazla bir veri bulunmaması sebebiyle bu kandiller için önereceğimiz tarihler MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl dönemleridir.

3.1.1.3.2. Tip 3b

Tip 3b grubu kandillerinin ortak özelliği kısa yuvarlak burnun yanı sıra hepsinde birer adet dikey kulp bulunmasıdır. Kataloğa dâhil edilen dört kandil de (**Kat. No. 27 – 31**) agorada yapılan çalışmalarda ele geçmiştir.

Kat. No. 27, kısa burunlu kandiller içerisinde en süslü olan örnektir. Kandilin ölçülebilen uzunluğu 7,8 cm, genişliği 7,2 cm, yüksekliği 2,4 cm ve kaide çapı 4 cm'dir. Burnunun bir kısmı kırık olan kandilin omzu üzerinde yumurta bezeme ve omuzdan diskusa geçişte sırasıyla bir bant ve bir yiv bulunmaktadır. Diskusu içerisinde kabartma olarak yapılmış hyppocampusu binen Amphitrite betimi vardır. Amphitrite sol eliyle hyppocampusun boynundan tutarken sağ eliyle arkasında uçuşan pelerinini tutmaktadır. Hyppocampusun yüzgeci ve balık kuyruğu görülebilmektedir. Diskus deliği sahnenin altına yerleştirilmiştir. Omuzdan, alt gövdeye geçişte kalıp birleşim yeri seçilebilmektedir. Dip kısmı hafif içbükey profillidir. Kahverengi hamurlu kandilin soluk kırmızidan, kırmızımsı kahverengiye değişen astarı vardır. Bu noktada şunu da eklemek gerekir ki kandilin hamuru kolay ufalanmakta ve renk tonları bulunmaktadır. Bunun sebebinin kötü bir pişirme işlemi olduğu düşünülmektedir.

Kat. No. 27, Aizanoi kandilleri içerisinde Loeschcke'nin "R" tipi burnuna sahip tek örnektir. Ayrıca omuz profili olarak Form VIIa'ya benzer. Omuz formuna ve burun tipine bakarak British Museum'da bulunan iki adet kandili karşılaştırmak için kullanabiliriz. İlk örnek 11, 7 cm uzunlukta ve 8,9 cm genişliktedir. Pozzouoli üretimi olduğu düşünülen kandilin "R" tipi burnu ve bir adet dikey kulbu bulunmaktadır. Yuvarlak profilli omzu, bir bant ve bir yivle diskustan ayrılmaktadır. Omuz üzerinde yumurta dizisi bulunur. Diskus üzerinde kabartma olarak yapılmış, sola yürüyen bir fil ve filin sırtında kısa bir tunik giymiş ve sağ elinde bir işkence aleti tutan figür yer almaktadır. Kandil hafif iç bükey bir dibe ve alçak kaideye sahiptir. Hamur rengi turuncu, astar rengi ise turuncu – kırmızı tonlarındadır. Bu kandil için önerilen tarihler MS 50 – 90 yılı arasındır (Bailey, 1980, Pl. 56, Figs 78, 112, no. Q1206, s. 297). İkinci müze örneği 15,2 cm uzunluğuyla ve 11,4 cm genişliğiyle daha büyük boyutludur. Bu kandilde de dikey bir kulp, yumurta bezeme, birer adet bant vardır. Omuz formu VIIa ve burun formu da "R" tipidir. Farklı olarak bu kandilde yivlerin sayısı üç adettir. Turuncu – kahverengi bir hamuru ve aynı tonlarda astarı vardır. Bu kandil için önerilen tarih MS 1. yüzyılın son üçte birlik dönemidir (A.g.e., Pl. 60, 93, no. Q1230, s. 306).

Afyonkarahisar Müzesi'nin kataloglarında yer alan kandillerden bir tanesi, **Kat. No. 27** ile aynı kalıptan çıkmışçasına benzemektedir. Uzunluğu 9,6 cm, genişliği 7,1 cm ve kulplu yüksekliği 4,7 cm olan kandilin hamur rengi kırmızı, astarı kiremit tonundadır. Aizanoi örneğinden farklı olarak diskus deliğinin konumu biraz soldadır ve diskusta bir

havalandırma deliği yer alır. Bu kandil için MS 1. yüzyılın ikinci yarısı önerilmiştir (Gülünay, 2017, Res. 19, no. 15, s. 78).

Cenevre’de “R” tipi burna ve omuz profili olarak Form VIIIb’ye sahip benzer bir örnek bulunmaktadır. Bu benzer örneğin omzunda yumurta bezeme, bant ve geçişte bir adet yiv mevcuttur. Diskusunda köpek motifi olduğu düşünülen kandili MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmiştir (Leibundgut, 1977, Taf. 47, no. 661 (287), s. 180).

Salamis’de yapılan çalışmalarda bulunan ve ithal olduğu düşünülen bir kandil, gerek “R” tipi burnuyla, gerekse omuz üzerindeki yumurta dizisiyle ve bandıyla, Aizanoi örneğine oldukça benzerdir. Diskusu bezemesiz olan örneğin uzunluğu 10,3 cm, genişliği 7,9 cm ve yüksekliği 2,7 cm’dir. Kaliteli ve sarımsı bir hamuru, kırmızı parlak astarı bulunmaktadır. İtalya ya da Anadolu kökenli olduğu düşünülen bu kandil için MS 1. yüzyılın sonları önerilmektedir (Oziol, 1977, Pl. 32, no. 570, s. 194 -196).

Kat. No. 27 için önereceğimiz bir diğer benzer örnek Ephesos’da yapılan kazılarda ele geçmiştir. Kaliteli bir hamura ve işçiliğe sahip kandilin, pembe tonda hamuru ve aşınmış parlak kırmızı astarı vardır. Aizanoi örneği ile benzer bir burun, benzer şekilde omuz üzerinde yumurta dizisi ve bant bulunur. Ephesos örneğinde diskusa geçişte iki adet yiv yapılmıştır. Diskusta oyun oynayan iki adet Eros figürü betimlenmiştir. Kandilin dip kısmında bir adet yiv bulunur. Burun kısmı kırık olan kandilin uzunluğu 11,5 cm, genişliği 10 cm ve yüksekliği 3,8 cm’dir. Bulunduğu tabakaya göre MS 1. yüzyılın ikinci yarısı ile 2. yüzyılın ilk dörtlülüğüne tarihlendirilmiştir (Thür ve Rathmayr, 2014, Taf. 195; 397, no. K 865, s. 555).

Pergamon kandilleri içerisinde de benzer olarak önerebileceğimiz bir örnek bulunmaktadır. Tama yakın korunmuş bu kandilin uzunluğu 8,9 cm, genişliği 7 cm, yüksekliği 3,2 cm’dir. Omuz formu Heimerl’in tipolojisinde bulunan Form 34’dür. Omuz üzerinde benzer şekilde yumurta dizisi ve bir adet bant bulunmaktadır. Diskusunda sağa bakan bir adet kuş yer alır. Hamur rengi açık kahverengi, astar rengi ise koyu kahverengidir. Bu kandil için önerilen tarih MS 2. yüzyıldır (Heimerl, 2001, Taf. 20, no. 962, s. 174). Bunun yanı sıra Heimerl’in omuz tipolojisini incelediğimizde **Kat. No. 27**’nin omzunun da benzer bir profile sahip olduğunu, Form 32’ye benzediğini görmekteyiz.

Kıbrıs’a ait eserleri barındıran özel bir müzede, kulpsuz ve diskusu bezemesiz bir örnek diğer yönlerden **Kat. No. 27**’ye benzerdir. Aynı şekilde Loeschcke “R” tipi burna,

yumurta bezemeli bir omuza ve diskusa geçişte bir banda ve yive sahip örneğin uzunluğu 7,6 cm yüksekliği ise 2,5 cm'dir. Bu kandil için 2. yüzyıl tarihi önerilmektedir (Lightfoot, 2021, no. 100, s. 94).

Son olarak profil ve tip için verilen benzerler haricinde bezemenin de çok benzediği bir örnek British Museum kataloglarında bulunmaktadır. Bezeme benzeri olan bu kandil, burun tipinden dolayı Loeschcke Tip IV kandilleri içerisinde yer almaktadır. 11, 3 cm uzunlukta, 8,1 cm genişlikte olan bu kandilin Pozzuoli kökenli olduğu belirtilmiştir. Diskusda işlenen sahne hem kompozisyon hem de figürlerin duruşu açısından oldukça benzerdir. Müze örneği için önerilen tarihler MS 40 ile 75 yılları arasındır (Bailey, 1980, Pl. 13; Figs. 27, 46, 112, no. Q886, s. 166).

Kat. No. 27 için karşılaştırmada kullandığımız benzer örnekler genel anlamda MS 1. yüzyılın ikinci yarısı ile 2. yüzyıla tarihlenmektedirler. Bu kandilin açığa çıktığı alandaki diğer kandillere (**Kat. No. 20, 50, 51**) ve buluntulara baktığımızda tabakanın karışık olduğu ama genel anlamda kandillerin MS 2. yüzyıla tarihlendikleri gözlemlenmiştir. **Kat. No. 27** için önerilen benzer örnekler ve birlikte ele geçen diğer kandillerin yardımıyla, **Kat. No. 27**'yi MS 1. yüzyılın ikinci yarısı – MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlemek mümkündür.

Kat. No. 28, kahverengi hamura ve kahverengiden koyu grimsi kahverengiye değişen astara sahip sadece diskusu korunmuş bir parçadır. Diskus üzerinde sağa zıplayan bir panter ya da aslana binmiş cupid, cupidin arkasında da kanadı ya da pelerini ve asanın ucu bulunmaktadır. Yüzeydeki astar metalik bir tonda yapılmıştır.

Kat. No. 28'i bu kandiller içerisine dâhil etmemizin sebebi, bulduğumuz oldukça benzer olan iki örneğin de kısa burunlu ve kulplu olmasıdır. İlk benzer örnek yine Aizanoi'da, 1981 – 1982 dönemlerinde Dor sütunlu avluda ele geçmiştir. Bu kandil yuvarlak ve kısa bir burna ve geniş bir omza sahiptir. Omuzdan diskusa geçişte bir adet bant bulunur. Diskus sahnesinde sağa zıplayan bir panterin üzerinde thyrsos taşıyan ve pelerini dalgalanan bir süvari (Dionysos?) olduğu ifade edilmektedir (Naumann ve Naumann, 1984, Abb. 60, no. 97, s. 520). Herhangi bir tarih önerisinde bulunulmamıştır.

Özel bir müzenin sergisinde yer alan ve Güney Anadolu üretimi olduğu belirtilen bir örnek pembe hamur rengine ve az korunmuş kırmızı astara sahiptir. Aizanoi örneği ile birebir aynı sahne işlenmiştir. Başka bir merkezde benzerine rastlanmadığı belirtilen kandil için MS 2. yüzyıl önerilmiştir (Bussiere ve Wohl, 2017, no. 408, s. 286).

Kat. No. 28'in kesin olarak kısa burunlu ve kulplu bir kandil olduğunu ileri sürmek doğru olmayacaktır. Çünkü **Kat. No. 27**'de gördüğümüz gibi aynı sahnenin hem volütlü hem de kısa burunlu bir kandilde işlenebileceğini biliyoruz. Bu sebeple **Kat. No. 28**'in bu grup içerisinde yer alması elde fazla bir bilgi olmamasından kaynaklıdır. Ayrıca aynı sebeplerden dolayı bu kandil için eldeki benzer örneklerle bakarak MS 2. yüzyıl tarihini önerebiliriz.

Kat. No. 29, tama yakın korunmuş, kulp dahil 8,7 cm uzunlukta, 6,2 cm genişlikte ve 4,3 cm yükseklikte bir parçadır. Kandilin kahverengi hamuru ve kırmızımsı kahverengi tonlarında astarı bulunmaktadır. Yuvarlak kısa bir burna, dikey bir kulba ve yuvarlak bir omza sahip kandilin omuzdan diskusa geçiş kısmında bir adet yiv vardır. Diskus kısmını çiçek rozet bezeme süslemektedir. Özensiz bir işçiliğe sahip olan kandilin kulp, burun ve bezeme gibi kısımlarında yamukluklar mevcuttur. Fitol deliği etrafında kullanıma dair yanık izi görmek mümkündür.

Kat. No. 29 ile karşılaştırmada kullanacağımız benzer örnek Laodikeia Kuzey Nekropolis'inde yapılan kazılarda bir bothros içinden ele geçmiştir. Verilen ölçülere göre 9 cm uzunlukta, 6,1 cm genişlikte ve 4,2 cm yükseklikte yapılan bu kandilin kırmızımsı sarı hamuru ve kırmızı astarı vardır. Aizanoi örneğiyle profili benzer olan kandilin dikey bir kulbu ve diskus içerisinde rozet bezemesi bulunmaktadır. Kandil geniş bir tarih aralığına, Augustus Dönemi ile MS 2. yüzyılın sonu arasına tarihlendirilmiştir (Şimşek, Okunak ve Bilgin, 2011, no. 79, s. 399).

Macaristan Güzel Sanatlar Müzesi'nde bulunan ve satın alma yoluyla ele geçmiş olan bir örnek 11 cm uzunluğa ve 4,4 cm yüksekliğe sahiptir. Müze örneğinin açık kahverengi hamuru ve koyu kahverengi astarı vardır. Burun tipi ve kaidesi, Aizanoi örneğinden farklı olsa da, benzer olarak omuzdan diskusa geçişte bir adet yiv ve diskusta rozet bezeme bulunmaktadır (Szentleky, 1969, no. 143, s. 96). Bu kandilin bulunduğu grubun genel olarak MS 1. yüzyılın ikinci ve üçüncü dördlüğünde yaygın olduğu ancak MS 2. yüzyılda da var olduğu ifade edilmiştir (A.g.e., s. 101 -104).

Gaetano Chierici Paleontoloji Müzesi'nde bulunan 9,9 cm uzunlukta, 6,7 cm genişlikte ve 4,3 cm yükseklikteki bir kandil, **Kat. No. 29** ile oldukça benzerdir. Kırmızımsı sarı hamuru ve kırmızı astarı bulunan kandilin omzu bir yivle diskustan ayrılmıştır. Diskusta çiçek rozet bezeme ile fitil deliği haricinde bir de havalandırma deliği bulunmaktadır (Capellini ve Corti, 2020, no. 68/171, s. 214). Bağış yoluyla ele

geçtiği için geldiği tabaka bilinmeyen bu kandilin genel anlamda MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl aralığına, daha yoğun olarak MS 2. yüzyıla tarihlendiği belirtilmiştir (A.g.e., s. 209).

Kat. No. 29 için karşılaştırmada kullanacağımız bir diğer örnek Viminacium'da amphitiatro kazısından ele geçmiştir. Tama yakın korunmuş kandilin orta kalitede kırmızı hamuru ve kırmızı – kahverengi astarı vardır. Viminacium örneğinde, Aizanoi örneğinde olduğu gibi yamuk bir kulp ve rozet bezeme bulunmaktadır. 6,7 cm uzunluğa, 5,3 cm genişliğe sahip kandil, Nerva Dönemi'ne tarihlendirilmiştir (Korac, 2018, no. 4981, s. 221).

Kat. No. 29 için önerdiğimiz benzer örneklerle baktığımızda kazılardan elde edilmiş ve net bir tarih öneren sadece Viminacium örneği'dir. Diğer örnekler genel bir tarih aralığı sunmaktadır. Yoğunluk MS 2. yüzyılı işaret etmektedir. Bu noktada **Kat. No. 29** ile birlikte açığa çıkan diğer buluntulara ve kandillere (**Kat. No. 67, 79**) bakmak gerekir. **Kat. No. 27** ile aynı seviyede açığa çıkan kandiller için önerilen tarihlere ve aynı seviyede çıkan İmparator Commodus (MS 177 – 192) sikkesine bakarak bu kandil için MS 1. yüzyılın sonları ile MS 2. yüzyılın tarihini önermek gayet makul olacaktır.

Kat. No. 30 tama yakın korunmuş 7,1 cm uzunlukta, 5,2 cm genişlikte ve 2,35 cm yükseklikte. Sarımsı kırmızı hamurlu ve kötü korunmuş kırmızı astarlı kandilin kısa yuvarlak bir burnu vardır. Burun kısmı çok kırık ve aşınmış olsa da "H" tipi yani kalp burna sahip olduğu görülmektedir. Yuvarlak omuzdan diskusa geçişte iki adet yiv bulunmaktadır. Dikey bir kulbu bulunan kandilin diskusunda altlı üstlü betimlenmiş iki adet hayvan figürü bulunur. Diskus deliği sahnenin altında yer alır. Fitil deliği etrafında kullanımdan kaynaklı yanık izi mevcuttur.

Kat. No. 30 için British Museum kataloglarında yer alan ve aynı grupta bulunan on dokuz adet örnek benzer olarak gösterilebilir. Bu kandillerin hepsi "H" tipi kalp biçimli burna, dikey bir kulba ve diskusunda farklı sahnelerle sahiplerdir. Uzunlukları 11,8 cm ile 9,3 cm arasında, genişlikleri 8,5 cm ile 7,7 cm arasında değişen kandillerin yuvarlak omuzlarından diskusa geçişte bir ile üç arasında yiv bulunmaktadır. Bailey, bu kandilleri "Geç Loeschcke VIII" grubu altında toplayarak Geç Antoninler ile Severuslar Dönemi arasına, MS 175 – 225 yıllarına tarihlendirmiştir. Ancak satın alma ve bağış yollarıyla ele geçen bu kandillerin üretim yerlerinin bilinmediğini de belirtmiştir (Bailey, 1980, Pl. 77 – 79, no. Q1350 – Q1367, s. 352 – 357).

Kat. No. 30'un açığa çıktığı alana baktığımızda steril bir tabakanın izlenemediğini görmekteyiz. Eldeki tek veriyi sunan müze örneklerinin de tarihlenmiş tabakalardan gelmediklerini düşünürsek **Kat. No. 30** için kesin bir tarih önerisinde bulunmamız doğru olmayacaktır. Ancak **Kat. No. 30**'u genel olarak kısa burunlu kandiller için önerdiğimiz MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl tarih aralığına yerleştirmek daha doğru olacaktır.

Tip 3b kandilleri için benzer olarak kullandığımız diğer merkez kandillerinin MS 1. yüzyılın ikinci yarısı ile 3. yüzyılın ilk dörtlüğü arasına tarihlendikleri, bu tarihin MS 2. yüzyılda yoğunlaştığı görülmüştür. Aizanoi örneklerinin açığa çıktığı alanlar ve diğer buluntulara baktığımızda Tip3b kandillerinin genel olarak bu MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl aralığına daha yoğun olarak MS 2. yüzyıla tarihlendikleri önerilmektedir.

3.1.1.3.3. Tip 3c

Tip 3c içerisinde yuvarlak kısa burunlu ve omzu yumurta bezemeye süslenmiş 19 kandil yer alır. Bahsedilen bu kandillerden 17 tanesi agoradan, biri tiyatrodan ve biri 2 no.lu köprünün kazılarında ele geçmiştir. Sadece iyi korunmuş 11 tanesi (**Kat. No. 31 – 41**) kataloğa eklenmiştir. Hiçbir örneğin diskusunda bezeme ya da figür bulunmamaktadır.

Tip 3b kandilleri 6,3 cm ile 7,1 cm aralığında uzunluğa, 5,2 cm ile 5,7 cm aralığında genişliğe ve 1,9 cm ile 2,3 cm aralığında yüksekliğe sahiplerdir. Genel olarak bu kandiller kırmızı ve kahverenginin tonlarında hamura sahiplerdir. **Kat. No. 36** işlerinde en açık tonda olan ve devetüyü rengine kaçan tek kandildir. **Kat. No. 31**'in kırmızıdan grimsi kahverengiye değişen parlak astarı, **Kat. No. 32**'nin ise kırmızımsı sarıdan siyaha değişen parlak astarı vardır. **Kat. No. 33 - 35, 37, 38** kandilleri az korunmuş mat kırmızı astara sahiptirler. **Kat. No. 36** ve **41**'in astarı ölçülemeyecek kadar kötü korunmuştur. **Kat. No. 39** ve **40**'ın herhangi bir astarı bulunmamaktadır.

Kat. No. 31 – 36 arasındaki kandiller bezeme ve profil açısından oldukça benzerlerdir. Hepsinin omzu dışa doğru eğimlidir ve çok alçak kaideleri vardır. **Kat. No. 31** ve **32** işçilik ve astar kalitesi yönünden diğerlerinden daha iyi durumdadırlar. Devetüyü hamura sahip **Kat. No. 36** omuz üzerinde, burnun iki yanında bulunan birer adet içbükey yuvarlak motifle diğerlerinden farklıdır. Diğer örneklerde bu yuvarlak motifler görülmemektedir. Hepsinin omzunda, **Kat. No. 38 – 41** örneklerine kıyasla ufak boyutlu yapılmış yumurta dizisi yer almaktadır. **Kat. No. 34**'ün omzundaki yumurta dizisi diğerlerine oranla daha derin yapılmıştır. Ayrıca burun kısmı “V” şeklinde bir

motifle omuzdan ayrılmıştır. **Kat. No. 34**'deki tüm bu bezemelerin özensiz bir atölye işi olduğu düşünülmektedir. **Kat. No. 32** örneğinde aşınmış olsa da hepsinin omuzdan diskusa geçiş kısmında bir bant ve yiv bulunmaktadır.

Kat. No. 31 – 36 kandilleri için Vindonissa'dan omuz kısmında kötü bir işçilikle yumurta dizisi yapıldığı ifade edilen, Loeschcke Form VIIIa omuz profiline sahip benzer bir örnek bulunmaktadır. Kandilin burnu "R" tipinde yapılmıştır ve kullanımdan dolayı yanık izleri barındırmaktadır (Loeschcke, 1919, s. Taf. III, no. 694, s. 419 (231)). Bu kandilin dahil olduğu grup Loeschcke Tip VIII, MS 1. yüzyılın ilk yarısında çok az, MS 1. yüzyılın ortalarında daha yoğun olarak ele geçmiştir. Bu yoğunluk özellikle Claudius ile Nero Dönemlerini kapsamaktadır. Ardından MS 1. yüzyılın ikinci yarısının ilerleyen dönemlerinde bu yoğunluğun tekrar azaldığı ifade edilmektedir (A.g.e., s. 239 (51)).

Kat. No. 31 – 36 arasınadaki kandiller için bazı yönlerden benzer olarak gösterebileceğimiz bir diğer örnek Pannioian'da yapılan çalışmalarda ele geçmiştir. Pannonian örneğinin 8,5 cm uzunluğu, 7,5 cm genişliği ve 2,5 cm yüksekliği vardır. Koyu kahverengi hamurlu kandilin omzu üzerinde yumurta dizisi ve omuzdan diskusa geçişte bant ile yivler bulunmaktadır. Pannioian örneğinde farklı olarak gövde daha ovaldır ve burun kısmı kemerlidir. Bu kandil Vespasianus Dönemine tarihli bir adet sikkeyle birlikte bulunmuştur (Ivany, 1935, Taf. XXVII, 11, no. 746, s. 88). Pannioian örneğinin bulunduğu gruptaki kandiller, yuvarlak gövde, omuzda yumurta dizisi ve kalp şeklinde ya da yuvarlak burun gibi karakteristik özellikler taşımaktadırlar. Ayrıca diskusta rozet bezeme ve gövdenin iki yanında kulakçık da bu grup için yaygındır. Bu grup kandilleri MS 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Ivany, 1935, Typus VII, s. 12 – 13).

Mainz Zentralmuseum'da sergilenen ve Weisenau'da ele geçtiği ifade edilen 7,7 cm uzunlukta, 6,5 cm genişlikte ve 2,6 cm yükseklikteki kandil, Aizanoi örnekleri için benzer gösterilebilir. Açık kırmızı astarlı kandilin omzu üzerinde yumurta dizisi bulunmaktadır. Burun tipinin Loeschcke Tip "K" olduğu belirtilmiştir. Aizanoi örneklerinden farklı olarak bu kandilde dikey bir kulp bulunmaktadır (Menzel, 1969, Abb. 44, 8, no. 286, s. 53). Kandil tekil olarak tarihlendirilmese de bulunduğu grup için yoğunlukla MS 1. yüzyılın ortaları önerilmiştir. Ayrıca MS 1. yüzyılın sonlarına doğru bu kandilin yoğunluğunun azaldığı ifade edilmiştir (A.g.e., s. 49 – 50).

Karşılaştırma için kullanabileceğimiz bir diğer örnek grubu British Museum kataloglarında yer almaktadır. Bu kandillerin omuzlarındaki yuvarlak motifler yaprak

desenleri ve “ovule”¹⁹ olarak adlandırılmıştır. Kıbrıs kökenli olduğu ifade edilen ilk örnek MS 70 – 100 yılları arasına tarihlenmektedir (Bailey, 1988, Pl. 67, no. Q2475, s. 308). Verilen bilgilere göre 7,1 cm uzunlukta, 6,2 cm genişlikte olduğu ifade edilen ve üretim yeri belirsiz olan ikinci örnek ise MS 100 – 150 yılları arasına tarihlendirilmiştir (A.g.e., Pl. 67, no. Q2501, s. 310).

Royal Ontario Museum’da bulunan Fayoum’dan ele geçtiği ifade edilen 7,2 cm uzunlukta, 6,4 cm genişlikte ve 2,7 cm yükseklikte bir örnek oldukça yakın benzerdir. Mat kahverengi hamurlu ve sepya tonlarında astarlı örneğin oldukça ufak ve çok az çıkıntı yapan yuvarlak bir burnu vardır. Dışa eğimli omuz üzerinde yumurta dizisi, omuzdan diskusa geçişte bant ve yivler bulunmaktadır. Müze örneği için düşünülen tarih MS 1. yüzyılın sonlarıdır (Hayes, 1980, no. 381, s. 96 – 97).

Lübnan Chhim’de yapılan bir mezar kazısından, yuvarlak gövdeli ve omzu yumurta bezemeye süslemeli bir örnek ele geçmiştir. Bu kandilde omuz üzerinde, burnun iki yanına koyulan yuvarlak içbükey motifler mevcuttur. Bu motiflerin bir benzerinin sadece **Kat. No. 36** örneğinde bulunduğunu görmek mümkündür. Ayrıca Chhim örneğinin hamur rengi, **Kat. No. 36** ile oldukça benzerdir. Chhim örneğinin tarihlendirilmesi benzer örnekler neticesinde MS 1. yüzyılın ikinci yarısı ile 2. yüzyıl olarak yapılmıştır (Kajzer, 2020, Fig. 5, s. 304).

Kat. No. 31 - 34 örnekleri için önereceğimiz bir diğer benzer örnek İsthmia’da yer alan Palaimonion yapısının kazılarında ele geçmiştir. Bu kandil 8,7 cm uzunluğa, 7,5 cm genişliğe ve 2,3 cm yüksekliğe sahiptir. Tama yakın korunmuş kandilin beyaz, un gibi hamurla yapıldığı ifade edilmiştir. Omuz kenarı yumurta dizisiyle süslenmiş olan kandilin diskusa geçiş kısmında yivler bulunmaktadır (Broneer, 1977, Pl. 28, no. 2461, s. 60). Kandilin katalogunda bahsedilmemiş olsa da bu kandilin omzu üzerinde, burnun iki yanında hem **Kat. No. 36**’da olduğu gibi hem de Chhim örneğinde olduğu gibi iki adet yuvarlak iç bükey motif bulunmaktadır.

Ephesos kandilleri içerisinde omuzda yumurta bezemesine sahip, kısa ve yuvarlak burunlu bir örnek bulunmaktadır. Omuz kısmından diskusa geçişte benzer şekilde bant ve yiv görmek mümkündür. Kırmızımsı bej rengi bir hamura ve turuncu – kahverengi astara sahip örneğin 7,5 cm uzunlukta, 6,7 cm genişlikte ve 3,1 cm yükseklikte olduğu ifade edilmiştir. Aizanoi örneklerinden farklı olarak bu kandilde dikey bir kulp

¹⁹ Çiçek tohumu, yumurta.

bulunmaktadır (Thür, 2005, Taf. 200 – 221, no. K 825, s. 348). Kandilin bulunduğu alan, MS 200 – 275 yılları arasına tarihlenen buluntular içeren bir kuyu olduğu için biraz kafa karışıklığı yaratmıştır (A.g.e., s. 258). Ancak her ne kadar ele geçtiği alan MS 3. yüzyıla tarihleniyor olsa da kandilin formu düşünülerek MS 1. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 3. yüzyıl tarih aralığı uygun görülmüştür (A.g.e., Taf. 200 – 221, no. K 825, s. 348).

Salamis’de yapılan çalışmalarda ele geçen bir kandil, Aizanoi örnekleri için benzer olarak gösterilebilir. Kandil 8,9 cm uzunlukta, 6,3 cm genişlikte ve 2,1 cm yüksekliktedir. Omzu üzerinde yumurta dizisi olan kandilin diskusa geçiş kısmında bir bant ve birkaç adet yiv bulunmaktadır. Aizanoi örneklerinden farklı olarak dikey kulba sahiptir (Oziol, 1977, Pl. 33, no. 595, s. 203 – 204). Kandilin bulunduğu grup genel anlamda MS 1. yüzyılın sonları ile MS 4. yüzyılın başları arasına tarihlendirilmiştir (A.g.e., s. 194 – 195).

Atina agorasından ele geçen kandiller içerisinde, Aizanoi örnekleri ile benzer bir kandil bulunmaktadır. Verilen bilgilere göre 8,8 cm uzunluğa, 7,8 cm genişliğe ve 2,6 cm yüksekliğe sahip örneğin devetüyü hamuru ve kötü korunmuş bir astarı vardır. Hafif çıkıntılı bir burna sahip örneğin omzu üzerinde yumurta dizisini görmek mümkündür. Tama yakın korunmuş kandil, MS 2. yüzyıla tarihlenmiştir (Perlzweig, 1961, Pl. 5, no. 133, s. 84).

Kat. No. 31 – 36 kandilleri için önereceğimiz bir diğer örnek Isparta Müzesi envanterinde yer alan, satın alma yoluyla ele geçen, 7,9 cm uzunlukta ve 2,4 cm yükseklikteki kandildir. Kırmızımsı sarı hamuru ve sarımsı kırmızı astarı olan örnek satın alma yoluyla müzeye gelmiştir (Fırat, 2019, no. 3, s. 148). Herhangi bir tabakaya sahip olmamasından dolayı benzer örnekler göz önünde bulundurularak bu kandil MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir (A.g.e., s. 147).

Kıbrıs eserlerinin toplandığı özel bir sergiden iki adet kandil, Aizanoi örnekleri ile benzer özellikler sergilemektedirler. Bu kandillerin uzunlukları 7,6 cm, yükseklikleri 1,9 cm ile 2,5 cm arasında değişmektedir. Örneklerden birinin kaliteli ve mat kırmızı astarı, diğerinin pembemsi devetüyü hamuru bulunmaktadır. İki örneğin de omzu üzerinde yumurta bezeme, omuzdan diskusa geçişte bant ve yivler bulunur. İki kandil içinde MS 2. yüzyıl tarihi önerilmektedir (Lightfoot, 2021, no. 99-100, s. 93 – 94).

Kat. No. 31 – 36 kandilleri için benzer olarak önerdiğimiz bütün örnekler genel olarak MS 1. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 3. yüzyılın ilk yarısı arasına tarihlenmektedir.

Bu noktada kandillerin birlikte tespit edildiği diğer buluntu ve kandiller de önemlidir. **Kat. No. 31**'in ele geçtiği tabaka MÖ 2. yüzyıldan Nerva Dönemi'ne kadar tarihlenen geniş bir buluntu grubuna sahiptir. Ancak buluntular MS 1. yüzyılda yoğunlaşmaktadır. Açığa çıktığı tabaka, benzer örnekler, diğer örneklerle nazaran daha iyi olan astar kalitesi, **Kat. No. 31**'i MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlememize olanak sağlamaktadır. **Kat. No. 32**'de benzer bir astara ve işçiliğe sahiptir. **Kat. No. 32**'nin bulunduğu tabakada her ne kadar MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıla tarihli unguentarium olsa da MS 3. yüzyıla tarihlenen bir adet sikke bu noktada karışıklık yaratmaktadır. Ancak benzerlikler göz önünde bulundurularak **Kat. No. 32** da MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir. **Kat. No. 33** ve **34**, **Kat. No. 8**, **14** ve **15** volütlü kandilleri ile birlikte bir konteksten ele geçmiştir. Aynı sebeplerle **Kat. No. 33** ve **34**'ün de MS 40 – 75 yılları arasına tarihlendiğini düşünmekteyiz. **Kat. No. 35** ele geçtiği tabaka tarihlendirmeye yardımcı olacak kadar düzgün bir bilgi sunmamaktadır. **Kat. No. 36**'nın yakınından MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıla tarihli iki adet seramik ele geçmiştir. Bu sebeple hem grup içerisindeki örneklerle hem de benzer örneklerle bakarak **Kat. No. 35** ve **36**'nın MS 1. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 2. yüzyıl önerilebilir.

İsthmia örneği ile Chhim örneğinin omzu üzerinde, burnun iki yanında diğer örneklerde olmayan yuvarlak içbükey motifler bulunmaktadır. Aizanoi örnekleri içerisinde bu sadece **Kat. No. 36**'de görülmektedir. Ayrıca bu iki benzer örnek ve **Kat. No. 36** sarımsı tondaki hamur rengiyle diğer örneklerden ayrılmaktadır. Bahsettiğimiz bu üç kandilin yakın tonlarda hamur rengi ve yuvarlak içbükey motiflere sahip olmaları, bu üç örneğin ortak bir merkezin üretimi olabileceğini akıllara getirmektedir. Broneer bu noktada İsthmia örneğinin un gibi olan açık ton hamur renginin, diğer İsthmia kandilleri içerisinde eşsiz olduğunu ifade etmiştir (Broneer, 1977, s. 59). Ancak **Kat. No. 36**'nın pişme kalitesi ve işçiliği iyi değildir bu noktada bu kandilin ithal olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Olasılıkla ithal gelen bir üründen taklit edilerek yapılmış bir kandildir. Ancak eldeki verilerin yetersizliği sebebiyle kesin bir sonuca varmak oldukça zordur.

Kat. No. 37, yukarıda bahsettiğimiz **Kat. No. 31 - 36** örnekleri ile omuz profili, alçak kaide ve omuz kenarındaki yumurta dizisi yönünden benzerdir. Bu kandilde farklı olarak diskus kısmı rozet ya da dil sırası olduğu düşünülen bir motifle süslenmiştir. Ancak rozet motifi olsa da, Tip 3c kandillerinde olduğu gibi bir rozet yoktur. Kalp burunlu kandilin 6,7 cm uzunluğu, 5,3 cm genişliği ve 2,25 cm yüksekliği vardır. Kırmızı bir

hamur rengi üzerine koyu kırmızımsı kahverengiden, kırmızıya değişen bir astar yapılmıştır.

Kat. No. 37 için karşılaştırmada kullanacağımız ilk benzer örnek Tarsus Gözlü Kule kazılarında ele geçmiştir. Bu kandilin 6,1 cm uzunluğu ve 2,2 cm yüksekliği vardır. Omuz üzerindeki motifler ovolo olarak adlandırılmıştır. Diskustaki motif ise ışın bantları olarak tarif edilmiştir. Aizanoi örneğinin kalp biçimli burnu, bu kandilde görülmemektedir (Goldman ve Jones, 1950, Fig. 103, no. 221, s. 117). Bu kandilin açığa çıktığı alan geniş bir tarih aralığına sahip buluntularla doludur. Ancak buluntuların yoğunlaştığı dönem MS 1. yüzyılın sonları ile MS 2. yüzyılın başlarıdır (A.g.e., Trench 6, s. 36).

Viminacium'a ait bir örnek, **Kat. No. 37** ile benzer özellikler barındırmaktadır. Tam korunmuş halde olan kandilin uzunluğu 6,4 cm ve yüksekliği 2,4 cm olarak verilmiştir. Omuzdaki motifler “cyme”²⁰ olarak adlandırılmıştır. Farklı olarak Aizanoi örneğinden daha kaliteli bir işçiliğe sahip örneğin burnu kalp şeklinde değildir. Hadrianus Dönemi ile Commodus Dönemi arasına tarihlendirilmiştir (Korac, 2018, no. 5433, s. 229 – 230).

Kat. No. 37 için önerdiğimiz benzer örnekler MS 1. yüzyılın sonları ile MS 2. yüzyılın sonları arasına tarihlenmektedirler. Kandilin açığa çıktığı alandaki kandiller (**Kat. No. 64, 76**) MS 2. yüzyıla işaret etmektedir. Ancak diğer buluntular MÖ 133 yılından MS 3. yüzyıla kadar bir tarih aralığına sahiptir. Bu doğrultu da önerebileceğimiz en makul tarih MS 2. yüzyıldır.

Kat. No. 38 – 41 arasındaki kandiller daha kaba ve iri yumurta dizisine sahip örneklerdir. Omuz profilleri **Kat. No. 31 - 36** örneklerine göre daha düz yapılmıştır. Burunları aynı şekilde yuvarlak ve kısadır. Sadece **Kat. No. 38**'in burnu bir çizgi ile belirginleştirilmiştir. Burun kısmında kırık olan bu kandilin olasılıkla “H” tipi yani kalp biçimli burna sahip olduğu düşünülmektedir. **Kat. No. 38 – 41** arası örneklerin hepsinde omuzdan diskusa geçişte bir adet bant bulunur. Özellikle **Kat. No. 41**'in bandı oldukça yüksek ve belirgin yapılmıştır.

²⁰ Çiçek tohumu.

Kat. No. 38 – 41 arası örneklerin hamur renkleri kırmızı ve kahverengi tonları arasında değişmektedir. **Kat. No. 38**'in kırmızımsı sarı astarı, **Kat. No. 41**'in ise kötü korunmuş koyu kahverengi astarı bulunmaktadır.

Yukarıda bahsedilen kandillerin benzerleriyle yine Aizanoi içerisinde sütunlu caddede yapılan kazı çalışmalarında rastlanmıştır. Yerli üretim oldukları düşünülen bu kandillerin Erken İmparatorluk Dönemi tabakasından geldiği ifade edilmiştir (Atik, 1995, s. 737).

Bir diğer benzer örnek yine Aizanoi içerisinde Kuzey Nekropolis kazılarında ele geçmiştir. Nekropolis örneği 6,7 cm uzunlukta, 5,3 cm genişlikte ve 2,4 cm yüksekliktedir (Yeşil ve Erdoğan 2013, Res. 6, Tablo 2, no. 5, s. 116). Mezar yakınından gelen ve diğer buluntular yardımıyla tarihlendirilen bu kandil için önerilen zaman dilimi MS 1. yüzyılın üçüncü dörtlğüdür (A.g.e., no. 5, s. 105).

Kütahya Müzesi kataloğunda bulunan iki örnek, Aizanoi örnekleri için yakın benzer olarak önerilebilirler. Bu kandillerden ilki 6,3 cm uzunlukta, 5,3 cm genişlikte, 2,2 cm yükseklikte, ikincisi 5,9 cm uzunlukta (ölçülebilen), 5,1 cm genişlikte ve 2,1 cm yüksekliktedir. Satın alma yoluyla Çavdarhisar'dan ele geçen kandiller, benzer örnekler neticesinde MS 1. yüzyılın ortası ile MS 2. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Tamsü Polat, 2017, Fot. 21 – 22, no. K 21 – K 22, s. 353).

Kat. No. 38 – 41 kandilleri ile karşılaştırmada kullanacağımız benzer örnekler yine Aizanoi'da 1981 – 1982 dönemlerinde Dor sütunlu avlu çalışmasında ele geçen dört adet örnektir. Bu örneklerin omuzlarındaki motifler “Blattzungenmuster”²¹ olarak adlandırılmıştır. Dor sütunlu avluya ait örnekler 5 cm ile 6,5 arasında uzunluğa, 5 cm ile 5,4 cm arasında genişliğe ve 2 cm ile 2,4 cm arasında yüksekliğe sahiplerdir. Genel olarak kırmızı ve kahverenginin tonlarında hamur rengine sahiplerdir. Sadece bir örnekte turuncu – kırmızı astar bulunmaktadır. Bu kandiller için önerilen tarih MS 2. yüzyıldır (Naumann ve Naumann, 1984, Abb. 61, no. 110 – 114, s. 524).

Kat. No. 38 – 41 örnekleri için tarihlendirme önerisinde bulunmadan önce birlikte açığa çıkan diğer buluntulara bakmak gerekir. **Kat. No. 38** örneği, **Kat. No. 53** ve **93**, örnekleri ile birlikte yoğun olarak MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl aralığına tarihlenen bir tabakadan ele geçmiştir. **Kat. No. 39**'un bulunduğu yerin yakınında bir adet Antoninus

²¹ Tam bir çevirisi bulunmasa da “yaprak dili motifi” gibi bir anlama gelmektedir.

Pius (MS 138 – 161) sikkesi tespit edilmiştir. Ayrıca aynı alandan **Kat. No. 55 ve 97**'de açığa çıkarılmıştır. **Kat. No. 40**'ın bulunduğu alandan MS 1. yüzyıl ile 2. yüzyıllara tarihlenen bir adet thymiaterion ele geçmiştir. **Kat. No. 41** karışık bir tabakadan tespit edilmiştir. **Kat. No. 38 – 41** kandillerinin benzer örnekleri ve açığa çıktıkları tabakalar doğrultusunda MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıla tarihlendirilmeleri mümkün görülmektedir.

Tip 3c kandilleri genel olarak MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl arasına tarihlenmektedirler. **Kat. No. 31 – 37** örneklerinin bu grubun erken örnekleri, **Kat. No. 38 – 41** örneklerinin ise geç örnekler olduğu düşünülmektedir. Eldeki az sayıda bulunan kandille Tip 3c içerisinde kesin bir gelişim süreci takip etmek çok zordur. Ancak kandiller için önerilen tarihler ve kandillerin arasındaki işçilik, hamur kalitesi, astar kalitesi ve omuz profili gibi ayrıntılar olasılıkla dönem farkından kaynaklanmaktadır.

3.1.1.3.4. Tip 3d

Tip 3d grubu içerisinde diskusu kabartma bir motif ya da figürle süslenmiş 19 adet örnek bulunmaktadır. Bu örneklerden daha iyi korunmuş olan 14'ü (**Kat. No. 42 – 55**) kataloğa dahil edilmiştir.

Kandillerin çoğunluğu kırık parçalar olarak ele geçtiği için tam ya da tama yakın korunmuş olanların ölçüleri verilecektir. Bu kandiller genel olarak 6,3 cm ile 7,1 cm aralığında uzunluğa, 5 cm ile 5,8 cm aralığında genişliğe ve 1,9 cm ile 2,5 cm aralığında yüksekliğe sahiplerdir. Hamur renkleri gri, kahverengi ve kırmızı tonları arasında değişmektedir. Astar renkleri de benzer şekilde gri, kahverengi ve kırmızının tonlarıdır. Bu kandillerin de içerisinde tip ve profil açısından farklılıklar mevcuttur. Hepsinde kısa, yuvarlak ve düz burun bulunmaktadır. **Kat. No. 44, 45, 51**'in omuzdan burna geçiş kısımları oldukça belirgin yapılmıştır. **Kat. No. 52 ve 53**'ün burna geçiş kısımları ise daha düz bırakılmıştır. **Kat. No. 42 – 45, 48, 53 – 55** örneklerinin diskuslarında çiçek rozet motifi bulunmaktadır. **Kat. No. 55**'in rozeti hatalı yapılmış, hamuru kötü pişmiş ve astarı siyaha dönmüştür. **Kat. No. 46 ve 47** ufak parçalar halinde korunmuş olsalar da diskuslarında istiridye kabuğu motifi olduğu anlaşılmaktadır. Diskusunda belirsiz bir kabartma bulunan **Kat. No. 49**'nin gövdesi çok basık yapılmıştır. **Kat. No. 50 ve 51**'in diskuslarında ağzında çelenk tutan, başı sola dönük, bir dal ya da şimşek demeti üzerinde duran ve sağ kanadı açık bir kartal figürü yer almaktadır. Dışa eğik omuzdan, içbükey diskusa geçişte bir adet yiv bulunmaktadır. **Kat. No. 52**'nin diskusunda olasılıkla bir yunus olduğu düşünülen figür mevcuttur. Omzu üzerinde yumurta dizisi olabilecek çok

belirsiz motifler görülmektedir. Düz omuzdan diskusa geçişte bir adet bant vardır. **Kat. No. 48** ve **54**'ün astarları kırmızımsı kahverengi ve gri tonlarında, metalik olarak yapılmıştır.

Kat. No. 44 burun tipi, omuz profili ve boyut olarak diğer kandillerden ayrılmaktadır. Vindonissa'da ele geçen kısa burunlu kandillerden özellikle bir tanesi, Aizanoi örneği ile benzerdir. Bu kandilin diskusunda on üç yapraklı rozet bezeme bulunmaktadır (Loeschcke, 1919, Taf. XVI, no. 688, s. 418 (230)). Aizanoi örneği için yapılan işlemlerde on üç yapraklı bir rozete sahip olduğu anlaşılmıştır. Loeschcke kısa burunlu kandillerin MS 1. yüzyılın ortalarında ortaya çıkıp yoğun bir kullanım gördüklerini ve bu yoğunluğun MS 1. yüzyılın sonuna doğru azaldığını ifade etmiştir (A.g.e., s. 239 (51)).

Kat. No. 44 için benzer olarak sunabileceğimiz bir örnek, 1981 – 1982 yıllarında Dor sütunlu avluda yapılan kazılarda ele geçmiştir. Açık turuncu hamurlu, turuncu – kırmızı astarlı örneğin 8,5 cm uzunluğu, 7 cm genişliği ve 2,2 cm yüksekliği vardır. Diskus kısmında bulunan bezeme, radyal dil motifi olarak adlandırılmıştır (Naumann ve Naumann, 1984, Abb. 60, no. 108, s. 524). Kandilin birlikte aynı grupta değerlendirildiği örneklerden biri MS 1. yüzyıl ile 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir (A.g.e., Abb. 60, no. 106, s. 522).

Kat. No. 48, 50, 51, 53, 54 kandilleri burun, omuz, ölçü ve tip olarak bazı benzerliklere sahip olmaları nedeniyle birlikte değerlendirileceklerdir. Bu kandiller için British Museum'da bulunan ve diskuslarında çeşitli sahneler yer alan 11 kandil benzer olarak gösterilebilir. Knidos üretimi olan bu kandillerin uzunluğu 8,3 cm ile 9 cm, genişliği 6,9 cm ile 7,4 cm aralığında değişmektedir. Kandillerin genel anlamda, Aizanoi örneklerinden daha büyük oldukları ve bazı örneklerin burunlarının farklı yapıldığı görülmektedir. Ancak iki grup örnekleri de benzer bir omuz profiline ve diskusa geçişte bir adet yive sahiplerdir. Müze örneklerinin hepsi MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Bailey, 1988, no. Q2819 – Q2829, s. 349 – 350).

Kat. No. 50 ve **51** kandillerinin diskuslarında yer alan kartal figürünün birçok çeşidi bulunmaktadır. Ancak benzer pozisyonda duran ve ağzında çelenk tutanların sayısı azdır. Rheinischen Landesmuseum (Goethert ve Polaschek, 1985, no. M 157a, s. 246) ve Rijksmuseum (Brants, 1913, Pl. VI, no. 821, s. 46) kataloglarında bulunan, Pannonian'da (Ivanyi, 1935, Taf. VII, 9, no. 172, s. 49) ve Kertsch'de (Waldhauer, 1914, s.49, XXXIII,

No.313) ele geçen birer kandil örneğinin diskusunda ağzında çelenk ile aynı pozisyonda duran ve bir dal üzerine konmuş kartal figürü bulunmaktadır. Bu kandillerden Rheinischen Landesmuseum ve Pannonian örnekleri volütlü kandil, Rijksmuseum örneği ile Kertsch örneği ise kısa burunlu kandildir. Her ne kadar Rijksmuseum örneği kısa burunlu bir kandil de olsa, burun tipi, omuz üzerindeki bitkisel motifler ve bir kulbu bulunması sebebiyle, bire bir benzer bir örnek olarak önermek doğru olmayacaktır. Kertsch örneğinin omuz kısmı bir bezemeye süslüdür, bir kulba sahiptir ve farklı bir burnu vardır (A.g.e., s.49, XXXIII, No.313). Bahsettiğimiz bu kandilleri, **Kat. No. 50** ve **51** örnekleri için bezeme benzeri olarak önermek mümkündür. Bu kandillerden Rheinischen Landesmuseum örneği geç Tiberius ile Erken Claudius Dönemine (Goethert ve Polaschek, 1985, no. M 157a, s. 246), Pannonian örneği MS 1. yüzyılın ortaları ile MS 2. yüzyıla (Ivanyi, 1935, s. 10 – 11) ve Rijksmuseum örneği Claudius Dönemi'nden MS 3. yüzyıl aralığına tarihlenmektedir (Brants, 1913, SORT XVII, s. 34).

Genel olarak Tip 3d kandilleri için karşılaştırmada kullandığımız kandiller MS 1. yüzyıl ile 2. yüzyıla tarihlenmektedirler. Tarihlendirme önerisinde bulunmadan önce kandillerin açığa çıktığı alanlara ve bu alanlardan ele geçen diğer buluntulara da bakmak gerekir. **Kat. No. 42**, Hellenistik Dönem'den MS 80'e kadar tarihlenen buluntuların olduğu bir tabakadan ele geçtiği için bu grupta yer alan en erken örnek olmalıdır. **Kat. No. 43**'in bulunduğu alanda MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıla tarihli bir tabak ve MS 2. yüzyıla tarihli bir heykel açığa çıkarılmıştır. **Kat. No. 46**, MS 1. yüzyıla tarihli bir kap ve **Kat. No. 48** ise MS 1. yüzyıl ile 2. yüzyılın ilk yarısına tarihli seramikler ile birlikte ele geçmişlerdir. **Kat. No. 47** ve **54** karışık bir tabakadan **Kat. No. 25, 26, 29, 67** kandilleri ile birlikte ele geçmişlerdir. **Kat. No. 49**'un yakınında MS 1. yüzyıla ait seramikler, MS 2. yüzyıl tarihlenen bir sikke ve **Kat. No.76** bulunmuştur. **Kat. No. 50** ve **51**'in ele geçtikleri alanda bir tabakalanma takip edilemese de bu kandillerin üst seviyesinden MS 4. yüzyılın başına tarihlenen bir sikke ve yakınından MS 1. yüzyılın sonları ile MS 2. yüzyıla tarihlediğimiz **Kat. No. 20** ve **27** açığa çıkmıştır. **Kat. No. 53** tarih aralığının MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyılda yoğunlaştığı bir alandan **Kat. No. 38, 93** kandilleri ile birlikte ele geçmişlerdir. **Kat. No. 55** oldukça geniş bir tarih aralığına sahip dolgu toprak içerisinde tespit edilmiştir.

Kat. No. 42 ve **43** kandilleri, çalışmada başka herhangi bir tip içerisinde rozet bezemeli kandil bulunmadığı gerekçesiyle Tip 3d içerisinde incelenmişlerdir. Sadece bir omuz ve diskus parçası olan bu kandillerin, omuz yapıları ve genel görünüşleri de bu grup

içerisinde değerlendirilmelerine engel değildir. **Kat. No. 42 – 47** örneklerinin hepsi benzer omuz genişliğine ve benzer kaliteye sahiplerdir. **Kat. No. 42** çıktığı alandan dolayı MS 1. yüzyıl, **Kat. No. 43 – 47** kandilleri ise benzer örneklerin de yardımıyla MS 1. yüzyıl ile 2. yüzyıl dönemlerine tarihlenirler. **Kat. No. 48 – 55** kandilleri benzer örnekler, açığa çıktıkları alanlar ve Tip 3 kandillerinin geneline bakılarak MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl aralığına yerleştirilirler.

3.1.1.3.5. Tip 3e

Tip 3e grubu içerisinde omzunun üzeri radyal çizgilerle süslü 18 adet kandil bulunmaktadır. Bu kandillerden iyi korunmuş olan 13 tanesi kataloğa (**Kat. No. 56 – 68**) dahil edilmiştir.

Genel olarak 5,8 cm ile 6,6 cm arasında uzunluğu, 4,7 cm ile 5,5 cm arasında genişliği ve 1,85 cm ile 2,15 cm arasında yüksekliği bulunan bu kandillerin kahverengi ve kırmızının tonlarında hamur rengine sahip olduklarını görmek mümkündür. Bu kandillerden altı tanesinde astar bulunmuyorken, kalanların kırmızı ve kahverenginin tonlarında astarları vardır. Diğer gruplara baktığımızda bu kandillerin profillerinin birbirileri ile daha benzer oldukları dikkat çekmiştir. Bazı örneklerin omuz profilleri dışa doğru eğimli, bazı örneklerin ise düz yapılmıştır. Hepsinin omzunda radyal çizgi dizisi, omuzdan diskusa geçişte ise birer adet bant bulunmaktadır.

Kat. No. 56 ve **57** diğer örneklerden farklı olarak parlak kırmızı astarları vardır. **Kat. No. 66** ve **67** omuzdan diskusa geçişte bant yerine baskı nokta dizisi ve burun hizasında, omzun üzerinde “V” şeklinde motif ile süslenmişlerdir. **Kat. No. 68** örneği kalitesiz bir hamur ve işçiliğe sahiptir. Omuz üzerindeki özensiz yapılmış kazıma çizgiler olasılıkla kandil kalıptan alındıktan sonra elle işlenmiştir.

Yukarıda bilgileri verilen kandiller için form benzeri örnekler bulunsa da bezeme benzeri bulunamadığı için benzer örnek önerilmemiştir. Form benzeri olarak önerdiğimiz örnekler ise Tip 3 diğer kandilleridir. Bu sebeple kandillerin açığa çıktığı alanlar, bu alanlardaki diğer buluntular ve Tip 3 grubunun genel tarih aralığı bize yardımcı olacaktır. **Kat. No. 56** ve **68**, MS 1. yüzyıl ile MS 3. yüzyıl buluntularının yoğun olduğu bir alandan **Kat. No. 37** ile birlikte bulunmuşlardır. **Kat. No. 57, 63, 65**’in açığa çıktığı alanlar tarihlendirmeye yardımcı olamayacak kadar karışıklardır. **Kat. No 58 - 62, 64, 66** örnekleri “Kandil Dükkânı” olarak adlandırılan mekândan genel olarak MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl dönemlerine tarihlenen **Kat. No. 11 - 13, 69-72, 74, 75, 77, 78, 80, 81, 89, 90**,

94 - 96 kandilleri ve diğer buluntular ile birlikte açığa çıkmışlardır. **Kat. No. 67** yakınından İmparator Commudus Dönemi'ne tarihli (MS 177 – 192) bir adet bronz sikke tespit edilmiştir. Elde bulunan bilgiler neticesinde Tip 3e kandillerinin MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl tarihleri içerisinde bir döneme ait olduklarını önermekteyiz.

3.1.1.3.6. Tip 3f

Tip 3f grubu, omuz da ya da diskusda bir bant bulunan 35 adet kısa burunlu kandilden oluşmaktadır. Bu kandillerden mevcut hali iyi durumda olan 22'si kataloğa (**Kat. No. 69 – 90**) dahil edilmişlerdir.

Genel olarak uzunlukları 5,26 cm ile 7,2 cm aralığında, genişlikleri 4,8 cm ile 5,9 cm aralığında ve yükseklikleri 1,6 cm ile 2,66 cm aralığında değişmektedir. Tip 3f kandillerinin hamur renkleri, kırmızı, kahverengi ve sarının tonlarıdır. Bunların arasında en yoğun karşılaştığımız renk açık kahverengidir. Astar renklerine baktığımızda ise kırmızı, kahverengi, gri ve sarı tonları gibi çeşitliliğe sahip oldukları görülür. Kandillerin omuz profilleri arasında bir tutarlılık olduğunu söylemek zordur. Bu farklılığın, kandillerin özensiz bir şekilde üretilmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Çünkü burun kısımlarında da benzer bir durum söz konusudur. Bazı örneklerde burnun gövdeden çıktığı yer keskin, bazı örneklerde yumuşak verilmiştir. Hatta omuzdan burna geçişin düz olarak yapıldığı örnekler de mevcuttur. Üç örnekte “H” tipi yani kalp burun bulunurken geri kalan örneklerde burna form vermeye gerek bile duyulmamıştır. Bu grup kandilleri içerisinde kesin bir ayırım yapmak ve tipoloji takip etmek zordur.

Tip 3f kandillerine benzer olarak sunabileceğimiz ilk örnekler daha önceki dönemlerde Aizanoi'da açığa çıkarılmıştır. Bu örneklerin kulpsuz, bezemesiz olduğu ve sadece düz bir bantla yapılabildikleri ifade edilmiştir. Kandillerin açığa çıktığı tabakanın tarihi için ise Erken İmparatorluk Dönemi önerilmiştir (Atik, 1995, s. 734, 737).

Kütahya Müzesi'nde bulunan, biri satın alma diğer ikisi halk kütüphanesinin temizliği sırasında ele geçen üç adet örnek benzer özellikler sergilemektedirler. Genel olarak 6 cm ile 6,6 cm aralığında uzunluğa, 4,8 cm ile 5,4 cm aralığında genişliğe, 2,1 cm ile 2,2 cm aralığında yüksekliğe sahiplerdir. Benzer örnekler neticesinde bu kandiller MS 1. yüzyılın ortası ile MS 2. yüzyıla tarihlenmişlerdir (Tamsü Polat, 2017, Fot. 2. 18 – 20, no. K18 – K20, s. 352 – 353).

Aizanoi'da 1981 – 1982 yılları arasında Dor sütunlu avlu üzerinde yapılan kazılarda benzer tipte üç kandil ele geçmiştir. Genel olarak bu kandillerin uzunlukları 6,5

cm ile 6,6 cm, genişlikleri 5,1 cm ile 5,4 cm ve yükseklikleri 1,8 cm ile 2,4 cm aralığında değişmektedir. Turuncu – kırmızı hamur rengine sahip bu örnekler (Naumann ve Naumann, 1984, no. 116, 118, 119, s. 526), MS 2. yüzyıla tarihlendirilen, omuz kısmı yumurta dizisiyle süslenmiş kandillerle birlikte ele geçmiştir. Bu yumurta dizisiyle süslü örnekler, **Kat. No. 38 - 41** kandilleri için benzer olarak gösterdiğimiz kandillerdir.

Rheinischen Landesmuseums'da sergilenen, Trier'de Paulinstraße'den olduğu belirtilen bir kandil kulplu olmasına rağmen gövde ve burun tipiyle, Aizanoi örneklerine benzemektedir. Kandilin soluk sarımsı bir hamuru ve sarımsı kırmızı astarı vardır. Uzunluğu 6,3 cm, genişliği 5,35 cm ve yüksekliği 1,8 cm olan kandilin geniş yuvarlak bir omzu vardır. Omuzdan burna geçiş kısmı düz yapılmıştır. Ayrıca diskusu bir adet bant çevrelemektedir (Goethert ve Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165). Kandilin bulunduğu grup MS 2. yüzyıl ve sonrasına tarihlendirilmektedir (A.g.e., s. 154).

Tip 3f kandillerinden **Kat. No. 69 - 72, 74, 75, 77, 78, 80, 81, 89, 90** kandilleri agoradaki “Kandil Dükkânı” içerisinde yakın konumlardan ele geçmiştir. Bu kandillerle yakın konumlardan MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıla tarihlenen **Kat. No. 11 – 13, 94 – 96** kandilleri ve aynı dönemlere tarihlenen bir takım buluntu tespit edilmiştir.

Kat. No. 73' ün yakınından MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıla tarihli iki adet seramik bulunmuştur. **Kat. No. 76** ise MS 1. yüzyıla tarihli iki seramik, Faustina II Dönemi'ne (MS 147 – 175) tarihlenen bir sikke ve **Kat. No. 49** ile yakın bir konumdan gelmiştir. **Kat. No. 79'** un ele geçtiği alanda Commodus Dönemi'ne tarihli (MS 177 – 192) bir sikke bulunmuştur. **Kat. No. 82** örneği Antoninus Pius Dönemi'ne (MS 138 – 161) tarihli bir sikke ve MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl tarihini önerdiğimiz **Kat. No. 39** ve **97** ile yakın konumdan ele geçmiştir. **Kat. No. 83**, MS 1. yüzyıl ile MS 2. yüzyıl arasında yoğunlaşan bir konteksten **Kat. No. 10, 100** ve **109** kandilleri ile birlikte ele geçmiştir. **Kat. No. 84** MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıla tarihlenen iki adet seramikle beraber bulunmuştur. **Kat. No. 85**, Tip 3f içerisinde yer alan **Kat. No. 98** ile birlikte MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıla tarihlenen bir tabaka içerisinde ele geçmiştir.

Yukarıda karşılaştırmada kullandığımız benzer örnekleri, Tip 3f kandillerinin birlikte ele geçtiği diğer buluntuları ve Aizanoi'daki kısa burunlu kandiller için önerdiğimiz genel tarih aralığını göz önünde bulundurarak, bu kandillerin MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl arasında üretildiklerini düşünmekteyiz.

3.1.1.3.7. Tip 3g

Tip 3g grubu içerisinde herhangi bir bezemeye süslenmemiş, kısa ve yuvarlak burna sahip 47 adet kandil bulunmaktadır. Bu kandillerden iyi durumda korunmuş olan 16'sı kataloğa (**Kat. No. 91 – 106**) dahil edilmiştir.

Tip 3g kandilleri 5,24 cm ile 7,5 cm aralığında uzunluğa, 4,9 cm ile 6,6 cm aralığında genişliğe ve 1,8 cm ile 3,4 cm aralığında yüksekliğe sahiplerdir. Yoğun olarak hamur renkleri kahverenginin tonlarında, daha az olarak kırmızının tonlarındadır. Dört adet kandil üzerinde astar izine rastlanmasa da kalan örneklerde kırmızı, kahverengi ve sarının tonlarında astar olduğu görülmektedir.

Kandillerin profilleri birbirileri ile tutarlı değildir. Özellikle **Kat. No. 99**'un dümdüz olan profili, **Kat. No. 102**'nin şişkin gövdesi ve dışbükey dibi, **Kat. No. 103**'ün çok fazla basık olması dikkat çekicidir. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu profil farkının, hızlı ve kalitesiz üretimden kaynaklandığı düşünülmektedir. Özellikle **Kat. No. 103**, diskus deliğinin, dip kısmına degecek kadar bastırılmış olması ile bu özensiz üretimin bir sonucu olarak karşımıza çıkan hatalı bir üründür. Tip 3g kandillerinin genelinde omuzdan burna geçişte düz bir hat olduğunu görmek mümkündür. Sadece **Kat. No. 100, 103** ve **104** örneklerinde burna geçişte ufak bir girinti bulunmaktadır. **Kat. No. 97** örneği, **Kat. No. 8** dışında çalışmada dip kısmında kabartma mühür bulunan tek kandildir. Yunanca “T AII” harflerinin birleşimi gibi duran mührün, yerel bir atölyeye ait olabileceği düşünülmektedir.

Tip 3g kandilleri için karşılaştırmada kullanacağımız ilk benzer örnekler yine Aizanoi'dan ele geçmişlerdir. Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen kandillerin yerel üretim oldukları ifade edilmiştir (Atik, 1995, s. 734 – 737).

Aizanoi'da 2012 yılında Kuzey Nekropolis sektöründe yapılan kazılarda bir miktar kandil ele geçmiştir. Bu kandillerden özellikle biri Tip 3g kandilleri ile gövde ve burun tipi olarak benzerdir. Bir mezarla ilişkilendirilen kandil MS 1. yüzyılın son çeyreğine tarihlendirilmiştir (Yeşil ve Erdoğan, 2013, no. 7, s. 105).

Kütahya Müzesi'nde sergilenen, Altıntaş ve Gediz Akpınar Köyü'nden satın alma yoluyla ele geçen, gri ve kırmızı hamurlu iki örnek, Tip 3g kandilleri ile karşılaştırmada kullanılabilirler. İlk örnek 6,7 cm uzunluğa, 5,9 cm genişliğe ve 2,6 cm yüksekliğe, ikinci örnek 6,9 cm uzunluğa 5,8 cm genişliğe ve 2,1 cm yüksekliğe sahiptir. Bu kandiller diğer

merkezlere ait benzer örnekler neticesinde MS 1. yüzyıl ile 2. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Tamsü Polat, 2017, Fot. 2.16 – 17, no. K16 – K17, s. 352).

Aizanoi’da 1981 – 1982 yılları arasında Dor sütunlu avlu üzerinde yapılan kazılarda benzer tipte iki adet kandil ele geçmiştir. Bu kandiller 6,8 cm ile 7 cm uzunluğa, 5,3 cm ile 5,5 cm genişliğe ve 2,6 cm yüksekliğe sahiplerdir (Naumann ve Naumann, 1984, no. 124 - 125, s. 526). Bu kandiller, MS 2. yüzyıla tarihlendirilen, omuz kısmı yumurta dizisiyle süslenmiş kandillerle birlikte ele geçmiştir. Bu yumurta dizisiyle süslü örnekler, **Kat. No. 98 - 101** kandilleri için benzer olarak gösterdiğimiz kandillerdir.

Tip 3g kandilleri için benzer olarak önerebileceğimiz bir diğer örnek, Tarsus Gözlü Kule kazılarından ele geçmiştir. Kaba ve ağır bir görüntüsü olan kandilin pembemsi devetüyü rengine hamuru vardır. Uzunluğu 6,8 cm ve yüksekliği 2,9 cm olarak verilmiştir (Goldman ve Jones, 1950, no. 215, s. 116). Kandil için kesin bir tarih önerisinde bulunulmamıştır.

Karşılaştırmada kullanacağımız bir diğer benzer örnek grubu Pergamon’daki kazılardan ele geçmiştir. Kandiller, Aizanoi örneklerinde olduğu gibi düz, bezemesiz ve oldukça kabalardır. Farklı olarak bu kandillerde dikey bir kulp eklentisi bulunur. Bu kandillerden bir tanesi MS 2. yüzyıla, diğer iki tanesi MS 2. yüzyıl ile 3. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir (Heimerl, 2001, Taf. 9, no. 382, 384, 385, s. 129).

Tip 3g kandilleri için öneride bulunduğumuz benzer kandillerin tarihlendiği dönemler genel olarak MS 1. yüzyıldan 3. yüzyıla kadar gitmektedir. Bu noktada kandillerle birlikte ele geçen buluntular ve diğer kandiller de oldukça önemlidir. **Kat. No. 91** ile birlikte **Kat. No. 6** ve MS 1. yüzyıla tarihli bir kâse bulunmaktadır. **Kat. No. 92, 101 ve 103** MS 1. yüzyılın ortasından MS 3. yüzyıla kadar olan bir sürece tarihlenen **Kat. No. 36, 73, 84** ile birlikte açığa çıkarılmışlardır. Ayrıca aynı alandan MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıla tarihli iki adet seramik ele geçmiştir. **Kat. No. 93, Kat. No. 38 ve 53** kandilleri ile birlikte MS 1. yüzyıl ile MS 3. yüzyıl aralığında yoğunlaşan bir alandan tespit edilmiştir. **Kat. No. 94 – 96** örnekleri MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl tarihlenen buluntularla ve aynı tarihler önerdiğimiz **Kat. No. 11-13, 58-62, 64, 66, 69-72, 74, 75, 77, 78, 80, 81, 89, 90** kandilleriyle birlikte ele geçmiştir. **Kat. No. 97**, MS 2. yüzyıl ait olduğunu düşündüğümüz **Kat. No. 39, 82** ve MS 138 – 161 yıllarına tarihlenen bir sikke ile yakın yerlerden açığa çıkarılmıştır. **Kat. No. 98**, genel olarak MÖ 1. yüzyıl ile MS 1. yüzyıla tarihlendiğini düşündüğümüz bir alandan **Kat. No. 85** ile birlikte tespit edilmiştir. **Kat.**

No. 99 ve **102**, Gallienus Dönemi'ne (MS 253 – 268) tarihli sikke ile yakın bir konumda bulunmuşlardır. **Kat. No. 100**, MS 1. yüzyıl ile 2. yüzyıla tarihli olduğunu düşündüğümüz bir alandan **Kat. No. 10, 83, 109** kandilleri birlikte açığa çıkarılmıştır. **Kat. No. 104**'ün açığa çıktığı alanda MS 1. yüzyılın ortaları ile 3. yüzyıl aralığına tarihli seramikler bulunmuştur. **Kat. No. 106**, Meter Stuenne Kutsal alanından gelen tek kandildir. Ancak yüzeyden geldiği için bulunduğu alan tarihlendirmede yardımcı olmayacaktır.

Yukarıda kandiller ile birlikte ele geçen ve tarihlendirmede kullanabileceğimiz diğer buluntular ve benzer olarak karşılaştırmada kullandığımız diğer merkez örnekleri, genel olarak MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl aralığına tarihlenmektedirler. Bu sebeple Tip 3g kandillerini genel olarak MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl içerisine tarihlemekteyiz.

3.1.1.4. Tip 4 (Şişkin Gövde Profilli Kandiller)

Tip 4 kandilleri, agorada yapılan çalışmalar sırasında tama yakın olarak ele geçen üç adet örnekten oluşmaktadır. Bu kandillerden ikisi 2021 yılı güney stoa çalışmalarında tamamen açılan ve “Kemik Eşya Dükkânı” olarak adlandırılan mekân içerisinden, biri ise 2023 yılında doğu stoa içerisinde açığa çıkarılan “Kozmetik Dükkânı” olarak adlandırılan mekân içerisinden tespit edilmiştir.

Tip 4 kandillerinin en belirgin özellikleri; şişkin gövdeleri, burna geçişte köşeli omuz profilleri, omuz üzerindeki kabartma dil motifleri ve kulp eklentileridir. Birlikte tespit edilen ve **Kat. No. 107** ile **Kat. No. 108**'de sunulan örnekler, kozmetik dükkânı içerisinden gelen **Kat. No. 109**'a göre daha iyi bir hamur ve astar kalitesine sahiplerdir. **Kat. No. 107** ve **108** örneklerinde hafif bir kaide görmek mümkünken, **Kat. No. 109** düz bir dipile son bulur. **Kat. No. 107** ve **108**'in uzunlukları 7,1 cm, yükseklikleri 2,7 cm ve genişlikleri ise 5,3 cm ile 5,5 cm aralığındadır. **Kat. No. 109**'un ise uzunluğu 8,1 cm, genişliği 5,5 cm ve yüksekliği 3,2 cm ölçülerek diğer iki örnek ile yakın boyutlarda olduğu görülmüştür. Ayrıca **Kat. No. 109**'un burun kısmında kullanıldığını gösteren is izleri mevcuttur.

Özel bir müzede sergilenen 7,5 cm uzunlukta, 5,2 cm genişlikte ve 2,9 cm yükseklikteki bir kandil örneği, şişkin gövde yapısı, köşeli omuz profili ve omuz üzerindeki dil motifleri ile birlikte, Aizanoi örneklerine benzer olarak gösterilebilir. Kandilin ele geçtiği yer belirsiz olsa da olasılıkla Güney Anadolu'da bir bölgeye ait olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca bu müze örneği için herhangi bir benzer örnek tespit edilemediği de belirtilmiştir. Yakın profile sahip ve bezeme olarak benzer olduğu

düşünülen başka merkez örnekleri göz önüne alınarak bu kandil olasılıkla MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Bussière ve Wohl, 2017, no. 556, s. 407-408).

Kat. No. 107 - 109'da sunulan kandillerin çok yaygın bir forma sahip olmadığı olasılıkla şişkin gövdelerinden dolayı kullanımının zor olduğu ve bu sebeple 408 adet kandilden sadece üç adet örnek günümüze kadar korunmuştur. Ayrıca incelenen başka merkezlere ait kaynaklarda karşılaştırmak için kullanılabilecek sadece bir adet benzer örnek bulunmuş olması, bu kandillerin çok yaygın olmadıklarının bir diğer göstergesidir.

Kat. No. 107 ve 108'in ele geçtiği dükkâna baktığımızda, bu iki kandilin 40 cm kadar üst seviyesinden Valerianus (MS 256-258) ve Diocletianus (MS 284 – 305) dönemlerine tarihlenen iki adet bronz sikke ve yakınlarından MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl aralığına tarihlenen **Kat. No. 17, 36, 80, 83, 91** kandilleri bulunmuştur. Akabinde **Kat. No. 112'**nin açığa çıkarıldığı alan içerisinde **Kat. No. 10, 54 ve 98** kandilleri, MS 161 – 169 yıllarına tarihlenen bir adet bronz sikke tespit edilmiştir. Mevcut olan bir benzer örnek ve kandillerin ele geçtiği alanlardaki diğer buluntular göz önünde bulundurularak, Tip 4 kandilleri için MS 2. yüzyıl tarihini önermekteyiz.

3.1.1.5. Tip 5 (Minyatür Kandil)

Tip 5 içerisinde bulunan **Kat. No. 110**, çalışmada incelenen tek minyatür boyutlu kandildir. Mevcut herhangi bir tiple bağlantı kurulamadığı için Tip 5 olarak ayrı değerlendirilmesinin daha uygun olacağı düşünülmüştür. Sadece şişkin gövde profili ve diskus deliğinin etrafında bir bant olmasından dolayı Tip 4'de yer alan kandillerin hemen arkasına yerleştirilmiştir.

Kandilin kulbu dışında bütün üst gövdesi korunmuştur. Omzun arkasında kulp olması gereken yerde bir kırık bulunmaktadır. Diskus kısmı dışbükey olduğu için Tip 4 örnekleri gibi şişkin bir gövde profiline sahiptir. Diskus deliğinin etrafını bir bant çevrelemektedir. Omuz kısmında, diskus deliğine dikey ve sıralı olarak yapılmış yivler bulunmaktadır. Diskus ve fitil delikleri, kandilin boyuna oranla oldukça büyük yapılmıştır. Gövde üzerinde yer yer korunmuş kırmızı astar görmek mümkündür. Burun etrafında kullanım gördüğüne dair bir iz bulunmamaktadır.

Şu ana kadar taranan diğer merkezlere ait kandil kataloglarında, sadece bir adet çok yakın benzer örnekle karşılaşılmıştır. Tarsus Gözlü Kule kazılarında ele geçen bir grup minyatür kandil içerisinde özellikle bir örnek oldukça benzerdir. Tarsus örneğinde diskus deliğini bir bant çevrelemektedir. Omuz üzerinde, diskus deliğine dikey olarak

yapılmış sıralı yivler yer alır. Burun kısmı olasılıkla Aizanoi örneğinde olduğu gibi sonradan eklenmiştir. Tarsus örneğinin farklı olarak kulbu yoktur. Ayrıca diskus deliği boyutuna göre oldukça ufaktır (Goldman ve Jones, 1950, Group XV, no. 183, s. 113). Minyatür kandilin dahil olduğu grupta dört minyatür örnek daha bulunmaktadır. Goldman ve Jones, boyutları gereği bunların adaklık olarak kullanıldığını ileri sürmektedir. Hatta bazı örneklerin fitil delikleri etrafında yanık izlerinin olmasından dolayı bir tapınakta kullanılmış olabileceklerini ifade etmiştir (A.g.e., Group XV, s. 95). Aizanoi örneğine benzer olarak önerdiğimiz Tarsus örneği, çok geniş bir zaman aralığına sahip bir tabakadan gelmiştir. Ancak tabaka yoğun olarak MS 1. yüzyılın sonları ile MS 2. yüzyılın başlarına tarihlendirilmiştir (A.g.e., Trench 6, s. 36).

Kat. No. 110 için karşılaştırmada kullandığımız benzer Tarsus örneği için kesin bir tarih önerilememiştir. Bunun haricinde **Kat. No. 110**'nun açığa çıktığı tabaka da oldukça karışıktır ve Augustus Dönemi'nden MS 5. yüzyıla kadar olan geniş bir zaman aralığına sahip buluntular içermektedir. Bu sebeple çalışmada yer alan tek minyatür örnek için herhangi bir tarihlendirme yapmak doğru olmayacaktır.

3.1.1.6. Tip 6 (Çark Yapımı Kandiller)

Çarkta üretilen en eski kandil grubu Akdeniz'de ortaya çıkan "Cocked Hat" tipi kandillerdir. Çanak şeklindeki bu kandillerin kenarları bükülerek bir ya da daha fazla burun yapılmaktaydı. Hellenistik Dönem'e kadar bu kandillerin üretimi devam etmiştir (Hayes, 1980, s. 4). MÖ 7. yüzyılda, Cocked Hat tipi kandillerin üretimi devam ederken yine çark üretimi olan kısa burunlu, sıg ve açık gövdeli kandiller üretilmeye başlanmıştır (Hayes, 1980, s. 6). Bahsi geçen kandiller, üretim yerleri sebebiyle "Greek Lamps"²² olarak adlandırılmıştır (Broneer, 1930, s. 5). Zamanla bu kandillerin burun kısımları uzamış ve gövdeleri derinleşmiştir (Broneer, 1930, s. 6; Hayes, 1980, s. 6). MÖ 4. yüzyıla gelindiğinde uzayan burun, derinleşen gövdenin yanında kandilin üst kısmının yeterince kapanmasıyla Yunan kandilleri gelişimini büyük ölçüde tamamlamıştır (Broneer, 1930, s. 6). MÖ 3. yüzyılda kalıp üretimi kandiller ortaya çıktığında çark yapımı kandillerin üretimi gözle görülür biçimde azalmıştır (Hayes, 1980, s. 6). Hatta bu dönemlerde çark üretimi kandiller üzerine kalıplarla aplik yapılmaya çalışılmış ve bu metot çok tercih edilmemiştir (Broneer, 1930, s. 7). MÖ 1. yüzyıla kadar İtalya'da çark üretimi kandillerin devam ettiği bilinmektedir. Akdeniz çevresinde ise Roma İmparatorluk Dönemi'nde bile

²² Yunan kandilleri.

yerel atölyelerin aralıklı olarak çark yapımı kandil üretimine devam ettiği ifade edilmektedir (Hayes, 1980, s. 6).

Aizanoi kandilleri içerisinde çarkta üretilerek, üretim tekniği açısından farklılık gösteren tek grup Tip 6'dır. Toplamda 408 adet kandilin sadece beş adedi çömlekçi çarkında üretilmiştir ve bu kandillerden en iyi korunmuş olan üçü kataloğumuza (**Kat. No. 111 – 113**) dahil edilmiştir. Bu tip kandillerde gövde çarkta çekilir, kulp ve burun gibi parçalar sonradan gövdeye eklenir.

Aizanoi örnekleri için bakacak olursak; kalıp yapımı kandiller içerisinde genellikle kandilin profili tarihlendirme hususunda ikincil bir öneme sahip olsa da çark yapımı kandillerde kandilin profili en önemli karşılaştırma özelliğidir. Kalıp üretimi kandillerin projeksiyon noktaları omuzda bulunurken çark yapımı kandillerin projeksiyon noktaları daha aşağıda kalmaktadır. Ayrıca çark yapımı kandillerde herhangi bir figüratif kabartma veya kazıma bezeme görmek mümkün değildir.

Aizanoi çark yapımı kandillerinden ikisi agora, ikisi tiyatro ve bir diğeri modern alt yapı kazısı çalışmaları esnasında ele geçmiştir. Aizanoi örneklerinden sadece birinin burun kısmı korunmuş olsa da hepsinin gövde profili benzerdir. Bu kandiller uzun ince bir burna, yuvarlak bir gövdeye, geniş bir diskus deliğine ve oval bir omza sahiptirler. Kandillerin hepsi profil açısından benzerlik gösterdikleri için karşılaştırmada incelenecek diğer merkezlerdeki örnekler, beş kandil içinde benzer olarak kullanılacaktır.

Kat. No. 111'de bulunan ilk örnek kent genelinde yapılan ve modern alt yapıyı yenilemeyi amaçlayan çalışmalar sırasında ele geçmiştir. Grup içerisindeki gövdesi en iyi korunmuş örnek olan bu kandilin burun ve kulp kısımları eksiktir. Burun kısmı korunmadığı için uzunluğu alınamayan kandilin yüksekliği 2,5 cm, genişliği 5 cm, kaide çapı 2,98 cm'dir. Ayrıca açık kırmızımsı kahverengi bir hamura ve kırmızı bir astara sahiptir.

Bir diğer çark yapımı kandil örneği tiyatro kazıları esnasında açığa çıkarılmıştır. **Kat. No. 112** örneği kahverengi hamurlu ve astarsız olarak yapılmıştır. Bu örneğin burun ve kulp kısmı günümüze kadar korunmamıştır. Mevcut durumda bu kandilin genişliği 3,2 cm, yüksekliği 2,3 cm ve dip çapı 2,2 cm'dir.

Grubun son örneği iki parçadan oluşan ve burun kısmı korunmuş tek kandil olan **Kat. No. 113**'dür. Tiyatro çalışmalarında ele geçen bu kandilin iki parçası arasında bulunan eksikliklerden dolayı birleştirememiştir. Açık kahverengi hamurlu olan bu

kandilin burnu, çark yapımı kandillerden alışık olduğumuz bir akıtacağa benzeyen uzun ve yüksek bir profile sahiptir. Dip kısmı 2,2 cm genişlikte olan kandil 7,7 cm uzunlukta ve 3,2 cm yüksekliktedir.

Karşılaştırma yapabileceğimiz ilk çark yapımı kandil örneği, Laodikeia Batı Nekropolis çalışmalarından ele geçmiştir. Laodikeia örneğinin mezar dışından geldiği, olasılıkla tahrip edilen herhangi bir mezara ait olduğu ifade edilmektedir. Kırmızı hamurlu ve kırmızı astarlı olan kandil 8 cm uzunlukta, 6,5 cm genişlikte ve 4,1 cm dip çapına sahiptir. Kandilin tarihlendirmesi yapılırken bu nekropoliste ele geçen diğer iki çark yapımı kandil ve onların çıktığı alanlarda göz önüne alınmıştır. Bu sebeple Laodikeia örneği için önerilen tarihler MÖ 1. yüzyılın ikinci yarısıdır (Şimşek, Okunak ve Bilgin, 2011, no. 637, s. 80-81, 658-659). Laodikeia örneğinin gövde profili, Aizanoi örnekleri ile her ne kadar benziyor olsa da burun profilinin benzemediği görülmüştür.

British Museum’da sergilenen ve Aizanoi örnekleri ile profil açısından benzeyen bir çark üretimi kandil farklı olarak çift burna sahiptir. Olasılıkla Anadolu’da üretildiği ifade edilen bu kandilin gri bir hamuru ve kahverengi-gri astarı vardır. Tarihlendirme hususunda kesin bir bilgi bulunmadığı için olasılıkla MS 2. yüzyıla tarihli olarak nitelendirilmiştir (Bailey, 1988, Pl. 125, no. Q3337, s. 418).

Aizanoi çark yapımı kandilleri ile karşılaştırmada kullanabileceğimiz bir diğer benzer örnek, Sagalassos’un seramik atölyelerine ait çöplük kısmında yapılan kazı çalışmalarında ele geçmiştir. Yerel üretim olduklarından bahsedilen bu kandillerin genel olarak uzunlukları 7,1 ile 7,8 cm, genişlikleri 6 ile 6,3 cm ve yükseklikleri 2,6 ile 2,9 cm arasında değişmektedir (Roovers, 1993, Fig. 109, no. SA 90 F 97-2, s. 153). Aizanoi örneği ile özellikle benzer olduğunu düşündüğümüz Sagalassos örneklerinden birinin açığa çıktığı alan, başka buluntular da incelenerek MS 2 – 3. yüzyıllara tarihlendirilmiştir (Scheltens, 1993, Fig. 2, no. SA 90 F 97-2, s. 192).

Laodikeia ve Sagalassos haricinde Kibyra’da (Metin, 2012, no. K27-K40, s. 281-288), Konya Arkeoloji Müzesi’nde (Coşkun, 2007, no. 2-9, s. 25-32) ve Antalya Müzesi’nde (Yüksel, 2019, no. 29-39, s. 31-34) satın alma yoluyla ele geçen çark yapımı benzer tipte kandiller görmek mümkündür. Bu bölgelerde incelenen kandiller genel olarak MS 2. – 3. yüzyıllara tarihlendirilmiştir (Coşkun, 2007, no. 2-9, s. 25-32; Metin, 2012, no. K27-K40, s. 281-288; Yüksel, 2019, no. 29-39, s. 31-34).

Aizanoi çark yapımı kandillerinin ele geçtiği alanlar ve birlikte tespit edilen diğer buluntular incelendiğinde tarihlendirmeye yardımcı olacak bir bilgi elde edilememektedir. Bu sebeple farklı merkezlerde tespit edilen benzer örneklerin ele geçtiği alanlar ve önerilen tarihler dikkate alınarak, Tip 6 kandilleri için önerebileceğimiz tarihler MS 2. yüzyıl ile 3. yüzyıldır.

Çalışma kapsamında incelen toplam 408 adet kandilin sadece beş tanesinin çark tekniği ile üretilmiş olması, bu tekniğin özellikle Roma Dönemi'nde çok fazla tercih edilmediğini göstermektedir. Roma Dönemi'nde bilindiği üzere yönetim altındaki bölgelerin Romalılaştırılması en önemli amaçlardan biridir. Bu süreçte günlük kullanım eşyalarının da İtalya'daki merkezlerdeki örneklere öykünmesi ve bu eşyaların seri bir şekilde üretilerek Roma'nın ulaştığı hemen hemen her bölgeye dağıtılması hedeflenmektedir. Bu amaç doğrultusunda kalıp tekniği ile üretilen kandiller hem propaganda unsurları içerdiği için, hem daha az ustalık gerektirdiği için, hem de daha hızlı bir üretim seçeneği sunduğu için birincil öncelikli teknik olarak kullanılmıştır. Tüm bu nedenlerden dolayı çarkta üretilen kandillerin daha az tercih edildikleri düşünülmektedir.

3.1.2. Geç Roma – Bizans Dönemi Kandilleri

3.1.2.1. Tip 7

Tip 7 içerisinde **Kat. No. 114** ve **115'** de yer alan iki adet kandil parçası bulunmaktadır. Bu kandillerin omuz kısmı üzerinde kabartma şekilde yapılmış çizgiler, bir şua motifi oluşturmaktadır.

Agora kazıları esnasında ele geçen ve **Kat. No. 114'**de sunulan kandilin tama yakını korunmuş vaziyettedir. Sadece dip kısmında ve diskus kısmında ufak bir kırık mevcuttur. 7,48 cm uzunlukta, 5,85 cm genişlikte ve 2,75 cm yüksekteki bu kandil, kırmızımsı sarı bir hamur rengine ve açık kırmızıdan, koyu kırmızımsı griye değişen astara sahiptir. Kandilin diskusunu plastik bir çember çevrelemektedir. Omuz kısmında ise bu plastik çemberden yayılan şualar olarak yorumlayabileceğimiz, yine plastik olarak yapılmış bir bezeme görülür. Düz plastik bir çizgi ise burun ile omuz arasında bir hat oluşturarak, bunları birbirinden ayırmaktadır. Oldukça kısa olan burnun fitil deliğinin iki yanında karşılıklı iki adet kabara bulunur. Burun kısmında herhangi bir kullanım izi ise gözlenmemektedir.

Kat. No. 114'ün benzer örneklerini Chersonesos'dan ele geçen ve Moskova Müzesi'nde sergilenen kandiller (Chrzanovski ve Zhuravlev, 1998, s.75-80) içerisinde görmek mümkündür. Chrzanovski ve Zhuravlev, bu kandillerin bezemelerinden dolayı Rusça literatürde "Rubchatye", İngilizce literatürde "Sunburst" kandilleri olarak adlandırıldığını belirtmektedir. Buradan hareketle **Kat. No. 114**'ü "şua bezemeli" kandil olarak adlandırmak mümkündür²³. Chersonesos örneklerinin uzunlukları 6,8 ile 8 cm, genişlikleri 4,5 ile 5,8 cm ve yükseklikleri 2,1 ile 2,8 cm arasındadır. Bütün örneklerde kısa bir kulp bulunur. Chersonesos örneklerinin, Aizanoi örneğinden en önemli farkı kulp eklentisidir. Bunun haricinde ölçü, profil ve bezeme unsuları açısından uyum içerisinde oldukları görülmektedir. Chersonesos örnekleri için önerilen tarih MS 3. – 4. yüzyıllardır. Ancak benzer kandillerin MS 5. yüzyıllara kadar gidebildiği de belirtilmektedir (A.g.e., s. 134, dipnot. 480). Bu tip kandillerin özellikle Kuzey Pontus bölgesinde yapılan kazılardan yoğun olarak ele geçtiği ifade edilmektedir (A.g.e., 133-134).

Kat. No. 114 ile benzerlik sergileyen bir diğer kandil, Laodikeia'da Batı Nekropolis'den ele geçen buluntular içerisinde karşımıza çıkmaktadır. Laodikeia örneği 7 cm uzunlukta, 5,1 cm genişlikte ve 3,7 cm yüksekliktedir. Aynı Chersonesos örnekleri gibi dikey bir kulbu vardır. Bir mezar buluntusu olan bu kandil MS 4. yüzyılın ikinci yarısı ile 5. yüzyılın üçüncü dörtlülüğü arasına tarihlenmektedir (Şimşek, Okunak ve Bilgin, 2011, s. 948, no. 1236).

Diğer merkezlerden ele geçen benzer örneklerin MS 3. yüzyıl ve 5. yüzyılın üçüncü dörtlülüğü arasındaki süreci kapsayan tarih aralıklarına verildikleri görülmektedir. Dolayısıyla Aizanoi örneğinin de bu süreç içerisindeki bir tarihten olması gerekir. Aslında **Kat. No. 114** için bu tarih aralığını daha da daraltmak mümkündür. Bu kandil ile ele geçen ve İmparator II. Constantius Dönemi'ne (MS 337-361) tarihlenen bronz bir sikke, MS 4. yüzyıl gibi daha spesifik bir tarih aralığı saptamamıza olanak sağlamaktadır.

Tiyatro kazılarında bulunan ve omuz-diskus parçasından ibaret olan **Kat. No. 115**, açık kahverengi bir hamura sahiptir. **Kat. No. 114**'e benzer bir şekilde diskusunun etrafı plastik bir çemberle çevrenmiştir. Bu çemberin etrafındaki "şua"lar ise farklı olarak düz değil, yay şeklindedir. Bu kandil parçası ile karşılaştırma yapabileceğimiz benzer bir örnek British Museum'da bulunmaktadır. Bağış yoluyla ele geçtiği için buluntu yeri

²³ Bu bezemenin güneş ışığı haricinde tanrının ışığı, palmet veya defneyaprağı olduğu yönündeki diğer yorumlar için bkz. Chrzanovski – Zhuravlev 1998, dipnot. 462-464.

bilinmeyen bu kandil MS 4. yüzyılın ikinci yarısından MS 5. yüzyıl içlerine kadar giden kandillerle ilişkilendirilmektedir (Bailey, 1988, s. 443, Pl. 138, no. Q3475). Benzer bezemeye sahip başka örnekler Ephesos kazılarında açığa çıkmış olup MS 5. yüzyıla tarihlenmişlerdir (Rudolf ve Rohrer 1937, s. 103-104. taf. V, no. 937, taf. VIII, no. 1424, taf. IX, no. 1647). **Kat. No. 115**'in tespit edildiği seviyede bulunan ve İmparator II. Constantius dönemine (MS 337-361) ve İmparator II. Julianus dönemine (MS 361-363) tarihlenen iki adet bronz sikke, bu kandilin MS 5. yüzyıldan ziyade 4. yüzyıla ilişkilendirilmesinin daha uygun olacağını göstermektedir.

3.1.2.2. Tip 8

Kentin içinden akan Penkalas Çayı'ndaki 3 No.lu Köprü'nün enkazının kazılması esnasında bulunan **Kat. No. 116** bir burun parçasından ibarettir. Açık sarımsı kahverengi renkte hamura ve kahverengi astara sahiptir. İki yanda hafif köşeli olan burundan omza geçişte kabartma olarak yapılmış dil motifi bulunur. Burnun uç kısmında kullanımdan kaynaklı yanık izi mevcuttur.

Karşılaştırma yapabileceğimiz en erken tarihli buluntular Ephesos'ta tespit edilmiştir. Bu merkezden bulunan benzer kandiller MS 4. yüzyılın ikinci yarısı ve MS 5. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir (Rudolf ve Rohrer, 1937, s. 101-102. taf. XIII, no. 216, 268, taf. IV, no. 575).

Bir diğer benzer örnek grubu Laodikeia Batı Nekropolis kazılarında ele geçmiş mezar buluntuları arasında yer almaktadır. Aynı mezar odası içerisinde bulunan iki örnek ilki MS 5. yüzyıl, diğeri ise MS 5. yüzyılın üçüncü dördlüğü arasına tarihlendirilmiştir (Şimşek, Okunak ve Bilgin, 2011, s. 952, 966. no. 1246, no. 1288).

Anadolu'da bulunan merkezlerden sonra Yunanistan'daki Atina ve Delos'da da açığa çıkarılan eserler arasında **Kat. No. 116** ile benzer bezemeye sahip örnekler bulmak mümkündür. Atina ve Delos örnekleri için önerilen tarih MS 5. yüzyıldır (Perlzweig, 1961, s. 101, Pl. 10, no. 349, 350; Bruneau, 1965, s. 118, Pl. 33, no. 4702, 4703).

British Museum'da ve özel bir müzede sergilenen kandiller arasında **Kat. No. 116** ile benzer bir bezemeye sahip bir grup kandil bulunmaktadır. Bağış yoluyla ele geçen British Museum'daki örneklerin üretim yerinin Ephesos olduğu ifade edilmiştir (Bailey, 1988, s. 366). Özel müzede sergilenen kandillerin ise sadece Anadolu kökenli oldukları belirtilmiştir (Bussière ve Wohl, 2017, s. 388-389). Bahsi geçen benzer örneklerin hepsi

için MS 6. yüzyıl önerilmektedir (Bailey, 1988, s. 386-387, Pl. 108 – 109, no. Q3149 – Q3158; Bussière ve Wohl, 2017, s. 388-389, no. 531, 532).

Kat. No. 116 ile karşılaştırılan benzer kandiller içerisinde en erken tarihli olan Ephesos örneği MS 4. yüzyılın ikinci yarısı ile 5. yüzyılın ilk yarısına, söz konusu müzelerde sergilenen en geç örnekler ise MS 6. yüzyıl içerisine tarihlenmektedir. **Kat. No. 116**'nın açığa çıktığı alan steril bir tabaka oluşturmaması sebebiyle tarihlendirme hususunda dikkate alınmayacaktır. Bu sebeple **Kat. No. 116** için önereceğimiz tarih aralığı MS 4. yüzyılın ikinci yarısından 6. yüzyıla kadar uzanmaktadır.

Agora'da yapılan kazılarda sadece omuz kısmından ibaret olan ve **Kat. No. 117**'de sunulan bir kandil parçası ele geçmiştir. Açık kırmızımsı kahverengi bir hamura ve sarımsı kırmızı bir astara sahip olan parçanın, omzu üzerinde çok sayıda kabara motifi ve omuzdan diskusa geçiş kısmında bir adet bant bulunmaktadır.

Kat. No. 116'da sunulan burun parçası için önerdiğimiz benzer örneklerden altısının omzunda Kat. No. 117'deki gibi kabara mevcuttur. Dolayısıyla, Ephesos (Rudolf ve Rohrer, 1937, s. 101-102. taf. XIII, no. 216, taf. IV, no. 575), Laodikeia (Şimşek, Okunak ve Bilgin, 2011, s. 952, no. 1246), Atina (Perlzweig, 1961, s. 101, Pl. 10, no. 349), Delos (Bruneau, 1965, s. 118, Pl. 33, no. 4702) ve British Museum'da (Bailey, 1988, s. 386-387, Pl. 109, no. Q3153) bulunan ve en erken MS 4. yüzyılın ikinci yarısı ile en geç MS 6. yüzyıl tarihlerine yerleştirilen bu altı benzer örnek, **Kat. No. 117** için de önerilebilir.

Omuz üzerinde görülen kabara motifi geç dönemde kandiller için bilinen bir süsleme yöntemi olarak kullanılmıştır. Her ne kadar tarih aralığını biraz genişletecek olsa da burunda dil motifi ile süslenmiş örnekler haricinde, herhangi bir bezemesi olmayan burunlu kandillerde de omuzda kabara motifi olan örnekler görmek mümkündür. Delos'da yapılan çalışmalarda ele geçen kandillerden MS 5 – 7. yüzyıllara tarihli üç adet örnek bahsettiğimiz kriterlere sahiptir (Bruneau, 1965, s. 118, Pl. 33, no. 4707 – 4709).

Bir diğer benzer örnek grubu British Museum kataloglarında yer almaktadır ve Ephesos kökenli oldukları önerilmiştir. Bağış yoluyla elde edilen bu kandiller için önerilen tarihler MS 550-650 yılları arasındadır (Bailey, 1988, s. 391, Pl. 112, no. Q3192 – Q3194).

Kat. No. 117'nin tarihlendirilmesi esnasında açığa çıktığı alan ve buluntular, yeterli bilgiyi sunmadıkları gerekçesiyle değerlendirmeye alınmayacaktır. Bu nedenle **Kat. No. 117** benzer örnekler göz önünde bulundurularak MS 4. yüzyılın ikinci yarısı ile MS 7. yüzyıl arasına yerleşmektedir.

3.1.2.3. Tip 9

Aizanoi genelinde, modern altyapıyı yenileme amacıyla yapılan çalışmalar esnasında farklı dönemlere ait buluntularla karşılaşmıştır. Bu buluntular arasında **Kat. No. 118**'deki kandil 8,45 cm uzunlukta, 5,87 cm genişlikte ve 2,7 cm yükseklikte bir adet tama yakın korunmuş kandil parçasıdır. Sarımsı kırmızı bir hamura ve kırmızı bir astara sahip örneğin omuz üzerinde, diskusa dikey konumlandırılmış hafif kıvrımlı kazıma çizgiler bulunmaktadır. Omuzdan diskusa geçişte bir adet bant içbükey formdaki diskusu çevrelemiştir. Omzun arka kısmında dikey bir kulp yükselmektedir. Dip kısmında iç içe yapılmış üç adet yiv ve merkezlerinde yuvarlak bir kabartma bulunur. Dipten burna geçişte birbirine paralel ikişer adet kazıma çizgi mevcuttur. Burun kısmında kullanımdan kaynaklı olarak oluşan bir iz gözlenmektedir. **Kat. No. 118** için Anadolu'da bulunan üç farklı merkezden dört adet kandil karşılaştırma için çalışmaya dahil edilmiştir. Ayrıca özel bir müzede sergilenen ve buluntu yeri Anadolu olarak belirtilen bir örnek daha bulunmaktadır.

Merkezlerden ilki olan Tarsus Donuktaş'ta yapılan kazılar sırasında 8,7 cm uzunlukta, 6 cm genişlikte ve 3,1 cm yükseklikte bir adet benzer örnek açığa çıkarılmıştır. Bu benzer örneğin yer aldığı grup MS 3. yüzyılın ortası ile erken 5. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir (Baydur ve Seçkin, 2001, s. 70, 78, Levha LVII, no. 44).

Kat. No. 118 ile karşılaştırılacak diğer benzer örnek, Miletos kazılarında ele geçen, uzunluğu 8,4 cm, genişliği 5,8 cm ve yüksekliği 2,6 cm olan tama yakın korunmuş bir kandildir. Aizanoi örneği ile Miletos örneği oldukça yakın ölçülere sahiptirler. Miletos örneğinin kulp kısmının içi boş ve dip kısmı planta pedis²⁴ baskılıdır. Benzerlikleri göz önünde bulundurursak Aizanoi örneğinin dip kısmındaki motifinde özensiz yapılmış bir planta pedis olma ihtimali üzerinde durabiliriz. Miletos örneği, bir grup kandille birlikte MS 5. yüzyıla tarihlendirilmiştir (Menzel, 1969, s. 96-97, Abb. 72, 2, no. 621).

²⁴ Ayak izi şeklinde baskı/motif.

Bir diğ er benzer örnek grubu Ephesos'daki kazılardan ele geçmiştir. Ephesos  rneklerinin ilki 7,8 cm uzunlukta, 5 cm genişlikte ve 2,5 yüksekliktedir (Rudolf ve Rohrer, 1937, s. 131, Taf. IV, no. 604). İkinci  rneğ n uzunluğı 7,8 cm ve genişliğı de 5,3 cm'dir (Bailey, 1988, s. 388, Pl. 110, no. Q3163). Ephesos  rneklerinin, Aizanoi  rneğ i ile en önemli farkı burundan omza geçişteki kısımda kabartma şeklinde yapılmış ha  motifinin olmasıdır. Aynı merkezden ele geçen fakat iki farklı yayında ayrı ayrı değ rlendirilen örneklerden ilki için MS 5. yüzyıl (Rudolf ve Rohrer, 1937, s. 102, Taf. IV, no. 604), ikincisi için ise MS 6. yüzyıl (Bailey, 1988, s. 388, Pl. 110, no. Q3163)  nerilmiřtir.

Buluntu yeri Anadolu olarak ifade edilen ve özel bir müzede sergilenen 9 cm uzunlukta, 5,4 cm genişlikte ve 2,5 cm yükseklikteki bir kandil, benzer olarak  nereceğ miz son örnektir. Müze  rneğ i, Miletos  rneğ inde olduğ  gibi planta pedis baskısına sahiptir. Bu durum, bu tip kandillerin hepsinde olması bile bir kısmında planta pedis baskısının yaygın olduğ unu göstermektedir. Müze  rneğ inin tarihlendirildiğ i dönem MS 6. yüzyıldır (Bussi re ve Wohl, 2017, s. 386-387. no. 528).

Kat. No. 118'in ele ge tiğ i tabakadan tarihlendirmeye yardımcı olacak başka buluntular a ığ a  ıkmadığ ı için, Aizanoi  rneğ inin değ rlendirmesi sırasında sadece benzer örneklerin tarihleri göz önünde bulundurulacaktır. Bu sebeple **Kat. No. 118** için düşünülen tarih aralığ ı MS 5. – 6. yüzyıllardır.

3.1.2.4. Tip 10

Penkalas  ayı'nı doğ da sınırlandıran rıttım duvarının dışında yapılan kazılarda a ığ a çıkarılan buluntular arasında bir adet omuz parçası bulunmaktadır. **Kat. No. 119**'da sergilenen bu parça açık kırmızımsı kahverengi bir hamura ve kırmızımsı sarı bir astara sahiptir. Kandilin omuz kısmında kabartma dil dizisi ve omuzdan diskusa geçişte ince plastik bant görülür. **Kat. No. 119** için değ rlendirmeye alınacak benzer örneklerde ana husus omuzda görülen dil motifleridir.

Omuzda kabartma dil dizisi ile süslenmiş kandil  rnekleri Ephesos (Rudolf ve Rohrer, 1937, s. 102-103, Taf. IV, no. 609, Taf. V, no. 771, 772), Delos (Bruneau, 1965, s. 118. Pl. 33, no. 4710 – 4712), ve Korinth (Garnett, 1975, s. 199-201. Pl. 44, no. 33) gibi birbirlerine uzak merkezlerden ele geçebilmektedir. Merkezler arası mesafe olsa da benzer bezemeye sahip örnekler için önerilen tarihler oldukça yakındır. Ephesos  rnekleri MS 5. yüzyıla tarihlenerek grup içerisindeki en erken örnekleri oluşturmaktadır (Rudolf

ve Rohrer, 1937, s. 102-103, Taf. IV, no. 609, Taf. V, no. 771, 772). Ardından Anadolu örneklerini taklit ederek üretildikleri ifade edilen Korinth örnekleri gelmektedir. Korinth kandilleri için MS 5. yüzyılların sonları ile 6. yüzyılın ortaları önerilmiştir (Garnett, 1975, s. 199-201. Pl. 44, no. 33). Bu benzer örnekler içerisinde MS 5 – 7. yüzyıllar ile en geçe tarihlenenler Delos örnekleri olmuştur (Bruneau, 1965, s. 118. Pl. 33, no. 4710 – 4712).

Aizanoi örneği için karşılaştırmada kullanılacak son benzer örnek grubu British Museum'da bulunmaktadır. Bağış yoluyla ele geçen örneklerden ikisinin buluntu yerinin bilinmediği belirtilerek MS 6. yüzyıl tarihi önerilmiştir. British Museum örneklerinden sonuncusunun Ephesos üretimi olduğu ifade edilerek bu kandil içinde MS 550 – 650 yılları düşünülmüştür (Bailey, 1988, s. 392, 417. Q3200, Q3331 - Q3332).

Kat. No. 119'un tarihlendirilmesi esnasında form belirsiz olduğu için dikkat edilmesi gereken en önemli husus omuz üzerinde bulunan dil motifleridir. Bu sebeple benzer örnekler incelenirken omuz üzerindeki bezeme birinci öncelik olmuştur. Farklı merkezlere ait örneklerin ufak farklılıklara rağmen form olarak da benzedikleri görülmüştür. Tarihlendirme hususunda genel anlamda MS 5. yüzyıl tarihi bütün merkezlerin benzer örnekleri için önerilmiştir. Bunun haricinde Korinth örnekleri MS 6. yüzyıla, Delos örnekleri MS 7. yüzyıla kadar gitmektedir. Bu nedenle Aizanoi örneği olan **Kat. No. 119** için önereceğimiz tarihlendirme MS 5 – 7. yüzyıllar arasındır.

3.1.2.5. Tip 11 (Iconomu's Type XXXIII Kandilleri)

Altyapıyı yenileme amacıyla yapılan çalışmalarda tespit edilen diğer bir kandil örneği **Kat. No. 120**'de gösterilmektedir. Diskus, omuz, burun ve alt gövde kısımlarının bir miktarı koruna gelmiş **Kat. No. 120**'nin kahverengiden griye değişen bir hamuru vardır. Omuz üzerinde diskusa yatay konumlandırılmış, bir tanesi omuz üzerinden çıkıp burnu çevreleyen ve bu sebeple diskus ile burun arasında bir kanal oluşturan, bir diğeri ise sadece omuzu süsleyen iki adet plastik bant görmek mümkündür. Bunun haricinde diskusda yer alan plastik radyal çizgiler ve bunları çevreleyen bir adet plastik çember bulunmaktadır.

Kat. No. 120 ile karşılaştırabileceğimiz benzer kandil örneklerine Anadolu, Kuzey Karadeniz ve Trakya gibi farklı bölgelerdeki merkezlerde rastlamak mümkündür. Bu kandilin Anadolu'daki benzerleri Laodikeia Batı Nekropolis'inde yapılan çalışmalar esnasında ele geçen iki adet kandildir. Laodikeia örneklerinden birinin dikey, bir diğerrinin palmet şeklinde yapılmış kulp eklentisi vardır. İki kandilde de Aizanoi

örneğinde olduğu gibi omuzdan çıkan plastik çizgi burnu da çevreleyerek diskus ile burun arasında bir kanal oluşturmaktadır. Nekropolisin yüzeyinde bulunan Laodikeia örneklerinden bir tanesi MS 5. yüzyıla, bir diğeri MS 5. yüzyıl ile 7. yüzyıl arasına tarihlendirilmiştir (Şimşek, Okunak ve Bilgin, 2011, s. 780, 1018. no. 888, 1466).

Trakya’da Antik Mezya Bölgesi’nden ele geçen “Iconomu’s Type XXXIII” olarak adlandırılan bir grup kandil British Museum’da sergilenmektedir. Mezya örnekleri kendi içlerinde ufak farklılıklara sahip olsalar da form, ölçü ve bezemede kullanılan süsleme öğeleri açısından çok benzemektedirler. Aizanoi örneğinde olduğu gibi Mezya kandillerinin on iki tanesinde, omuzdan çıkan plastik çizgi burun ile diskus arasında bir kanal oluşturmaktadır. Ayrıca bazı Mezya örneklerinde kalp formu oluşturdıkları ifade edilen radyal plastik çizgiler diskusu süslemektedir. İnsan başı, koç başı, haç ve palmet yaprağı şekli verilmiş plastik kulp eklentilerine sahip bu kandiller için önerilen tarih aralığı MS 550 – 650 yılları arasındır (Bailey, 1988, s. 398-400, Pl. 115, no. Q3225 – Q3238).

Kuzey Karadeniz Bölgesi’nden benzer olarak değerlendirmeye alınacak kandillerin buluntu yeri Chersonessos’dur. Chersosnessos örneklerinden birinin kulbu korunmamış olsa da diğer ikisinde haç şeklinde yapılmış kulplar görmek mümkündür. Üç örnekten oluşan bu kandil grubu “Cross-Handled Lamps” olarak adlandırılmıştır. Bu tip kandillerin orijinal üretim yerlerinin Bulgaristan, İstanbul ya da Anadolu olduğu ve MS 6. yüzyılın son on yılı ile MS 7. yüzyılın ilk yarısı arasına tarihlendikleri ifade edilmiştir (Chrzanovski ve Zhuravlev, 1998, s. 171 – 174 no. 108 – 110).

Yukarıda değindiğimiz merkezler haricinde Afyonkarahisar Müzesi’nde (Gülünay, 2017, s. 101, Lev. 9, no 38) ve özel bir müzede (Bussière ve Wohl, 2017, s. 393, no. 540) **Kat. No. 120** ile benzer özelliklere sahip kandiller sergilenmektedir. Müze örneklerinin buluntu yerleri hakkında bilgi bulunmasa da Afyonkarahisar örneği MS 6 – 7. yüzyıllara (Gülünay, 2017, s. 101, Lev. 9, no 38), palmet şeklinde bir kulbu bulunan diğer benzer örnek ise MS 550 – 650 yılları arasına tarihlendirilmiştir (Bussière ve Wohl, 2017, s. 393, no. 540).

Kat. No. 120 ile karşılaştıracığımız son benzer kandil örneği, 1983 yılında Aizanoi’da bir mezarda yapılan çalışmalarda ele geçmiştir. Devşirme mimari bloklar kullanılarak inşa edilmiş bu mezar iki ayrı dönemde kullanılmıştır. Yapılan çalışmalarla mezarın daha önceki dönemlerde soyularak tahrip edildiği fark edilse de mezarın alt

seviyelerinde tama yakın korunmuş iki adet kandil tespit edilmiştir. Bu kandillerden **Kat. No. 120** ile benzer tipte olan örneğin koç başı formunda bir kulbu bulunmaktadır. Tarihlendirme hususunda kandiller için kesin bir tarih önerilmemiş olsa da mezarda kullanılan devşirme bloklar sebebiyle, mezar Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmiştir (Naumann, 1994, s. 303-306, taf. 54, no. 4).

Genel anlamda **Kat. No. 120** için karşılaştırmada kullanılan kandil örnekleri MS 6. – 7. yüzyıllarda yoğun bir kullanım görmüştür. Laodikeia bu noktada diğer merkezlerden ayrılarak tarih aralığını daha erken bir dönem olan MS 5. yüzyıla kadar çekmektedir. **Kat. No. 120**'nin ele geçtiği alandan tarihlendirme konusunda yardım edecek herhangi bir eser bulunmaması sebebiyle, mukayese edilen benzer örnekler dikkate alınarak Aizanoi örneğinin MS 5. – 7. yüzyıllar arasına ait olduğu düşünülmektedir.

Aizanoi agorasında yapılan çalışmalarda ele geçen eserler arasında sadece kulp kısmı korunmuş bir adet kandil örneği bulunmaktadır. **Kat. No. 121**'de bilgileri verilen palmet şekli verilmiş plastik kulp parçasının açık sarımsı kahverengi bir hamuru ve sarımsı kahverengi bir astarı vardır. Palmetin korunan dört yaprağından en altta betimlenmiş olanı aşağı sarkık ve yuvarlak uçlu, ortada yer alan iki tanesi hafif eğik ve köşeli uçlu, en üstte yer alan sonuncu yaprak ise dik ve yuvarlak formludur.

Palmet biçimli kulp örneklerini hem Roma Dönemi'ne hem de Bizans Dönemi'ne tarihlendirilen kandillerde görmek mümkündür. Yaygın bir süsleme motifi olan palmet şekli uzun yıllar boyunca kulplar için kullanılmış ve yıllar içerisinde değişime uğramıştır.

Roma Dönemi'ne tarihlenen palmet biçimli kulplara verilebilecek ilk örnek özel bir müzede sergilenen ve MS 1. yüzyılın başlarına tarihlenen bir kandili süsleyen kulp parçasıdır (Bussi re ve Wohl, 2017, s. 110, no. 152). İkinci örnek grubu ise yine bir müzede bulunan ve MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilen iki adet kandil kulbudur (Bailey, 1988, Pl. 36, no. Q1942 - Q1943, s. 238).

Genel olarak palmet kulpların tarihine bakıldığında Roma Dönemi örneklerinin sayıca çok yapraklı oldukları, bu yaprakların da dik ve köşeli hatlara sahip, realistik bir şekilde  şlendiklerini görmekteyiz. Bu noktada **Kat. No. 121**, yaprak sayısı, yaprakların şekilleri, palmetin daha idealist bir biçimde  şlenmi  olması ve kulbun gövde ile birleşim noktası açısından Roma Dönemi palmet kulplarından farklılık göstermektedir.

Bizans Dönemi'ne tarihlendirilen kandillerin palmet şekilli kulplarını incelediğimizde, **Kat. No. 121** ile benzer özellikler sergileyen bazı kandil örnekleri görmekteyiz. Bu nokta da özellikle **Kat. No. 120** ile karşılaştırmada kullandığımız kandillerin, palmet biçiminde kulplara sahip oldukları ve bu palmet motiflerinin **Kat. No. 121**'de sunulan örnek ile benzerlikler gösterdikleri fark edilmiştir. Bu benzer için önerilen kandiller içerisinde Laodikeia Batı Nekropolis'ten (Şimşek, Okunak ve Bilgin, 2011, no. 1466, s. 1018) ve özel bir sergiden (Bussi  re ve Wohl, 2017, no. 540, s. 393) birer, British Museum'dan (Bailey, 1988, Pl. 115, no. Q3232, Q3237, s. 398-400) ikişer adet örnek bulunmaktadır. Tüm bu detaylara bakıldığında **Kat. No. 121**'in, **Kat. No. 120** gibi "Iconomu Type XXXIII" kandillerinden olma ihtimali yüksektir. Bu sebeple **Kat. No. 121** için düşünülen tarih aralığı MS 5. yüzyıl ile 7. yüzyıllardır.

Bu tez kapsamında incelenen 408 adet kandilden Geç Roma ve Bizans Dönemi'ne tarihlenen sadece sekiz adet örnek bulunmaktadır. Parçaların tarihlendirilmeleri, stil, bezeme, form, profil ve ölçüler dikkate alınarak bulunan benzer örnekler dahilinde ve kandil parçalarının tespit edildikleri tabakalardan gelen tarihlenebilir diğer eserler göz önüne alınarak yapılmıştır. Hepsi pişmiş topraktan, kalıp tekniğiyle üretilmiş kandillerin en erken MS 4. yüzyıla, en ge  te MS 7. yüzyıla tarihlendikleri tespit edilmiştir. Bu dönem kandillerinde kazıma ya da kabartma şeklinde yapılmış sıralı bantlar çok yaygın görülen bir süsleme yöntemidir. Kandilin özellikle omuz kısmında, daha nadir olarak burun etrafında ve gövde altında bu tip bezemeleri görmek mümkündür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SONUÇ

4.1. SONUÇ

Kandiller her evde yaygın olarak kullanıldıkları için, işlevsiz hale geldiklerinde çoğu zaman kırılıp atılmışlardır. Metalden yapılan eşyaların aksine, her bir kandil yalnızca kısa bir süre kullanılmış olmalıdır. Bu nedenle kandiller, değerli eşyalara göre tarihlendirme açısından daha güvenilir olabilmektedir. Sikkeler, en doğru tarihlendirme araçlarıdır ancak her yerde bulmak kolay değildir veya her zaman tanınabilecek kadar iyi korunmuş olmazlar. Kandiller kadar yaygın olarak ele geçen bir diğer buluntu türü seramiklerdir. Fakat kaba mutfak kapları, tüm dönemlerde birbirine çok benzer olarak üretildikleri için kronoloji oluşturmak son derece zordur. Kandiller, antik dönem boyunca yaygın olarak kullanılan seramiklere kıyasla daha kolay incelenebilirler. Birçok kandil türü kendine has ayırt edici özellik taşıdığı için çoğu durumda küçük parçalar bile kesin olarak tanımlanabilmektedir. Kandiller gibi uzun süreli kullanım görmüş eşyaları tüm antik dönem boyunca izleyerek, zanaatkârlığın bir dönemden diğerine nasıl farklılaştığını kavrayabiliriz (Brooner, 1930, s. 3-4).

Aizanoi şimdiye kadar yapılan kazılarla anlaşıldığı üzere uzun dönemler boyunca yerleşim görmüş, özellikle Roma döneminin önemli merkezlerinden biri olmuştur. Bu yaşamın sürekliliğini takip etmek için kandil gibi küçük buluntular oldukça önem arz etmektedir. Günlük kullanım eşyaları olan pişmiş toprak kandiller, Aizanoi'da MÖ 2. yüzyılın sonlarından MS 7. yüzyıla kadar kesintisiz bir şekilde kullanılmışlardır.

Aizanoi'un bilinen en erken kandil örnekleri Hellenistik Dönem'in popüler eşyalarından olan ve Tip 1 olarak değerlendirdiğimiz Ephesos Tipi kandillerdir. Geç Cumhuriyet dönemi ile birlikte bu kandillerin yerini alan volütlü kandiller, Aizanoi'da Tip 2 içerisinde bir araya getirilmişlerdir. Volütlü kandillerin üretiminin devam ettiği yıllarda, MS 1. yüzyılın ortalarında kısa ve yuvarlak burunlu kandiller piyasaya sürülmüştür. Tip 3 olarak grupladığımız bu kandiller hem Roma genelinde, hem de Aizanoi'da MS 2. yüzyılın en popüler kandil grubu olmuşlardır. Tip 3 kandilleriyle aynı dönemlerde üretildiğini düşündüğümüz Tip 4 kandilleri şişkin gövde profilleriyle diğer kandillerden ayrılmaktadırlar. Tip 4 kandilleriyle benzerlik gösteren ancak minyatür boyutta olmasıyla ayrı bir yere sahip olan tek bir örnek Tip 5'i oluşturmaktadır. Bütün kandiller içerisinde üretim tekniği açısından farklı olan tek grup Tip 6 içerisindeki çark üretimi kandillerdir. MS 2 - 3. yüzyıl tarihlenen bu kandillerin sayısını düşünersek

özellikle bir geleneğin devam ettirilmesi amacıyla yapıldıkları akıllara gelmektedir. Ardından MS 4. yüzyıldan 7. yüzyıla kadarlık bir sürece tarihlenen ve Geç Roma ve Bizans dönemlerini temsil eden Tip 7 – 11 kandilleri gelmektedir. Bu kandillerin sayısı MS 1. yüzyıl ile 3. yüzyıl tarihlerinde üretilen kandillere kıyasla oldukça azdır.

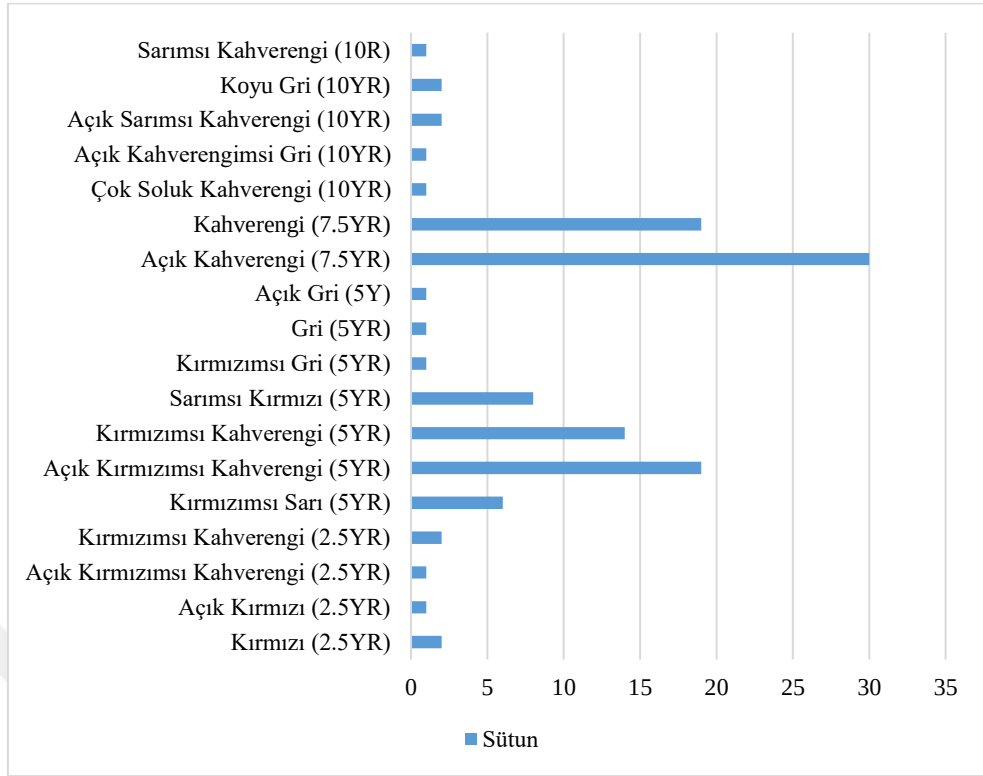
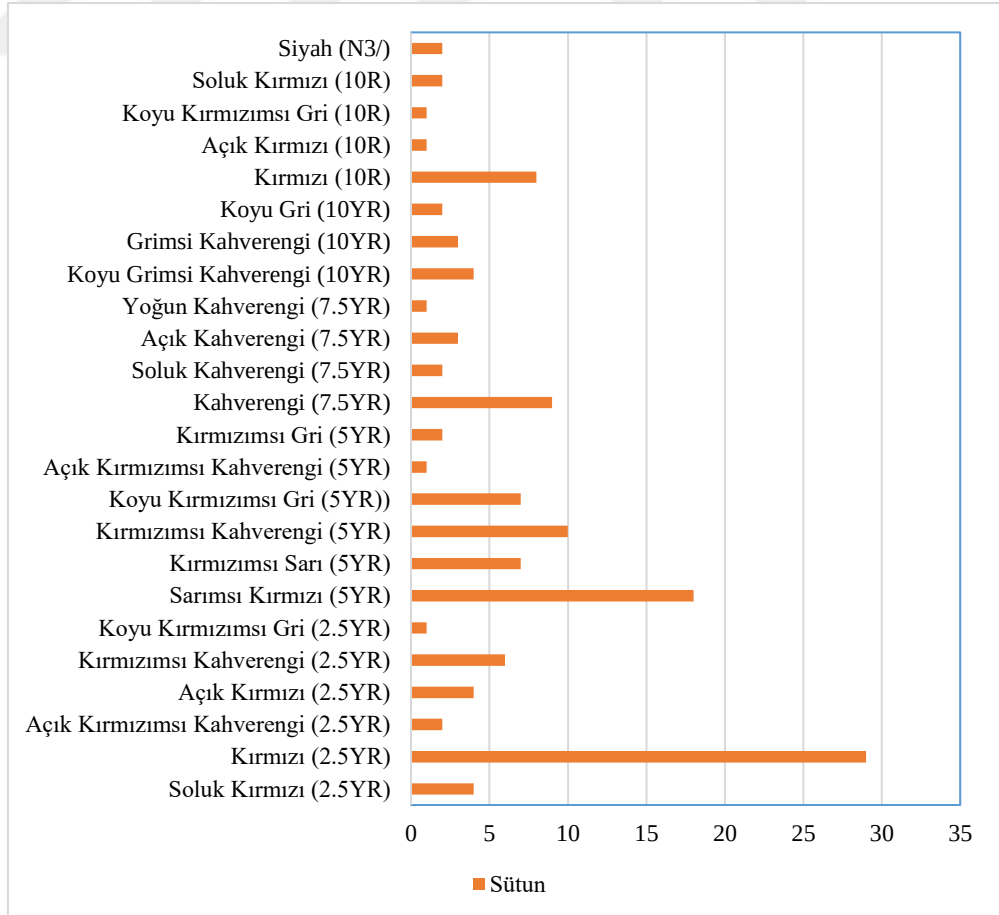
Yukarıda genel anlamda anlattığımız 231 kandilin, Aizanoi içerisinde ancak yerini bilmediğimiz yerel atölyelerde üretildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca ulaşmadaki en büyük katkı, önceki yıllarda yerel seramikler hakkında bilgiler barındıran yayınların varlığıdır. Metin içerisinde verilen munsell bilgileri Aizanoi kandillerinin hamur ve astar renkleri ile karşılaştırılmıştır. Buna göre Aizanoi'un yerel üretim kandilleri için en çok karşılaşılan hamur renginin 7.5YR skalasındaki açık kahverengi tonları olduğu tespit edilmiştir. Ardından yoğunluk sırasına göre; kahverengi, açık kırmızımsı kahverengi, kırmızımsı kahverengi, sarımsı kırmızı ve kırmızımsı sarı renkleri gelmektedir. Bu hamur renkleri katalogdaki kandillerin yarısından çoğunda görülmektedir. Bu renkler haricinde diğer hamur renkleri kırmızı, kahverengi ve gri tonlarıdır (**Grafik 1**).

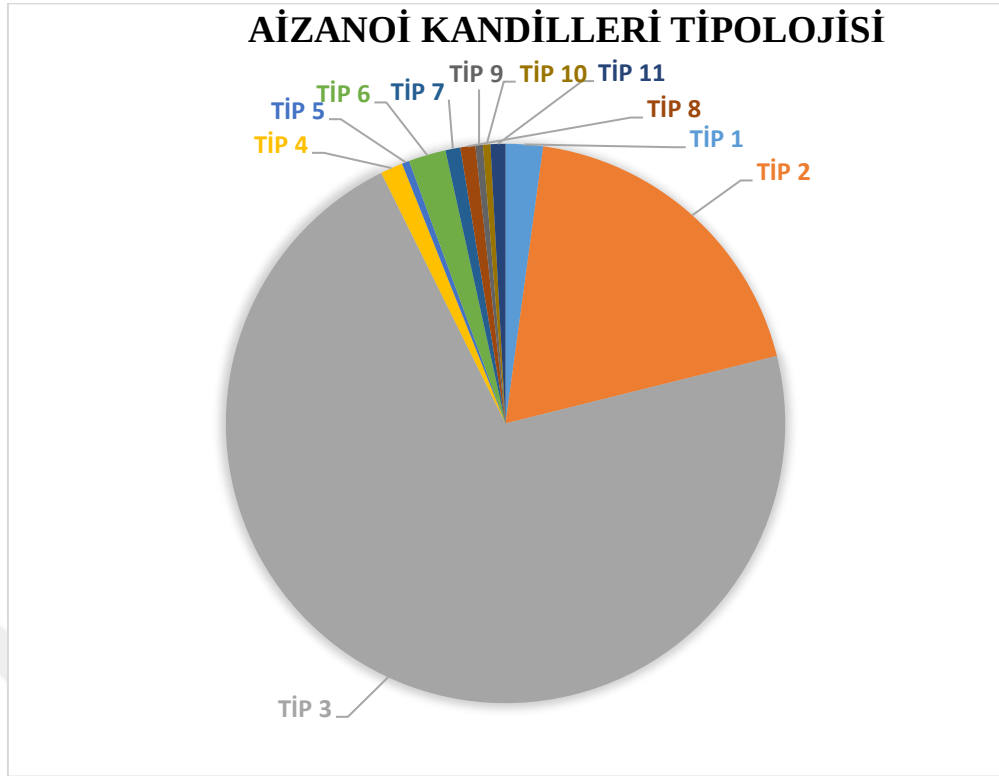
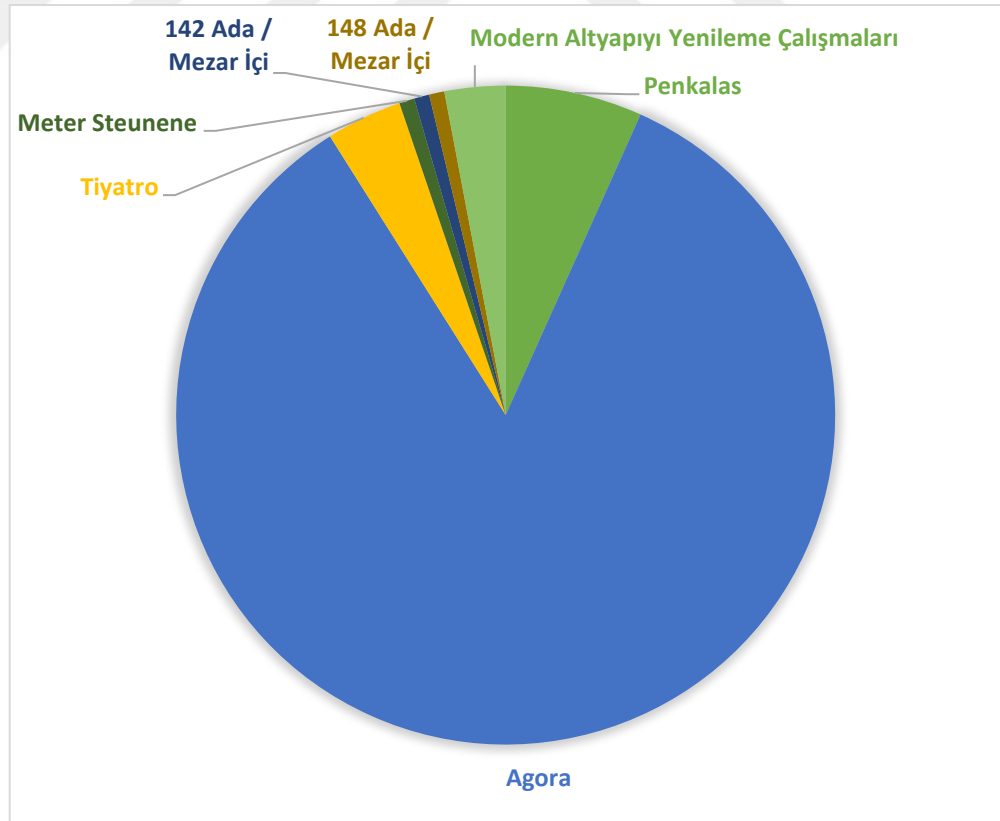
Astar renklerine bakacak olursak en yoğun görülen rengin, 2.5 YR skalasındaki kırmızı olduğu anlaşılmıştır. Ardından sarımsı kırmızı, kırmızımsı kahverengi, kahverengi ve kırmızı (10R) renkleri gelmektedir (**Grafik 2**). Fakat bunlar haricinde 19 farklı renk tonu astar olarak kullanılmıştır. Astar ve hamur renklerindeki bu çeşitliliğin sebebinin çalışma içerisinde de bahsedildiği gibi hatalı pişirme ve özensiz üretimden kaynaklandığı düşünülmektedir. **Kat. No. 86, 100 ve 101** örnekleri bahsedilen kötü pişirmeye örnek olarak gösterilebilirler. Volütlü kandillerin bir kısmı ve kısa burunlu kandillerin büyük çoğunluğu ise özensiz üretimin en büyük kanıtlarıdır.

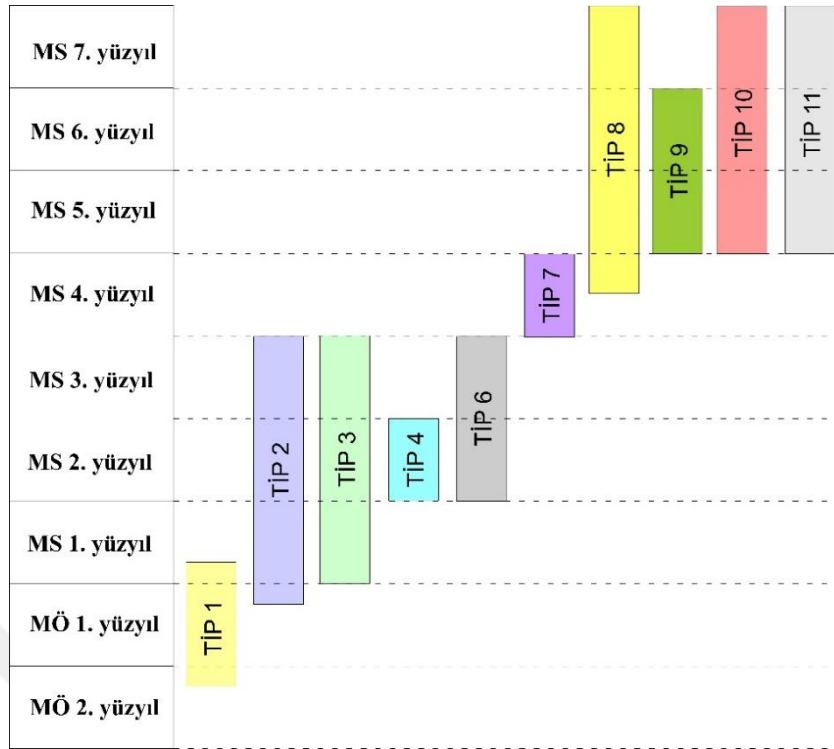
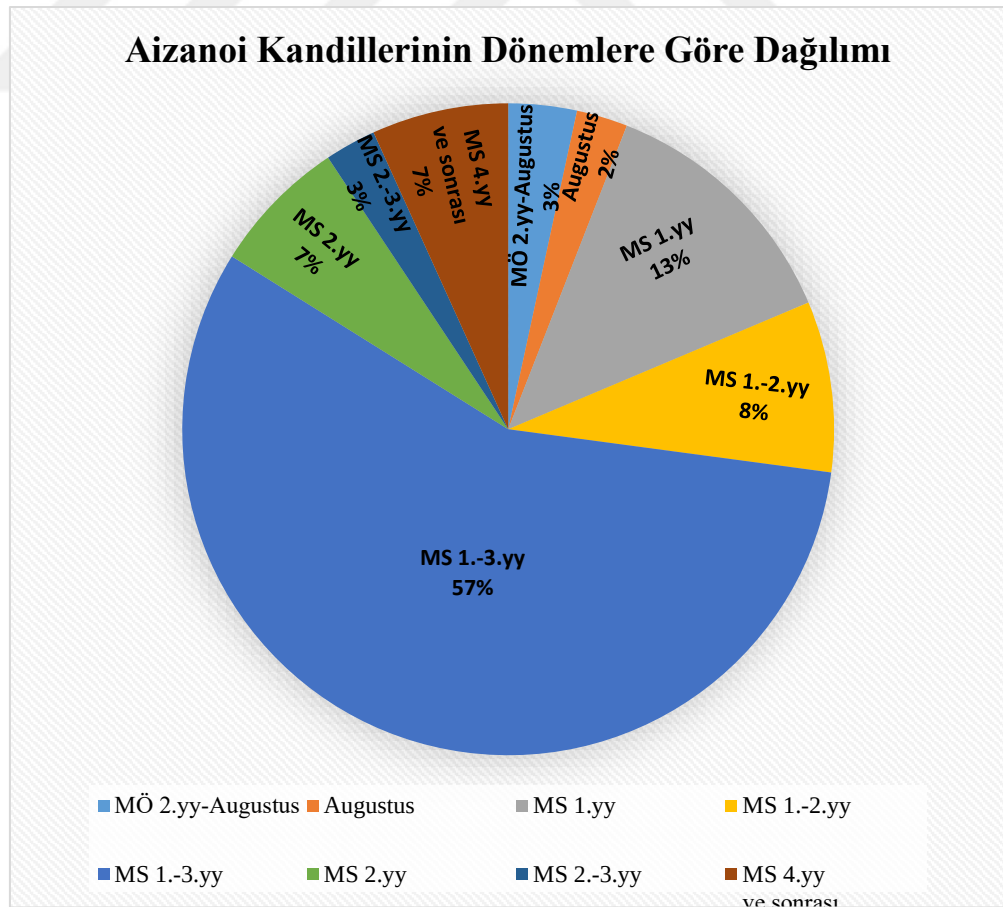
Üretilen kandillerin özensiz ve kalitesiz olması bir takım tipoloji sorunlarına da sebebiyet vermiştir. Bu problemin ana kaynağı, Aizanoi'da en kalabalık kandil grubu olan kısa burunlu kandillerdir. Kısa burunlu kandillerin özensiz üretimlerinin asıl sebebi MS 2. yüzyılda yoğunlaşan kent nüfusunun ihtiyacını karşılamak için seri üretim yapılmasıdır. Aksini gösterecek bir durum olmadığı sürece bu kandillerin yerel pazar için üretildiklerini, ithal ve ihraç edilemeyecek kadar kalitesiz olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu noktada kandillerin üretiminde omuz, burun, gövde profili gibi bizim için tarihlendirici olan unsurlara önem verilmediği gözlemlenmiştir. Bu sebeple kısa burunlu kandillerin tipolojisi oluşturulurken burun, omuz ve gövde profili göz ardı edilerek bezemeye göre sınıflandırma yapılmıştır.

Yerel üretim kandiller haricinde özellikle MS 1. yüzyılda ve daha sonraları 2. yüzyılda Aizanoi'a başka bölgelerden kandil ithal edildiğine dair düşüncelerimiz bulunmaktadır. Bunun en önemli göstergesi özellikle Aizanoi volütlü kandillerinin benzer örnekleri ile çok farklı merkezdeki kazılarda ve dünyanın çeşitli bölgelerindeki müzelerde karşılaşılıyor olmamızdır. Sonuçta bu kandillerin temel üretim merkezlerinin İtalya olduğu bilinmektedir. Aizanoi'un bu dönemlerdeki dış ilişkileri ve ithalat politikaları hakkında çok fazla bilgi sahibi olmasak da, merkezi İtalya ve çevresi olan bu kandillerin bir şekilde Aizanoi'a da ulaşmış olduğu ve yerel atölyelerde taklit ürünlerin üretildiği bir gerçektir. Ancak eldeki verilerin yetersizliğinden dolayı bu ticaretin Aizanoi ve İtalyan atölyeleri arasında herhangi bir aracı olmadan gerçekleştiğini söylemek kesin olarak doğru olmayacaktır.

Sonuç olarak Aizanoi'un Hellenistik dönemlerde başlayan kent olma yolundaki gelişim sürecinin MS 1. yüzyılda ivme kazandığı, 2. yüzyılda ise ulaşılabilecek en mümkün seviyeye geldiği bilinmektedir. Ardından 3. yüzyılla birlikte bu gelişimin tersine döndüğü ve 4. yüzyılda da kentin eski görkeminden eser kalmadığı kabul edilmektedir. Bu süreci takip eden zaman içerisinde son çabalar olarak bilinen son büyük imar faaliyetleri gerçekleştirilmiş ve kent bunun ardından terk edilene kadar güç kaybetmeye devam etmiştir. Aizanoi hakkında önceki dönemlerde de yapılan yayınlarda bahsedilen bu kent gelişim ve çöküş sürecinin izleri kandillerle birlikte net bir şekilde takip edilebilmektedir. Kandillerin MS 1. yüzyılla birlikte yoğunlaşması, MS 2. yüzyılla bu yoğunluğun zirveye ulaşması, 3. yüzyıldan sonra ise bu yoğunluğun önemli ölçüde azalması, yukarıda bahsettiğimiz durumun büyük bir kanıtıdır (**Grafik 5-6**).

Grafik 1: Hamur rengi grafiği**Grafik 2: Astar rengi grafiği**

Grafik 3: Tipolojik istatistik**Grafik 4:** Sektörler arasındaki dağılım

Grafik 5: Tarihsel Dağılım**Grafik 6: Dönemlere Göre Dağılım**

EKLER

Ek-1: Katalog**TİP 1**
Tip 1a**Kat. No. 1 / Levha 1**

Envanter No: AFZ-09 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Penkalas 1.Etap Restorasyon Kazısı Dolgu Toprağı / 2023 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U:- G: 11,5cm Y: 2,7cm KÇ: - **Hamur Rengi:** 5Y 5/1 (Gri) **Astar Rengi:** 2.5YR 4/2 (soluk kırmızı)'den 5YR 4/1 (koyu gri)'e değişir. **Katkı:** Az mika ve kireç

Tanım: Tama yakın korunmuş, hafif yüksek düz dip, ikişer adet yanlarda ve bir adet ortada olmak üzere toplam beş adet yuvarlak burun, burunlardan üçü korunmuş, yüzeyde az korunmuş astar, fitil deliği etrafında yanık izleri.

Benzer Örnek: Howland 1958, pl. 17 – 43, no. 478, s. 111-112 (MÖ 2. yüzyılın sonları ile MÖ 1. yüzyılın sonları).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: -

Tarihlendirme: MÖ 2. yüzyılın sonları ile MÖ 1. yüzyılın sonları

Tip 1b**Kat. No. 2 / Levha 1**

Envanter No: AIV (ÇN.355) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2022 yılı **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: - G: 9cm Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 5YR 6/6 (kırmızımsı sarı) **Astar Rengi:** - **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, omuz kenarında karşılıklı konumlandırılmış iki adet kulakçık bulunmakta, omuz-burun düzlüğünde bir adet mask yer almakta, masktan iki yandaki kulakçıkların arasında yumurta-ok sırası mevcut, fitil deliği çevresinde yanık/is izi gözlemlenmektedir.

Benzer Örnek: Brants 1913, pl. I, no. 85, s. 8-9, 71 (MÖ 2 – 1. yy); Bussière - Wohl 2017, no. 48, s. 43-44 (MÖ Geç 1. yüzyıl ile MS Erken 1. yüzyıl); Kassab Tezgör – Sezer 1995, no. 337, s. 124-125 (MÖ 2. yüzyılın son dördüğü ile MÖ 1. yüzyıl); Metin 2012, no. K7-K10, K12-K19, s. 268-277 (MÖ 2. yüzyılın son dördüğü – MÖ 1. yüzyıl); Ok 2017, Fig. 11, no. 28, s. 50, 56, 59, 69 (MÖ 1. yüzyıl); Şimşek vd 2011, lev. 74, no. 786, s. 79-80, 727 (MÖ 2 – 1. yüzyılın ilk yarısı); Tuluk 1996, lev. 64-65, çiz. 39b, Kat. no. 353-354, 361-362.

Birlikte Ele Geçen Buluntular: -

Tarihlendirme: MÖ 2. yüzyılın sonları – MS 1. yüzyılın başları

Kat. No. 3 / Levha 1

Envanter No: ABG (ÇN.463) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 yılı **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U:- G: 6,5cm Y: - KÇ: 4cm **Hamur Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (red) **Katkı:** Mika ve kireç

Tanım: Kalıp yapımı, omuz kenarında karşılıklı konumlandırılmış iki adet kulakçık bulunmakta, discus deliği korunmamış fakat diskusun korunan kısmında bir adet ufak havalandırma deliği, gövdenin altında alçak halka kaide mevcut.

Benzer Örnek: Metin 2012, no. K6, s. 267-268, 730 (MÖ 2. yüzyılın son dörtlüğü – MÖ 1. yüzyıl)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Seramik (az miktarda ETÇ, yoğun olarak Hellenistik – Roma, bir adet Osmanlı)

Tarihlendirme: MÖ 2. yüzyılın sonları – MS 1. yüzyılın başları

Tip 1c

Kat. No. 4 / Levha 2

Envanter No: AJH-01 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** 142 Ada / 4 Parsel, 1 no.lu sondaj, 1 no.lu mezar içinden / 2023 yılı **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 10,65cm G: 6,5cm Y:3,2cm KÇ: 3,4cm **Hamur Rengi:** 5Y 4/1 (Gri) **Astar Rengi:** Siyah **Katkı:** Az mika

Tanım: Tam korunmuş, konik gövde profili, merkezi hafif içbükey profilili düz dip, dip kenarları belirgin, yuvarlak burun, omuz üzerinde sağda ve solda olmak üzere tek sıra halinde, 1,2cm yükseklikte düz ve çapraz konumlandırılmış kazıma çizgiler mevcut, omuzdan discusa geçişte yüksek plastik çıkıntı, burna geçişte bir adet kabartma mask, fitil deliği etrafında aşınmalar ve yanık izleri.

Benzer Örnek: Bruneau 1965, pl. 13-16, 19, no. 2423, 2635, 2764, 2903, 3178, s. 59, 63, 65, 68, 76 (MÖ 2. yüzyılın ilk dörtlüğü – MS 1. yüzyılın ilk dörtlüğü)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: -

Tarihlendirme: MÖ 2. yüzyılın son dörtlüğü – MS 1. yüzyılın ilk dörtlüğü

Kat. No. 5 / Levha 2

Envanter No: AJF-02 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** 148 Ada / 2 Parsel, 1 no.lu sondaj, 2 no.lu mezar / 2022 yılı **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 9,2cm G: 5,6 cm Y: 3,5cm KÇ: 3,8cm **Hamur Rengi:** 5YR 6/6 (Kırmızımsı Sarı) **Astar Rengi:** Kırmızı (ölçülemedi) **Katkı:** Mika

Tanım: Tama yakın korunmuş, düz dip, yuvarlak burun, omuzda radyal çizgiler, omuzdan discusa geçişte yüksek plastik çıkıntı, discustan burna geçişte yiv, yüzeyde az korunmuş astar, fitil deliği etrafında yanık izleri.

Benzer Örnek: Ladstätter vd. 2005, Abb. 21 – 1, 22 – 1, s. 252 (MÖ 1. yüzyıl – Augustus); Howland 1958, pl. 51, type 52 E, no. 727, s. 186-188 (MÖ 1. yüzyılın üçüncü dörtlüğü – Augustus)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (Augustus), Thin-walled bardak (Augustus)

Tarihlendirme: Augustus Dönemi

TİP 2

Tip 2a

Kat. No. 6 / Levha 2

Envanter No: ACM (ÇN.280) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 5,7cm(korunan) G: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 5YR 6/6 (kırmızımsı sarı) **Astar Rengi:** 2.5YR 6/6 (açık kırmızı)'dan 10R 4/2 (sönük kırmızı)'ye değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Burun ve discus parçası, omuzda iki adet plastik bant, omuzdan burna geçişte bir adet mask, maskın iki yanında birer adet volüt, volütler oldukça silik ve belirsiz, fitil deliği kalp şeklinde, fitil deliği etrafında yanık izi yoktur.

Benzer Örnek: Bailey 1980, Pl. 26, Fig. 101, no. Q993, s. 202 (MÖ 1. yy sonları ile MS 1. yy ilk üçlüğü); Bussiere – Wohl 2017, no. 147, s. 107-108 (Augustus); Goldman - Jones 1950, figs 97-98, no. 131, s.108 (MÖ geç 1. yy – MS 1. yy); Heimerl 2001, Taf. 2, no. 46, s. 101 (Augustus); Heimerl 2001, Taf. 20, no. 931, s. 171 (Augustus – Tiberius); Kassab Tezgör – Sezer 2005, no. 465, s. 163-164 (MÖ 1. yy?); Loeschke 1919, s. 223-224 (Augustus – Julius Claudiuslar Hanedanlığı); Perlzweig 1969, no. 11, s. 73 (MS 1. yy ortası ile öncesi)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Kâse (MS 1. yüzyıl)

Tarihlendirme: Augustus Dönemi

Tip 2b

Kat. No. 7 / Levha 3

Envanter No: AJV-03 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023

Durum: Kırık **Ölçüleri:** U: 7,5cm; G: 5,3cm Y:2,1cm KÇ: 2,4cm **Hamur Rengi:** 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 7.5YR 5/2 (kahverengi)'den 2.5YR 6/6 (açık kırmızı)'ya değişir **Katkı:** Az mika

Tanım: Tam yakın korunmuş, discusta kırık mevcut, discus deliği kısmen korunmuş, keskin omuz, köşeli ve uzun burun, yüzeyde astar, fitil deliği etrafında yanık/is izi.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (Augustus)

Tarihlendirme: Augustus – Flaviuslar Dönemi

Kat. No. 8 / Levha 3

Envanter No: AKJ-02 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023

Durum: Tam **Ölçüleri:** U: 7,05cm G: 5cm Y: 2,2cm KÇ: 2,7cm **Hamur Rengi:** 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Az mika

Tanım: Kalıp yapımı tam korunmuş kandil, iki yanı köşeli burun, burundan omuza geçişte karşılıklı iki adet plastik volüt bezeme, omuz üzerinde ve omuzdan discusa geçişte birer adet yiv, discusta sağa dönük, hafif kambur ve yürür şekilde betimlenmiş, kuyruklu bir satyr kabartması, satyrin ağız hizasında iki adet belirsiz harf(?), diz kapağının önü, sağ elinin altına konumlandırılmış discus deliği, omuzdan gövdeye keskin geçişli, gövde üzerinde kalıp izi belirgin, alçak halka kaideli, kaide altında kabartma şeklinde “CEL[E]R” yazısı, gövdede yer yer korunmuş kırmızı astar, burunda yanık izi yok.

Benzer Örnek: Bailey 1980, Pl 3, Figs 100-104, no. Q788, s. 139 (Benzer atölye mührü) Bailey 1980 Pl 4, Fig. 17,110, no. Q793, s. 140 (MS 1. yy ilk yarısı); Bailey 1988, Plate 33, Figs 13, 136, no. Q1890, s. 217-233 (MÖ 20 – MS 25); Broneer 1930, s. 76-78 (MÖ 27 – MS 1. yy); Hayes 1980, no. 215-217, s. 47-48 (MS 1. yy ortaları – 1. yy sonları); Heimerl 2001, Taf. 1, Motiv 60, no. 6, s. 45, 97 (Augustus); Loeschke 1919, s. 212 – 218 (Erken Tiberius); Tamsü Polat 2017, no. 2, s. 348 (MS 1 – 2. yy); Tamsü Polat 2017, no. 26, s. 354 (MS 1. yy); Varni 1866, s. 44-47 (Benzer atölye mührü).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Kâse (MÖ 20 – MS 25), Kurşun sırlı tabak (Augustus Dönemi – MS 80’ler), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyılın başları – MS 80 yılları), Kâse (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 41 – 54), Unguentarium (MS 50 – 100)

Tarihlendirme: MS 40-75.

Kat. No. 9 / Levha 3

Envanter No: AGT (ÇN.218) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Penkalas / 2022 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 4,5cm(korunan) G:- Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 2.5YR 5/6 (red) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık **Tanım:** Burun parçası, burnun iki yanında birer adet volüt, volütler silik ve belirsiz, yüzeyde astar, fitil deliği etrafında yanık/is izi.

Benzer Örnek: Bailey 1980, Pl. 3-6, no. Q776 – 827, s. 135 (Geç Augustus Dönemi ile erken Flaviuslar); Loeschcke 1919, Tip IA, IB, s. 212-218 (Erken Tiberius Dönemi ile MS 1. yüzyılın ortaları).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Kâse (MÖ 2. yüzyılın sonları – MS 150), Bronz sikke (MS 337 – 361)

Tarihlendirme: Erken Tiberius Dönemi – Erken Flaviuslar Dönemi

Kat. No. 10 / Levha 3

Envanter No: AJM-08 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 14,05cm; G: 7,2cm Y:3,6cm(kulpsuz) KÇ: 3,5cm **Hamur Rengi:** 5YR 6/6 (kırmızımsı sarı) **Astar Rengi:** 10R 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika **Tanım:** Tama yakın korunmuş, hafif içbükey dip, çift burunlu, dikey kulplu, her iki burun kenarında ikişer adet volüt, kulbun iki yanında birer adet, toplam iki adet discus deliği, discus deliğini biri kırık, discus çevresinde bir adet plastik çıkıntı, yüzeyde astar, fitil delikleri etrafında yanık/is izi.

Benzer Örnek: Bailey 1980, Pl. 3-6, no. Q776 – Q827, s. 135 – 136 (Geç Augustus – Erken Flavius); Bailey 1980, Pl. 16-17, no. Q917 – 933, s. 172 (Tiberius – Erken Traianus); Heimerl 2001, s. 21-22 (MS 1. yüzyılın 2. çeyreği sonrası); Ivany 1935, Typus I, Taf. I-XIV, s. 10-11 (MS 1. ve 2. yüzyıl); Loeschcke 1919, s. 225 (MS 1. yüzyıl); Waldhauer 1914, XV, no. 168, s. 35 (Claudius Dönemi).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Amphora (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 161 -169), Unguentarium (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 2. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No. 11 / Levha 4

Envanter No: AEC-50 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 13,2cm G: 7,1cm Y:3,04cm(kulpsuz) KÇ: 4,2cm **Hamur Rengi:** 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Tam korunmuş, hafif içbükey dip, çift burunlu, sepet kulplu, her iki burun kenarında ikişer adet volüt, volütler aşınmış ve silik, bir adet discus deliği, discus çevresinde iki adet plastik çıkıntı, iki fitil deliğinin etrafında volütlere kadar uzanan bir adet yiv, yüzeyde astar, fitil delikleri etrafında yanık/is izi.

Benzer Örnek: Bussiere – Wohl 2017, no. 471, s. 334 -335 (MS 3. yüzyılın ilk yarısı?); Heimerl 2001, Form 35, s. 22 (Omuz profili için) (MS 2. yüzyılın ilk yarısı).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. – 3. yüzyıl

Kat. No. 12 / Levha 4

Envanter No: AEC-53 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021

Durum: Tam **Ölçüleri:** U: 13,1cm; G: 7cm Y:3,15cm(kulpsuz) KÇ: 4,63cm **Hamur**

Rengi: 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi)'ten 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı)'ya değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Tam korunmuş, hafif içbükey dip, çift burunlu, dikey kulplu, her iki burun kenarında ikişer adet volüt, volütler aşınmış ve silik, kulbun iki yanında birer adet, toplam iki adet discus deliği, discus çevresinde bir adet plastik çıkıntı, iki fitil deliğinin etrafında volütlere kadar uzanan bir adet yiv, fitil delikleri etrafında yanık/is izi.

Benzer Örnek: Bussiere – Wohl 2017, no. 471, s. 334 -335 (MS 3. yüzyılın ilk yarısı?); Heimerl 2001, Form 35, s. 22 (Omuz profili için) (MS 2. yüzyılın ilk yarısı).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. – 3. yüzyıl

Kat. No. 13 / Levha 4

Envanter No: AEC (ÇN.220) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora /

2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 3,3cm(korunan) G: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:**

2.5YR 5/6 (kırmızı) **Astar Rengi:** 10R 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika ve kireç

Tanım: Burun parçası, burnun iki yanında birer adet volüt, volütler silik ve belirsiz, yüzeyde astar, fitil deliği etrafında yanık/is izi.

Benzer Örnek: Bussiere – Wohl 2017, no. 471, s. 334 -335 (MS 3. yüzyılın ilk yarısı?); Heimerl 2001, Form 35, s. 22 (Omuz profili için) (MS 2. yüzyılın ilk yarısı).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. – 3. yüzyıl

Tip 2c

Kat. No. 14 / Levha 5

Envanter No: AKJ-25 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023

Durum: Tam **Ölçüleri:** U: 9,7cm G: 7cm Y: 2,3cm KÇ: 2,3cm **Hamur Rengi:** 7.5YR

6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 6/8 (kırmızımsı sarı) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı tama yakın korunmuş kandil, diskusta kırıklar mevcut, yuvarlak formlu burun, burundan omuza geçişte karşılıklı iki adet plastik volüt bezeme, omuzdan diskusa geçişte bir adet yiv, diskusun en dışında rulet tırtır bezeme, bunun altında ikisi burun hizasında birleşen, ikisi de diskus deliğini çevreleyen dört adet yiv, omuzdan gövdeye geçişte kalıp birleşim izi, hafif iç bükey profilli dip, yer yer korunmuş kırmızı astar, burunda yanık izi yok.

Benzer Örnek: Bailey 1988, Pl. 64, no. Q2436, s. 305 (MS 1. yüzyılın 2. yarısı); Bruneau 1965, XXVI, Pl 29, Kat. No: 4580, s. 115-116,124 (MS 1. yüzyılın 1. yarısı – MS 2. yüzyılın başları); Hayes 1980, Pl. 38, no. 310, s. 77 (MS 1. yüzyılın ortası ve sonrası); Lightfoot 2021, no. 119, s. 104 (MS 40 – 100); Loeschcke 1919, Taf. III, no. 581, s. 408 (Tiberius – MS 1. yüzyılın sonu); Menzel 1969, Abb. 35, 2, no. 231, s. 38, 45 (MS 1. yüzyılın 2. çeyreği – MS 1. yüzyılın sonu); Oziol 1977, Pl 16, no. 290, s. 115, 119 (MS 1. yüzyılın ortası – MS 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Kâse (MÖ 20 – MS 25), Kurşun sırlı tabak (Augustus Dönemi – MS 80'ler), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyılın başları – MS 80 yılları), Kâse (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 41 – 54), Unguentarium (MS 50 – 100)

Tarihlendirme: MS 40-75.

Kat. No. 15 / Levha 5

Envanter No: AKJ-24 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023

Durum: Tam **Ölçüleri:** U: 8,8cm G: 6,05cm Y: 2,4cm KÇ: 3,4cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 7.5YR 5/2 (kahverengi) **Katkı:** Az mika

Tanım: Kalıp yapımı tam korunmuş kandil, yuvarlak formlu burun, burundan omuza geçişte karşılıklı iki adet plastik volüt bezeme, omuz üzerinde ve omuzdan diskusa geçişte üç adet yiv, dikusta sola dönük Amphitrite ve yunus kabartması, Amphitrite yunusun üzerinde ve iki eliyle arkasında dalgalanan pelerini tutar, yunusun başı aşağı dönük, üç çatalı kuyruğu yukarı kıvrık ve sol yüzgeci görünür şekilde, diskus deliği bezemenin altında, omuzdan gövdeye keskin geçişli, gövde üzerinde kalıp birleşim izleri, hafif iç bükey dip, dip etrafında bir adet yiv, gövdenin üst kısmında korunmuş kahverengi astar, burunda yanık izi yok.

Benzer Örnek: Bailey 1980, Pl 13; Figs. 27,46,112, no. Q886, s. 166 (MS 40 -75); Loeschcke 1919, s. 225 (Tiberius – MS 1. yüzyılın sonu); Loeschcke 1919, Taf. VI, no. 54, s. 220; Oziol 1977, Pl 24; no. 453, s. 119, 155 (MS 1. yüzyıl ortası – MS 2. yüzyıl); Sanchez 2006, Fig. 22; no. 3, s. 215-221, 225 (MS 30 – 60); Walters 1914, no. 628, s. XXIV, 95.

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Kâse (MÖ 20 – MS 25), Kurşun sırlı tabak (Augustus Dönemi – MS 80'ler), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyılın başları – MS 80 yılları), Kâse (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 41 – 54), Unguentarium (MS 50 – 100)

Tarihlendirme: MS 40-75.

Kat. No. 16 / Levha 5

Envanter No: AGO (ÇN.434) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Penkalas / 2022 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 5,2cm(korunan) G: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:**

5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı)'dan 10YR 3/1 (çok koyu gri)'e değişir. **Katkı:** Az mika

Tanım: Kalıp yapımı, omuz ve burun parçası, burnun iki yanında birer adet volüt, omuz üzerinde üç adet plastik çıkıntı.

Benzer Örnek: Bailey 1980, s. 157 (MS 1. yüzyılın 2. ve 3. dörtlüğü); Loeschcke 1919, s. 225 (Tiberius – MS 1. yüzyılın sonu).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Skyphos (MÖ 2. yüzyıl sonu – MÖ 1. yüzyıl sonu), Tabak (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl), 2 adet kurşun sırlı seramik (Augustus – MS 80)

Tarihlendirme: Tiberius – MS 1. yüzyılın sonları

Kat. No. 17 / Levha 5

Envanter No: ADE-31 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 7,7cm G: 5,5cm Y:2,05cm KÇ: 2,6cm **Hamur Rengi:** 5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi)'ten 7.5YR 5/4 (kahverengi)'e değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Tam korunmuş, hafif içbükey dip, discus deliği burna doğru sola konumlandırılmış, discusta ne olduğu anlaşılamayan kabartma bezeme, yüzeyde astar.

Benzer Örnek: Bailey 1988, Pl. 3, no. 1543, s. 161 (MS 80 – 150); Loeschcke 1919, s. 225 (Tiberius – MS 1. yüzyılın sonları).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: -

Tarihlendirme: MS 1. yüzyılın sonları – 2. yüzyılın ilk yarısı (?)

Tip 2d

Kat. No. 18 / Levha 5

Envanter No: AGO (ÇN. 427) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Penkalas/2022 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** - G: - Y: - **Hamur Rengi:** 10YR 7/4 (Çok soluk kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 6/6 (kırmızımsı sarı) **Katkı:** Mika

Tanım: Omuz ve diskus parçası, omuz üzerinde iki adet yivin belirginleştirdiği bir bant burun kenarında son bulmakta, omuz yanında kulakçık olduğuna dair bir kırık mevcut, içbükey diskuslu.

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, Group XIV, no. 176, s. 94-95, 113 (MS 1. yüzyılın ilk yarısı); Heimerl 2001, Gruppe 9a, Taf. 6, no. 236 – 238, s. 55, 116 (MS 1. yüzyılın ilk yarısı); Loeschcke 1919, s. 231 (43) – 231 (44) (Augustus Dönemi – Flaviuslar Dönemi); Menzel 1969, Abb. 19,8, no. 241, s. 46 (MS 1. yüzyılın 2. çeyreği – MS 1. yüzyılın sonları); Perlzweig 1961, Pl. 4, no. 82, s. 79 (MS 1. yüzyılın ilk yarısı); Rudolf – Rohrer 1937, Taf. XI, no. 82, s. 182.

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Skyphos (MÖ 2. yüzyıl sonu – MÖ 1. yüzyıl sonu), Tabak (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl), 2 adet kurşun sırlı seramik (Augustus – MS 80)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl

Kat. No. 19 / Levha 6

Envanter No: ADR (ÇN.464) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** G: - U: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı) **Katkı:** Mika

Tanım: Kalıp yapımı, omuz ve burun parçası, burun her iki yanında birer adet volüt, volütler oldukça silik ve silüet şeklinde, omuz üzerinde yumurta bezeme mevcut, omuzdan diskusa geçişte ince bir bant.

Benzer Örnek: Heimerl 2001, Form 35, s. 22 (MS 2. yüzyılın ilk yarısı)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Unguentarium (Hellenistik Dönem), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl – 4. yüzyıl), Kâse (MS 5. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 2. Yüzyıl

Kat. No. 20 / Levha 6

Envanter No: ABU (ÇN.357) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** G: - U: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 2.5YR 6/6 (Sarımsı kırmızı) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (Kırmızı) **Katkı:** Mika

Tanım: Kalıp yapımı, omuz, diskus ve burun parçası, burun her iki yanında birer adet volüt, volütler oldukça silik ve silüet şeklinde, omuz üzerinde aşınmış yumurta bezeme, omuzdan diskusa geçişte ince bir bant.

Benzer Örnek: Heimerl 2001, Form 35, s. 22 (MS 2. yüzyılın ilk yarısı)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl – 4. yüzyıl), Bronz sikke (MS 305 – 307)

Tarihlendirme: MS 2. Yüzyıl

Burnu Belirlenemeyen Volütlü Kandiller**Kat. No. 21 / Levha 6**

Envanter No: AEZ (ÇN.462) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Tiyatro / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: - G: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 7.5YR 5/4 (kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı)'dan 5YR 5/4 (sarımsı kırmızı)'e değişir **Katkı:** Mika

Tanım: Kalıp yapımı, omuz parçası, omuz üzerinde iki adet yiv, omuz kenarında bir adet süslü volüt,

Benzer Örnek: Heimerl 2001, Form 1 – 6, s. 20 (Augustus Dönemi)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: 3 adet Thymiaterion (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl), Bronz sikke (MS 3. yüzyıl ortaları), Bronz sikke (MS 337 – 340)

Tarihlendirme: Augustus Dönemi

Kat. No. 22 / Levha 6

Envanter No: AGO (ÇN. 435) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Penkalas / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** G: - U: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 7,5 YR 6/4 (Sarımsı Kırmızı) **Astar Rengi:** 2,5 YR 5/8 (Kırmızı) **Katkı:** Mika

Tanım: Omuz, diskus ve fitil deliği parçası, omuz üzerinde 3 adet bant, omuzdan burna geçişte yanda iki volüt bezeme, volütlerin ortasında volütlerin hattını takip eden iki adet kabartma süsleme.

Benzer Örnek: Bailey 1980, Pl. 28, 34: Fig. 112, no. Q1002, s. 205 (MS 1. yüzyılın ilk yarısı); Bailey 1988, Pl. 65, Fig. 99, 114, no. Q2443 – 2447, s. 306 (MS 40 – 100)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Skyphos (MÖ 2. yüzyıl sonu – MÖ 1. yüzyıl sonu), Tabak (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl), 2 adet kurşun sırlı seramik (Augustus – MS 80)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl

Kat. No. 23 / Levha 6

Envanter No: AGO (ÇN.420) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Penkalas / 2022 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: - G: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı) **Astar Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, kulplu, omuz ve discus parçası, palmet kulplu, palmet yaprakları çizgisel betimli, omuz üzerinde ve omuzdan discusa geçişte toplam dört adet yiv, discusta cepheden satyr/Silenus maskı, discus deliği maskın altına konumlandırılmış ve kırık.

Benzer Örnek: Heimerl 2001, Form 1 – 6, s. 20 (Augustus); Loeschcke 1919, Tip III, s. 222 – 224; Bailey 1980, Type D, s. 199 – 201 (Augustus – MS 1. yüzyılın sonu).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Skyphos (MÖ 2. yüzyıl sonu – MÖ 1. yüzyıl sonu), Tabak (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl), 2 adet kurşun sırlı seramik (Augustus – MS 80)

Tarihlendirme: Augustus Dönemi - MS 1. yüzyılın sonları (?)

Kat. No. 24 / Levha 6

Envanter No: AGO (ÇN. 421) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Penkalas / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** G: - U: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 10 YR 6/2 (Devetüyü) **Astar Rengi:** 7,5 YR 5/4 (Soluk Kahverengi) **Katkı:** Mika

Tanım: Omuz ve diskus parçası, omuzdan diskusa geçişte 3 adet yiv, diskusta sadece baş kısmı korunmuş gladyatör motifi.

Benzer Örnek: Bailey 1980, Pl. 16, no. Q918, s. 173 (MS 30 -70)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Skyphos (MÖ 2. yüzyıl sonu – MÖ 1. yüzyıl sonu), Tabak (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl), 2 adet kurşun sırlı seramik (Augustus – MS 80)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl

TİP 3

Tip 3a

Kat. No. 25 / Levha 7

Envanter No: AEH-02 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 11,1cm(korunan) G: 8,7cm Y: 3,4cm KÇ: - **Hamur Rengi:** 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/2 (soluk kırmızı) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam profil, kalp şeklinde iki burunlu, sepet kulplu fakat kulplu korunmamış, omuzda bir adet yiv, içte sıralı iki daire ve çapraz-düz konumlandırılmış çizgiler, discusa geçişte kabartma şeklinde yapılmış sıralı kareler, discus çevresinde bir adet yiv, dipte ise iki adet yiv mevcut, yüzey astarlı, fitil deliği kısmında yanık yoktur.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: 3 ayaklı kap (ETÇ), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 1026 – 1028)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 26 / Levha 7

Envanter No: AEH (ÇN.294) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: - G: - Y: 3,8cm KÇ: - **Hamur Rengi:** 5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 10R 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık **Tanım:** Kalıp yapımı, dip, omuz ve discus parçası, omuzda bir adet yiv, içte sıralı iki daire ve çapraz-düz konumlandırılmış çizgiler, discusa geçişte kabartma şeklinde yapılmış sıralı kareler, discus çevresinde bir adet yiv, dipte ise iki adet yiv mevcut yüzey astarlı.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: 3 ayaklı kap (ETÇ), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 1026 – 1028)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Tip 3b**Kat. No. 27 / Levha 7**

Envanter No: ABU-01 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 7,8cm(korunan) G: 7,2cm Y: 2,4cm KÇ: 4cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 4/2 (kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 4/2 (soluk kırmızı)'den 5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi)'e değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık **Tanım:** Kalıp yapımı, tama yakın profil, burun kırık, hafif iç bükey formlu düz dip, sıg gövde, bir adet kulp çıkışı, dar omuz, omuz üzerinde yumurta dizisi, omuzdan discusa geçişte bir adet plastik bant ve bir adet yiv mevcut, discus geniş, discus içinde sağa doğru ilerler şekilde Hippocampus üzerine binen Amphitirite betimi mevcut, Amphitirite ¾'lük duruşta, çıplak şekilde, arkasında iki eliyle bir pelerinin ucundan tutar, pelerin arka kısmında uçuşur şekilde, discus deliği sahnenin hemen altında, yüzey astarlı.

Benzer Örnek: Bailey 1980, Pl. 13; Figs. 27, 46, 112, no. Q886, s. 166 (Bezeme benzeri); Bailey 1980, Pl.56, Figs 78, 112, no. Q1206, s. 297 (MS 50 – 90); Bailey 1980, Pl. 60, 93, no. Q1230, s. 306 (MS 1. yüzyılın son üçte biri); Gülünay 2017, Res. 19, no. 15, s. 78 (MS 1. yüzyılın 2. yarısı); Heimerl 2001, Taf. 20, no. 962, s. 174 (MS 2. yüzyıl); Leibundgut 1977, Taf. 47, no. 661 (287), s. 180 (MS 1. yüzyılın 2. yarısı); Lightfoot 2021, no. 100, s. 94 (MS 2. yüzyıl); Oziol 1977, Pl. 32, no. 570, s. 194 -196 (MS 1. yüzyılın sonları); Thür - Rathmayr 2014, Taf. 195; 397, no. K 865, s. 555 (MS 1. yüzyılın 2. yarısı – 2. yüzyılın ilk yarısı).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl – 4. yüzyıl), Bronz sikke (MS 305 – 307)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyılın 2. yarısı – 2. yüzyılın ilk yarısı.

Kat. No. 28 / Levha 7

Envanter No: AHV-01 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: - G: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 7.5YR 5/4 (kahverengi) **Astar Rengi:** 7.5YR 5/6 (kahverengi)'dan 10YR 4/2 (koyu grimsi kahverengi)'ye değişir. **Katkı:** Mika

Tanım: Kalıp yapımı, discus parçası, discusta sağa ilerler şekilde bir panter? üzerine binen cupid (bebek eros), cupidin arkasında iki adet kanat ve kanatların arkasında esasının ucu(thyrusus?), sahnenin altında discus deliği, yüzey metalik astarlı.

Benzer Örnek: Bussiere – Wohl 2017, no. 408, s. 286 (MS 2. yüzyıl); Naumann - Naumann 1984, Abb. 60, no. 97, s. 520.

Birlikte Ele Geçen Buluntular: -

Tarihlendirme: MS 2. yüzyıl

Kat. No. 29 / Levha 7

Envanter No: AEH-03 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 8,7cm (kulp dahil) G: 6,2cm Y: 4,3cm KÇ: 3,65cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 5/4 (kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi) **Katkı:** Mika ve kireç

Tanım: Kalıp yapımı, tama yakın profil, kısa burun, hafif içbükey profilli düz dip, dip ve gövdenin bir kısmı kırık, bir adet dikey kulp, kulp yamuk profili, omuz discusa doğru içbükey formda ve omuzdan discusa geçişte bir adet yiv, discusta çiçek rozet, gövde kenarında kalıp birleşim yeri belirgin, üst yüzde kırmızımsı kahverengi astar, gövdede akmış astar izleri, fitil deliği etrafında yanık/is izi gözlemlenmektedir.

Benzer Örnek: Capellini – Corti 2020, no. 68/171, s. 214 (MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl); Korac 2018, no. 4981, s. 221 (Nerva Dönemi); Szentleky 1969, no. 143, s. 96 (MS 1. yüzyılın 2. çeyreği – 2. yüzyıl); Şimşek, Okunak ve Bilgin, 2011, no. 79, s. 399 (Augustus Dönemi - MS 2. yüzyılın sonu).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 177 – 192)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyılın sonu – 2. yüzyıl

Kat. No. 30 / Levha 8

Envanter No: AKF-07 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 7,1cm G: 5,2cm Y: 2,35cm KÇ: 2cm **Hamur Rengi:** 5YR 5/6 (yellowish red) **Astar Rengi:** 10R 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika

Tanım: Kalıp yapımı, tama yakın profil, kısa burun, hafif içbükey profilli düz dip, burun altında kırıklar mevcut, bir adet dikey kulp, omuz discusa doğru içbükey formda ve omuzdan discusa geçişte iki adet yiv, discusta altlı üstlü betimlenmiş iki adet hayvan; olasılıkla av sahnesi, üstteki hayvan aslana benzemekte, yüzeyde az korunmuş kırmızı astar, fitil deliği etrafında yanık/is izi gözlemlenmektedir.

Benzer Örnek: Bailey 1980, Pl. 77 – 79, no. Q1350 – Q1367, s. 352 – 357 (MS 175 – 225)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Gümüş sikke (MÖ 49 – 48), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 527)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Tip 3c

Kat. No. 31 / Levha 8

Envanter No: AJS-07 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 7,1cm G: 5,7cm Y: 2cm KÇ: 2,75cm **Hamur Rengi:** 5YR 6/6 (kırmızımsı sarı) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı)'dan 10YR 5/2 (grimsi kahverengi)'ye değişir. **Katkı:** Az mika

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dip, dip oturma düzlemi belirgin, içbükey profilli discus, discus çevresinde iki adet plastik çember, omuzda oldukça aşınmış yumurta sırası, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek: Bailey 1988, Pl. 67, no. Q2475, s. 308 (MS 70 – 100); Bailey 1988, Pl. 67, no. Q2501, s. 310 (MS 100 – 150); Broneer 1977, Pl. 28, no. 2461, s. 60; Fırat 2019, no. 3, s. 148 (MS 2. yüzyıl); Hayes 1980, no. 381, s. 96 – 97 (MS 1. yüzyılın sonları); Ivany 1935, Taf. XXVII, 11, no. 746, s. 88 (Vespasianus Dönemi); Kajzer 2020, Fig. 5, s. 304 (MS 1. yüzyılın 2. yarısı – 2. yüzyıl); Lightfoot 2021, no. 99-100, s. 93 – 94 (MS 2. yüzyıl); Loeschcke 1919, s. Taf. III, no. 694, s. 419 (231) (MS 1. yüzyılın ortaları); Menzel 1969, Abb. 44, 8, no. 286, s. 53 (MS 1. yüzyıl ortaları – sonları); Oziol 1977, Pl. 33, no. 595, s. 203 – 204 (MS 1. yüzyılın sonları – MS 4. yüzyılın başları); Perlzweig 1961, Pl. 5, no. 133, s. 84 (MS 2. yüzyıl); Thür 2005, Taf. 200 – 221, no. K 825, s. 348 (MS 1. yüzyılın 2. yarısı – 3. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Unguentarium (MÖ 2. yüzyıl), Bronz sikke (MÖ 88 – 40), Bronz sikke (MÖ 1. yüzyılın 2. yarısı), Bronz sikke (MÖ 25), 3 adet bronz sikke (Augustus), 3 adet unguentarium (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl), Tabak (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl), Unguentarium (MÖ 1. yüzyıl – MS 2. yüzyıl), 3 adet bronz sikke (MS 37 – 54), Bronz sikke (MS 81 – 96), Gümüş sikke (MS 96 – 98)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No. 32 / Levha 8

Envanter No: AKB-06 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,7cm G: 5,4cm Y: 2cm KÇ: 2,65cm **Hamur Rengi:** 2.5YR 6/6 (açık kırmızı) **Astar Rengi:** 5YR 6/6 (kırmızımsı sarı)'dan N3/ (siyah)'e değişir. **Katkı:** Az mika

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dip, dip oturma düzlemi belirgin, içbükey profilli discus, discus çevresinde iki adet plastik çember, omuzda oldukça aşınmış yumurta sırası, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek: Bailey 1988, Pl. 67, no. Q2475, s. 308 (MS 70 – 100); Bailey 1988, Pl. 67, no. Q2501, s. 310 (MS 100 – 150); Broneer 1977, Pl. 28, no. 2461, s. 60; Fırat 2019, no. 3, s. 148 (MS 2. yüzyıl); Hayes 1980, no. 381, s. 96 – 97 (MS 1. yüzyılın sonları); Ivany 1935, Taf. XXVII, 11, no. 746, s. 88 (Vespasianus Dönemi); Kajzer 2020, Fig. 5, s. 304 (MS 1. yüzyılın 2. yarısı – 2. yüzyıl); Lightfoot 2021, no. 99-100, s. 93 – 94 (MS 2. yüzyıl); Loeschcke 1919, s. Taf. III, no. 694, s. 419 (231) (MS 1. yüzyılın ortaları); Menzel 1969, Abb. 44, 8, no. 286, s. 53 (MS 1. yüzyıl ortaları – sonları); Oziol 1977, Pl. 33, no. 595, s. 203 – 204 (MS 1. yüzyılın sonları – MS 4. yüzyılın başları); Perlzweig

1961, Pl. 5, no. 133, s. 84 (MS 2. yüzyıl); Thür 2005, Taf. 200 – 221, no. K 825, s. 348 (MS 1. yüzyılın 2. yarısı – 3. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Unguentarium (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 253 – 260)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyılın 2. yarısı

Kat. No. 33 / Levha 8

Envanter No: AKJ-26 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 6,5cm G: 5,2cm Y: 2cm KÇ: 2,5cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 5/4 (kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika

Tanım: Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, düz dip, dip oturma düzlemi belirgin, hafif içbükey profilli discus, discus çevresinde bir adet plastik çember, omuzda oldukça aşınmış yumurta sırası, discus kırık, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek: Bailey 1988, Pl. 67, no. Q2475, s. 308 (MS 70 – 100); Bailey 1988, Pl. 67, no. Q2501, s. 310 (MS 100 – 150); Broneer 1977, Pl. 28, no. 2461, s. 60; Fırat 2019, no. 3, s. 148 (MS 2. yüzyıl); Hayes 1980, no. 381, s. 96 – 97 (MS 1. yüzyılın sonları); Ivany 1935, Taf. XXVII, 11, no. 746, s. 88 (Vespasianus Dönemi); Kajzer 2020, Fig. 5, s. 304 (MS 1. yüzyılın 2. yarısı – 2. yüzyıl); Lightfoot 2021, no. 99-100, s. 93 – 94 (MS 2. yüzyıl); Loeschcke 1919, s. Taf. III, no. 694, s. 419 (231) (MS 1. yüzyılın ortaları); Menzel 1969, Abb. 44, 8, no. 286, s. 53 (MS 1. yüzyıl ortaları – sonları); Oziol 1977, Pl. 33, no. 595, s. 203 – 204 (MS 1. yüzyılın sonları – MS 4. yüzyılın başları); Perlzweig 1961, Pl. 5, no. 133, s. 84 (MS 2. yüzyıl); Thür 2005, Taf. 200 – 221, no. K 825, s. 348 (MS 1. yüzyılın 2. yarısı – 3. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Kâse (MÖ 20 – MS 25), Kurşun sırlı tabak (Augustus Dönemi – MS 80'ler), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyılın başları – MS 80 yılları), Kâse (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 41 – 54), Unguentarium (MS 50 – 100)

Tarihlendirme: MS 40-75.

Kat. No. 34 / Levha 8

Envanter No: AKJ-27 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 6,5cm G: 5,2cm Y: 1,95cm KÇ: 2,5cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı) **Katkı:** Mika

Tanım: Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, düz dip, dip oturma düzlemi belirgin, burun üçgen bir çizgi ile belirginleştirilmiş, hafif içbükey profilli discus, discus çevresinde bir adet plastik çember, omuzda oldukça aşınmış yumurta sırası, discus kırık, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Bailey 1988, Pl. 67, no. Q2475, s. 308 (MS 70 – 100); Bailey 1988, Pl. 67, no. Q2501, s. 310 (MS 100 – 150); Broneer 1977, Pl. 28, no. 2461, s. 60; Fırat 2019, no. 3, s. 148 (MS 2. yüzyıl); Hayes 1980, no. 381, s. 96 – 97 (MS 1. yüzyılın sonları); Ivany 1935, Taf. XXVII, 11, no. 746, s. 88 (Vespasianus Dönemi); Kajzer 2020, Fig. 5, s. 304 (MS 1. yüzyılın 2. yarısı – 2. yüzyıl); Lightfoot 2021, no. 99-100, s. 93 – 94 (MS 2. yüzyıl); Loeschcke 1919, s. Taf. III, no. 694, s. 419 (231) (MS 1. yüzyılın ortaları); Menzel 1969, Abb. 44, 8, no. 286, s. 53 (MS 1. yüzyıl ortaları – sonları); Oziol 1977, Pl.

33, no. 595, s. 203 – 204 (MS 1. yüzyılın sonları – MS 4. yüzyılın başları); Perlzweig 1961, Pl. 5, no. 133, s. 84 (MS 2. yüzyıl); Thür 2005, Taf. 200 – 221, no. K 825, s. 348 (MS 1. yüzyılın 2. yarısı – 3. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Kâse (MÖ 20 – MS 25), Kurşun sırlı tabak (Augustus Dönemi – MS 80’ler), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyılın başları – MS 80 yılları), Kâse (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 41 – 54), Unguentarium (MS 50 – 100)

Tarihlendirme: MS 40-75.

Kat. No. 35 / Levha 8

Envanter No: AKF-10 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 6,55cm G: 5,3cm Y: 1,9cm KÇ: 2,65cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı)’dan 5YR 5/4 (reddish brown)’ye değişir. **Katkı:** Mika ve kireç

Tanım: Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, düz dip, dip oturma düzlemi belirgin, içbükey profilli discus, discus çevresinde bir adet plastik çember, omuzda oldukça aşınmış yumurta sırası, discus ve omuzda kırıklar mevcut, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Bailey 1988, Pl. 67, no. Q2475, s. 308 (MS 70 – 100); Bailey 1988, Pl. 67, no. Q2501, s. 310 (MS 100 – 150); Broneer 1977, Pl. 28, no. 2461, s. 60; Fırat 2019, no. 3, s. 148 (MS 2. yüzyıl); Hayes 1980, no. 381, s. 96 – 97 (MS 1. yüzyılın sonları); Ivany 1935, Taf. XXVII, 11, no. 746, s. 88 (Vespasianus Dönemi); Kajzer 2020, Fig. 5, s. 304 (MS 1. yüzyılın 2. yarısı – 2. yüzyıl); Lightfoot 2021, no. 99-100, s. 93 – 94 (MS 2. yüzyıl); Loeschke 1919, s. Taf. III, no. 694, s. 419 (231) (MS 1. yüzyılın ortaları); Menzel 1969, Abb. 44, 8, no. 286, s. 53 (MS 1. yüzyıl ortaları – sonları); Oziol 1977, Pl. 33, no. 595, s. 203 – 204 (MS 1. yüzyılın sonları – MS 4. yüzyılın başları); Perlzweig 1961, Pl. 5, no. 133, s. 84 (MS 2. yüzyıl); Thür 2005, Taf. 200 – 221, no. K 825, s. 348 (MS 1. yüzyılın 2. yarısı – 3. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Gümüş sikke (MÖ 49 – 48), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 527)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyılın 2. yarısı – 2. yüzyıl

Kat. No. 36 / Levha 9

Envanter No: AIV-11 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2022 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 6,3cm G: 5,3cm Y: 2,3cm KÇ: 2,7cm **Hamur Rengi:** 10YR 6/4 (açık sarımsı kahverengi) **Astar Rengi:** Kırmızı (ölçülemiyor) **Katkı:** Mika ve az kireç

Tanım: Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, düz dip, dip oturma düzlemi belirgin, içbükey profilli discus, discus kırık, discusta çok sayıda kabara, discus çevresinde bir adet plastik çember, omuzda yumurta sırası, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek: Bailey 1988, Pl. 67, no. Q2475, s. 308 (MS 70 – 100); Bailey 1988, Pl. 67, no. Q2501, s. 310 (MS 100 – 150); Broneer 1977, Pl. 28, no. 2461, s. 60; Fırat 2019, no. 3, s. 148 (MS 2. yüzyıl); Hayes 1980, no. 381, s. 96 – 97 (MS 1. yüzyılın sonları); Ivany 1935, Taf. XXVII, 11, no. 746, s. 88 (Vespasianus Dönemi); Kajzer 2020, Fig. 5, s. 304 (MS 1. yüzyılın 2. yarısı – 2. yüzyıl); Lightfoot 2021, no. 99-100, s. 93 – 94 (MS

2. yüzyıl); Loeschcke 1919, s. Taf. III, no. 694, s. 419 (231) (MS 1. yüzyılın ortaları); Menzel 1969, Abb. 44, 8, no. 286, s. 53 (MS 1. yüzyıl ortaları – sonları); Oziol 1977, Pl. 33, no. 595, s. 203 – 204 (MS 1. yüzyılın sonları – MS 4. yüzyılın başları); Perlzweig 1961, Pl. 5, no. 133, s. 84 (MS 2. yüzyıl); Thür 2005, Taf. 200 – 221, no. K 825, s. 348 (MS 1. yüzyılın 2. yarısı – 3. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Tabak (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl ortası), Kâse (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyılın 2. yarısı – 2. yüzyıl

Kat. No. 37 / Levha 9

Envanter No: AJJ-11 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023

Durum: Kırık **Ölçüleri:** U: 6,7cm G: 5,3cm Y: 2,25cm KÇ: 2,9cm **Hamur Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Astar Rengi:** 5YR 4/2 (koyu kırmızımsı kahverengi)’den 2.5YR 5/6 (kırmızı)’ya değişir. **Katkı:** Mika ve kireç

Tanım: Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, hafif içbükey formlu düz dip, içbükey profilli discus, discus ve fitil deliği kırık, discusta dil bezmeme, discus çevresinde bir adet plastik çember, omuzda yumurta sırası, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, Fig. 103, no. 221, s. 117 (MS 1. yüzyılın sonları ile MS 2. yüzyılın başları); Korac 2018, no. 5433, s. 229 – 230 (Hadrianus Dönemi – Commudus Dönemi).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MÖ 133 – MÖ 1. yüzyılın sonu), Unguentarium (Augustus – MS 150), Unguentarium (MS 1. yüzyıl), Unguentarium (MS 50 – 100), Kâse (MS 2. yüzyılın ortaları), Unguentarium (MS 1. yüzyıl ortaları – 3. yüzyıl), Maşrapa (MS 3. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 2. yüzyıl

Kat. No. 38 / Levha 9

Envanter No: ADE-12 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 6,8cm G: 5,4cm Y: 2,1cm KÇ: 2,7cm **Hamur Rengi:** 2.5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 6/6 (kırmızımsı sarı) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, hafif içbükey formlu düz dip, içbükey profilli discus, discus çevresinde bir adet plastik çember, omuzda yumurta sırası, fitil deliğinde kırıklar mevcut, fitil deliğinin alt kısmı keskin içbükey hatta sahip, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek: Naumann – Naumann 1984, Abb. 61, no. 110 – 114, s. 524 (MS 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Kâse (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl), Kurşun sırlı mahmuz kulplu skyphos (Augustus – MS 80), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 284 – 305), Tabak (MS 3 – 5. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 39 / Levha 9

Envanter No: AIB-05 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2022
Durum: Tam **Ölçüleri:** U: 6,4cm G: 5,3cm Y: 2,1cm KÇ: 3,3cm **Hamur Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Astar Rengi: - Katkı:** Mika ve kireç

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formlu düz dip, içbükey profilli discus, discus çevresinde bir adet plastik çember, omuzda aşınmış yumurta sırası, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek: Naumann – Naumann 1984, Abb. 61, no. 110 – 114, s. 524 (MS 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 138 – 161)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 40 / Levha 9

Envanter No: ACC-01 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,56cm G: 5,4cm Y: 2cm KÇ: 3,14cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 4/2 (kahverengi) **Astar Rengi: - Katkı:** Mika ve kireç

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formlu düz dip, içbükey profilli discus, discus çevresinde bir adet plastik çember, omuzda aşınmış yumurta sırası, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez fakat bu kısımdaki hamurda renk değişimi mevcuttur.

Benzer Örnek: Naumann – Naumann 1984, Abb. 61, no. 110 – 114, s. 524 (MS 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Thymiaterion (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 41 / Levha 9

Envanter No: AEZ (ÇN.190) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Tiyatro / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: - G: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı) **Astar Rengi:** Koyu kahverengi (ölçülemedi) **Katkı:** Mika

Tanım: Kalıp yapımı, omuz ve discus parçası, omuzda az korunmuş yumurta sırası, discus çevresinde bir adet plastik bant.

Benzer Örnek: Naumann – Naumann 1984, Abb. 61, no. 110 – 114, s. 524 (MS 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: 3 adet Thymiaterion (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl), Bronz sikke (MS 3. yüzyıl ortaları), Bronz sikke (MS 337 – 340)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Tip 3d**Kat. No. 42 / Levha 9**

Envanter No: AGU (ÇN.348) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2022 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: - G: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 2.5YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi)'ten 10YR 4/1 (koyu gri)'e değişir. **Katkı:** Mika ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, omuz ve discus parçası, discusta rozet bezeme.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Kâse (Hellenistik), Unguentarium (Hellenistik), Kâse (MÖ 2. yüzyılın sonları – MS 1. yüzyıl başları), Tabak (MÖ 1. yüzyılın sonları – MS 80),
Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl

Kat. No. 43 / Levha 9

Envanter No: ACH (ÇN.268) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: - G: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 10YR 2.5Y/1 (koyu gri) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık
Tanım: Kalıp yapımı, omuz ve discus parçası, discusta rozet bezeme.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Tabak (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl), Hygieia heykeli (MS 2. yüzyıl)
Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl

Kat. No. 44 / Levha 10

Envanter No: AHZ (ÇN.349) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2022 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: - G: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı) **Astar Rengi:** 2.5YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi)'den 10YR 4/2 (koyu grimsi kahverengi)'ye değişir. **Katkı:** Mika ve taşçık
Tanım: Kalıp yapımı, omuz, fitil deliği ve discus parçası, discusta rozet bezeme, fitil deliği etrafında kısmen yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek: Loeschcke 1919, Taf. XVI, no. 688, s. 418 (230) (MS 1. yüzyılın 2. yarısı); Naumann – Naumann 1984, Abb. 60, no. 108, s. 524 (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: -

Tarihlendirme: MS 1. yüzyılın 2. yarısı – 2. yüzyılın ilk yarısı

Kat. No. 45 / Levha 10

Envanter No: AFC (ÇN.239) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: - G: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 7.5YR 5/4 (kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi) **Katkı:** Az mika ve taşçık
Tanım: Kalıp yapımı, fitil deliği ve discus parçası, discusta rozet bezeme, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MÖ 323 – 281), Unguentarium (MÖ 2. yüzyıl – MÖ 1. yüzyıl), 2 adet thymiaterion (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl), 3 adet cam unguentarium (MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 2. Yüzyıl

Kat. No. 46 / Levha 10

Envanter No: AEE (ÇN.270) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: - G: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 2.5YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı) **Katkı:** Taşçık
Tanım: Kalıp yapımı, omuz, discus ve dip parçası, düz dip, discusta rozet bezeme.

Benzer Örnek:**Birlikte Ele Geçen Buluntular:** Mahmuz kulplu skyphos (MS 1. yüzyıl)**Tarihlendirme:** MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl**Kat. No. 47 / Levha 10**

Envanter No: AEH (ÇN.277) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: - G: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika ve taşçık **Tanım:** Kalıp yapımı, omuz parçası, discusta olasılıkla rozet bezeme, yüzeyde kırmızı astar.

Benzer Örnek:**Birlikte Ele Geçen Buluntular:** 3 ayaklı kap (ETÇ), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 1026 – 1028)**Tarihlendirme:** MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl**Kat. No. 48 / Levha 10**

Envanter No: ADB-01 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,3cm G: 5,2cm Y: 2,2cm KÇ: 2,35cm **Hamur Rengi:** 5YR 5/2 (kırmızımsı gri) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi)'den 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi)'a değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık **Tanım:** Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formlu düz dipli, discusta rozet bezeme, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Bailey 1988, no. Q2819 – Q2829, s. 349 – 350 (MS 2. yüzyıl)**Birlikte Ele Geçen Buluntular:** Mahmuz kulplu skyphos (MS 1. yüzyıl), 2 adet kâse (MS 50 – 150)**Tarihlendirme:** MS 1 yüzyıl – 3. yüzyıl**Kat. No. 49 / Levha 10**

Envanter No: AKJ-06 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,7cm G: 5cm Y: 1,9cm KÇ: 3cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 7.5YR 5/4 (kahverengi)'den 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı)'ya değişir. **Katkı:** Mika

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dipli, discusta anlaşılamayan bezeme, fitil deliği etrafında kısmen yanık/is izi görülür.**Benzer Örnek:****Birlikte Ele Geçen Buluntular:** Kâse (MS 1. yüzyıl), Unguentarium (MS 50 – 100), Bronz sikke (MS 147 – 175)**Tarihlendirme:** MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl**Kat. No. 50 / Levha 10**

Envanter No: ABU (ÇN.337) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 5,5cm(Ölçülebilen) G: 5,9cm Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, üst gövde korunmuş, alt kısım ve fitil deliği eksik, discusta vücudu cepheden, başı soluna dönük ve ağzında çelenk tutan kartal figürü, zemin çizgisi belirtilmiş.

Benzer Örnek: Bailey 1988, no. Q2819 – Q2829, s. 349 – 350 (MS 2. yüzyıl)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 305 – 307)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 51 / Levha 10

Envanter No: ABU (ÇN.339) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 7,9cm(Ölçülebilen) G: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, üst kalıp korunmuş, alt kısım ve discusun bir kısmı eksik, discusta vücudu cepheden, başı soluna dönük ve ağzında çelenk tutan kartal figürü, kartalın baş ve ayak kısmı korunmuş, zemin çizgisi belirtilmiş.

Benzer Örnek: Bailey 1988, no. Q2819 – Q2829, s. 349 – 350 (MS 2. yüzyıl)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 305 – 307)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 52 / Levha 11

Envanter No: ADE-17 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 6,3cm G: 5,3cm Y: 2,5cm KÇ: 2,7cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı)'dan 2.5YR 5/6 (kırmızı)'ya değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, düz dipli, discusta olasılıkla bir balık figürü, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: -

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 53 / Levha 11

Envanter No: ADE-32 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 7,1cm G: 5,8cm Y: 2,17cm KÇ: ? **Hamur Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, dip kırık, discusta rozet bezeme, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek: Bailey 1988, no. Q2819 – Q2829, s. 349 – 350 (MS 2. yüzyıl)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Kâse (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl), Kurşun sırlı mahmuz kulplu skyphos (Augustus – MS 80), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 284 – 305), Tabak (MS 3 – 5. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 54 / Levha 11

Envanter No: AEH (ÇN.260) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: - G: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 2.5YR 4/6 (kırmızı) **Astar Rengi:** 2.5YR 4/6 (kırmızı) 'dan 5YR 5/2 (kırmızımsı gri)'ye değişir.

Katkı: Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, discus parçası, discusta uzun rozet bezeme.

Benzer Örnek: Bailey 1988, no. Q2819 – Q2829, s. 349 – 350 (MS 2. yüzyıl)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: 3 ayaklı kap (ETÇ), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 1026 – 1028)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 55 / Levha 11

Envanter No: ACR (ÇN.244) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: - G: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 7.5YR 4/2 (kahverengi) **Astar Rengi:** 10R 3/1 (koyu kırmızımsı gri) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, omuz ve discus parçası, discusta olasılıkla rozet bezeme.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Seramik yoğunlukla (ETÇ ve Roma), Ağırşak (ETÇ), Seramik (Bizans), Bronz sikke (Beylikler Dönemi)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Tip 3e**Kat. No. 56 / Levha 11**

Envanter No: AJJ-20 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 6,2cm G: 5,2cm Y: 2cm KÇ: 2,9 **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/8 (kırmızı)'den 10YR 4/2 (koyu grimsi kahverengi)'ye değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formlu düz dip, içbükey profilli discus, kalp formlu burun, omuzda radyal çizgiler, omuzdan discusa bir adet plastik bant, gövdenin bazı kısımları kaşınmış, kırık kısımlar ise alçı ile tamamlanmış fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MÖ 133 – MÖ 1. yüzyılın sonu), Unguentarium (Augustus – MS 150), Unguentarium (MS 1. yüzyıl), Unguentarium (MS 50 – 100), Kâse (MS 2. yüzyılın ortaları), Unguentarium (MS 1. yüzyıl ortaları – 3. yüzyıl), Maşrapa (MS 3. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 57 / Levha 11

Envanter No: AKK (ÇN.573) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: - G: - Y: - KÇ: -

Hamur Rengi: 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/8 (kırmızı) 'den 10YR 4/2 (koyu grimsi kahverengi)'ye değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, omuz ve discus parçası, discus bir plastik bant ile çevrili, omuzda çok sayıda radyal çizgiler, yüzeyde kırmızıdan koyu grimsi kahverengiye değişen astar mevcut.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 193 – 211), 2 adet bronz sikke (MS 253 – 260), Bronz sikke (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl), Bronz sikke (Osmanlı)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 58 / Levha 11

Envanter No: AEC-25 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 5,8cm G: 4,7cm Y: 2cm KÇ: 3,48cm **Hamur Rengi:** 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** - **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formlu düz dip, içbükey profilli discus, discus çevresinde bir adet plastik çember, omuzda radyal çizgiler, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 59 / Levha 12

Envanter No: AEC-29 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,06cm G: 5cm Y: 2,03cm KÇ: 2,5cm **Hamur Rengi:** 5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** - **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formlu düz dip, içbükey profilli discus, discus çevresinde bir adet plastik çember, radyal çizgiler, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 60 / Levha 12

Envanter No: AEC-31 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,6cm G: 5,5cm Y: 2,03cm KÇ: 2,5cm **Hamur Rengi:** 5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** - **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formlu düz dip, içbükey profilli discus, discus çevresinde bir adet plastik çember, omuzda radyal çizgiler, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 61 / Levha 12

Envanter No: AEC-17 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,5cm G: 5,5cm Y: 2,1cm KÇ: 3,25cm **Hamur Rengi:** 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** - **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formulu düz dip, içbükey profilili discus, discus çevresinde bir adet plastik çember, omuzda aşınmış radyal çizgiler, gövde yüzeyinde aşınmalar mevcut, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 62 / Levha 12

Envanter No: AEC-30 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6cm G: 4,8cm Y: 1,97cm KÇ: 2,7cm **Hamur Rengi:** 5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formulu düz dip, içbükey profilili discus, discus çevresinde bir adet plastik çember, omuzda radyal çizgiler, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 63 / Levha 12

Envanter No: ADR-01 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,6cm G: 5,3cm Y: 1,98cm KÇ: 3,16cm **Hamur Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Astar Rengi:** 10R 5/8 (kırmızı)'den 5YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi)'e değişir. **Katkı:** Mika ve kireç

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formulu düz dip, içbükey profilili discus, omuzda radyal çizgiler, discusta yapımdan kaynaklanan yamukluk mevcut, fitil deliği etrafında az korunmuş yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Unguentarium (Hellenistik Dönem), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl – 4. yüzyıl), Kâse (MS 5. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 64 / Levha 12

Envanter No: AEC-18 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,6cm G: 5,3cm Y: 2,15cm KÇ: 3,1cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) 'dan 7.5YR 5/2 (kahverengi)'ye değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formulu düz dip, içbükey profilli discus, discus çevresinde bir adet plastik çember, omuzda oldukça aşınmış radyal çizgiler, fitil deliği etrafında az korunmuş yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 65 / Levha 13

Envanter No: ADR-02 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 6,6cm G: 5,4cm Y: 1,85cm KÇ: 3,14cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 5/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, hafif içbükey formulu düz dip, içbükey profilli discus, omuzda radyal çizgiler, discus deliğinin bir kısmı kırık, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Unguentarium (Hellenistik Dönem), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl – 4. yüzyıl), Kâse (MS 5. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 66 / Levha 13

Envanter No: AEC-22 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,2cm G: 5,1cm Y: 2,13cm KÇ: 3cm **Hamur Rengi:** 5YR 5/4 (kırkımsı kahverengi) **Astar Rengi:** - **Katkı:** Mika ve kireç

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formulu düz dip, içbükey profilli discus, kalp formulu burun, omuzda radyal çizgiler, omuzdan discusa geçişte toplam 16 adet kabara, kabara sırasının burun tarafından burna doğru uzanan bir adet üçgen, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 67 / Levha 13

Envanter No: AEH-05 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 6,2cm G: 5,1cm Y: 2,1cm KÇ: - **Hamur Rengi:** 7.5YR 5/4 (kahverengi) **Astar Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi)'den 10YR 5/2 (grimsi kahverengi)'ye değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formlu düz dip, içbükey profilli discus, kalp formlu burun, omuzda radyal bezeme, omuzdan discusa geçişte toplam 15 adet kabara, kabara sırasının burun tarafından burna doğru uzanan bir adet üçgen, dip ve gövdenin bir kısmı kırık, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 177 – 192)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 68 / Levha 13

Envanter No: AJJ-04 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 5,6cm(Korunan) G: 5,1cm Y: 2,1cm KÇ: 3cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 5/4 (kahverengi) **Astar Rengi:** - **Katkı:** Az mika ve kireç

Tanım: Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, hafif içbükey formlu düz dip, hafif içbükey profilli discus, omuzda radyal çizgiler, fitil deliği kırık.

Benzer Örnek:

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MÖ 133 – MÖ 1. yüzyılın sonu), Unguentarium (Augustus – MS 150), Unguentarium (MS 1. yüzyıl), Unguentarium (MS 50 – 100), Kâse (MS 2. yüzyılın ortaları), Unguentarium (MS 1. yüzyıl ortaları – 3. yüzyıl), Maşrapa (MS 3. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Tip 3f**Kat. No. 69 / Levha 13**

Envanter No: AEC-40 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,77cm G: 5,6cm Y: 2,44cm KÇ: 3,42cm **Hamur Rengi:** 5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı)'dan 5YR 4/2 (koyu kırmızımsı gri)'ye değişir.

Katkı: Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 70 / Levha 13**Envanter No:** AEC-15 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021**Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 7,15cm G: 5,3cm Y: 2,5cm KÇ: 3,15cm **Hamur Rengi:** 2.5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 6/6 (açık kırmızı)'dan 2.5YR 5/6 (kırmızı)'ya değişir. **Katkı:** Mika ve kireç**Tanım:** Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, hafif içbükey formlu düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, discus, omuz ve gövde de kırıklar mevcut, kalp burunlu, fitil deliği etrafında yanık/is izi yoktur.**Benzer Örnek:** Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).**Birlikte Ele Geçen Buluntular:** Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)**Tarihlendirme:** MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl**Kat. No. 71 / Levha 14****Envanter No:** AEC-38 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021**Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 7,07cm G: 5,8cm Y: 2,55cm KÇ: 2,9cm **Hamur Rengi:** 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı)'dan 7.5YR 5/2 (kahverengi)'e değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık**Tanım:** Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, burnun her iki yanında birer adet plastik çıkıntı ile kalp şekli oluşturulmuş, fitil deliği etrafında yanık/is izi yoktur.**Benzer Örnek:** Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).**Birlikte Ele Geçen Buluntular:** Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)**Tarihlendirme:** MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl**Kat. No. 72 / Levha 14****Envanter No:** AEC-01 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021**Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,5cm G: 5,2cm Y: 2,5cm KÇ: 3,1cm **Hamur Rengi:** 5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi)'ten 5YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi)'e değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık**Tanım:** Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, burnun her iki yanında birer adet plastik çıkıntı ile kalp şekli oluşturulmuş, fitil deliği etrafında yanık/is izi yoktur.**Benzer Örnek:** Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).**Birlikte Ele Geçen Buluntular:** Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)**Tarihlendirme:** MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 73 / Levha 14**Envanter No:** AIV-08 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2022**Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 6,61cm G: 5,2cm Y: 2cm KÇ: 2,84cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** - **Katkı:** Mika ve kireç**Tanım:** Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, hafif içbükey profilli düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, kalp burunlu, fitil deliği etrafında yanık/is izi yoktur.**Benzer Örnek:** Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).**Birlikte Ele Geçen Buluntular:** Tabak (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl ortası), Kâse (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl)**Tarihlendirme:** MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl**Kat. No. 74 / Levha 14****Envanter No:** AEC-54 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021**Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,5cm G: 5,2cm Y: 2,1cm KÇ: 3cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 10YR 5/2 (grimsi kahverengi)'den 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı)'ya değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık**Tanım:** Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, hafif içbükey formlu düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, fitil deliği etrafında yanık/is izi yoktur.**Benzer Örnek:** Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).**Birlikte Ele Geçen Buluntular:** Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)**Tarihlendirme:** MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl**Kat. No. 75 / Levha 14****Envanter No:** AEC-55 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021**Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,42cm G: 5,1cm Y: 2,20cm KÇ: 3,17cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi)'den 5YR 5/2 (kırmızımsı gri)'ye değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık**Tanım:** Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, hafif içbükey formlu düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, fitil deliği etrafında oldukça silik yanık/is izi görülür (?).**Benzer Örnek:** Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).**Birlikte Ele Geçen Buluntular:** Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)**Tarihlendirme:** MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 76 / Levha 14

Envanter No: AKJ-14 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 6,3cm G: 5,4cm Y: 1,8cm KÇ: 2,9cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** - **Katkı:** Mika

Tanım: Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, hafif içbükey formulu düz dip, içbükey profilli discus, discusta kırık, discus deliği çok az korunmuş, omuz üzerinde oldukça aşınmış ve silinmiş bir adet plastik bant, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Kâse (MS 1. yüzyıl), Unguentarium (MS 50 – 100), Bronz sikke (MS 147 – 175)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 77 / Levha 15

Envanter No: AEC-02 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 5,3cm G: 4,8cm Y: 2,24cm KÇ: 3,88cm **Hamur Rengi:** 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 7.5YR 5/2 (kahverengi)

Katkı: Mika ve kireç

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formulu düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 78 / Levha 15

Envanter No: AEC-03 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,61cm G: 5,1cm Y: 2,33cm KÇ: 3,84cm **Hamur Rengi:** 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı)'dan 7.5YR 5/2 (kahverengi)'e değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formulu düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 79 / Levha 15

Envanter No: AEH-04 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,31cm G: 5,1cm Y: 2,40cm KÇ: 3,28cm **Hamur Rengi:**

7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, fitil deliği etrafında yanık/is izi yoktur.

Benzer Örnek: Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 177 – 192)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 80 / Levha 15

Envanter No: AEC-04 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021

Durum: Tam **Ölçüleri:** U: 6,32cm G: 5,3cm Y: 5,07cm KÇ: 3cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 4/1 (koyu kırmızımsı gri)'den 2.5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi)'e değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 81 / Levha 15

Envanter No: AEC-16 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021

Durum: Tam **Ölçüleri:** U: 6,32cm G: 5,5cm Y: 2,33cm KÇ: 2,71cm **Hamur Rengi:** 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı)'dan 10R 4/1 (koyu kırmızımsı gri)'e değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 82 / Levha 15

Envanter No: AIB-04 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2022

Durum: Tam **Ölçüleri:** U: 6,6cm G: 5,45cm Y: 2,25cm KÇ: 2,7cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** - **Katkı:** Mika ve az kireç

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, burun kısmında küçük bir kırık vardır, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 138 – 161)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 83 / Levha 15

Envanter No: AJM-16 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 6,9cm G: 5,3cm Y: 2,1cm KÇ: 3,1cm **Hamur Rengi:** 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika **Tanım:** Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, içbükey formlu düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, burun kısmında küçük bir kırık vardır, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Amphora (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 161 -169), Unguentarium (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 84 / Levha 16

Envanter No: AIV-06 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2022 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,46cm G: 5,37cm Y: 2,34cm KÇ: 2,69cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi)'den 5YR 4/2 (koyu kırmızımsı gri)'ye değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık **Tanım:** Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Tabak (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl ortası), Kâse (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 85 / Levha 16

Envanter No: AJL-61 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,9cm G: 5,2cm Y: 2cm KÇ: 2,9cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 4/2 (koyu kırmızımsı gri)'den 5YR 6/6 (kırmızımsı sarı)'ya değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık **Tanım:** Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, fitil deliği etrafında yanık/is izi yoktur.

Benzer Örnek: Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Unguentarium (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl), 7 adet bronz sikke (Augustus Dönemi), Bronz sikke (MS 25 – 75), Cam unguentarium (MS 1. yüzyıl), Gümüş sikke (MS 79 – 81)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 86 / Levha 16**Envanter No:** ACJ-01 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021**Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 7,2cm G: 5,12cm Y: 1,6cm KÇ: 3cm **Hamur Rengi:** 5YR5/6 (sarımsı kırmızı) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık**Tanım:** Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formulu düz dipli, discus deliğini iki adet plastik bant çevreler, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.**Benzer Örnek:** Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).**Birlikte Ele Geçen Buluntular:** -**Tarihlendirme:** MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl**Kat. No. 87 / Levha 16****Envanter No:** AIM-02 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora /2022 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 5,26cm G: 5,2cm Y: 2,66cm KÇ: 3,03cm **Hamur****Rengi:** 10R 5/6 (sarımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Katkı:**

Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, hafif uzun burnu vardır, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.**Benzer Örnek:** Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).**Birlikte Ele Geçen Buluntular:** -**Tarihlendirme:** MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl**Kat. No. 88 / Levha 16****Envanter No:** AKA-01 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora /2023 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 7,15cm G: 5,9cm Y: 2,1cm KÇ: 2,8cm **Hamur Rengi:**7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı)'dan 10YR 4/2 (koyu grimsi kahverengi)'ye değişir. **Katkı:** Mika ve kireç**Tanım:** Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, omuzda kırık mevcut, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.**Benzer Örnek:** Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).**Birlikte Ele Geçen Buluntular:** -**Tarihlendirme:** MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl**Kat. No. 89 / Levha 16****Envanter No:** AEC-07 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora /2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 6,72cm G: 5,1cm Y: 2,64cm KÇ: 3,97cm **Hamur****Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 5/2 (kızılımsı gri)'den 2.5YR 5/4 (kızılımsı kahverengi)'e değişir. **Katkı:** Mika ve kireç**Tanım:** Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dipli, hafif uzun burunlu, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, discus deliği kısmen kırıktır, fitil deliği etrafında yanık/is izi yoktur.

Benzer Örnek: Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 90 / Levha 16

Envanter No: AEC-12 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,77cm G: 5,3cm Y: 2,28cm KÇ: 2,47cm **Hamur Rengi:** 5YR 6/6 (kırmızımsı sarı) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi)'den 2.5YR 5/6 (kırmızı)'e değişir. **Katkı:** Mika ve kireç

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dipli, discus deliğini bir adet plastik bant çevreler, omuz üzerinde de bir adet plastik bant vardır, fitil deliği etrafında oldukça silik yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goethert – Polaschek 1985, Taf. 77, no. 689, s. 165 (MS 2. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 116, 118, 119, s. 526 (MS 2. yüzyıl).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Tip 3g

Kat. No. 91 / Levha 17

Envanter No: ACM-01 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,9cm G: 5,6cm Y: 2cm KÇ: 3,47cm **Hamur Rengi:** 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dipli, içbükey profilli discus, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, no. 215, s. 116; Heimerl 2001, Taf. 9, no. 382, 384, 385, s. 129 (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 124 - 125, s. 526 (MS 2. yüzyıl); Tamsü Polat 2017, Fot. 2.16 – 17, no. K16 – K17, s. 352 (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl); Yeşil – Erdoğan 2013, no. 7, s. 105 (MS 1. yüzyılın son çeyreği).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Kâse (MS 1. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 92 / Levha 17

Envanter No: AIV-05 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2022 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,9cm G: 5,6cm Y: 2,2cm KÇ: 3,1cm **Hamur Rengi:** 5YR 5/6 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** Kırmızı (Ölçülemedi) **Katkı:** Mika

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, içbükey formlu düz dip, içbükey profilli discus, fitil deliği etrafında oldukça az yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, no. 215, s. 116; Heimerl 2001, Taf. 9, no. 382, 384, 385, s. 129 (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 124 - 125, s. 526 (MS 2. yüzyıl); Tamsü Polat 2017, Fot. 2.16 – 17, no. K16 – K17, s. 352 (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl); Yeşil – Erdoğan 2013, no. 7, s. 105 (MS 1. yüzyılın son çeyreği).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Tabak (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl ortası), Kâse (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 93 / Levha 17

Envanter No: ADE-24 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,8cm G: 5,1cm Y: 2,6cm KÇ: 2,97cm **Hamur Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Astar Rengi:** - **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formlu düz dipli, içbükey profilili discus, fitil deliği etrafında oldukça az korunmuş yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, no. 215, s. 116; Heimerl 2001, Taf. 9, no. 382, 384, 385, s. 129 (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 124 - 125, s. 526 (MS 2. yüzyıl); Tamsü Polat 2017, Fot. 2.16 – 17, no. K16 – K17, s. 352 (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl); Yeşil – Erdoğan 2013, no. 7, s. 105 (MS 1. yüzyılın son çeyreği).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Kâse (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl), Kurşun sırlı mahmuz kulplu skyphos (Augustus – MS 80), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 284 – 305), Tabak (MS 3 – 5. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 94 / Levha 17

Envanter No: AEC-05 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,66cm G: 5,6cm Y: 2,1cm KÇ: 2,5cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 5/4 (kahverengi) **Astar Rengi:** - **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formlu dip, hafif içbükey profilili discus, omuzda cidardan kırık, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, no. 215, s. 116; Heimerl 2001, Taf. 9, no. 382, 384, 385, s. 129 (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 124 - 125, s. 526 (MS 2. yüzyıl); Tamsü Polat 2017, Fot. 2.16 – 17, no. K16 – K17, s. 352 (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl); Yeşil – Erdoğan 2013, no. 7, s. 105 (MS 1. yüzyılın son çeyreği).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 95 / Levha 17

Envanter No: AEC-14 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,04cm G: 4,9cm Y: 2,12cm KÇ: 2,5cm **Hamur Rengi:** 5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 10R 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dip, hafif içbükey profilili discus, yüzeyi pullu ve dökülmüş, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, no. 215, s. 116; Heimerl 2001, Taf. 9, no. 382, 384, 385, s. 129 (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 124 - 125, s. 526 (MS 2. yüzyıl); Tamsü Polat 2017, Fot. 2.16 – 17, no. K16 – K17, s. 352 (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl); Yeşil – Erdoğan 2013, no. 7, s. 105 (MS 1. yüzyılın son çeyreği).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 96 / Levha 17

Envanter No: AEC-06 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 7,05cm G: 5,7cm Y: 2,1cm KÇ: 3cm **Hamur Rengi:** 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** - **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formlu düz dip, hafif içbükey profil discus, yüzeyi pullu ve dökülmüş, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, no. 215, s. 116; Heimerl 2001, Taf. 9, no. 382, 384, 385, s. 129 (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 124 - 125, s. 526 (MS 2. yüzyıl); Tamsü Polat 2017, Fot. 2.16 – 17, no. K16 – K17, s. 352 (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl); Yeşil – Erdoğan 2013, no. 7, s. 105 (MS 1. yüzyılın son çeyreği).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 41 – 54), Omurgalı kâse (MS 1. yüzyıl), Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 147 – 175), Bronz sikke (MS 238 – 244), Bronz sikke (MS 256 – 258), Bronz sikke (MS 286 – 305)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 97 / Levha 18

Envanter No: AIB-01 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2022 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 6,6cm G: 5,5cm Y: 2,1cm KÇ: 2,6cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 5/4 (kahverengi)'ten 7.5YR 6/4 (açık kahverengi)'e değişir. **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, düz dip, hafif içbükey profil discus, dip altında kabartma şekilde yapılmış iki adet şekil/yazı/işaret (?) mevcut, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, no. 215, s. 116; Heimerl 2001, Taf. 9, no. 382, 384, 385, s. 129 (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 124 - 125, s. 526 (MS 2. yüzyıl); Tamsü Polat 2017, Fot. 2.16 – 17, no. K16 – K17, s. 352 (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl); Yeşil – Erdoğan 2013, no. 7, s. 105 (MS 1. yüzyılın son çeyreği).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 138 – 161)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 98 / Levha 18

Envanter No: AJL-21 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 6,5cm G: 5,1cm Y: 2,1cm KÇ: 2,5cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** - **Katkı:** Mika ve az kireç

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formlu düz dip, hafif içbükey profilili discus, yüzeyi çatlak, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, no. 215, s. 116; Heimerl 2001, Taf. 9, no. 382, 384, 385, s. 129 (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 124 - 125, s. 526 (MS 2. yüzyıl); Tamsü Polat 2017, Fot. 2.16 – 17, no. K16 – K17, s. 352 (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl); Yeşil – Erdoğan 2013, no. 7, s. 105 (MS 1. yüzyılın son çeyreği).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Unguentarium (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl), 7 adet bronz sikke (Augustus Dönemi), Bronz sikke (MS 25 – 75), Cam unguentarium (MS 1. yüzyıl), Gümüş sikke (MS 79 – 81)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 99 / Levha 18

Envanter No: ADS-04 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 7,3cm G: 6,1cm Y: 1,9cm KÇ: 3cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 10R 6/6 (açık kırmızı)'dan 2.5YR 5/2 (soluk kırmızı)'ye değişir. **Katkı:** Mika ve az kireç

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dip, düz profilili discus, yüzeyde fırça izleri mevcut, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, no. 215, s. 116; Heimerl 2001, Taf. 9, no. 382, 384, 385, s. 129 (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 124 - 125, s. 526 (MS 2. yüzyıl); Tamsü Polat 2017, Fot. 2.16 – 17, no. K16 – K17, s. 352 (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl); Yeşil – Erdoğan 2013, no. 7, s. 105 (MS 1. yüzyılın son çeyreği).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 253 – 268)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 100 / Levha 18

Envanter No: AJM-12 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 7,3cm G: 6,6cm Y: 2,1cm KÇ: 3,7cm **Hamur Rengi:** 10YR 6/4 (açık sarımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 7.5YR 5/4 (kahverengi) **Katkı:** Mika **Tanım:** Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, hafif içbükey formlu düz dip, içbükey profilili discus, discus deliği ve çevresi kırık, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, no. 215, s. 116; Heimerl 2001, Taf. 9, no. 382, 384, 385, s. 129 (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 124 - 125, s. 526 (MS 2. yüzyıl); Tamsü Polat 2017, Fot. 2.16 – 17, no. K16 – K17, s. 352 (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl); Yeşil – Erdoğan 2013, no. 7, s. 105 (MS 1. yüzyılın son çeyreği).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Amphora (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 161 -169), Unguentarium (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 101 / Levha 18

Envanter No: AIV-04 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2022 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 5,24cm G: 5,1cm Y: 2,34cm KÇ: 2,41cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 6/6 (kırmızımsı sarı) **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dip, içbükey profilli discus, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, no. 215, s. 116; Heimerl 2001, Taf. 9, no. 382, 384, 385, s. 129 (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 124 - 125, s. 526 (MS 2. yüzyıl); Tamsü Polat 2017, Fot. 2.16 – 17, no. K16 – K17, s. 352 (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl); Yeşil – Erdoğan 2013, no. 7, s. 105 (MS 1. yüzyılın son çeyreği).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Tabak (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl ortası), Kâse (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 102 / Levha 18

Envanter No: ADS-02 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 7,4cm G: 6cm Y: 3,4cm KÇ: 0,36cm **Hamur Rengi:** 2.5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 7.5YR 5/2 (kahverengi)'den 2.5YR 5/6 (kırmızı)'ya değişir. **Katkı:** Mika ve kireç

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, yuvarlak dipli, şişkin gövde profiline sahip, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, no. 215, s. 116; Heimerl 2001, Taf. 9, no. 382, 384, 385, s. 129 (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 124 - 125, s. 526 (MS 2. yüzyıl); Tamsü Polat 2017, Fot. 2.16 – 17, no. K16 – K17, s. 352 (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl); Yeşil – Erdoğan 2013, no. 7, s. 105 (MS 1. yüzyılın son çeyreği).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 253 – 268)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 103 / Levha 19

Envanter No: AIV-12 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2022 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 6,9cm G: 5,4cm Y: 2,25cm KÇ: 3,6cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 5/4 (kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 4/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika

Tanım: Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, içbükey formlu düz dip, içbükey profilli discus, fitil deliği altında kırık, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez. Discus dip ile neredeyse birleşmiş şekilde olup üretim hatası olduğunu göstermektedir. Dip kısmında bu baskının sebebi olan parmak izi mevcuttur.

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, no. 215, s. 116; Heimerl 2001, Taf. 9, no. 382, 384, 385, s. 129 (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 124 - 125, s. 526 (MS 2. yüzyıl); Tamsü Polat 2017, Fot. 2.16 – 17, no. K16 – K17, s. 352 (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl); Yeşil – Erdoğan 2013, no. 7, s. 105 (MS 1. yüzyılın son çeyreği).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Tabak (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl ortası), Kâse (MÖ 1. yüzyıl – MS 1. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 104 / Levha 19

Envanter No: AIK-02 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2022 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 6,72cm G: 5,52cm Y: 2,12cm KÇ: 3,37cm **Hamur Rengi:**

7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) 'dan 5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi)' e değişir. **Katkı:** Mika

Tanım: Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, düz dip, içbükey profilli discus, fitil deliği ve omzun bir kısmı kırık, dipte ise aşınmalar mevcut, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülür.

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, no. 215, s. 116; Heimerl 2001, Taf. 9, no. 382, 384, 385, s. 129 (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 124 - 125, s. 526 (MS 2. yüzyıl); Tamsü Polat 2017, Fot. 2.16 – 17, no. K16 – K17, s. 352 (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl); Yeşil – Erdoğan 2013, no. 7, s. 105 (MS 1. yüzyılın son çeyreği).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: 2 adet kâse (MS 50 – 150), Tabak (MS 3. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 105 / Levha 19

Envanter No: AFZ-10 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Penkalas / 2023

Durum: Kırık **Ölçüleri:** U: 6,35cm G: 5,1cm Y: 1,8cm KÇ: 2,5cm **Hamur Rengi:** 5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 10YR 5/2 (grimsi kahverengi) **Katkı:** Mika

Tanım: Kalıp yapımı, tama yakın korunmuş, hafif içbükey formlu düz dip, içbükey profilli, discus, fitil deliğinde kırık, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, no. 215, s. 116; Heimerl 2001, Taf. 9, no. 382, 384, 385, s. 129 (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 124 - 125, s. 526 (MS 2. yüzyıl); Tamsü Polat 2017, Fot. 2.16 – 17, no. K16 – K17, s. 352 (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl); Yeşil – Erdoğan 2013, no. 7, s. 105 (MS 1. yüzyılın son çeyreği).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: -

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 106 / Levha 19

Envanter No: YZY-55 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Meter Steunene / 2023 **Durum:** Tam **Ölçüleri:** U: 7,5cm G: 5,8cm Y: 2,9cm KÇ: 3,4cm

Hamur Rengi: 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı) **Astar Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı) 'dan 5YR 4/4 (kırmızımsı kahverengi)' e değişir. **Katkı:** Az mika

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, hafif içbükey formlu düz dip, hafif içbükey profilli discus, discustan omza geçiş keskin, fitil deliği etrafında yanık/is izi görülmez.

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, no. 215, s. 116; Heimerl 2001, Taf. 9, no. 382, 384, 385, s. 129 (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl); Naumann – Naumann 1984, no. 124 - 125, s. 526 (MS 2. yüzyıl); Tamsü Polat 2017, Fot. 2.16 – 17, no. K16 – K17, s. 352 (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl); Yeşil – Erdoğan 2013, no. 7, s. 105 (MS 1. yüzyılın son çeyreği).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: -

Tarihlendirme: MS 1. yüzyıl – 3. yüzyıl

TİP 4

Kat. No. 107 / Levha 19

Envanter No: ADE-21 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021

Durum: Tam **Ölçüleri:** G: 5,3cm U: 7,1cm Y: 2,7 cm KÇ: 2,9cm **Hamur Rengi:**

5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika ve kireç katkılı

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dip, şişkin gövde, bir adet kulp, discus etrafında bir adet plastik bant, omuzda uzun dil bezeme, burnun iki yanında omuz köşeli profilli, omuzda iki adet delik, yüzeyde astar, burunda yanık izi yoktur.

Benzer Örnek: Bussière - Wohl 2017, no. 556, s. 407-408 (MS 2. yüzyıl)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: -

Tarihlendirme: MS 2. yüzyıl

Kat. No. 108 / Levha 19

Envanter No: ADE-23 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021

Durum: Kırık **Ölçüleri:** G: 5,5cm U: 7,1cm Y: 2,7cm KÇ: 2cm **Hamur Rengi:** 5YR 6/1 (gray)'den 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi)'e değişir. **Astar Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı)'dan 5YR 5/4 (kırmızımsı kahverengi)'e değişir. **Katkı:** Mika ve kireç katkılı.

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dip, şişkin gövde, bir adet kulp, discus etrafında bir adet plastik bant, omuzda uzun dil bezeme, burnun iki yanında omuz köşeli profilli, yüzeyde astar, burunda yanık izi yoktur.

Benzer Örnek: Bussière - Wohl 2017, no. 556, s. 407-408 (MS 2. yüzyıl)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: -

Tarihlendirme: MS 2. yüzyıl

Kat. No. 109 / Levha 20

Envanter No: AJM-10 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2023

Durum: Tam **Ölçüleri:** G: 5,5cm U: 8,1cm Y: 3,2cm KÇ: 3cm **Hamur Rengi:** 2.5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 10R 5/6 (kırmızı) **Katkı:** Mika ve kireç

Tanım: Kalıp yapımı, tam korunmuş, düz dip, şişkin gövde, bir adet kulp, discus etrafında bir adet plastik bant, omuzda uzun dil bezeme, burnun iki yanında omuz köşeli profilli, yüzeyde astar, burunda yanık izi.

Benzer Örnek: Bussière - Wohl 2017, no. 556, s. 407-408 (MS 2. yüzyıl)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Amphora (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 161 -169), Unguentarium (MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 2. yüzyıl

TİP 5

Kat. No. 110 / Levha 20

Envanter No: AIV-02 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2022

Durum: Tam **Ölçüleri:** G: 2,35 cm U: 3,1cm Y: - **Hamur Rengi:** 7,5 YR 6/4 (Açık Kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (Kırmızı)

Katkı: Mika katkılı

Tanım: Minyatür kandil diskus, omuz ve burun parçası, omuzun arka kısmında bir adet kırık kulp çıkıntısı, şişkin gövde profili, diskus deliğinin etrafını bir bant çevrelemekte,

omuz üzerinde dikey çizgiler, sonradan eklenmiş bir aplik yuvarlak burun, diskus deliği ile fitil deliği oldukça büyük, üzerinde yer yer korunmuş kırmızı astar mevcut, burunda yanık izi bulunmamakta

Benzer Örnek: Goldman - Jones 1950, Group XV, no. 183, s. 113 (Olasılıkla MS 1. yüzyılın sonları – MS 2. yüzyılın başları)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: -

Tarihlendirme: -

TİP 6

Kat. No. 111 / Levha 20

Envanter No: AFJ-07 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Yol Kazısı / 2022

Durum: Kırık **Ölçüleri:** U: 5,3cm (Korunan) G: 4,8cm Y: 2,4cm KÇ: 2,98cm **Hamur**

Rengi: 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (kırmızı) **Katkı:**

Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Çark yapımı, düz dip, kulp ve burun kırık, köşeli profil, discus çapı 1,7cm, yüzey astarlı.

Benzer Örnek: Bailey 1988, pl. 125, no. Q3337, s. 418; Scheltens 1993, Fig. 2, no. SA 90 F 97-2, s. 192; Metin 2012, no. K27-K40, s. 281-288; Coşkun 2007, no. 2-9, s. 25-32; Yüksel 2019, no. 29-39, s. 31-34.

Birlikte Ele Geçen Buluntular: -

Tarihlendirme: MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 112 / Levha 20

Envanter No: AHZ (ÇN.356) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:**

Tiyatro / 2022 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 4,9cm(Korunan) G: 3,2cm Y: 2,3cm KÇ:

2,2cm **Hamur Rengi:** 7.5YR 5/2 (kahverengi) **Astar Rengi:** - **Katkı:** Mika, kireç ve

taşçık

Tanım: Çark yapımı, düz dip, kulp, gövdenin bir kısmı ve burun kırık, köşeli profil, discus çapı 1,5cm, astarsız.

Benzer Örnek: Bailey 1988, pl. 125, no. Q3337, s. 418; Scheltens 1993, Fig. 2, no. SA 90 F 97-2, s. 192; Metin 2012, no. K27-K40, s. 281-288; Coşkun 2007, no. 2-9, s. 25-32; Yüksel 2019, no. 29-39, s. 31-34.

Birlikte Ele Geçen Buluntular: -

Tarihlendirme: MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl

Kat. No. 113 / Levha 20

Envanter No: AEI (ÇN.289) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Tiyatro

/ 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 7,7cm G: - Y: 3,2cm KÇ: 2,2cm **Hamur Rengi:**

7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** - **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Çark yapımı, düz dip, kulp, gövdenin, dibin bir kısmı ve discus kırık, köşeli profil, uzun burun, astarsız.

Benzer Örnek: Bailey 1988, pl. 125, no. Q3337, s. 418; Scheltens 1993, Fig. 2, no. SA 90 F 97-2, s. 192; Metin 2012, no. K27-K40, s. 281-288; Coşkun 2007, no. 2-9, s. 25-32; Yüksel 2019, no. 29-39, s. 31-34.

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Tabak (MS 1. yüzyıl), Bronz sikke (MS 310 – 337), Bronz sikke (MS 337 – 361)

Tarihlendirme: MS 2. yüzyıl – 3. yüzyıl

TİP 7

Kat. No. 114 / Levha 20

Envanter No: AEF-02 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 7,48cm G: 5,85cm Y:2,75cm KÇ: 3cm **Hamur Rengi:** 5YR 6/6 (kırmızımsı sarı) **Astar Rengi:** 2.5YR 6/6 (açık kırmızı)'dan 5YR 4/2 (koyu kırmızımsı gri)'ye değişir. **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Tama yakın korunmuş, dip ve dikcüs kırık, diskus merkeze doğru eğimli, diskusu plastik bir çember çevreli, omuz kısmında bu plastik çemberden yayılan şualar var, plastik bir çizgi burun ile omuzu ayıran bir hat oluşturur, kısa burunlu, fitil deliği etrafında karşılıklı iki adet kabara ve yarım işlenmiş iki adet plastik halka, astar gövdeye akmış şekilde.

Benzer Örnek: Chrzanovski – Zhuravlev 1998, N.75-80 (MS 3. – 4. yy); Şimşek vd 2011, s. 948, Kat. No. 1236 (MS 4. yy 2. yarısı – 5. yy 3. dördlüğü)

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Bronz sikke (MS 337 – 361)

Tarihlendirme: MS 4. yüzyıl

Kat. No. 115 / Levha 21

Envanter No: AEY (ÇN.288) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Tiyatro / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: - Genişlik: 6,5cm (omuz-diskus arası) Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 7.5YR 6/4 (açık kahverengi) **Astar Rengi:** - **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık **Tanım:** Omuz ve diskus parçası, omuzda düzensiz şekilde yapılmış şualar(?), omuzdan diskusa geçişte plastik bir bant.

Benzer Örnek: Bailey 1988, s. 443, pl. 138, no. Q3475 (MS 4. yy 2. yarısı - MS 5. yy); Rudolf – Rohrer 1937, s. 103-104. taf. V, no. 937, taf. VIII, no. 1424, taf. IX, no. 1647 (MS 5. yy).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Thymiaterion (MS 1. yüzyıl – 2. yüzyıl), Bronz sikke (MS 5. yüzyıl – 6. yüzyıl)

Tarihlendirme: MS 4. Yüzyıl

TİP 8

Kat. No. 116 / Levha 21

Envanter No: AGR (ÇN.200) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Penkalas / 2022 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** Uzunluk: 3,7cm (Burun uzunluğu) G: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 10YR 6/4 (açık sarımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 7.5YR 5/4 (kahverengi) **Katkı:** Mika ve kireç

Tanım: Burun parçası, burnun iki yanı hafif köşeli, fitil deliğine dikey konumlandırılmış 7 adet dil motifi, omuzda oldukça az bir kısmı korunmuş çizgiler, fitil deliği etrafında yanık/is izleri, yüzeyde az korunmuş astar.

Benzer Örnek: Rudolf – Rohrer 1937, s. 101-102. taf. XIII, no. 216, 268, taf. IV, no. 575 (MS 4. yy 2. yarısı – 5. yy 1. yarısı); Şimşek vd 2011, s. 952, 966. no. 1246, no. 1288

(MS 5. yy); Perlzweig 1961, s. 101, pl. 10, no. 349, 350 (MS 5. yy); Bruneau 1965, s. 118, pl. 33, no. 4702, 4703 (MS 5. yy); Bailey 1988, s. 386-387, pl. 108 – 109, no. Q3149 – Q3158 (MS 6. yy); Bussière - Wohl 2017, s. 388-389, no. 531, 532 (MS 6. yy).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: -

Tarihlendirme: MS 4. yüzyılın 2. yarısı – 6. yüzyıl

Kat. No. 117 / Levha 21

Envanter No: AAY (ÇN.438) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** Uzunluk: - G: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı) **Katkı:** Mika

Tanım: Omuz parçası, omuzda çok sayıda kabara, diskusa geçişte bir adet plastik bant.

Benzer Örnek: Rudolf – Rohrer 1937, s. 101-102. taf. XIII, no. 216, taf. IV, no. 575 (MS 4. yy 2. yarısı – 5. yy 1. yarısı); Şimşek vd 2011, s. 952, no. 1246 (MS 5. yy); Perlzweig 1961, s. 101, pl. 10, no. 349 (MS 5. yy); Bruneau 1965, s. 118, pl. 33, no. 4702 (MS 5. yy); Bailey 1988, s. 386-387, pl. 109, no. Q3153 (MS 6. yy); Bruneau 1965, s. 118, pl. 33, no. 4707 – 4709 (MS 5. – 7. yy); Bailey 1988, s. 391, pl. 112, no. Q3192 – Q3194 (MS 550 – 650).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Haç şeklinde buhurdanlık diski (Bizans)

Tarihlendirme: MS 4. yüzyılın 2. yarısı – 7. yüzyıl

TİP 9

Kat. No. 118 / Levha 21

Envanter No: AHA-01 **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Yol Kazısı / 2022 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** U: 8,45cm G: 5,87cm Y: 2,7 cm(Kulp hariç) KÇ: 3cm **Hamur Rengi:** 5YR 5/6 (sarımsı kırmızı) **Astar Rengi:** 2.5YR 5/6 (Kırmızı) **Katkı:** Mika

Tanım: Tama yakın korunmuş, hafif içbükey dip, omuzda diskusa dik konumda kabartma çizgiler, dip altında üç adet yiv, merkezde yuvarlak bir kabartma, dipten burna geçişte verev şekilde dört kazıma çizgi, yüzeyde astar, bir adet dikey kulp.

Benzer Örnek: Baydur – Seçkin 2001, s. 70, 78, Levha LVII, no. 44 (MS 3. – 5. yy); Menzel 1969, s. 96-97, Abb. 72, 2, no. 621 (MS 5. yy); Rudolf – Rohrer 1937, s. 102, Taf. IV, no. 604 (MS 5. yy); Bailey 1988, s. 388, Pl. 110, no. Q3163 (MS 6. yy); Bussière - Wohl 2017, s. 386-387. no. 528 (MS 6. yy).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: -

Tarihlendirme: MS 5. yüzyıl – 6. yüzyıl

TİP 10

Kat. No. 119 / Levha 21

Envanter No: AGO (ÇN.425) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Penkalas Kuzey 4 / 2022 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** G: - U: - Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 5YR 6/4 (açık kırmızımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 5YR 6/6 (kırmızımsı sarı) **Katkı:** Mika ve kireç

Tanım: Omuz parçası, omuz üzerinde kabartma şekilde işlenmiş dil dizisi ve omuzda diskusa geçişte ince bant.

Benzer Örnek: Rudolf – Rohrer 1937, s. 102-103, Taf. IV, no. 609, Taf. V, no. 771, 772 (MS 5. yy); Garnett 1975, s. 199-201. pl. 44, no. 33 (MS 5. yy sonları – 6. yy ortaları); Bruneau 1965, s. 118. Pl. 33, no. 4710 – 4712 (MS 5. – 7. yy); Bailey 1988, s. 392, 417. Q3200, Q3331 ve Q3332 (MS 6. yy – 7. yy ortaları).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: -

Tarihlendirme: MS 5. yüzyıl – 7. yüzyıl

TİP 11

Kat. No. 120 / Levha 21

Envanter No: AIP (ÇN.426) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Yol Kazısı / 2022 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** Uzunluk: 739cm(korunan) Genişlik: 2,5cm(diskus-omuz arası) Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 7.5YR 5/4 (kahverengi)'ten 10YR 5/1 (gri)'e değişir.

Astar Rengi: - **Katkı:** Mika, kireç ve taşçık

Tanım: Diskus, omuz ve burun parçası, diskus etrafında, dikey sıralanmış plastik bantlar, omuz üzerinde biri fitil deliğine uzanan toplam üç adet yüksek plastik çizgi.

Benzer Örnek: Şimşek vd 2011, s. 780, 1018. no. 888, 1466 (MS 5. – 7. yy); Bailey 1988, s. 398-400, pl. 115, no. Q3225 – Q3238 (MS 550 – 650); Chrzanowski – Zhuravlev 1998, s. 171 – 174 no. 108 – 110 (MS 6. yy sonları – 7. yy 1. yarısı); Gülünay 2017, s. 101, lev. 9, no 38 (MS 6. – 7. yy); Bussière - Wohl 2017, s. 393, no. 540 (MS 550 – 650); Naumann 1994, s. 303-306, taf. 54, no. 4 (Bizans Dönemi).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: -

Tarihlendirme: MS 5. yüzyıl – 7. yüzyıl

Kat. No. 121 / Levha 21

Envanter No: ABD (ÇN.355) **Malzeme:** Pişmiş Toprak **Buluntu Yeri ve Yılı:** Agora / 2021 **Durum:** Kırık **Ölçüleri:** Uzunluk: 4,2cm G: 2,5cm(korunan) Y: - KÇ: - **Hamur Rengi:** 10YR 6/4 (açık sarımsı kahverengi) **Astar Rengi:** 10YR 5/4 (sarımsı kahverengi)

Katkı: Az mika

Tanım: Palmet biçiminde kulp parçası, yarısı korunmuş, korunan kısımda dört adet yaprak mevcut, alttaki yapraklar sarkık şekilde ve uç kısmı yuvarlak, ortadaki iki yaprağın uçları köşeli formda, merkezdeki yaprak kısmen korunmuş.

Benzer Örnek: Şimşek vd 2011, s. 1018, no. 1466 (MS 5. – 7. yy); Bussière - Wohl 2017, s. 393, no. 540 (MS 550 – 650); Bailey 1988, s. 398-400, pl. 115, no. Q3231, Q3237 (MS 550 – 650).

Birlikte Ele Geçen Buluntular: Seramik (Roma – Osmanlı), Bronz sikke (MS 317 – 326), Bronz sikke (MS 337 – 340), Bronz sikke (MS 379 – 395), Bronz sikke (MS 383 – 408), Bronz sikke (Osmanlı)

Tarihlendirme: MS 5. yüzyıl – 7. yüzyıl

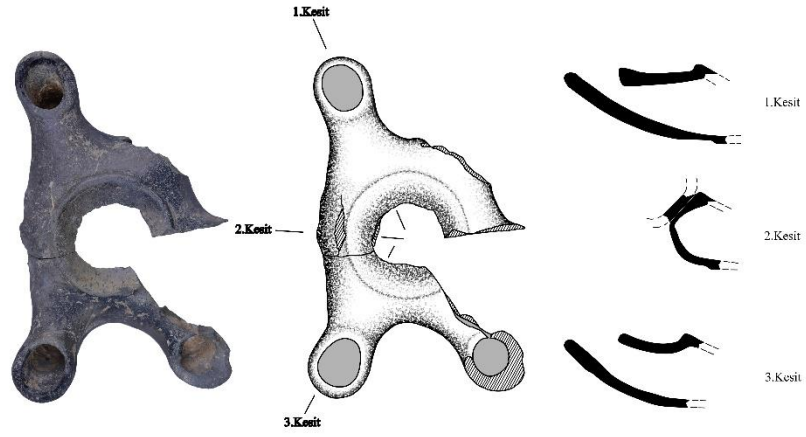
Ek-2: Levhalar

LEVHA 1

HELLENİSTİK VE ROMA DÖNEMİ KANDİLLERİ

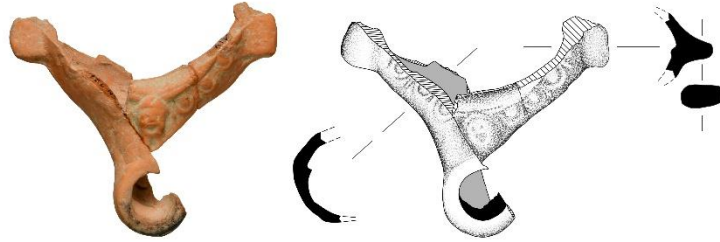
TİP 1

Tip 1a

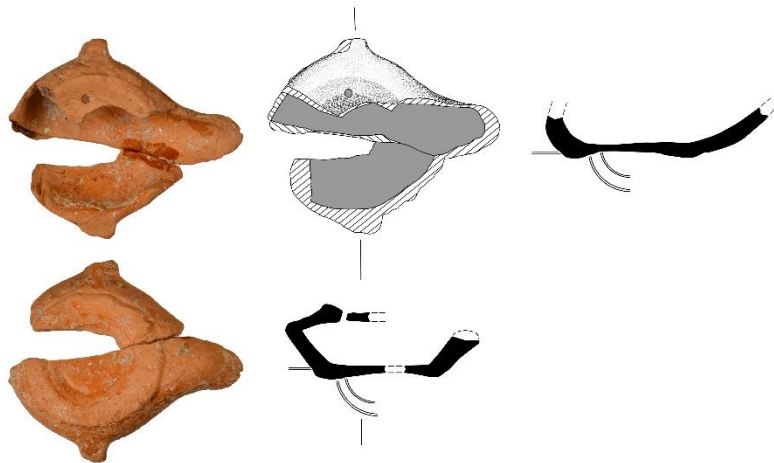

Kat. No. 1

TİP 1b

Kat. No. 2

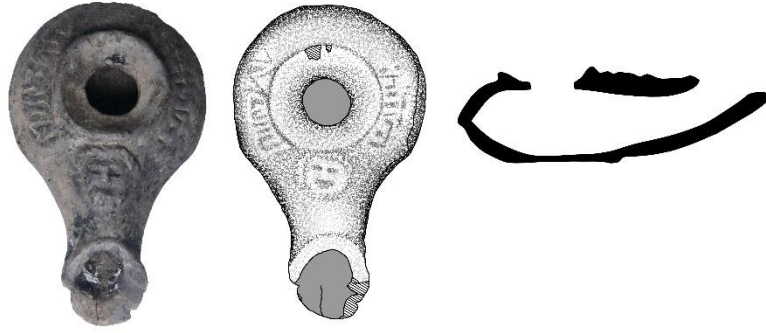

Kat. No. 3

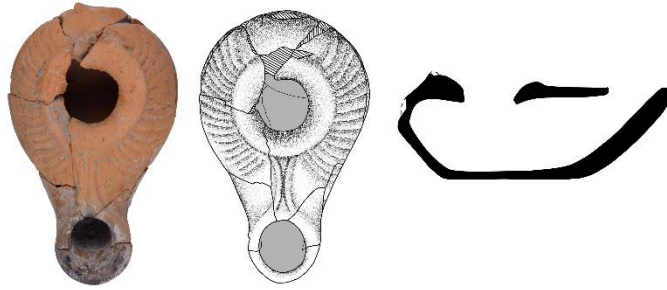

LEVHA 2

TİP 1c

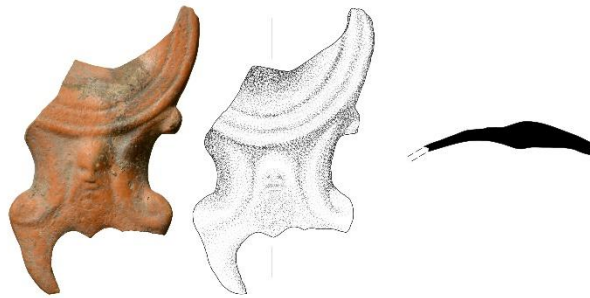
Kat. No. 4

Kat. No. 5

TİP 2

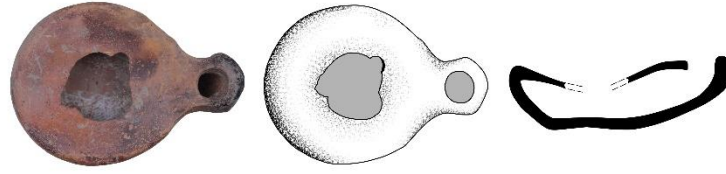
TİP 2a

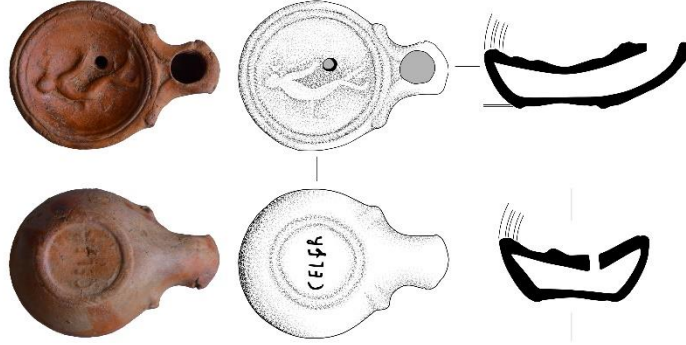
Kat. No. 6

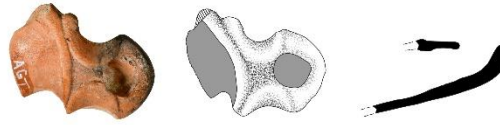
TİP 2b

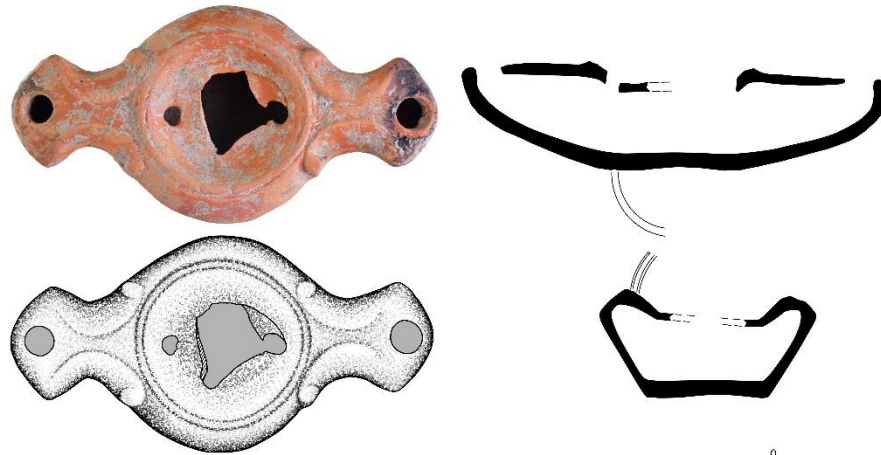
Kat. No. 7

Kat. No. 8

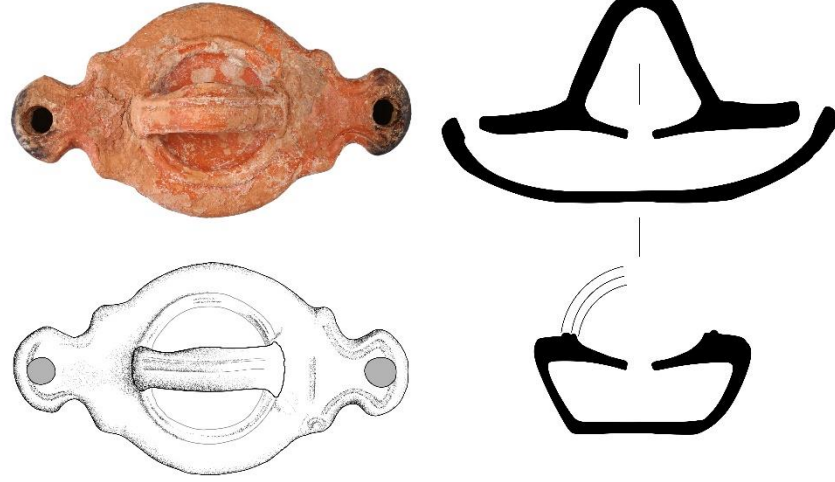

Kat. No. 9

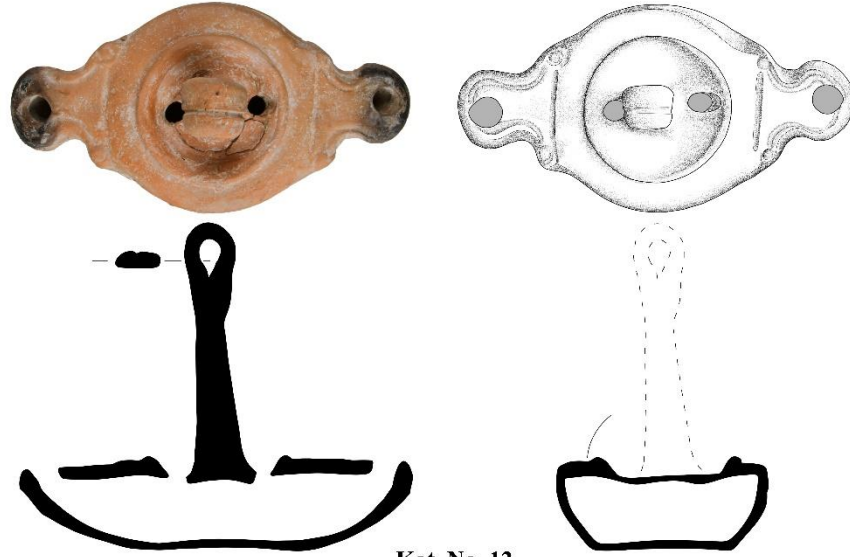

Kat. No. 10

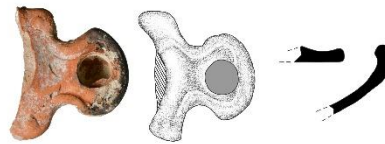

Kat. No. 11

Kat. No. 12

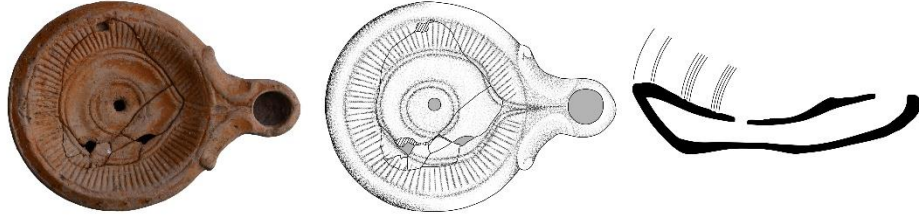

Kat. No. 13

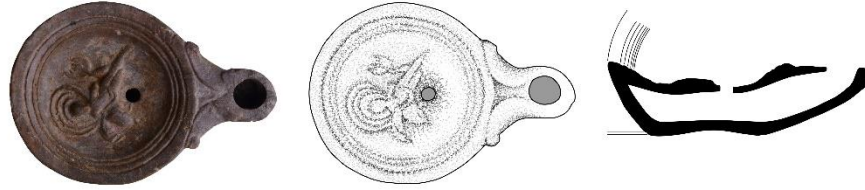

LEVHA 5

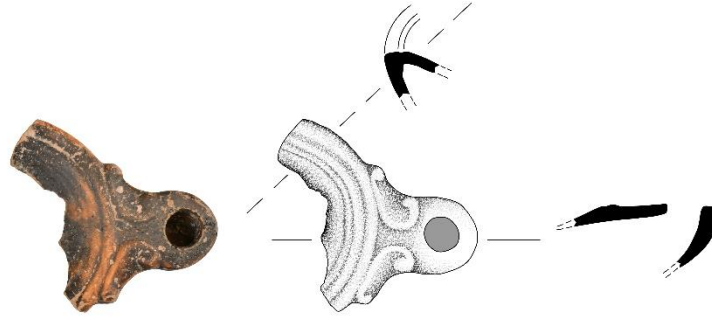
TİP 2c

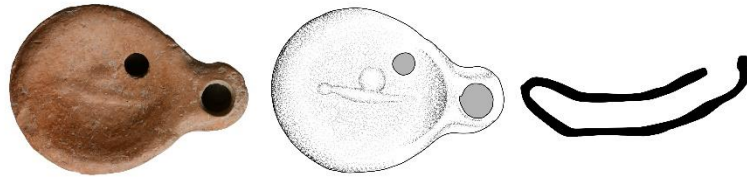
Kat. No. 14

Kat. No. 15

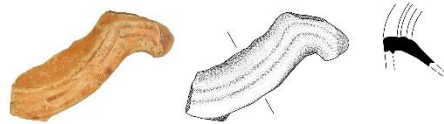

Kat. No. 16

Kat. No. 17

TİP 2d

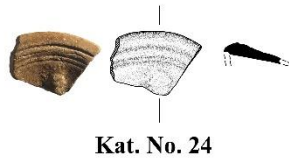
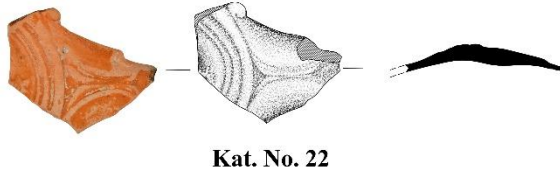
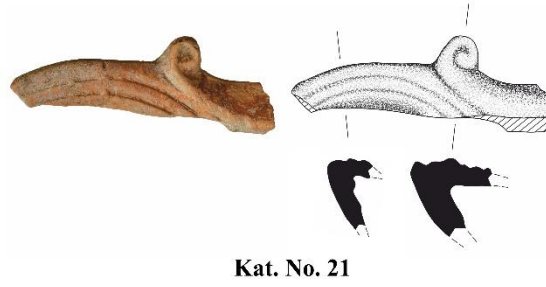
Kat. No. 18

LEVHA 6

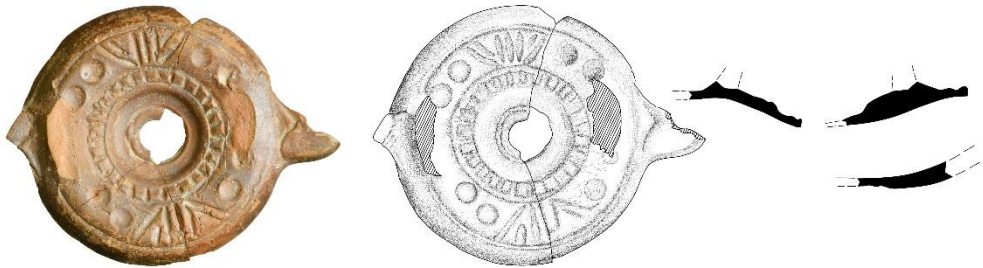

Burun Tipi Belirlenemeyen Volütlü Kandiller

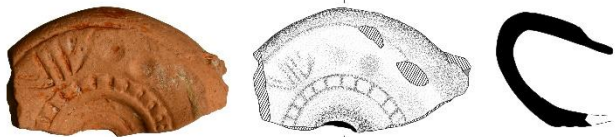

LEVHA 7

TIP 3
Tip 3a

Kat. No. 25

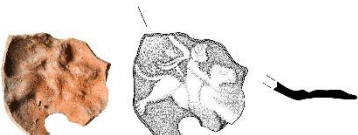

Kat. No. 26

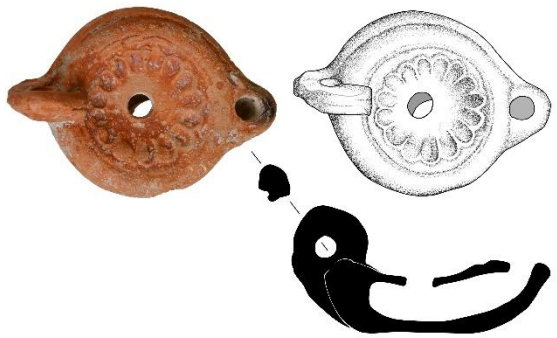
Tip 3b

Kat. No. 27

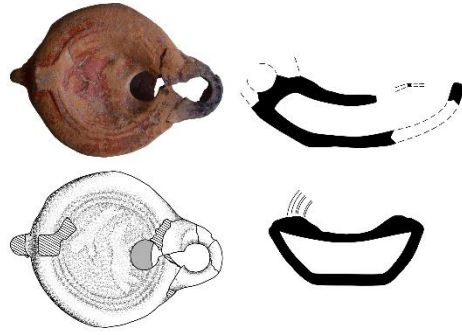
Kat. No. 28

Kat. No. 29

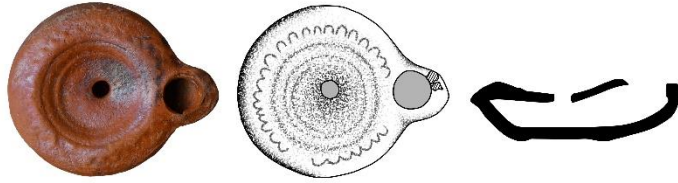

LEVHA 8

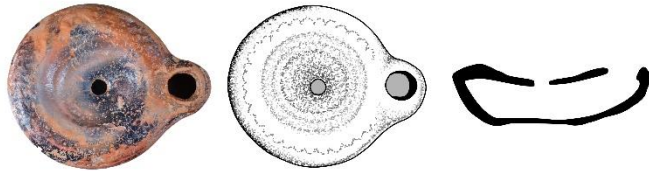

Kat. No. 30

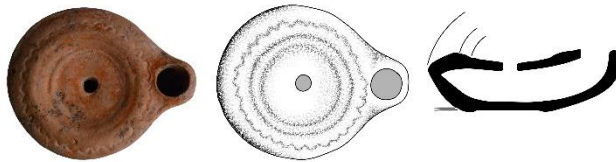
Tip 3c

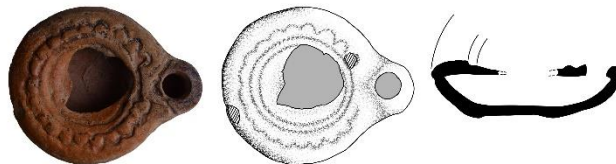
Kat. No. 31

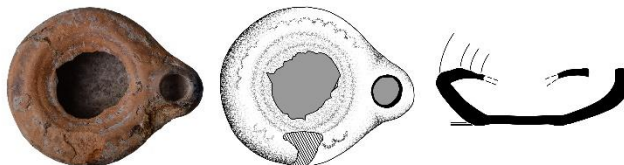
Kat. No. 32

Kat. No. 33

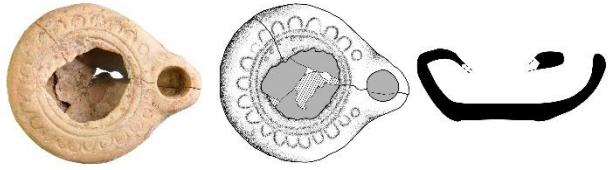
Kat. No. 34

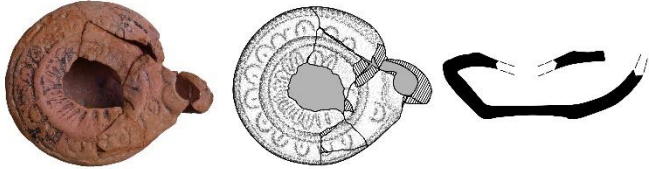
Kat. No. 35

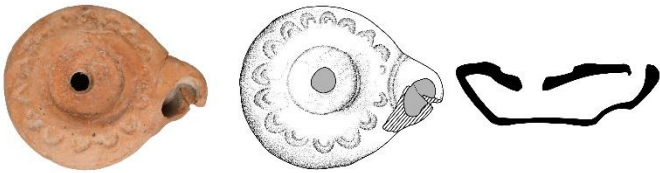
LEVHA 9

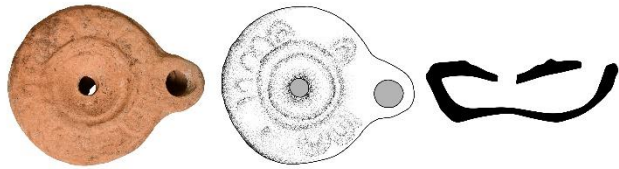
Kat. No. 36

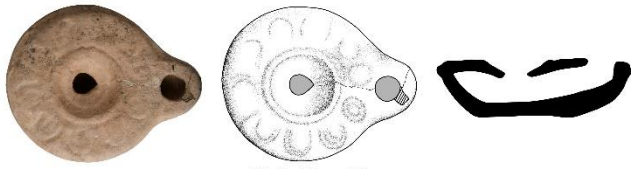
Kat. No. 37

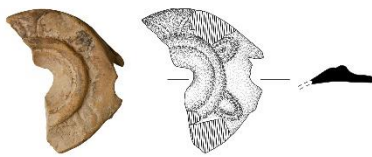
Kat. No. 38

Kat. No. 39

Kat. No. 40

Kat. No. 41

TİP 3d

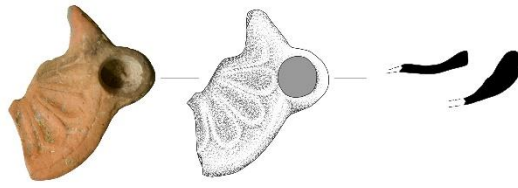
Kat. No. 42

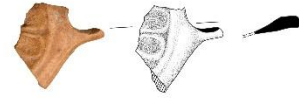
Kat. No. 43

LEVHA 10

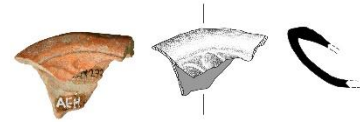
Kat. No. 44

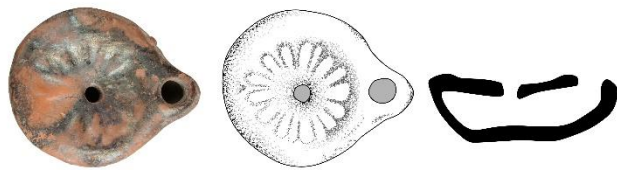
Kat. No. 45

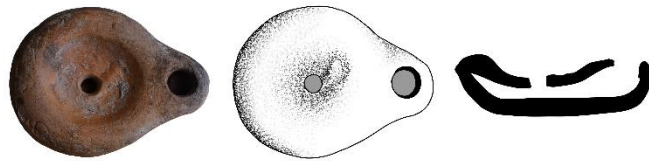
Kat. No. 46

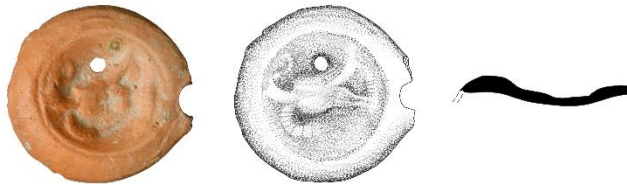
Kat. No. 47

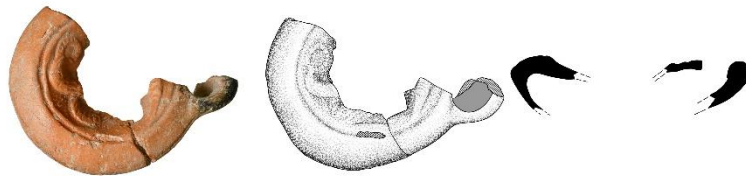
Kat. No. 48

Kat. No. 49

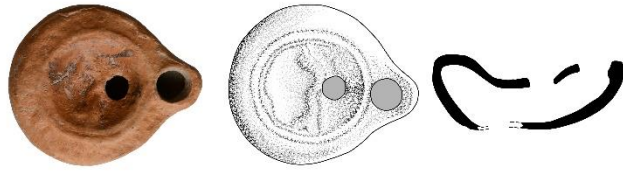
Kat. No. 50

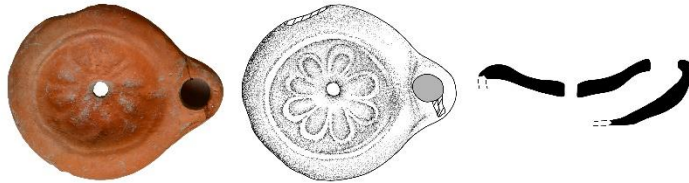
Kat. No. 51

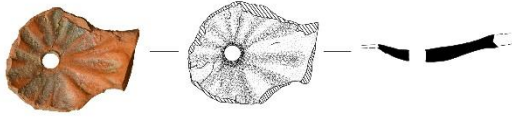
LEVHA 11

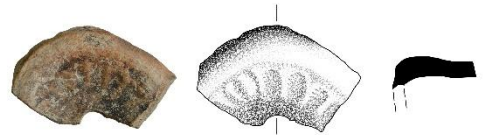
Kat. No. 52

Kat. No. 53

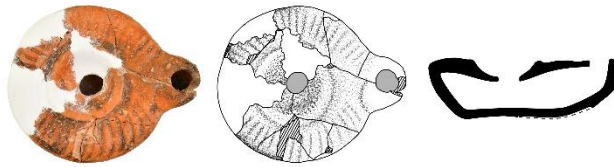

Kat. No. 54

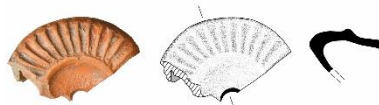

Kat. No. 55

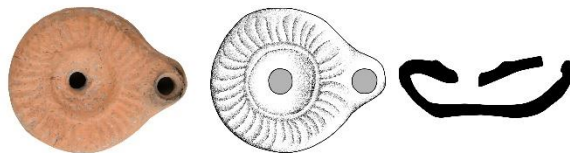
Tip 3e

Kat. No. 56

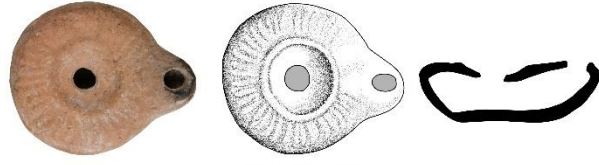
Kat. No. 57

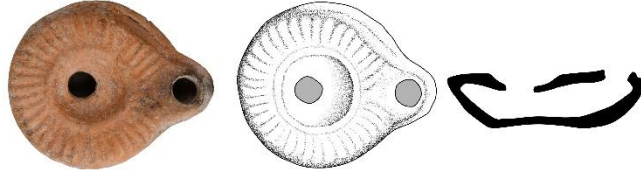
Kat. No. 58

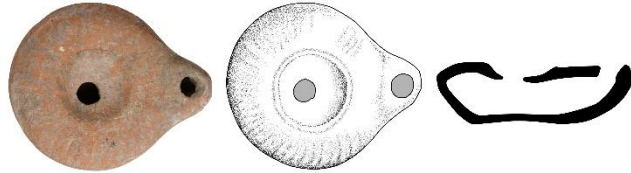
LEVHA 12

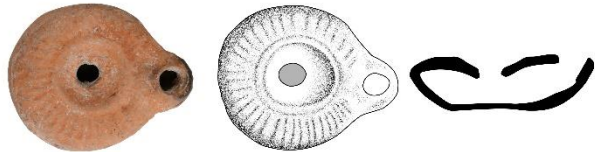
Kat. No. 59

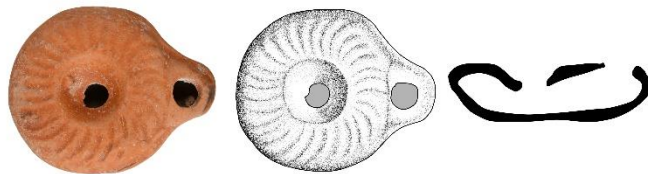
Kat. No. 60

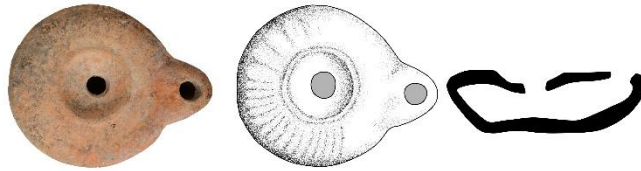
Kat. No. 61

Kat. No. 62

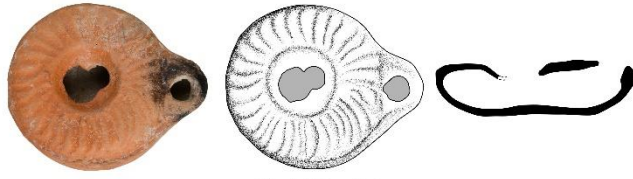
Kat. No. 63

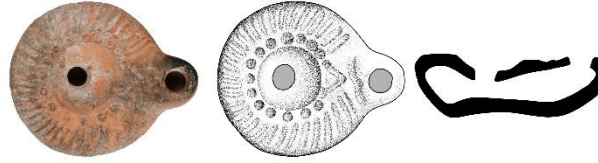
Kat. No. 64

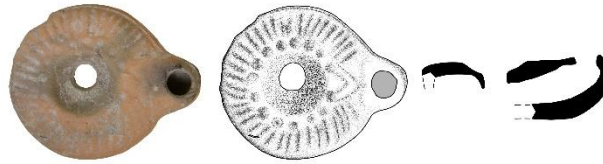
LEVHA 13

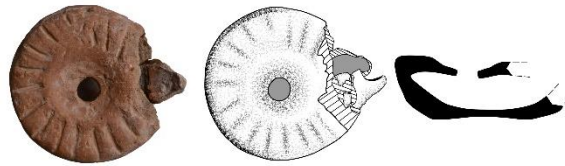
Kat. No. 65

Kat. No. 66

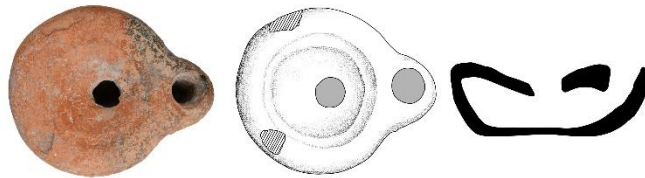

Kat. No. 67

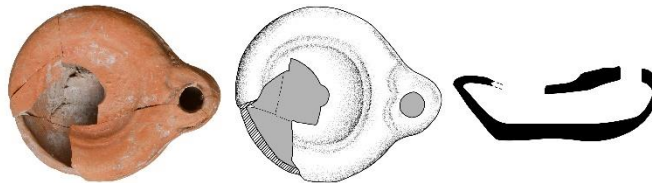

Kat. No. 68

Tip 3f

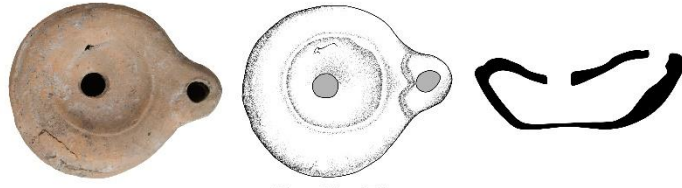
Kat. No. 69

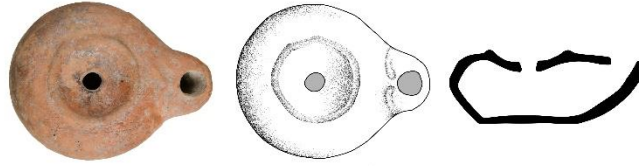
Kat. No. 70

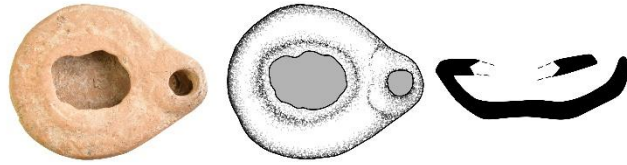
LEVHA 14

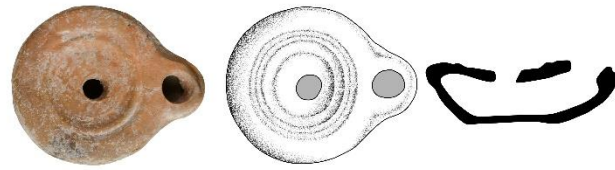
Kat. No. 71

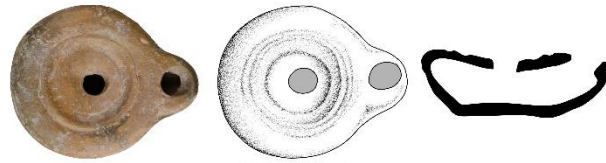
Kat. No. 72

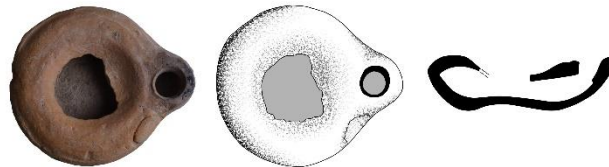
Kat. No. 73

Kat. No. 74

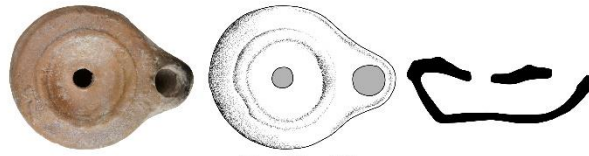
Kat. No. 75

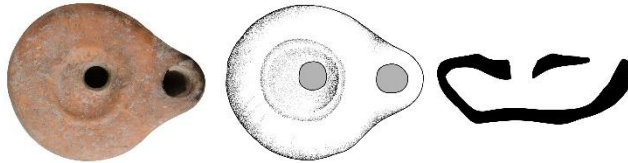
Kat. No. 76

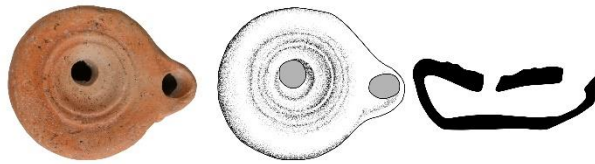
LEVHA 15

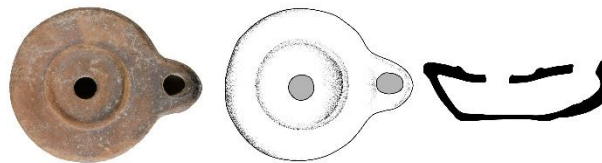
Kat. No. 77

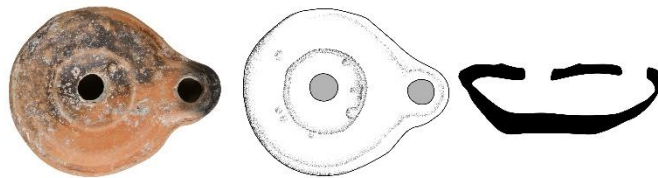
Kat. No. 78

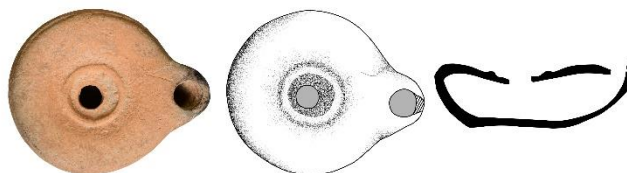
Kat. No. 79

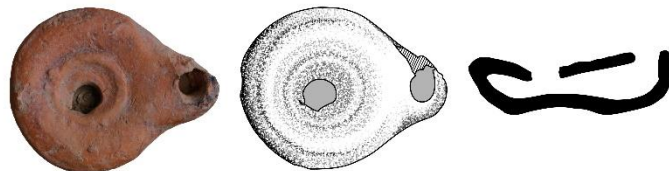
Kat. No. 80

Kat. No. 81

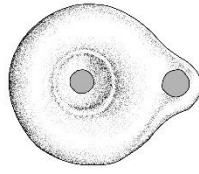
Kat. No. 82

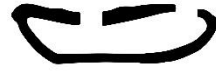
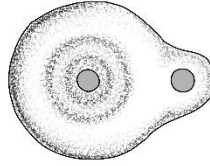
Kat. No. 83

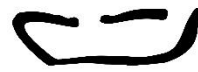
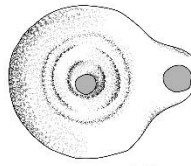
LEVHA 16

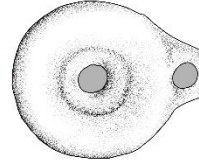
Kat. No. 84

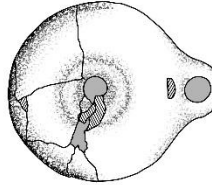
Kat. No. 85

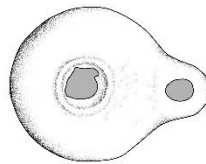
Kat. No. 86

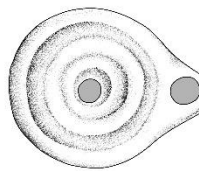
Kat. No. 87

Kat. No. 88

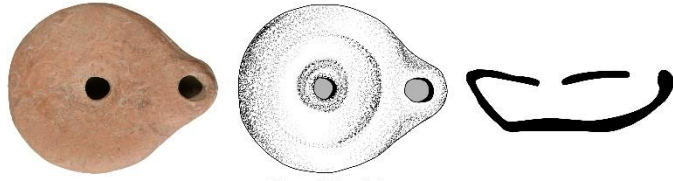
Kat. No. 89

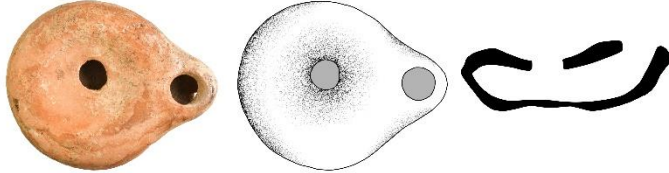
Kat. No. 90

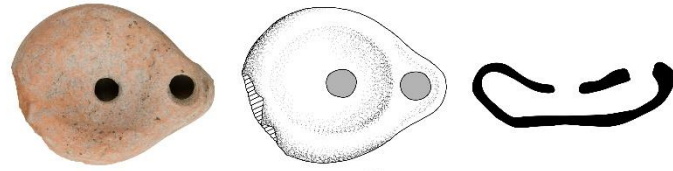
Tip 3g

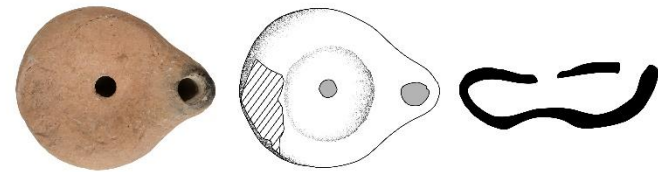
Kat. No. 91

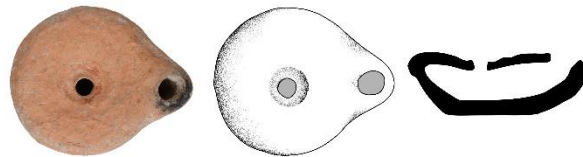
Kat. No. 92

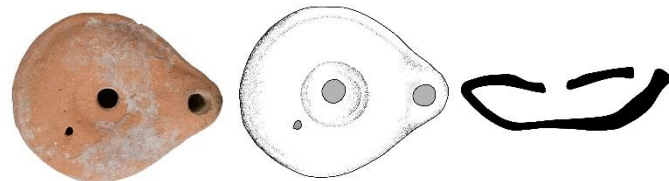
Kat. No. 93

Kat. No. 94

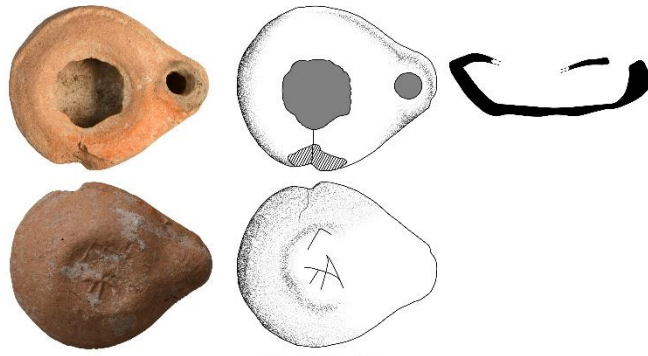
Kat. No. 95

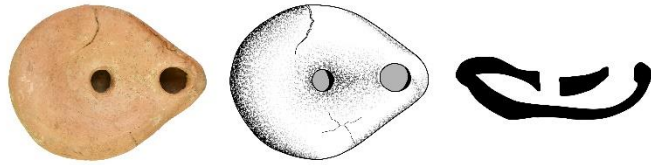
Kat. No. 96

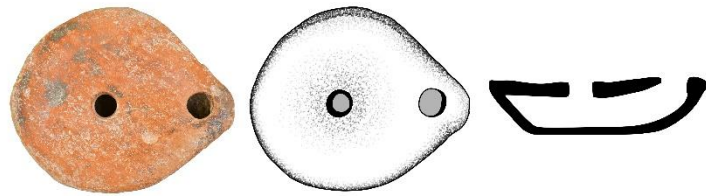
LEVHA 18

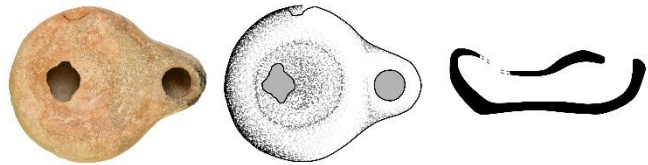
Kat. No. 97

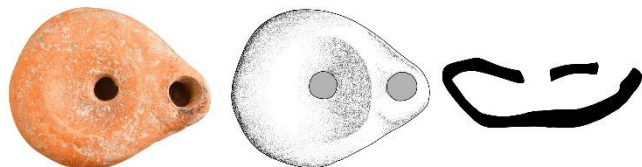
Kat. No. 98

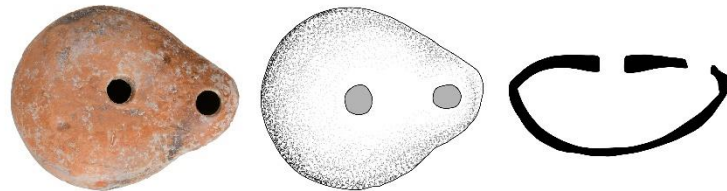
Kat. No. 99

Kat. No. 100

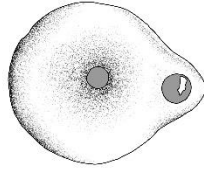
Kat. No. 101

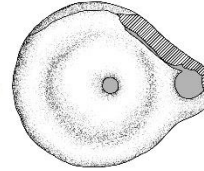
Kat. No. 102

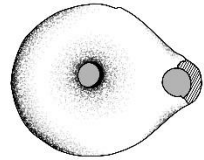
LEVHA 19

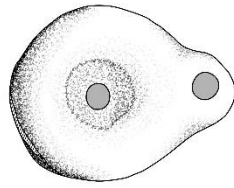
Kat. No. 103

Kat. No. 104

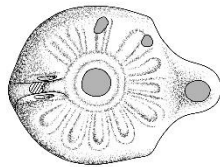

Kat. No. 105

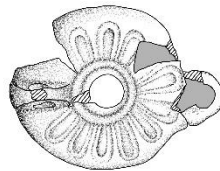

Kat. No. 106

TİP 4

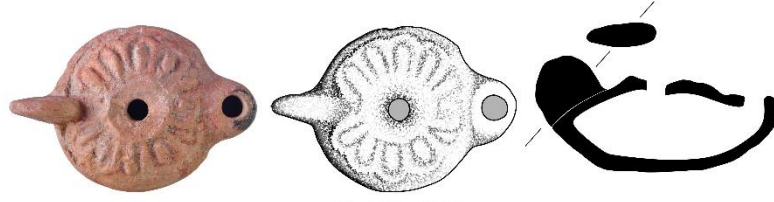
Kat. No. 107

Kat. No. 108

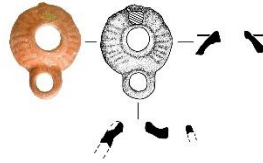

LEVHA 20

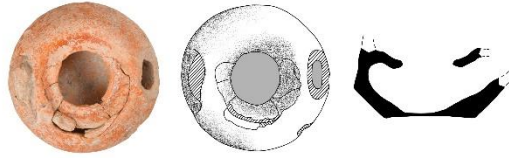
Kat. No. 109

TİP 5

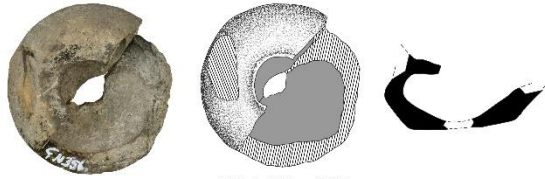

Kat. No. 110

TİP 6

Kat. No. 111

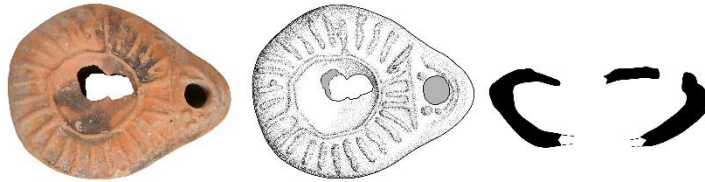

Kat. No. 112

Kat. No. 113

TİP 7

Kat. No. 114

LEVHA 21

Kat. No. 115

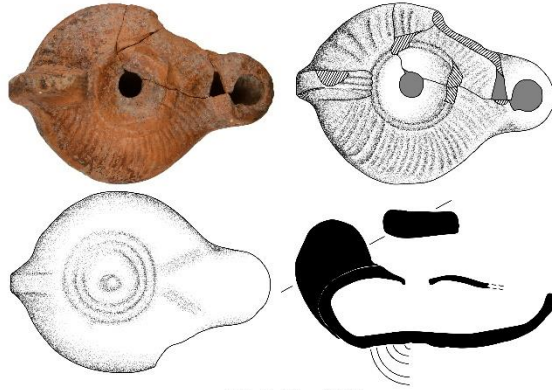
TİP 8

Kat. No. 116

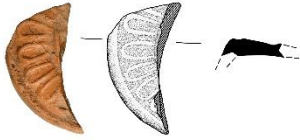
Kat. No. 117

TİP 9

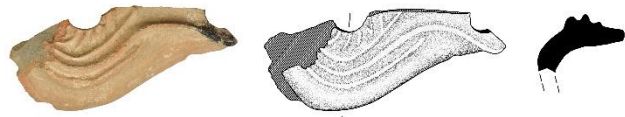
Kat. No. 118

TİP 10

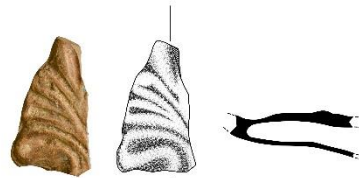

Kat. No. 119

TİP 11

Kat. No. 120

Kat. No. 121

KAYNAKÇA

- Ateş, G. (2003). *Die rote feinkeramik von aizanoi als lokaler kulturtrager*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ruprecht-Karls-Universität, Zentrum für Altertumswissenschaften Institut für Klassische Archäologie, Heidelberg.
- Atik, N. (1995). Die keramik aus aizanoi. *Archäologischer anzeiger*, 1(4). 729 – 739.
- Bailey, D. M. (1972). *Greek and roman pottery lamps* (1sted.). London: British Museum Publications Ltd.
- Bailey, D. M. (1975). *A catalogue of the lamps in the british museum 1 greek, hellenistic, and early roman pottery lamps* (1sted.). London: British Museum Publications Ltd.
- Bailey, D. M. (1980). *A catalogue of the lamps in the british museum 2 roman lamps made in italy* (1sted.). London: British Museum Publications Ltd.
- Bailey, D. M. (1988). *A catalogue of the lamps in the british museum 3 roman provincial lamps* (1sted.). London: British Museum Publications Ltd.
- Barr, R. L. (1996). Greek and hellenistic lamps from ilion. *Studia troica* 6 (pp.159 – 200). Mainz: Verlag Philipp von Zabern.
- Baydur, N., & Seçkin, N. (2001). *Tarsus donuktaş kazı raporu*, İstanbul: Task Vakfı Yayınları.
- Brants, J. (1913). *Antieke terra-cotta lampen*, Leiden: N. V. Drukkerij Trio.
- Broneer, O. (1930). *Corinth, vol. 4, no. 2, terracotta lamps*, Cambridge: Harvard University Press.
- Broneer, O. (1977). *Isthmia volume III, terracotta lamps*, New Jersey: American School of Classical Studies at Athens Princeton.
- Bruneau, P. (1965). *Exploration archeologique de delos*, Paris: E. De Boccard.
- Bussiere, J., & Wohl, B. L. (2017). *Ancient lamps in the j. paul getty museum* (1sted.). Los Angeles: Getty Publications.

- Capellini, S., & Corti, C. (2020). *Fiat lux, le lucerne del museo "gaetano chierici" di paletnologia di reggio emilia*, Reggio Emilia: Nuova Futurgraf.
- Chrzanovski, L., & Zhuravlev, D. (1998). *Lamps from chersonesos in the state historical museum – moscow*, Moscow: L'ERMA di BRETSCHNEIDER.
- Chrzanovski, L., & Djaoui, D. (2018). A (partial) iconographical dictionary of early roman imperial lamps (70 – 130 ad). a short study of 290 discus – motifs adorning the lamps discovered within the harbor garbage covering the "arles rhone 3" shipwreck and of their geographic repartition, *Peuce*, 1(16), 55 - 198.
- Coşkun, D. (2007). *Konya-ereğli müzesi'nde bulunan roma dönemi kandilleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çokay, S. (2000). *Antik çağ'da aydınlatma araçları* (2. Basım). İstanbul: Ege Yayınları.
- Dinçer, B., Türkcan, A. U. ve Erikan, F. (2013). Aizanoi 2012 yılı paleolitik buluntuları. İçinde E. Özer (Ed.), *Aizanoi I* (s. 19-26). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Dressel, H. (1899). *Corpus inscriptionum latinarum*, Berlin: Georg Remier.
- Erdinç, Z. (2020). *Aizanitis bölgesi mezar taşları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Arkeoloji Enstitüsü, Denizli.
- Fırat, M. (2019). Kısa ve kalp biçimli burunlu kandiller ve ısparta müzesi örnekleri (brants tip 18, loeschcke tip 8, broneer tip 25, ponsich tip 4, bailey tip q, bussiere d 1x – x). *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 47(2), 139 – 155.
- Fagnoli, P., vd. (2022). Looking for ephesian workshops: an integrated petrographic, geochemical, and chrono-typological approach to late hellenistic ephesos lamps. *Archaeological And Anthropological Sciences* (2022), 14(19), 2 – 23.
- Garnett, K. S. (1975). Late roman corinthian lamps from the fountain of the lamps. *Hesperia*, 44(2), 173-206.
- Goethert – Polaschek, V. K. (1985). *Katalog der römischen lampen des rheinischen landesmuseums trier*. Mainz: Verlag Philipp von Zabern.

- Goldman, H., & Jones, F. F. (1950). The lamps. In H. Goldman (Ed.), *Excavations at gözlü kule, tarsus volume ı text, the hellenistic and roman periods* (1sted.) (pp. 84-134). New Jersey: Princeton University Press.
- Gülünay, E. (2017). *Afyon arkeoloji müzesi'nden bir grup pişmiş toprak kandil* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Günay Tuluk, G. (1996). *İonia bölgesi'nde hellenistik dönem kandilleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Gürler, B. (2003). Ephesos-Lampen' aus Metropolis / Ionien. *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien*, 71(1). 134 -147.
- Hayes, J. W. (1980). *Ancient lamps in the royal ontario museum ı: greek and roman clay lamps a catalogue* (1sted.). Toronto: The Alger Press.
- Heimerl, A. (2001). *Pergamenische forschungen band 13, die römischen lampen aus pergamon* (1sted.). Berlin-New York: Walter de Gruyter.
- Howland, R. H. (1958). *The athenian agora vol. iv, greek lamps and their survivals*. New Jersey: The American School of Classical Studies at Athens Princeton.
- Ivanyi, D. (1935). *Die pannonischen lampen* (1sted.). Budapest: Druck der Sarkany-Druckerei.
- Kassab Tezgör, D., & Sezer, T. (1995). *İstanbul arkeoloji müzeleri pişmiş toprak kandiller kataloğu cilt 1: protohistorik, arkaik, klasik ve hellenistik dönemler, varia anatolica vı/2* (1. Basım). İstanbul: AS&64 Ltd. Şti.
- Kajzer, M. (2020). A group of early roman lamps from chhim lebanon: preliminary research on shapes, fabric and provenance. *Polis Archaeology In The Mediterranean*, 29(2), 295 – 310.
- Korac, M. (2018). *Oil-lamps from viminacium (moesia superior) text*. Belgrade: Digital Art Company Beograd.

- Ladstätter, S., vd. (2005). Die grabungen des jahres 2004 im hanghaus 2 in ephesos. *Jahreshefte des österreichischen archaologischen institutes in wien* 74(1). 247-275.
- Lamboglia, N. (1952). *Apuntes sobre cronologia ceramica*. Zaragoza: Institución "Fernando el Católico" (C. S. I. C.) de la Excma.
- Leibundgut, A. (1977). *Die römischen lampen in der schweiz*. Bern: A. Francke Ag. Verlag.
- Lightfoot, C. S. (2021). *The cesnola collection of cypriot art, terracotta oil lamps*. New Haven - London: Yale University Press.
- Loeschcke, S. (1919). *Lampen aus vindonissa* (1sted.). Zürich: Joseph Baer & Cie.
- MAMA, (1988). *Monumenta asiae minoris antiqua, ix: monuments from the aezanitis*. London: Gloucester Printed in Great Britain.
- Menzel, H. (1969). *Antike lampen im romisch-germanischen zentralmuseum zu mainz*. Mainz: Philipp Von Zabern.
- Metin, H. (2012). *Kibyra kandilleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Naumann, R. (1979). *Der zeustempel zu aizanoi, denkmaler antiker architektur*, 12 (1sted.). Berlin: Verlag Walter de Gruyter und Co.
- Naumann, R. (1994). Römischer grabbau westlich des zeus-tempelareals in aizanoi. *Istanbuler mitteilungen* 44, 303-306.
- Naumann, R., & Naumann, F. (1984). Aizanoi. bericht über die ausgrabungen und untersuchungen 1981 und 1982. mit 63 abbildungen. *Archaeologischer Anzeiger*, 1(1). 453 – 530.
- Ok, M. (2017). Hierapolis teritoryumunda yeni bir yerleşim alanı: akçapınar nekropolü ve buluntuları. *Humanitas - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 45 – 69.
- Oziol, T. (1977). *Salamine de chypre. vu. les lampes du musee de chypre*. Paris: de Boccard.

Öztürk, N. (2003). *Kyzikos kandilleri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Pausanias, *Description of Greece*, (Ed. Jones, W.H.S.). Cambridge: Harvard University Press, 1918. Erişim adresi:

<https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3atext%3a1999.01.0160>

Perlzweig, J. (1961). *The athenian agora vol. 7, lamps of the roman period: first to seventh century after christ* (1sted.). New Jersey: The American School of Classical Studies at Athens.

Rheidt, K. (Ed.). (2010). *Aizanoi und anatolien* (1sted.). Mainz: Verlag Philipp von Zabern.

Rheidt, K., & Ateş, G. (2006). Aizanoi 2003 ve 2004 yılı çalışmaları. İçinde B. Koral, H. Dönmez, M. Akpınar (Eds.), *XXVIII. KST, II* (s.401-408). Ankara: TC Kültür Bakanlığı Yayınları.

Rheidt, K., & Ateş, G. (2007). Aizanoi 2005 ve 2006 yılı çalışmaları. İçinde B. Koral, H. Dönmez, A. Özme (Eds.), *XXIX. KST, II* (s. 227-242). Ankara: TC Kültür Bakanlığı Yayınları.

Roovers, I. (1993). The lamps. In M. Waelkens (Ed.), *Sagallassos ı first general report on the survey (1986 – 1989) and excavations (1990 – 1991)* (pp. 153-161). Leuven: Leuven University Press.

Rudolf, B., & Rohrer, M. (1937). *Forschungen in ephesos, band iv, heft 2*. Heidelberg: Universitats-Bibliothek Heidelberg.

Sanchez, C. (2006). Une cave des anneés -10/+80 au lieu-dit “les carrieres” a peyriac-de-mer (aude). *SFECAG, Actes du Congres de Pezenas, 1*(22), 207 – 229.

Scheltens, E. (1993). Some wheelmade lamps of sagallasos a preliminary note. In M. Waelkens & J. Poblome (Eds.), *Sagalassos u, report on the third excavation campaign of 1992* (pp. 191-207). Leuven: Leuven University Press.

Strabon, *Geographica* (Hamilton, H. C. Çev.). London: George Bell & Sons, 1903. ErişimAdresi:

<https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.01.0239%3Abook%3Dnotice>

Szentleleky, T. (1969). *Ancient lamps*. Amsterdam: Adolf M. Hakkert Publisher.

Şimşek, C., Okunak, M. ve Bilgin, M. (2011). *Laodikeia nekropolü (2004-2010 yılları)*. İstanbul: Ege Yayınları.

Tamsü Polat, R. (2018). Kütahya müzesinden bir grup pişmiş toprak kandil. İçinde S. Ünan (Ed.), *Kütahya müzesi 2017 yılı* (s. 339 – 360). Ankara: Matsa Basımevi.

Texier, C. (2002). *Küçük asya coğrafyası, tarihi ve arkeolojisi, II. cilt* (A. Suat, Çev.). Ankara: Özkan Matbaacılık Ltd. Şti.

Thür, H. (2005). *Hanghaus 2 in ephesos, die wohneinheit 4, baubefund, ausstattung, funde, textband*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.

Thür, H., & Rathmayr, E. (2014). *Hanghaus 2 in ephesos, die wohneinheit 6, textband 1*, Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.

Varni, S. (1866). *Appunti di diverse gite fatte nel territorio dell'antica libarna* (1sted.). Genova: Sordo-Muti.

Waldhauer, O. (1914). *Die antiken tonlampen*. St-Petersburg: R. Golike, A. Vilborg.

Walters, H. B. (1914). *Catalogue of the greek and roman lamps in the british museum* (1sted.). London: Oxford University Press.

Yeşil, M., & Erdoğan, L. U. (2013). Aizanoi 2012 sezonu kuzey nekropolis kandilleri. İçinde E. Özer (Ed.), *Aizanoi I* (99 – 118). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.

Yüksel, S. (2019). *Antalya müzesi roma dönemi kandilleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

DİZİN

-A-

Agora, 5, 12, 19, 24, 25, 28, 33, 42, 51, 77
 Anadolu, 9, 14, 17, 18, 19, 22, 23, 26, 45, 55, 56, 74, 78, 81, 83, 84, 85, 86
 Atölye, 24, 32, 60, 98
 Augustus Dönemi, 4, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 37, 38, 39, 44, 46, 47, 49, 57, 76, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 104, 106, 108, 109, 124, 129

-B-

Bizans, ix, 5, 12, 79, 87, 88, 90, 115, 135, 136

-C-

Claudius Dönemi, 23, 34, 45, 51, 68, 99

-E-

Ephesos, 9, 13, 14, 15, 21, 22, 40, 45, 52, 55, 61, 81, 82, 84, 85, 89, 159, 160, 161, 162
 Eurycles, 5

-F-

Flaviuslar Dönemi, 5, 29, 33, 34, 51, 53, 98, 99, 102

-H-

Hellenistik Dönem, 8, 9, 14, 19, 22, 68, 76, 89, 103, 118, 160

-İ-

İon Kymationu, 17, 19

-K-

Kulakçık, 15, 17, 18, 19, 43, 44, 45, 60, 96, 102
 Kulp, 22, 34, 36, 37, 45, 49, 52, 53, 54, 57, 58, 60, 61, 73, 74, 75, 77, 80, 83, 85, 86, 87, 104, 105, 106, 132, 133, 135, 136

-M-

Meter, 5, 12, 51, 74, 131
 Mezar, 6, 12, 18, 20, 21, 22, 51, 61, 78, 80, 81, 86, 97
 Minyatür, 75, 76, 89
 Mühür, 24, 34, 72

-P-

Palmet, 21, 48, 80, 85, 86, 87, 88, 104
 Penkalas, 4, 5, 12, 15, 24, 33, 41, 48, 49, 51, 81, 84, 96, 99, 101, 102, 103, 104, 131, 134, 135
 Phrygia, 4, 6

-R-

Roma, v, viii, ix, 4, 6, 9, 12, 13, 17, 24, 27, 31, 50, 51, 76, 79, 87, 88, 89, 97, 115, 136, 159, 162

-S-

Satyr, 5, 25, 29, 31, 48
 Silenus, 25, 27, 48, 104

-T-

Tiberius Dönemi, 23, 24, 29, 33, 34, 38, 40, 42, 99

-V-

Volüt, 17, 18, 23, 25, 26, 27, 28, 31, 38, 40, 42, 43, 44, 47, 48, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104

-Y-

Yerel, 2, 10, 12, 18, 22, 24, 32, 45, 52, 72, 77, 90, 91
 Yumurta bezeme, 54, 55, 62, 103

-Z-

Zeus Tapınağı, 5